

Alesandru Duțu
Lenuța Nicolescu
Alexandru Oșca
Andrei Nicolescu

ATAȘAȚII MILITARI TRANSMIT...

Vol. IV
(1940 - 1944)

Editor: Fundația "General Ștefan Gușă"
București

Ataşații militari transmit... (1940-1944)
Vol. IV

ISBN: 973-8158-45-1

Printed in Romania
grupul dragoo print
fed print sa O societate **Butan Gas**

B-dul Tudor Vladimirescu, nr. 31, sector 5, București, ROMÂNIA

Telefon: 335.93.18; 335.97.47

Fax: 337.33.77

**ALESANDRU DUȚU
LENUȚA NICOLESCU
ALEXANDRU OȘCA
ANDREI NICOLESCU**

**ATAȘAȚII MILITARI TRANSMIT ...
(1940-1944)
Vol. IV**

Coordonator Gheorghe Nicolescu

**Editura EUROPA NOVA
București, 2004**

Tehnoredactare computerizată: **Marina PAVEL**
Culegere text: **Mariana SIVU**

Redactor: **Valentin MARIN**

CUVÂNT ÎNAINTE

Din nou, studiul aprofundat al arhivelor ne-a permis să depistăm alte rapoarte și buletine informative întocmite de atașatii militari români în perioada 1940-1944 și trimise în țară spre informarea structurilor de decizie internă. Lectura lor relevă și de această dată importanța excepțională a informațiilor oferite, analiza profundă făcută de diplomații militari evenimentelor politice și militare, concluziile și chiar prognozele corecte pe care le-au formulat, toate acestea constituind o dorință elocventă a deosebitei pregătiri de care aceștia dispuneau.

Conținutul documentelor incluse în acest volum se referă la multitudinea evenimentelor politice, diplomatice și militare care s-au derulat pe continentul european, în special, dar și în nordul Africii, în Orientul Apropiat sau în Extremul Orient. O deosebită valoare au buletinele informative întocmite de atașatii militari români în Turcia (colonelul Traian Teodorescu), Germania (colonelul Ion Gheorghe și locotenent-colonelul Eugen Tilichi) și în Italia (colonelul Mihail Corbuleanu).

Beneficiind și de faptul că se află într-o țară neutră - Turcia - cu o poziție strategică deosebită, în care diplomația beligeranților se manifesta activ, colonelul Traian Teodorescu a transmis la București informații diverse și extrem de importante privind situația din Balcani și poziția marilor puteri față de statele aflate în acest spațiu geografic și în special referitoare la atitudinea Turciei față de război. La 7 ianuarie 1941, de exemplu, referindu-se la conținutul unui discurs rostit de ambasadorul german la Ankara, Traian Teodorescu remarcă faptul că din cadrul asigurărilor date de Germania statelor din Europa Centrală, în cadrul „noii ordini europene“, lipsea referirea la „independența politică“ și după ce întreba retoric în

același timp: „Aceasta să fie oare independența pe care ne-o oferă Berlinul în caz de victorie germană?“ concluziona și atrăgea atenția că problema era de „o gravitate excepțională“. Tot de la Ankara, el sintetiza astfel, la 16 februarie 1941, poziția Turciei față de războiul în curs de derulare: „A rămâne alături de Anglia, pe care o consideră învingătoarea de mâine, dar a nu se angaja astăzi la nimic care iar putea duce la un război cu puterile Axei, ci a face totul pentru a câștiga timp, cât mai mult timp“.

Pe aceeași linie de apreciere, la 2 noiembrie același an el informa Bucureștii că Turcia: „este și înțelege să rămână neutră; este și înțelege să rămână prietena Germaniei și aliata Angliei; se va opune cu forța oricărei acțiuni de forță, oriunde ar veni ea; este gata să ofere oficiile sale în vederea găsirii unei soluții de pace“. Extrem de importantă a fost și informația transmisă la 25 ianuarie 1944 privind bombardarea de către aviația anglo-americană a zonelor București și Ploiești în luna februarie „în cadrul și precedând operațiile militare din Balcani“. Dacă cea de-a doua previziune nu s-a împlinit, prima (bombardarea) avea să fie declanșată la 4 aprilie 1944.

Informații interesante a transmis de la Belgrad, colonelul Gheorghe Baloșin, care a apreciat politica iugoslavă (până la agresiunea germană din 7 aprilie 1941) ca fiind rezervată și prudentă față de Germania, îngrijorată față de „jocul dublu“ al Bulgariei, în pofida tratatului de prietenie și neagresiune încheiat la 24 ianuarie 1937 și de atitudinea nesigură a minorităților. Tot el a semnalat, în ianuarie 1941, divergențele dintre conducerea civilă, care se pronunța pentru concesiile, și conducerea militară, aflată în mâinile sârbilor, care considerau concesiile „un act de slăbiciune și de trădare a intereselor naționale“. În aceeași lună avea să anticipeze „o lovitură de stat“, organizată de cercurile militare, care avea să se producă la 27 martie același an.

De la Budapesta, colonelul Alexandru Cozloșchi, făcea, în septembrie 1943, deosebirea între caracterul „strict protocolar“ al relațiilor ungaro-române și cele reale care continuau „să se

mențină precare, pe chestiunea Ardealului, asupra căruia nu se va putea găsi ușor o punte de împăcare de nici o parte“.

Relevând poziția Ungariei față de România, atașatul militar român semnala că „Nu numai în școli și biserici, la pretură sau poliție, dar și în parlament și peste tot, autoritățile maghiare prezintă relațiile cu România totdeauna deformat, sau chiar pe dos! Totdeauna, România este agresoarea: totdeauna, inițiativa agresiunii este de partea românilor!“ După care concluziona: „Atâta vreme cât Ungaria nu va renunța la aceste sisteme de a falsifica realitățile istorice, etnice etc. și va continua să ducă o politică de încurajarea așa-numitei politici sanștefanice, pace între aceste două popoare nu va putea exista, în mod sincer, niciodată, chiar dacă «noul statut» va găsi, la data corespunzătoare, formule teritoriale, de împăciuire! Educația acestei națiuni trebuie schimbată!“

Ca și în alte numeroase prilejuri, Alexandru Cozloschi informa la 23 decembrie 1943 despre tratamentul aplicat de unguri minorităților care trăiau în noile granițe ale Ungariei: „școlile naționale sunt închise sau funcționează în mod precar, căutând să se facă din ele oficine de deznaționalizare; bisericile activează sub control și într-un regim de teroare; viața economică este stânjenă și prin fel de fel de măsuri administrative, încât, treptat, treptat, unele bănci, industrii sau ateliere au fost obligate să-și închidă porțile, în sfârșit, inovația companiilor de muncă, ca și concentrările masive de minoritari, care au depopulat literalmente de bărbați anumite regiuni, sărăcindule, trimițându-i fie în Rusia, fie să muncească pe moșiile unor grofi, care mai păstrează și astăzi arendași evrei, constituie tot atâtea motive de ură pe care aceste minorități le acumulează în fiecare zi“.

Între numeroase alte probleme semnalate de la Budapesta s-au situat și referințe la excelenta propagandă maghiară în străinătate, cu precădere în Franța și Italia, spre deosebire de cea română, care era aproape inexistentă, semnificative în acest sens fiind remarcile făcute de profesorul Paul Hazard, membru al Institutului Franței, unui intelectual român: „Pozițiile României pe planul legăturilor culturale franco-române erau înainte

de război foarte tari. Dar le pierdeți. Propaganda ungară e însemnată, câștigă simpatii, vă înlocuiesc. Acțiunea ungară este permanentă, dibace, practică. Sunt prezenți peste tot. Domnia-voastră, ce faceți?“ O situație asemănătoare raporta în martie 1945 și colonelul Mihail Corbuleanu de la Roma. Chiar și colonelul Ion Gheorghe de la Berlin, care atrăgea atenția: „Nu trebuie să ne facem iluzii prea timpurii în rezolvarea problemei româno-ungare“.

Extrem de interesantă a fost și discuția dintre Ion Antonescu și Traian Teodorescu, în august 1944, când mareșalul a declarat: - așa cum rezultă din sinteza întocmită de Alexandru Cretzianu la 16 august 1944 - „România nu va face nici o acțiune ostilă Angliei și Americii, și că orice formații militare anglo-americe care ar ajunge la noi pe cale maritimă, terestră sau aeriană, vor fi primite cu prietenie. În orice caz, România este gata a colabora în întregime cu anglo-americanii îndată ce situația militară ar fi de așa natură încât să permită o acțiune a armatei române fără ca să existe, ca în momentul de față, certitudinea de a fi anihilată de germani“. Practic, prin colonelul Traian Teodorescu, mareșalul Ion Antonescu a transmis anglo-americanilor ultimul său mesaj, ajuns la destinație, cerând ca „rezolvarea chestiunii Basarabiei și Bucovinei să fie amânată până la Conferința păcii“, problema despăgubirilor să fie cuprinsă în Tratatul de pace și nu în Convenția de armistițiu, ultimul document mai trebuind „să nu prevadă ocuparea României“. Cu același prilej, mareșalul a mai cerut să se transmită aliaților că la propunerea Angliei și Statelor Unite ale Americii, guvernul român era dispus să intre „în orice federație sau grupare de state menită a asigura o pace trainică și dreaptă în aceste regiuni“. Insistența anglo-americanilor în obținerea capitulării necondiționate a Germaniei și aliaților săi, inclusiv a României, a făcut ca aceste ultime propuneri făcute de Ion Antonescu să nu fie luate în seamă.

Documentele publicate în volum provin din Arhivele Militare Române și sunt reproduse așa cum au fost redactate de atașajii militari, fără a se actualiza denumirea localităților și efectuându-se completarea prescurtărilor din text.

20 februarie 1940. *Raport al atașatului militar și naval român în Anglia privind violarea apelor teritoriale norvegiene de către forțele maritime engleze pentru eliberarea marinarilor englezi aflați în prizonierat pe navele germane.*

Legăția Regală a României
Atașatul Militar și Naval
în Anglia

**Marele Stat Major
Ministerul Apărării Naționale**

No. 1977
20 februarie 1940
Atașatul Militar și Naval în Anglia

Către
**Secția a 2-a
Secretariatul General**

Obiect: Un caz de violare a apelor teritoriale de către forțele maritime engleze

Cazul vaporului comercial (?) „Altmark“

Refer.: ...

Anexe: ...

Expunerea cazului „Altmark“ (4 file)

Am onoarea a înainta anexata expunere a cazului de violare a apelor teritoriale norvegiene de către forțe maritime engleze pentru salvarea unui număr de aproximativ 300-400 marinari englezi făcuți prizonieri de război de către

vapoare de război germane în Oceanul Atlantic și transportați spre Germania pe vaporul german comercial „Altmark“, navigând prin apele teritoriale norvegiene.

Atașatul militar și naval în Anglia,
Dumitrescu Șt. Gheorghe

Cazul „Altmark“

Vaporul german comercial „Altmark“ a servit de auxiliar crucișătorului protejat german „Admiral Graf von Spee“, care a luat parte în lupta navală de la „La Plata“ și care apoi a fost înecat de propriul echipaj chiar în estuarul fluviului cu același nume.

„Graf von Spee“ a scufundat 7 vapoare comerciale engleze în Oceanul Atlantic de Sud înainte de Crăciun 1939. Comandanții acelor vapoare au fost luați prizonieri la bordul navei germane de luptă; ei au fost debarcați la Montevideo după scufundarea crucișătorului cuirasat.

Restul echipajelor a fost luat la bordul vaporului comercial german „Altmark“.

După cele raportate de prizonieri englezi eliberați de pe „von Spee“, vaporul „Altmark“ era armat cu tunuri ascunse.

După scufundarea lui „von Spee“, vaporul „Altmark“ a dispărut de pe mări și nu s-a mai știut nimic de el până în ziua de 15 februarie 1940, când a fost descoperit navigând prin apele teritoriale norvegiene configurația cărora îi folosea să se strecoare spre sud către intrarea în Marea Baltică.

Informațiunile Amiralității britanice erau că la bordul lui „Altmark“ se găseau închiși acei 300-400 marinari englezi.

La primirea acestei știri, Amiralitatea trimite o grupare de nave ușoare de care a putut dispune în acele împrejurări pentru a intercepta „Altmark“. În unele cercuri se spune că

ar fi fost un crucișător și 5 distrugătoare. Din informațiunile ce am obținut de la Amiralitate au fost numai 3 distrugătoare noi: „Cossack“ (din clasa Tribal) și „Intrepid“ și „Ivanhoe“ (din clasa „I“ 1370 t.).

Pentru imediată recunoaștere și primă identificare a vaporului german s-au organizat și efectuat în timp util și recunoașteri aeriene, aparatele păstrând o continuă legătură cu navele de luptă.

Vaporul „Altmark“ fusese la Bergen și, în ziua de 17 februarie 1940, ora 4,30, p.m., când a fost identificat de forțele aero-navale engleze, naviga prin apele teritoriale norvegiene între Stavbanger și Christiansund sub protecția a două mici torpiloare de tipul „Kjell“ (94 tone) la aproximativ 1/4 milă de coastă. În această situație, vaporul german este interceptat de distrugătorul „Intrepid“ și, ca să scape de urmărire, intră în fiordul Joessing. Distrugătorul „Cossack“ îl urmează și propune comandantului escortei norvegiene să îmbarce pe „Altmark“ o gardă armată anglo-norvegiană și să-l escorteze împreună la Bergen pentru o se face o cercetare conform regulilor internaționale.

Comandantul norvegian a răspuns că „Altmark“ nu este armat, că a fost vizitat la Bergen, că nu sunt prizonieri la bord și că vaporul are permisiunea guvernului norvegian să utilizeze apele teritoriale norvegiene.

În fața acestor asigurări, „Cossack“ iese din apele teritoriale și la raportul telegrafic trimis la Londra primește de la Amiralitate următorul ordin urgent și categoric:

„Intrați în apele teritoriale, percheziționați vaporul german și salvați orice prizonier aflat la bord“.

La ora 9,20 p.m. distrugătorul-leader „Cossack“ intră în fiord și informează pe comandantul norvegian că: „Guvernul englez i-a ordonat să scape pe cetățenii britanici cu sau fără permisiunea guvernului norvegian“.

Torpiloarele norvegiene au refuzat să coopereze cu distrugătoarele engleze, rămânând pasive (!) în tot timpul acțiunii ce a urmat. Comandantul norvegian a acceptat să se ducă la bord la „Cossack“, dar nu să și acompanieze detașamentul englez la bordul vaporului german pentru a se proba cele ce spusese în cursul zilei.

„Cossack“ manevrează să acosteze pe „Altmark“ dar acesta încearcă să-l pinteze, deși primise ordin să stopeze. Manevra însă îi provoacă eșuarea pupei.

„Altmark“ este abordat de un detașament englez armat; la bord are loc o scurtă luptă.

Se găsesc peste 300 de prizonieri, cetățeni englezi, pe care navele engleze îi iau la bord. Prizonierii erau închiși în două magazine și un tanc de petrol gol.

Se constată, de asemenea, că „Altmark“ era armat cu două Pom-Pom-uri și 4 mitraliere.

Se crede că 15 germani din echipajul vaporului au fost omorâți și 11 serios răniți.

Se zice că vaporul ar fi fost numai „vizitat“ la Bergen, nu și percheziționat, și că deși prizonierii englezi au făcut zgomot și au strigat cu acea ocazie ca să fie auziți de autoritățile norvegiene, dar germanii i-ar fi stropit cu furtunile de apă și ar fi pus toate vinciurile în funcțiune pentru a înăbuși strigătele lor.

În după amiaza aceleași zile – 16 februarie 1940 – petrolierul german „Balduur“ este interceptat în afara apelor teritoriale, în aceeași regiune, de către distrugătorul „Ivanhoe“. Vaporul este, însă, scufundat de propriul echipaj care este salvat în întregime de distrugătorul englez.

În ziua de 17 februarie 1940 domnul Winston Churchill, Primul Lord al Amiralității felicită direct flotila „Cossack“ prin telegrama:

„Felicit unitățile din grupare pentru că într-o singură zi au reușit a face o dublă salvare: pe englezii din captivitate și pe germani de la înec“.

Proteste

Urmare a acestui incident atât Anglia, Norvegia cât și, desigur, Germania a protestat energic contra violării apelor teritoriale neutre.

Norvegia califică acțiunea distrugătoarelor engleze ca o grosolană violare a apelor teritoriale și cere ca marina engleză să primească ordine ca să respecte suveranitatea norvegiană în viitor.

În protest s-a mai adăugat că guvernul norvegian așteaptă ca guvernul englez să-i predea pe toți prizonierii, să plătească daune și să-i dea satisfacție.

Germania a protestat energic la Oslo contra șocantei violări a neutralității norvegiene și a legii internaționale și califică acțiunea navelor engleze de „atac laș de ucigași contra vaporului german nearmat și a marinarilor germani fără apărare”.

Cu această ocazie, presa engleză publică următoarele:

„Aceasta nu este prima flagrantă violare a neutralității Norvegiei de către vapoarele de război germane („Altmark“ pare a fi fost armat - n.t.). Folosirea continuă a apelor teritoriale norvegiene de către submarinele germane este o serioasă îngrijorare pentru guvernul englez încă de multe săptămâni (prin apele teritoriale norvegiene ies submarinele germane din Marea Nordului - n.t.)”.

La 7 decembrie 1939, vaporul englez „Thomas Walton” a fost torpilat în dreptul punctului Narvick mult în interiorul limitei de 3 mile, omorând 16 oameni de echipaj.

La 11 decembrie, vaporul grecesc „Caronfalie” a fost de asemenea torpilat fără aviz în interiorul zonei de 3 mile în dreptul punctului Folden, omorând 4 oameni de echipaj.

La 13 decembrie, vaporul englez „Depford” a fost torpilat tot fără aviz numai la o milă de Honingevaag Stadt (Norvegia), omorând 25 oameni de echipaj.

Presă engleză și cercurile din Londra sprijină unanim acțiunea navelor engleze în lumina diferitelor elemente ale situației: „Altmark“ era armat, deci era nu numai un auxiliar al lui „Graf Spee“, ci chiar un vapor de război; autoritățile din Bergen au făcut numai o vizită superficială nu au percheziționat vaporul, deși se știa că avea prizonieri englezi la bord. Prin urmare, autoritățile norvegiene trebuia să interneze pe „Altmark“ și să elibereze pe prizonieri.

Dacă „Cossack“ nu ar fi percheziționat vaporul german să elibereze pe prizonieri și dacă aceștia ar fi fost totuși duși în câmpurile de internare în Germania – din cauza ușurinței cu care autoritățile norvegiene din Bergen au procedat la „vizitarea“ lui Altmark –, Anglia ar fi avut cel mai grav argument contra Norvegiei, căci ar fi fost similar cu cazul când o țară neutră ar permite unui beligerant să ducă prin teritoriile ei prizonieri de război spre țara aceluia beligerant.

Toate aceste considerațiuni au fost deja evidențiate Ministrului norvegian din Londra și discuțiunile cu guvernul din Oslo sunt duse pe această bază.

Anglia a cerut energic Norvegiei să interneze „Altmark“; în protest se insistă asupra „ușurinței“ arătată de autoritățile norvegiene cu ocazia vizitei vaporului la Bergen.

Atașatul militar și naval în Anglia,
Comandor **Dumitrescu Șt. Gheorghe**

Arhivele Militare Române (în continuare se va cita A.M.R.), fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 249, f. 97-101.

2

11 aprilie 1940. Telegramă a atașatului militar român în Elveția referitoare la situația militară de pe diferite fronturi europene.

Marelui Stat Major
Secția a 2-a, Birourile 1 și 3
Telegramă

Berna 1636 91 11/4/1940 ora 12,15 VRB

Informații de la atașatul militar francez.

1. Evenimentele din Nord i-au surprins complet pe aliați; reacțiunea cu forțe de uscat imposibilă.

Pare că Olanda va avea imediat aceeași soartă și că este interesată în conflict de partea aliaților.

2. Dacă Italia intervine și frontul se va întinde de la Arctica până la Marea Mediterană situația aliaților devine gravă.

3. Italia a debarcat în Albania 60 000 oameni, ca lucrători; ocuparea orașului Copenhaga s-a făcut de asemenea cu militari în civil.

4. Este de temut curând ofensivă în Olanda, Belgia.

5. Ministrul plenipotențiar în Finlanda crede o nouă agresiune sovietică în Finlanda.

Atașatul militar român la Berna

Nr. 242 din 11 aprilie 1940

Nr. 5145/B din 11 aprilie 1940, ora 29,17

*A.M.R., fond Marele Stat Major,
Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 919, f. 25.*

3

22 aprilie 1940. *Raport al atașatului militar român la Paris privind misiunea generalului Gheorghe Potopeanu în Franța.*

Nr. 85 din 22 aprilie 1940

Către
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Ca urmare a propunerii domnului ambasador pe lângă Ministerul Afacerilor Străine și a subsemnatului pe lângă M.I.A., prevăzută în buletinul de informații pe luna martie curent (pag. 58), domnul general Potopeanu a sosit azi, 22 curent, la Paris, cu misiunea de a coordona și accelera toate comenzile de materiale de război în Franța:

- fie pentru armamentele și munițiile în curs de fabricațiune al căror stadiu este cel menționat în anexa de la capitolul IV din buletinul pe martie curent, aproape terminate;

- fie acelea ale industriei particulare (Voina O.P.L., I.O.R., Astra, Concordia etc.), care lucrează pentru apărarea națională și au comenzi de materii prime și semifabricate;

- fie de noi cesiuni ce guvernul francez va aproba României, tabelul respectiv urmând a fi primit de domnia sa de la M.D.A., în baza hotărârii definitive a domnului președinte al Consiliului, de acord cu Marele Stat Major.

Crearea acestui „organ“ permanent, cu destinația menționată mai sus, este similar cu cel condus de domnul general Rudeanu aici, pe timpul războiului trecut.

Domnia sa va funcționa pe o durată nelimitată pe lângă ambasada română, cu sprijinul domnului ambasador Franasovici, pe lângă guvern și autoritățile civile, și al subsemnatului, la nevoie, pe lângă autoritățile militare.

Domnul ambasador, va prezenta zilele acestea „oficial“ autorităților franceze de resort, sub formula unei acreditări speciale pentru această misiune, pe domnul general Potopeanu.

Biroul domniei sale va fi instalat la ambasadă.

În ceea ce privește personalul necesar, domnia sa fiind delegat și M.I.A. va detașa de la comisiile de recepții

Schneider-Brandt și Hotchkiss, subsemnatul fiind în imposibilitate de a-l putea ajuta în ceva, cunoscând că:

- nu am decât un singur ajutor, maiorul Zadik,
- secretarul Hodoreanu, care face lunar legătura Madrid-Lisabona, este astfel mult absent din Paris, absență care îngreunează serviciul meu supraaglomerat.

Cum, începând de la această dată, toate rapoartele domniei sale telegrafice cifrate către M.I.A., sau cele ale M.I.A. pentru domnia sa, privitoare la chestiunile de materiale de război, intră în atribuțiunile domniei sale, am onoare a propune ca mânuirea „cifrului“ primit cu ordinul domniei voastre nr. 5174 B din 13 aprilie 1940 cu destinație specială pentru asemenea chestiuni, să fie încredințată domniei sale, singurul în materie a-l întrebuința.

Pentru viitor, rog să binevoiți a interveni la M.I.A. ca orice chestiuni de asemenea natură să fie adresate domnului general Potopeanu, fie direct, fie prin Ambasadă, fie prin subsemnatul.

Atașatul militar în Franța,
Colonel C. Teodorini

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 789, f. 255-257.*

4

9 mai 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția presei turce față de Italia și puterile occidentale.*

Atașatul militar
Nr. 6039/1940, mai 9

Atașatul militar în Turcia
către
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Am onoarea a vă raporta că în legătură cu evenimentele din Norvegia și din Mediterana, presa turcă a avut în ultima vreme o atitudine mai fermă.

Pe de o parte, căuta să demonstreze că Italia nu va putea face război, dându-i chiar sfaturi din care ironia nu lipsea: „Italia ar face mai bine să-și vândă neutralitatea și – eventual acțiunea – Aliatilor, în momentul când aceștia vor avea mai mult nevoie de ea. Este mai profitabil și fără riscuri“.

Pe de altă parte, se cerea Aliatilor să procedeze mai ferm în Norvegia iar nu ca la Çanakale, în războiul cel mare.

Au fost și articole în care se atrăgea atențiunea Aliatilor să nu se lase devansați în Balcani așa cum s-au lăsat devarsați în Nord.

Atitudinea presei în Turcia are importanța ei, prin aceea că, fiind riguros controlată – dacă nu cenzurată –, arată oarecum mentalitatea sferelor conducătoare.

Atașatul militar în Turcia,
Locotenent-colonel **Traian Teodorescu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 322.*

5

1 iunie 1940. Telegramă a atașatului militar român la Roma privind situația politico-militară din Italia.

Telegramă
Marelui Stat Major
Secția a 2-a, Biroul 1 și 3

GOVT ROMA 60 82 1 iunie 20,30

Situația aici se precipită.

Mari transporturi pe calea ferată și pe apă se fac cu intensitate.

Mărți va avea loc un Consiliu de Miniștri excepțional de important.

Acum intrarea în război a Italiei este chestiune de zile și va coincide cu o nouă mare ofensivă germană contra Franței, pentru ocuparea Parisului și întoarcerea liniei Maginot.

Operațiuni prealabile italiene sunt foarte probabile.

Atașatul militar român la Roma,

Nr. 43 din 1 iunie 1940

S.C. nr. 5961/B din 2 iunie 1940, ora 8

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 744, f. 149.*

6

7 septembrie 1940. *Raport al atașatului militar român în Turcia privind situația politico-diplomatică din Balcani.*

Către,
Marele Stat Major, București

Intrarea rușilor în România a produs mare îngrijorare în Turcia a cărei politică continuă a fi dominată de frica de ruși.

Profitând de această situație, englezii au cerut și obținut de la turci ca trupe turcești să ocupe Grecia, după plecarea germanilor, pentru a menține ordinea până la constituirea unei puternice armate grecești.

Rușii, puși la curent de englezi, deși au consimțit în principiu, au fost totuși nemulțumiți de participarea indirectă a Turciei la operațiuni, fie chiar de poliție, în Balcani și au manevrat pe englezi dând instrucțiuni partidului comunist grec E.A.M. să facă cunoscut la Cairo că el se va opune cu armele la pătrunderea trupelor turcești pe teritoriul grec.

În această situație, englezii au renunțat la ocuparea Greciei de către turci și au hotărât ca, după plecarea germanilor, Grecia să fie ocupată de trupe grecești aflate în Orientul Mijlociu și – eventual – de 2 divizii anglo-americane care vor fi concentrate, în acest scop, în mod secret în Tracia turcească.

Guvernul turc a aprobat atât venirea de trupe anglo-americane în Tracia cât și concentrarea câtorva detașamente de trupe grecești în regiunea coastei de est a Mării Egee.

Trupele grecești și aliate sunt, în acest moment, în curs de concentrare în Turcia. În fiecare noapte sosesc 4 trenuri de câte 35 vagoane cu trupe americane, sub denumirea de specialiști tehnici, în regiunea Ismit. Aceste trupe anglo-americane ar fi avut și misiunea să intre în Bulgaria după ce s-ar fi semnat armistițiul anglo-americano-bulgar.

Între timp însă rușii, pentru a împiedica intrarea forțelor aliate în Balcani, au declarat război Bulgariei ceea ce va avea de reținut că la armistițiu cu bulgarii să ia parte și rușii și – ceea ce este mai îngrijorător pentru turci – Bulgaria va fi ocupată de trupe ruse înainte chiar de semnarea armistițiului.

Nr. 1861

Colonel Traian Teodorescu

Nr. 396, septembrie 7/1940

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 407-409.*

12 noiembrie 1940. *Raport al atașatului militar român în Turcia și Grecia privind percepția de către cercurile politico-diplomatice de la Ankara a relațiilor germano-italiene.*

Atașatul militar român în
Turcia și Grecia
Secret

Nr. 6302/1940, noiembrie 12

Atașatul Militar în Turcia și Grecia
căt-re
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Am onoarea a vă raporta că în cercurile politico-diplomatice din Ankara – în special acelea în legătură cu Anglia și aliații săi – se vorbește intens de satisfacția pe care ar avea-o Germania față de greutățile întâmpinate de Italieni în Grecia.

Argumentația acestor cercuri diplomatice este simplă:

- Germania dorește un aranjament cât mai complet, mergând până la o colaborare cu Franța contra Angliei;
- pretențiunile teritoriale italiene asupra metropolei și coloniilor franceze ar fi încă exagerate, motiv pentru care Franța nu a acceptat până acum propunerile Germaniei;
- ca urmare, Germania este nemulțumită și așteaptă ca, după aventura italiană în Grecia, pretențiunile italiene să scadă și să se ajungă deci la aranjamentul european dorit de Germania.

În ce măsură vor fi adevărate cele de mai sus, rămâne de văzut.

Atașatul militar în Turcia și Grecia,
Colonel **Traian Teodorescu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 542.*

8

Decembrie 1940. *Buletin de informații al atașatului militar român la Belgrad privind situația din Iugoslavia.*

Atașatul militar al României
în Iugoslavia

Buletinul de informații pe luna decembrie 1940

A. Situația politică internă

I. Situația politică

Guvernul iugoslav s-a descompletat prin încetarea din viață a d-rului Anton Koroșeț, ministrul Instrucțiunii Publice, președintele Senatului și șeful politic al slovenilor, în ziua de 14 decembrie 1940.

Ca ministru ad-interim al Instrucțiunii Publice a fost numit d-rul Krek, colaboratorul politic intim al defunctului, iar ca șef politic al slovenilor a fost ales d-rul Fran Kolovec, tot preot. În prima sa cuvântare politică, d-rul Kolovec a declarat că „slovenii își vor realiza autonomia pe care o doresc”.

Este de așteptat, în cel mai scurt timp, o remaniere a guvernului iugoslav, în care d-rul Kolovec ar primi un portofoliu secundar. Se pare că se intenționează a se crea un

nou Minister al Propagandei al cărui titular urmează a fi o personalitate de prim ordin. Până în prezent nu s-a luat nici o hotărâre definitivă. Se zvonește însă că guvernul va fi întărit cu elemente favorabile unei mai accentuate apropieri de Puterile Axei.

Atitudinea politică viitoare a d-rului Kolovec ar fi privită cu oarecare neîncredere. Se spune că ar urmări să obțină sprijinul croaților pentru câștigarea autonomiei Sloveniei, dând organizațiilor politice un caracter religios pentru ca blocul catolic croato-sloven să poată contrabalansa influența blocului ortodox sârbesc. /.../

B. Situația politică externă

1. Aspect general

În cursul lunii decembrie 1940 nu s-a produs nici o schimbare în linia generală de politică externă a Iugoslaviei.

Evenimentul principal care a dominat prima jumătate a acestei luni, a fost vizita la Belgrad a contelui Csaky, ministrul Afacerilor Străine al Ungariei, vizită care a avut ca rezultat practic încheierea unui tratat de amicitie perpetuă între Ungaria și Iugoslavia.

Experiența făcută recent cu Bulgaria, de care Iugoslavia este legată printr-un tratat similar, a demonstrat valoarea acestor documente, în care nimeni nu mai crede.

Totuși, Iugoslavia a primit mâna întinsă de Ungaria pentru a atenua în cât de mică măsură penibilul sentiment al unei complete izolări și în speranța că Ungaria va putea servi – la un moment dat – ca punct de legătură cu Puterile Axei.

Reținerrea Bulgariei de a adera la Pactul Tripartit sporise încrederea Iugoslaviei în influența U.R.S.S.-ului asupra sectorului balcanic; recenta vizită a premierului bulgar la Viena, care poate să constituie preludiul aderării Bulgariei la Pactul Tripartit, a provocat în cercurile oficiale iugoslave și în opinia publică multă nedumerire și scepticism.

Începe să-și facă loc credința că U.R.S.S. nu este în măsură să împiedice cu forța realizarea proiectelor germane în Balcani. De aceea, politica externă a Iugoslaviei este impregnată de un realism din ce în ce mai accentuat, urmărindu-se să se realizeze condițiile prealabile de acomodare la o situație pe care Iugoslavia n-o poate nici influența, nici modifica.

Adaptarea economiei iugoslave la necesitățile pieței germane este un prim pas spre o apropiere de Germania, din sfera de interese a căreia Iugoslavia nu se poate degaja.

2. Relațiile cu Grecia

Grecia fiind stat beligerant, Iugoslavia nu poate avea față de ea decât o atitudine conformă cu situația sa de stat neutru.

Succesele militare ale Greciei contra Italiei au dat o mare satisfacție opiniei publice iugoslave, complet ostilă Italiei și au creat Iugoslaviei o situație politică și militară mai favorabilă decât cea dinaintea izbucnirii conflictului italo-grec.

Pentru aceste considerațiuni, Iugoslavia nu poate avea față de Grecia decât o atitudine prietenească, însă rezervată, pentru a nu indispuie Puterile Axei.

3. Relațiile cu Bulgaria

Toate declarațiile făcute de oamenii politici bulgari în presă și parlament și asigurările cercurilor conducătoare că Bulgaria nu-și va schimba atitudinea față de Iugoslavia, n-au reușit să șteargă impresia lăsată de manifestările revizioniste îndreptate contra Iugoslaviei.

Reținerea Bulgariei de a adera la Pactul Tripartit liniștise pentru moment cercurile oficiale iugoslave, însă călătoria la Viena a domnului Filov, președintele Consiliului de Miniștri bulgar, constituie un nou motiv de îngrijorare.

Iugoslavia urmărește cu mult interes jocul dubios al Bulgariei în care nu manifestă nici un fel de încredere.

Ziarele iugoslave au publicat informația că, între 15-20 decembrie 1940, domnul Popov, ministrul Afacerilor Străine al Bulgariei, va face o vizită la Belgrad. Această vizită însă n-a avut loc.

La trecerea prin Belgrad, primul-ministru al Bulgariei n-a fost salutat decât de ministrul Bulgariei la Belgrad.

4. Relațiile cu Ungaria

Vizita contelui Csaky la Belgrad s-a desfășurat într-un cadru sărbătoresc și presa a comentat această vizită ca un eveniment deosebit de important, menit să cimenteze „tradițională” prietenie ungaro-iugoslavă.

Rezultatul concret al acestei vizite a fost încheierea unui tratat de amicitie, al cărui text se anexează*.

După cum se vede, nu este vorba de un pact de neagresiune în care cele două state să-și recunoască actualele frontiere și să-și ia obligațiunea de a nu se ataca. Tratatul nu impune nici un fel de angajamente, fiecare parte fiind liberă să urmeze direcția politicii externe pe care o socotește mai conformă intereselor sale.

Tratatul de amicitie ungaro-iugoslav conține clauze platonice și valoarea sa este subestimată chiar de unele cercuri oficiale din Belgrad.

Presa iugoslavă reproduce în întregime un articol din „Frankfurter Zeitung”, care scrie că între Ungaria și Iugoslavia sunt excluse chestiunile teritoriale. Se pune însă întrebarea firească: „Pentru ce nu s-a concretizat acest lucru în tratatul de amicitie?”

Într-o corespondență din Budapesta, ziarul „Vreme” scrie că în cercurile politice ungare se spune că Ungaria și Iugoslavia vor fi o punte între Balcani și Puterile Axei și că politica de pace ungaro-iugoslavă în timpurile nesigure de azi, în

*. Nu se publică.

actuala situație din Balcani și mai ales având în vedere situația din România, va avea funcția de stabilizare.

Ziarul „Politica“, cu data de 18 decembrie 1940, scria că la Roma se prevede posibilitatea ca, în scurt timp, să se semneze un pact ungaro-bulgar, asemănător cu cel iugoslavo-bulgar.

În legătură cu vizita contelui Csaky este interesant de reținut că în programul oficial al vizitei nu s-a prevăzut și depunerea unei coroane pe mormântul regelui Alexandru de la Oplenatz, așa cum era prevăzut de obicei în programul oficial pentru toți miniștrii străini care au vizitat Belgradul. Probabil oficialii iugoslavi au avut un sentiment de pudoare față de memoria defunctului rege, care a căzut victimă gloanțelor asasinilor instruiți pe teritoriul ungar, la Janka Puszta. Opinia publică iugoslavă a remarcat însă această omisiune din program și a comentat-o. De altfel, în această opinie publică, vizita contelui Csaky n-a avut nici un ecou și n-a stârnit nici un interes. Instinctul popular a sesizat inutilitatea sa.

Ziarele anunță că, la 18 ianuarie 1941, 40 de deputați unguri din toate partidele politice, vor vizita Belgradul.

Între timp, domnul Tzintzar-Markovici, ministrul Afacerilor Străine al Iugoslaviei, va vizita Budapesta, pentru a întoarce vizita contelui Csaky.

5. Relațiile cu U.R.S.S.

Speranța care se pusese în cuvântul hotărâtor al U.R.S.S. la soluționarea chestiunilor balcanice începe a slăbi, în urma vizitei primului-ministru bulgar la Viena, unde s-ar găsi personalitățile conducătoare ale Reichului.

Se crede că, chiar dacă această vizită n-ar avea rezultate concrete, ea va fi hotărâtoare pentru viitoarea atitudine a Bulgariei.

Dat fiind că Axa dorește terminarea războiului în 1941,

se prevăd în curând acțiuni militare importante, deci aderea Bulgariei la Pactul Tripartit apare ca o necesitate de neînlăturat pentru Puterile Axei, care vor întreprinde probabil acțiuni și în Balcani, pentru a nu da timp englezilor să se consolideze.

În acest caz, Iugoslavia se va vedea din nou complet izolată. Dacă U.R.S.S. nu va interveni, ceea ce reprezentanții Puterilor Axei afirmă că este sigur, Iugoslavia va vedea spulberându-se iluziile și speranțele pe care și le pusese în sprijinul U.R.S.S.

Mi se afirmă din nou că atât ministrul Iugoslaviei la Moscova, cât și atașatul militar, sunt complet decepționați de constatările făcute și de nereușita misiunii cu care au fost trimiși.

6. Relațiile cu Puterile Axei

Iugoslavia cultivă aceleași bune relații cu Puterile Axei și, în special, cu Germania. În toate declarațiile oficiale se accentuează necesitatea de a păstra relații de bună prietenie și de încredere reciprocă.

Aprecierile cercurilor politice sau ale presei de la Berlin asupra corectitudinii neutralității iugoslave sunt scoase totdeauna în evidență.

Atitudinea Iugoslaviei față de conflictul italo-grec este din cele mai corecte. Nu este exclus ca Iugoslavia să vizeze o ieșire la Salonic, în dauna Greciei, în cazul când Puterile Axei vor câștiga războiul, ca o compensație pentru teritoriile ce va trebui să cedeze la nord.

Se zvonea într-un timp că primul-ministru al Iugoslaviei, domnul Cvetkovici, va face o vizită la Berlin.

Până în prezent însă nu se observă nici un simptom din care s-ar putea deduce că se pregătește această vizită.

7. Relațiile cu România

Atât cercurile oficiale, cât și opinia publică, nu văd cu ochi buni colaborarea româno-germană.

Cercurile militare sunt îndeosebi preocupate de prezența trupelor germane în regiunea Timișoara și caută – prin toate mijloacele – să se informeze asupra valorii acestor forțe și scopului aducerii lor în această regiune.

Un atașat militar mi-a comunicat că ar fi auzit pe un general sârb spunând că abia acum se poate mai bine aprecia justificarea construirii de fortificații la frontiera cu România.

Teama de un atac din această direcțiune există, deși nu s-au luat încă măsuri excepționale pentru a-i face față.

Propaganda ungurească contra României prinde din ce în ce mai mult teren în Iugoslavia. Opinia publică de aici consideră situația noastră internă ca foarte critică și nestabilă și crede că România face o politică de aventură.

Presa iugoslavă a comentat articolul publicat în ziarul „Cuvântul”, în care se spune că, după ce România va fi suficient de puternică înăuntru, nu-i vor fi suficiente nici granițele dinainte de revizuire. Aceste comentarii au apărut sub titlul „Imperialismul românesc”.

În legătură cu încheierea pactului ungaro-iugoslav, zia-
rele au arătat că România a fost unica țară care a încercat să diminueze importanța acestui pact.

Ziarele iugoslave înregistrează întotdeauna știrile alarmante, lansate de propaganda engleză sau ungară, privitoare la situația internă din România.

C. Informațiuni militare

I. Chestiuni de ordin general

Situația Iugoslaviei, din punct de vedere militar, s-a ameliorat în cursul lunii decembrie 1940.

Înaintarea trupelor grecești în Albania a diminuat probabilitatea unui atac sau chiar a unei presiuni militare din partea Italiei, angajată în prezent pe toate fronturile.

Abținerea Bulgariei de a adera la Pactul Tripartit a îndepărtat, pentru moment, pericolul unui atac din partea Bulgariei.

Încheierea unui pact de amicitie cu Ungaria a permis reducerea măsurilor militare la frontiera cu aceasta, deși toată lumea este convinsă că Ungaria va face cauză comună cu Puterile Axei, de care este legată prin aderarea la Pactul Tripartit.

Evenimentele care preocupă în prezent Comandamentul iugoslav sunt:

- transporturile de trupe germane prin Ungaria;
- prezența de trupe germane în regiunea Timișoara;
- călătoria primului-ministru bulgar la Viena, care ar putea avea ca rezultat practic aderarea Bulgariei pentru a interveni în Grecia în sprijinul Italiei, în lupta lor comună contra Angliei.

În acest caz, Iugoslavia se va vedea complet încercuită și atitudinea sa va depinde de atitudinea Turciei și în special a U.R.S.S.-ului.

Chiar dacă ar interveni în conflict aceste două puteri, ieșirea din neutralitate a Iugoslaviei ar comporta cele mai mari riscuri, deoarece s-ar expune să fie zdrobită înainte de a putea fi ajutată.

Nesiguranța Iugoslaviei în intervenția Turciei și a U.R.S.S.-ului în conflict, o fac însă să fie și mai prudentă față de Puterile Axei.

Este posibil ca Germania să-și treacă trupele peste teritoriul Bulgariei și să nu ceară Iugoslaviei decât să se mențină în neutralitate, pe care să i-o și garanteze.

În acest caz, comandamentul iugoslav ar avea să constate inutilitatea tuturor măsurilor excepționale luate de la începutul războiului și atât de ruinătoare pentru economia țării.

Acest lucru pare că a început a intra în convingerea comandamentului și guvernului iugoslav, care au și redus

o parte din măsurile excepționale luate în sud și ar fi decise să reducă simțitor efectivele armatei. /.../

III. Războiul italo-grec

În cursul lunii decembrie 1940 nu s-au desfășurat operațiuni importante, din cauza timpului nefavorabil.

Pe direcțiunea Elbassan, trupele grecești au fost oprite în fața unor puternice lucrări de fortificații construite de italieni pentru a face față unui eventual atac al armatei iugoslave pe la nord de lacul Ohrida, în direcția Elbassan.

Operațiunile în regiunea muntoasă sunt foarte grele din cauza mării cantități de zăpadă căzute în această regiune. Este probabil că operațiunile vor stagna în acest sector până în primăvară.

La centru, trupele grecești se izbesc de rezistența înverșunată a trupelor italiene, care au reușit să stăvilească orice posibilitate de înaintare a trupelor grecești.

Singurul sector, în care operațiunile s-ar putea continua cu șanse de succes, în acest anotimp, putând fi sprijinite și de flotă, este cel cuprins între comunicația Arghirokastro – Valona și coasta mării.

Situația la 25 decembrie 1940 este cea arătată în schița anexă*.

Din cauza intervenției eficace a unităților flotei și aviației engleze, transporturile de trupe italiene în Albania s-ar face numai cu aviația.

Se spune că la Bari s-ar fi petrecut grave acte de indisciplină din partea trupelor italiene, care au refuzat să se îmbarce.

Din desfășurarea de până acum a operațiunilor pe frontul italo-grec, se pot face următoarele constatări:

1. Aviația italiană n-a reușit să împiedice executarea mobilizării armatei grecești, care nu trecuse pe picior de

* Nu se publică.

război la data primirii notei ultimative a guvernului italian, pentru ca mobilizarea armatei să nu fie interpretată ca un act de provocare la adresa Italiei.

Căile ferate grecești, lucrările de artă, comunicațiile ordinare, porturile și aerodromurile au avut puțin de suferit de pe urma bombardamentului aviației italiene. Aceasta dovedește sau că aviația italiană nu-și asigurase absoluta superioritate în aer, sau că acțiunile de bombardament n-au fost sistematic și minuțios organizate sau – în fine – că pregătirea piloților și calitatea materialului n-au fost la înălțime.

În orice caz, este de reținut învățământul că nu în toate împrejurările, aviația este în măsură să împiedice mobilitatea armatei inamice.

2. Armata grecească a fost foarte bine dotată cu artilerie de munte, fiecare divizie de infanterie dispunând de asemenea artilerie, pe lângă o rezervă de acest fel de material la corpul de armată.

3. În materialul grecesc de munte predomină obuzierele și chiar tunurile au traiectoria mai curbă decât cele italiene, ceea ce a constituit un avantaj.

4. În tragerile contra carelor de luptă, barajele de artilerie și-au dovedit marea lor eficacitate. Aceasta se datorește însă și terenului, care oferea zone restrânse de acces a carelor de luptă.

5. Cooperarea forțelor navale la operațiunile terestre a dat cele mai bune rezultate.

IV. Diverse

1. Atașatul militar german, cu care mă găsesc în excelente raporturi, mi-a comunicat că a fost chemat de domnul ministru al Armatei și Marinei iugoslave, care s-a interesat de cantitatea de forțe germane aflate în regiunea Timișoara și de rostul prezenței acestor trupe acolo.

Atașatul militar german i-a comunicat că nu cunoaște forța trupelor germane aflate în regiunea Timișoara însă, ceea ce poate să-i spună sigur este că „Germania nu va permite ca Anglia să se întărească prea mult în Balcani“.

Domnul ministru al Armatei și Marinei iugoslave i-a comunicat că raporturile între Germania și Iugoslavia au la bază o perfectă corectitudine, manifestată până în prezent de ambele părți și că Iugoslavia n-are motiv să se teamă de amenințarea Germaniei. Bazat pe aceste considerațiuni, domnia sa intenționează a cere reducerea efectivului armatei iugoslave la cel mult 200000 oameni și că, în acest sens, are și asentimentul guvernului, care nu s-a lăsat antrenat de atitudinea belicoasă a predecesorului său, generalul Nedici.

Întrebând pe atașatul militar german dacă este convins de sinceritatea afirmațiunilor domnului ministru, mi-a spus că a rămas cu impresia că aceasta a exprimat cu toată sinceritatea o situație reală și că această soluție ar fi impusă și de serioase considerațiuni de ordin economic.

Discutând cu atașatul militar german și despre influența sovietică asupra atitudinii Bulgariei și despre posibilitatea intervenției U.R.S.S. în conflictul european, domnia sa mi-a spus că, în ceea ce privește Bulgaria, nu diplomații vor hotărî în legătură cu soarta războiului, iar despre U.R.S.S. este convins că nu se va amesteca, deoarece cunoaște forța Germaniei.

Prezența U.R.S.S. la gurile Dunării nu convine Germaniei, însă deocamdată este nevoită să o suporte. U.R.S.S. va trebui împins mai înapoi – și mi-a arătat pe hartă linia Bugului – însă despre acest lucru nu trebuie să se vorbească absolut nimic.

Menționez că atașatul militar german se înapoiasc cu câteva zile mai înainte de la Berlin, deci se poate presupune că era la curent cu ceea ce se discută în prezent în cercurile oficiale din capitala Reichului.

Mi-a adăugat că Germania nu va uita că țara noastră a fost singura dintre țările din sud-est care a avut curajul să gonească pe englezi și să înlătore definitiv influența engleză.

2. Cu ocazia unci vizite pe care am făcut-o atașatului militar sovietic, acesta s-a interesat de valoarea forțelor germane din România. Sunt informat că aceeași chestiune a pus-o și altor atașați militari, ceea ce dovedește că pentru U.R.S.S. forțele germane din România formează obiectul unei preocupări permanente.

Cu această ocazie am aflat că sunt convocați la Moscova numai miniștrii sovietici de la Belgrad și București.

Voind să aflu părerea atașatului militar sovietic asupra tendințelor de expansiune în viitor spre vest, l-am întrebat cum se explică faptul că U.R.S.S. n-a ridicat până în prezent pretenții asupra Ucrainei Subcarpatice. La această întrebare, atașatul militar sovietic mi-a răspuns cu o altă întrebare: „De ce Germania nu atacă Iugoslavia?”. Evitând să comentez această întrebare-răspuns, am căutat să-i interpretez sensul, care cred că nu poate fi decât că Germania s-a opus la ocuparea Ucrainei Subcarpatice, după cum în prezent U.R.S.S. ar reține Germania de la o acțiune armată contra Iugoslaviei.

Alte chestiuni n-am mai putut discuta cu atașatul militar sovietic, care nu știe decât rusește, așa că este nevoie să ne servim de interpreți.

3. Avioane străine au continuat și în cursul acestei luni să violeze spațiul aerian al teritoriului iugoslav.

Astfel:

– La 10 decembrie, în apropiere de Cetinje, a zburat un avion de naționalitate străină, care însă a fost alungat de avioanele iugoslave de vânătoare.

– La 22 decembrie, ora 1,30, un avion străin, a bombardat orașul Sušak. Avionul a zburat la 3.000 metri, cu luminile aprinse. Deasupra orașului avionul a coborât la 1600 metri,

a stins luminile și a dat drumul la 2 bombe chiar în centrul orașului. Pagubele au fost stabilite la 4 milioane dinari. Avionul nu a putut fi identificat. Se pare însă că ar fi fost un avion englez, din cele care operau în Albania. La finele lunii a mai fost descoperit un avion englez, căzut pe teritoriul Serbiei de sud.

4. Cu începere de la 15 ianuarie 1941 se vor scoate din circulație circa 80 trenuri de călători.

Direcțiunea generală a căilor ferate iugoslave arată că această măsură a fost impusă de lipsa de combustibil și reducerea parcului de vagoane și locomotive.

Pentru completarea lipsurilor, Direcțiunea generală a căilor ferate iugoslave intenționează să comande la întreprinderile iugoslave circa 114 vagoane de călători, 424 vagoane de marfă, 10 vagoane-cazane pentru încălzitul trenurilor și 20 locomotive noi. În acest scop, s-a destinat suma de 150 milioane dinari.

5. Din mai multe surse aflăm că în Banatul iugoslav s-a rechiziționat pentru armată tot grâul, lăsându-se populației numai strictul necesar până la noua recoltă.

Punctul de adunare a fost la Vârșeț, de unde a fost transportat cu calea ferată spre centru.

Se vorbește că în curând va începe rechiziționarea porumbului și furajelor.

Credem că, sub masca rechiziționării pentru armată, în realitate aceste măsuri intră în cadrul planului de evacuare a resurselor alimentare din Banat.

6. Autoritățile militare iugoslave au renunțat la amenajarea aerodromului de la Alibunar, semnalată în buletinul de informații pe luna aprilie 1940.

Materialele aduse în acest scop au și fost transportate în interior.

Atașatul militar din Belgrad,
Colonel **Gh. Baloșin**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 363, f. 3-29.*

9

7 ianuarie 1941. *Raport al atașatului militar român în Turcia privind percepția cercurilor diplomatice de la Ankara referitoare la poziția Ungariei față de Iugoslavia.*

Atașatul militar român în
Turcia și Grecia

Nr. 3
1941, ianuarie, 7

**Atașatul militar în Turcia
către
Marele Stat Major, Secția a 2-a**

Am onoarea a vă raporta că în cercurile diplomatice din Ankara se vorbește că:

a) Ungaria ar fi formulat recent pretențiuni teritoriale față de Iugoslavia și ar fi făcut cunoscut la Belgrad că vizita ministrului de Externe iugoslav la Budapesta – ce trebuia să se producă în curând – ar fi fără obiect dacă Iugoslavia nu acceptă în principiu rectificări de frontieră față de Ungaria.

b) Atitudinea Ungariei ar fi inspirată sau, mai bine zis, impusă de Berlin, care n-a văzut cu ochi buni inițiativa Budapestei de a încheia tratate de amicitie perpetuă cu Belgradul, deoarece Germania – pentru a putea domina Balcanii și Europa Centrală – nu vrea să se elimine diferențele teritoriale dintre țările acestei regiuni.

Germania – spun cercurile diplomatice din Ankara – aplică dictonul: „divide et impera”.

În cazul când se vor adeveri aceste informații, soluția arbitrajului de la Viena, precum și faptul că Germania o consideră definitivă (vezi declarațiunile domnului von Papen – raportul meu nr. 6391 din 30 decembrie 1940), capătă încă o explicațiune.

Colonel **Traian Teodorescu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 401, f. 16-17.*

10

7 ianuarie 1941. *Raport al atașatului militar român în Turcia privind discursul rostit de ambasadorul german la Ankara cu prilejul Anului Nou.*

Atașatul militar român în
Turcia și Grecia
Nr. 4
1941, Ianuarie, 7

Atașatul Militar în Turcia căt-re Marele Stat Major, Secția a 2-a

Am onoarea a vă trimite alăturat o copie de pe discursul ținut de domnul von Papen, ambasadorul Germaniei la Ankara*, în fața coloniei germane din Turcia, cu ocazia Anului Nou.

* Nu se publică.

Înainte de a face oarecare observațiuni asupra lui, țin să remarc că această copie:

– ne-a fost trimisă – tradusă în franțuzește – de către ambasada germană din Ankara;

– n-a fost însă trimisă tuturor Legațiunilor, ci numai țărilor socotite amice.

Observațiuni

1. Discursul domnului von Papen are aspectul unui expozeu de politică externă, făcut de un ministru de Externe în funcțiune, iar nu de un ambasador – fie el chiar fost cancelar al Reich-ului, așa cum domnul von Papen nu uită să ne-o spună în cuprinsul discursului.

Care să fie explicațiunea?

La Ankara se vorbește mult că steaua domnului von Ribbentrop începe să apună, pentru ca, pe primul plan al politicii germane, să reapară domnul von Papen.

Să fie discursul – expozeu de mai sus primul act politic – premergător – al celui ce va fi înlocuitor al domnului von Ribbentrop la Ministerul de Externe?

2) Partea cea mai importantă din discursul domnului von Papen este aceea în care încearcă să lămurească noțiunea „noii ordini în Europa“, domnului von Papen fiind, de altfel, primul om politic german care ne dă această lămurire.

Din nenorocire, pe mine, ca român, lămuririle domnului von Papen nu numai că nu mă satisfac, dar mă alarmează.

Domnia sa nu se mulțumește să spună că în „noua ordine europeană“, statele din Europa Centrală își vor păstra independența, ci lămurește ce fel de independență își vor păstra aceste state, și anume independența spirituală, economică și teritorială.

Trecând peste faptul că orice explicațiune a unei noțiuni nu constituie decât „o restricțiune“, se observă din capul locului că din lămuririle domnului von Papen lipsește tocmai principalul: „independența politică“.

În schimb ni se servește:

– Independența spirituală pe care nimeni pe lume n-o poate da sau lua unui popor;

– Independența economică care – de fapt – nu există pentru nici un popor în actuala fază de civilizație a omenirii, în care nu numai țările, ci și continentele sunt dependente economicește unele de altele.

Iar dacă prin independență economică vrea domnia să înțeleagă libertatea de a face comerț cu cine vrem, apoi aceasta depinde exclusiv de independența politică, independență pe care domnul von Papen uită s-o menționeze în expozeul său.

– Independența teritorială, noțiune diferită de „independența politică“ și care lasă loc la interpretări foarte largi, mai cu seamă dacă ținem seama de cele spuse de domnul von Papen la pagina 3 a discursului său, când precizează că: „Germania luptă pentru ca națiunile din Europa Centrală să fie dispensate pentru totdeauna de a forma alianțe și coalițiuni contra intereselor Reich-ului“ (chiar dacă – adaug eu – acele alianțe și coalițiuni ar fi în interesul țărilor respective).

În ceea ce privește independența teritorială, trebuie remarcat că și Protectoratul Boemiei a avut până mai ieri independență teritorială, după cum Marocul francez, Tunisul etc., se bucură de cea mai perfectă independență teritorială; nu însă și politică, deși fiecare din ele are un Rege (Sultan, Bey) și un guvern.

Aceasta să fie oare independența pe care ne-o oferă Berlinul în caz de victorie germană?

Dată fiind personalitatea domnului von Papen, consider această chestiune de o gravitate excepțională, ce trebuie neapărat semnalată.

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 401, f. 18-20.*

19 ianuarie 1941. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind modul cum era perceput rolul Turciei în angrenajul marilor puteri din zonă.*

Atașatul militar român în
Turcia și Grecia
Nr. 61
1941, februarie, 19

Atașatul Militar în Turcia
către
Marele Stat Major, Secția a II-a

Am onoarea a vă raporta că ultimul discurs al domnului Churchill, urmat de ruperea relațiilor diplomatice între Anglia și România, precum și declarațiunile făcute – *urbi et orbi* – de către membrii (civili și militari) ai Ambasadei germane din Ankara, referitor la coborârea pe curând a germanilor în Balcani, au produs o mare îngrijorare la Ankara (guvern și opinie publică).

Pe de altă parte, toate cercurile diplomatice din Ankara se întreabă care va fi atitudinea Turciei în cazul extinderii conflictului în Balcani.

Pentru a răspunde la această întrebare este de observat, în primul rând, că Anglia face mari eforturi pentru a-i atrage pe turci în război. Convingerea generală este că englezii nu se vor da în lături nici de la acțiuni care să-i compromită pe turci, silindu-i astfel să se găsească – fără să vrea și fără să-și dea seama – în stare de război cu puterile Axei, mai ales în cazul când turcii ar marca o atitudine de șovăială în ceea ce privește atitudinea de adoptat.

Germanii, la rândul lor, dau asigurări formale turcilor că la Berlin nimeni nu se gândește să atace pe turci și că:

– Acțiunea ce va porni în curând în Balcani are ca scop să lichideze mai repede problema albaneză, prestigiul Axei nemaiputând îngădui multă vreme actuala stare de lucruri. Bineînțeles, adaugă în cor germanii din Ankara, Reichul ar fi foarte mulțumit dacă Grecia, dându-și seama de pericol – ar accepta să încheie, de pe acum, pace cu Italia;

– Operațiunile decisive, care vor pune capăt războiului, se vor duce în Anglia și vor începe înainte ca ajutorul american să se poată face simțit.

În același timp însă, germanii din capitala Turciei adaugă că, de îndată ce Turcia s-ar lăsa violată de englezi (prin ocupare de baze aeriene și navale) sau de îndată ce Turcia s-ar declara în stare de război cu Axa, trupele germane vor ataca imediat pe turci.

Concomitent cu acest avertisment, Ambasada germană caută să convingă pe turci că ar fi o mare imprudență din partea turcilor ca, tocmai acum când se apropie sfârșitul (victorios pentru germani – spun ei) al războiului, Turcia să se lase târâtă în război contra puterilor Axei.

În ceea ce privește victoria germană, atașatul militar german, generalul Rohde, întors de curând de la Berlin și care, prezentându-se la Marele Stat Major turc pentru a da asigurări din partea Marelui Stat Major german că Turcia nu va fi în nici un caz atacată dacă se menține în neutralitate, adăuga – referitor la viitoarea debarcare în Anglia – că germanii dispun de materiale și armament atât de perfecționate și inedite încât:

– debarcarea în Anglia poate fi de pe acum socotită ca reușită,

– omenirea întreagă va rămâne înmărmurită în fața tehnicii și tacticii germane care vor aduce sfârșitul victorios al războiului pentru puterile Axei.

În fața acestor curente și acțiuni – diametral opuse – ale englezilor și germanilor, guvernul turc:

a) mai convins ca totdeauna că, până în cele din urmă, tot Anglia va câștiga războiul,

b) dar dându-și seama că în actualele împrejurări Anglia nu poate sosi la timp și în forță în Balcani pentru a-i da ajutor, iar armata turcească lipsită de tancuri (225 tancuri ușoare și de diferite modele), tunuri antitanc (dispune de 250 tunuri de 25-37 mm și 250 puști de 14 mm), aviație (are numai 130 avioane vânătoare, 200 avioane bombardament și 100 avioane informații), nu va putea rezista armatelor germane decât foarte scurtă vreme, caută (guvernul turc) să câștige timp.

În acest scop, a început tratative cu bulgarii pentru găsirea unei formule care – din punct de vedere juridic – să permită turcilor a rămâne, cel puțin pentru un timp oarecare, în afara conflictului ce se desemnează în Balcani, fără ca, totuși – prin aceasta – să se despartă de englezi, considerați la Ankara ca învingătorii de mâine.

După lungi tratative, formula găsită constituie un fel de „pact de neagresiune“ între Turcia și Bulgaria, fiecare din părțile contractante păstrându-și însă obligațiunile luate anterior față de o terță putere.

Datorită acestei formule, Turcia nu va participa la războiul în Balcani deoarece Bulgaria abținându-se (articolul 1 din pact) de la orice agresiune (deci chiar contra Greciei), guvernul turc se poate prevala de prescripțiunile sus-zisului pact în cazul când i s-ar cere, de exemplu, de către englezi sau greci, să intre în acțiune.

Manevrele turcești pentru a evita războiul și a câștiga timp nu se opresc însă numai aici.

Arăt mai jos câteva din aceste manevre:

a) Concentrând circa o jumătate de milion de oameni în Tracia și dând ordin presei să aibă o atitudine belicoasă, guvernul turc încearcă să imprsioneze pe germani și să-i facă să amâne operațiunea trecerii Dunării în Bulgaria până când vor concentra un mai mare număr de divizii la nord de Dunăre pentru a putea face față pericolului (?) turcesc de

pe aripa lor stângă.

b) Sugerează germanilor (în convorbirea subșefului de stat major cu generalul Rohde, atașatul militar german) că cea mai bună direcție de atac asupra grecilor ar fi prin Iugoslavia, pe valea Vardarului și de la Monastir către Kozani.

Cu alte cuvinte, turcii ar dori ca Bulgaria să fie exclusă din zona de operațiuni pentru ca guvernul turc să poată susține cu mai multă tărie față de englezi, imposibilitatea lor de a intra în război, neavând contact direct cu inamicul.

c) Susțin cu multă insistență cererile de ajutor făcute de greci englezilor, pentru a face cât mai dificile primele operațiuni germane contra grecilor și a câștiga astfel timp, cât mai mult timp.

În rezumat, turcii își fac următoarea socoteală:

a) În cazul când actuala ofensivă politică germană izbuște să facă pe greci a accepta pacea, nu este nici un motiv ca turcii să se lase antrenați în război.

b) În cazul când ofensiva politică germană va fi urmată de operațiuni militare, turcii întrevăd două posibilități:

Prima posibilitate: germanii sunt sinceri în declarațiunile lor că nu vor ataca în nici un caz Turcia.

În acest caz, turcii găsesc că este necesar ca, menținând legăturile politice cu englezii, să evite a intra în război. Pentru aceasta, vor pune înainte recenta convenție și formulă de neagresiune între bulgari și turci și se vor ascunde în dosul ei.

A doua posibilitate: germanii nu ar fi sinceri când declară că nu vor ataca pe turci.

Pentru această ipoteză, este necesar, spun turcii, ca prin manevre politice și bluf, să obțină:

– de va fi posibil, o deplasare a operațiunilor germane, mai către Vest, prin Iugoslavia;

– cel puțin o amânare a trecerii Dunării de către trupele germane, precum și o îngreunare a operațiunilor germane

în Grecia, a cărei armată va trebui să primească – în acest scop – un ajutor important englez.

În acest fel, s-ar câștiga timpul necesar englezilor de a termina operațiunile în Africa de nord și de a transfera apoi centrul de greutate al acțiunii lor, nu în Grecia, unde n-ar mai putea ajunge la timp, ci în Turcia, pentru apărarea Strâmtoarelor, acțiune la care ar putea coopera și Sovietele.

Colonel **Traian Teodorescu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 401, f. 63-69.*

12

Februarie 1941. *Buletin de informații al atașatului militar român la Belgrad privind situația Iugoslaviei.*

Atașatul militar al României
în Iugoslavia

Buletin de informații pe luna februarie 1941

A. Situația politică internă

În cursul lunii februarie 1941 nu s-a produs nici o modificare în structura guvernului iugoslav sau evenimente deosebit de importante.

Politica internă a Iugoslaviei este dominată de situația externă, care – în aceste împrejurări excepționale – cere unitate de acțiune și o desăvârșită solidaritate națională.

În ultimul timp s-a vorbit mult de posibilitatea realizării unui guvern de uniune națională, în care să intre reprezentanții tuturor partidelor politice. În această direcțiune pare că s-au dus și tratative, însă până în prezent nu s-a ajuns la nici un rezultat.

Domnul Cvetkovici, președintele Consiliului de Miniștri, a avut o întrevedere cu Ața Stanoevici, președintele vechilor radicali, pe care regele Alexandru îl consulta atunci când trebuia să ia hotărâri de importanță capitală.

Ultima situație din Balcani pune Iugoslaviei probleme a căror soluționare poate avea consecințe hotărâtoare pentru existența sa.

De aceea, probabil, se socotește că numai un guvern de uniune națională și-ar putea lua greua răspundere de a decide orientarea definitivă a statului în politica externă.

Se pare, însă, că în calea realizării acestui guvern sunt piedici atât de mari și perspectivele de a se ajunge la o perfectă unitate de vederi în soluționarea problemelor fundamentale sunt atât de reduse încât se preferă a se continua cu actualul guvern, care a știut până în prezent să se strecoare cu atâta abilitate prin toate dificultățile.

Într-un discurs ținut la o întrunire politică, domnul Kulovec, șeful slovenilor, a declarat că „anumite grupări politice doresc să ajungă la putere pe calea realizării unui guvern de concentrare. Guvernul înțelegerii naționale este însă cea mai bună concentrare, deoarece reprezintă o puternică majoritate a poporului”.

Politica de înțelegere cu croații pare că nu a contribuit prea mult la consolidarea internă a statului iugoslav. Motivele de nemulțumire ale croaților nu au dispărut și lipsa de încredere a sârbilor în croați persistă.

În cursul acestei luni a fost numit viceban al Banovinei Croația, domnul Svetozar Ivkovic, de origine sârb, însă născut în Croația și care și-a făcut studiile la Novi Sad, Debrețin, Cluj, Viena, Belgrad și Zagreb.

În declarațiile făcute la numirea sa, a spus, între altele: „Sunt tot așa de mândru de numele meu sârbesc, ca și de Patria mea croată“.

Cu această ocazie, presa croată scrie că „sârbii trebuie să simtă că în Croația nu există pentru ei un pericol național și că dezvoltarea și consolidarea Croației contribuie la întărirea și consolidarea statului.

Acest exemplu ar trebui imitat de toate ținuturile în care trăiesc croați, în care însă nici un croat nu se găsește în funcția de viceban sau de ajutor al banului, ca reprezentant al său în administrația banovială, cum este cazul la Banjaluka, Sarajevo și Novi Sad. Spiritul înțelegerii trebuie pus și în practică, ca o politică reală, care să justifice existența noastră și valoarea europeană a comunității noastre de stat.

Croația a dat încă o dată un exemplu plastic, ce bază largă voiește să dea politicii de înțelegere cu sârbii și cum înțelege să realizeze colaborarea cu ei nu numai prin vorbe, ci și prin fapte.

Concepția croată despre statul național iugoslav apare într-o lumină curioasă într-un articol al ziarului oficios „Hrvatski Dnevnik“, în care se examinează politica externă a Iugoslaviei în legătură cu declarația turco-bulgară și în care scrie: „Ne bucurăm că în Bulgaria nu s-a făcut nici o greșală care ar fi păgubitoare bunelor relații ale Bulgariei cu vecinii săi. Ne bucurăm, de asemenea, că și noi, croații, am dat contribuția noastră pentru a face posibilă o politică de colaborare și a consolida încrederea actuală. Axa Belgrad-Zagreb, cum am putea numi legătura celor două centre capitale ale Iugoslaviei, a trecut deja multe probe de rezistență, însă sub presiunea evenimentelor nici nu s-a rupt, nici nu s-a îndoit“.

Se pune întrebarea dacă această axă ar mai putea rezista celei mai grele încercări la care ar supune-o războiul.

În opinia publică croată se declară deschis că niciodată croații nu se vor bate pentru Macedonia sârbească.

Situația internă a Iugoslaviei se agravează și din cauza

atitudinii nesigure a unora dintre minorități și în special: bulgară, germană și ungară. Cu ocazia unei vizite făcute în ținutul Voivodina, unde germanii formează majoritatea, banul Banovinei Dunărea a declarat că guvernul ar fi hotărât să asigure toate drepturile minorităților din țară și că grupul german din Iugoslavia se va bucura de protecția statului pentru libera sa dezvoltare culturală și națională.

Mișcarea comunistă

Propaganda comunistă continuă a se manifesta prin mijloacele cunoscute, exploatând toate nemulțumirile maselor populare.

Această propagandă se sprijinea până acum pe încrederea pe care o avea majoritatea populației în sprijinirea intereselor iugoslave de către U.R.S.S.

Intrarea trupelor germane în Bulgaria, unde comunismul era destul de puternic și simpatia maselor populare pentru U.R.S.S. destul de dezvoltată, a zdruncinat această încredere.

În această lună nu s-a produs nici o manifestație sau demonstrație cu caracter comunist.

Legatia sovietică organizează la târgul de mostre din Belgrad, care se va deschide în primăvara acestui an, un impozant stand, în care va expune – desigur, în scop de propagandă – rezultatele muncii colective. Numai pentru expunerea mașinilor agricole i s-a pus la dispoziție o suprafață de teren de peste 500 m².

B. Informațiuni cu caracter economic

Încadrarea Iugoslaviei în sistemul economic al Axei este un fapt evident.

În declarațiile făcute unui corespondent de ziar german, ministrul Comerțului iugoslav, dr. Andres, a declarat că „3/4 din valoarea exportului total al Iugoslaviei este absorbit de

Puterile Axei și că aproape jumătate din acesta merge spre Germania. Iugoslavia n-are nici un interes să creeze industrii ale căror produse pot fi mai bine importate, ci va dezvolta acele industrii care folosesc materiile prime ce se găsesc în țară. Colaborarea economică cu Puterile Axei și, în special, cu Germania va duce fără îndoială la o adâncire a raporturilor de bună vecinătate cu aceste țări pe toate terenurile“.

În anul 1940 statul iugoslav a făcut un efort remarcabil pentru completarea pregătirilor de război.

Cheltuielile făcute de Ministerul Armatei și Marinei au crescut de la 268 867 505 dinari în decembrie 1939 la 351 718 772 dinari în decembrie 1940, deci cu 82 851 267 dinari.

Comparând perioada aprilie-decembrie 1939 cu perioada aprilie-decembrie 1940, rezultă că sporul de cheltuieli a fost de 659 172 147 dinari.

S-a dat o deosebită atențiune dezvoltării industriei aeronautice și se pare că s-au obținut rezultate remarcabile. Am semnalat în Buletinul pe luna trecută că a fost prezentat colonelului american Donovan un prototip de avion, produs al industriei iugoslave.

Costul unui avion desigur că revine mult mai ridicat decât al unui produs al industriei germane și italiene, dar se creează posibilitatea acoperirii a o parte din nevoile aviației, care nu mai pot fi satisfăcute prin import din alte țări. Se pune însă problema menținerii acestei industrii atât de constisitoare, după război, când nu va putea concura produsele marilor industrii pe piețele mondiale și va fi menită să dispară.

Din datele publicate, asupra produselor miniere ale Iugoslaviei, rezultă că această țară dispune de mari resurse pentru dezvoltarea unei industrii metalurgice. Îi lipsește însă capitalul și, de aceea, este nevoită să exporte metalele sub forma brută.

Minele de cupru de la Bor, cele mai bogate în acest mine-reu din toată Europa, producând anual circa 86 000 tone, au trecut sub administrație germană, prin cumpărarea acțiu-

nilor franceze și belgiene.

Ministerul Agriculturii iugoslav studiază în prezent chestiunea măririi producției agricole a Iugoslaviei.

U.R.S.S. a dat aprobarea pentru tranzitul cauciucului cumpărat de Iugoslavia din Japonia; transportul va fi plătit cu o parte din marfa tranzitată.

C. Situația politică externă

I. Aspect general:

În cursul lunii februarie a.c. nu s-a produs nici o modificare în politica externă a Iugoslaviei.

Recentele evenimente în Balcani au provocat o nouă declarație a ministrului Afacerilor Străine iugoslav, care a trasat în următoarele linii generale politica externă iugoslavă:

– Obiectivul principal, s-ar putea spune chiar unicul obiectiv al politicii externe iugoslave, este să asigure pacea și să întărească siguranța țării, în care scop se întrețin cele mai bune relații cu toate țările care au sentimente pacifice față de Iugoslavia și în special cu vecinii.

– Lozinca politicii externe iugoslave este: înțelegere și colaborare. Înțelegere pentru greutățile și nevoile țărilor care se află în război, însoțită de strădania permanentă de a face aceste țări să înțeleagă situația delicată a Iugoslaviei, al cărei unic țel este de a ține războiul deparat de granițele sale. Colaborare cu toate țările, în special cu vecinii, pentru a împiedica extinderea războiului în sud-est.

– Întărirea colaborării economice, care ar pregăti calea pacificării Europei. Numai în spiritul unei colaborări corecte și pozitive va putea stabili Europa principiile ordinii celei noi.

– Iugoslavia nu cere de la nimeni nimic și vrea numai să-și întărească siguranța politică și independența națională.

– Iugoslavia își va dubla eforturile pentru menținerea păcii

la frontierele sale, socotind aceasta ca o datorie sfântă nu numai față de statul iugoslav, ci și față de Europa.

În același sens a vorbit ministrul Poștelor, Dr. Torbar, cu ocazia inaugurării unei centrale telefonice automate la Osijek, afirmând că Iugoslavia va continua politica de neutralitate, pentru a asigura poporului binefacerile păcii și ale prosperității.

Sforțările de a menține pacea, vor merge până la limita extremă a posibilităților.

Conducătorii politici ai Iugoslaviei au dat până în prezent dovadă de mult realism și de o remarcabilă abilitate de a se strecura printre dificultăți. Ei se feresc de a se abate de la linia dreaptă a politicii de strictă neutralitate pentru a evita războiul care ar duce, probabil, la dezmembrarea statului.

Se pare, însă, că între conducerea politică și cea militară există oarecare divergențe. În timp ce conducerea politică este pentru concesiuni, care, bineînțeles, n-ar aduce atingeri grave demnității naționale și integrității țării, conducerea militară aflată în mâinile generalilor sârbi, care au rămas cu amintirea timpurilor de eroică rezistență din timpul războiului trecut, vede în orice concesiune un act de slăbiciune și o trădare a intereselor naționale.

Se vorbește că nu este exclusă o lovitură de stat, organizată de cercurile militare partizane ale politicii de rezistență. Aceasta ar arunca însă țara într-un război al cărui rezultat – în situația de azi – nu este greu de prevăzut.

Iugoslavia se vede acum aproape complet încercuită și fără posibilitatea de a primi vreun ajutor eficient din afară. Scopul politicii sale externe este de a evita un conflict armat cu Puterile Axei, menținându-și neutralitatea până la sfârșitul războiului sau până în momentul în care balanța se va înclina hotărât în favoarea uneia din taberele în luptă.

Rărnâne însă de văzut dacă Puterile Axei vor putea continua războiul în sud-est contra Angliei, înainte de a-și fi luat toate măsurile de neutralizare a acestei zone de nesiguranță.

Evenimentele apropiate vor arăta cum înțeleg ele să rezolve această problemă.

Un reprezentant al uneia din aceste Puteri mi-a spus că nu se va cere aderarea Iugoslaviei la Pactul Tripartit și că, după părerea sa, rămânerea ei în afară de pact va ușura rezolvarea problemelor teritoriale în legătură cu noua ordine europeană.

Se zvonește, însă, că în curând se va încheia între Iugoslavia și Germania un pact de neagresiune, în care scop va avea loc o nouă întâlnire între oamenii politici ai celor două țări.

II. Relațiile cu puterile Axei

În cursul lunii februarie a.c., relațiile Iugoslaviei cu Puterile Axei, în special cu Germania, au fost corecte și s-au făcut încercări de ameliorare. Iugoslavia privește însă cu multă neîncredere politica Germaniei, care a reușit să o izoleze complet de U.R.S.S., prin aderarea Bulgariei la Pactul Tripartit și intrarea trupelor germane în Bulgaria.

În întrevvederea de la Berghof, care a precedat acest eveniment, s-ar fi cerut Iugoslaviei să aibă o atitudine înțelegătoare față de interesele Germaniei de a continua războiul contra Angliei și să-și mențină neutralitatea. Cursul evenimentelor a dovedit că Iugoslavia a acceptat cererea Germaniei și atitudinea sa a fost apreciată la Berlin.

Colaborarea economică cu Germania a fost urmată de o accentuare a colaborării culturale. La 25 februarie a.c. s-a deschis la Belgrad Institutul de științe german, în prezența A.S.R. Principelui Regent Paul.

Reprezentantul Ministerului Instrucțiunii german, dr. Mentzel, a arătat că deschiderea acestui Institut nu este un mijloc de propagandă național-socialistă, ci este menită să întărească sentimentul de încredere între cele două popoare, să dea posibilitatea unui schimb de idei și să constituie temelia relațiilor amicale între Germania și Iugoslavia.

Iugoslavia, la rândul său, intenționează să creeze un institut de cultură în Germania, pentru a adânci legăturile culturale între cele două țări.

La începutul lunii martie a.c., Opera din Dresda a dat câte două reprezentații la Belgrad și Zagreb, cea din Belgrad fiind onorată cu prezența A.S.R. Principelui Regent Paul și A.S.R. Principesei Olga.

Ministrul Germaniei a folosit prilejul spectacolului dat de opera din Dresda la Zagreb pentru a vizita acest oraș pe care nu l-a văzut de la crearea Banovinei Croate. Autoritățile din Zagreb, în frunte cu Banul Croației, au făcut ministrului Germaniei o sărbătorească primire oficială, la care a luat parte și comandantul armatei din Zagreb, generalul de armată Nedelkovici, împreună cu comandantul diviziei „Savska“, generalul de divizie Marici.

După ce a vizitat institutele de cultură germană din Zagreb, ministrul Germaniei a făcut o vizită dr. Macek, șeful Croației și vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, la domiciliul său din Kupinek, unde a fost foarte călduros primit.

Călătoriei ministrului Germaniei la Zagreb și întâlnirii sale cu dr. Macek li se dă o deosebită semnificație în actualele împrejurări.

Cu toate asigurările de prietenie ale Germaniei și încercările de apropiere a Iugoslaviei în toate domeniile, opinia publică iugoslavă manifestă multă neîncredere în conducătorii Germaniei, cărora le atribuie gânduri ascunse față de Iugoslavia și este prada unei agitații provocate de zvonurile cele mai alarmante, pe care guvernul încearcă să le neutralizeze prin următoarea declarație laconică: „Cu prilejul examinării evenimentelor, avem neconținut în vedere interesele supreme ale statului: independența și integritatea“.

III. Relațiile cu Ungaria

Manifestațiile de prietenie ungaro-iugoslave au continuat

și în cursul lunii februarie a.c.

La 22 februarie, ministrul Instrucțiunii ungar, dr. Homan, a vizitat Belgradul, fiind primit în audiență de A.S.R. Principele Regent Paul.

Ministrul ungar, care venea de la Sofia, a declarat că scopul vizitei sale este strângerea relațiilor culturale între Ungaria și Iugoslavia, pentru consolidarea prieteniei între aceste țări.

La 26 februarie, ministrul Afacerilor Străine iugoslav, dr. Cincar-Markovici, a mers la Budapesta pentru schimbul documentelor de ratificare a pactului de amicitie perpetuă cu Ungaria.

Primirea oficială a ministrului iugoslav în capitala Ungariei a avut un caracter sărbătoresc.

Presa ungară a scris că Iugoslavia este primul din cele trei state mijlocii din sud-estul european, care a înțeles necesitatea unei înțelegeri cu Ungaria și și-a arătat deschis intenția de a realiza acest lucru.

În declarațiile făcute presei ungare, domnul Cincar-Markovici, a arătat că apropierea și colaborarea celor două țări servește intereselor lor primordiale în acest spațiu european.

Ministrul Afacerilor Străine ungar a arătat că înțelegerea ungaro-iugoslavă este „un element precursor al noii ordini europene și o contribuție la politica marilor noștri prieteni și anume: Germania și Italia“.

Inițiativa apropierei ungaro-iugoslave, în jurul căreia s-a făcut atâta zgomot, a pornit din partea Ungariei, care pare că urmărește izolarea României și pregătește terenul pentru ipoteza pierderii războiului de către Puterile Axei.

Ungaria face în politica sa externă un joc dublu destul de abil, însă care îi poate fi fatal, ceea ce desigur nu poate decât să ne bucure.

Opinia publică și cercurile oficiale iugoslave cunosc în prezent valoarea pactelor de amicitie perpetuă și nu atribuie

pactului ungaro-iugoslav decât o valoare platonică.

IV Relațiile cu Bulgaria

În cursul lunii februarie, relațiile cu Bulgaria păreau a se fi ameliorat.

La 23 februarie a avut loc la Belgrad întrunirea camerelor agricole bulgară și iugoslavă, care s-a transformat într-o adevărată manifestație de frățietate, afirmându-se că „înțelegerea și colaborarea între Bulgaria și Iugoslavia corespunde sentimentului de rudenie de sânge a celor două popoare”.

Declarația turco-bulgară era socotită ca o contribuție importantă pentru menținerea păcii în Balcani.

Totuși, așa cum am semnalat în Buletinele trecute, atât opinia publică, cât și cercurile oficiale manifestau multă neîncredere în sinceritatea declarațiilor oamenilor politici ai Bulgariei și în valoarea pactului de amicitie perpetuă.

Aderarea Bulgariei la Pactul Tripartit, cu toate declarațiile că rămâne credincioasă pactelor de amicitie încheiate cu vecinii, a convins și pe cei mai entuziaști partizani ai prieteniei bulgaro-iugoslave că Bulgaria nu se lasă condusă de sentimentalism și face politica propriilor sale interese.

Intrarea trupelor germane în Bulgaria a creat Iugoslaviei o situație extrem de grea și opinia publică acuză Bulgaria că a comis un act de trădare față de cauza slavă.

V. Relațiile cu Turcia

Declarația bulgaro-turcă a dezlegat Iugoslavia de obligațiunile contractate prin pactul Înțelegerii Balcanice. Aceasta a fost a doua lovitură dată de Germania acestui organism politic, dovedit tot atât de ineficace ca și Mica Înțelegere.

Puterea de intimidare a armatei germane este atât de mare, încât fiecare din țările balcanice nu se gândește decât să-și

apere propriile frontiere, evitând cu grijă orice colaborare cu celelalte țări, care ar fi socotită ca un act de provocare la adresa Puterilor Axei.

Ministrul Afacerilor Străine turc a și declarat că Turcia rămâne credincioasă aliaților săi și că se va opune cu armele oricărui atac, apărând integritatea teritoriului și independența statului.

VI. Relațiile cu Grecia

Iugoslavia a continuat să mențină cu Grecia cele mai bune relații de prietenie, în limitele impuse de situația sa de țară neutră.

Se zvonește că Germania ar fi sugerat oamenilor politici iugoslavi că numai o politică favorabilă Puterilor Axei ar asigura în viitor interesele vitale ale Iugoslaviei de a avea o ieșire directă la Marea Egee, făcând aluzie la Salonic.

Rămâne de văzut dacă această sugestie, însoțită de alte asigurări, va avea ca urmare schimbarea actualei orientări politice a Iugoslaviei.

VII. Relațiile cu U.R.S.S.

Speranțele pe care le puneau cercurile politice și militare iugoslave în exercitarea influenței sovietice pentru împiedicarea aderării Bulgariei la Pactul Tripartit și intrării trupelor germane în Bulgaria, ca o consecință inevitabilă, au fost complet și definitiv spulberate de realitatea faptelor.

Declarația oficială a guvernului sovietic că nu este de acord cu punctul de vedere al guvernului bulgar și că intrarea trupelor germane în Bulgaria ar putea duce la lărgirea sferei de război și atragerea Bulgariei în această sferă, este socotită ca o dezavuare platonice și ineficace și ca o dovadă de slăbiciune.

Dacă U.R.S.S. ar fi fost decisă și în măsură să împiedice

intrarea trupelor germane în Bulgaria, trebuia să-și arate ferm și clar punctul său de vedere înainte, nu după ce evenimentul s-a produs. A evitat însă cu grijă o înfrângere pe teren diplomatic, preferând să facă o declarație de principii, care a provocat însă o promptă și energică punere la punct din partea cercurilor oficiale germane. Acestea au arătat care este concepția germană în soluționarea problemelor din sud-est, declarând că politica germană în lupta contra Angliei nu suportă nici o îngrădire și că dacă guvernul sovietic are altă părere asupra hotărârii Bulgariei, aceasta ia notă.

Declarația oficială germană a făcut senzație, deoarece pentru întâia oară se ivește un conflict deschis între concepțiile germană și sovietică asupra politicii în Balcani.

Cercurile oficiale iugoslave însă au tras concluziile necesare și s-au convins că nu-și pot sprijini politica pe iluzii.

VIII. Relațiile cu România

Evenimentele din urmă au convins atât opinia publică, cât și cercurile oficiale, că România a făcut singura politică posibilă pentru garantarea existenței sale ca stat și că imputările care i s-au făcut au fost nedrepte.

Această dreaptă înțelegere se datorește faptului că în prezent Iugoslavia se găsește aproape în aceeași situație în care s-a găsit România anul trecut.

Abia în aceste împrejurări Iugoslavia va putea prețui mai mult prietenia României, care desigur că nu va contribui la agravarea situației în care se găsește.

Am însă convingerea că cercurile oficiale iugoslave au conștiința încărcată cu amintirea atitudinii pe care au avut-o atunci când România se găsea în greu impas și voiau să nu fie lipsă la împărțirea prăzii. Numai așa îmi explic insistența cu care am fost întreat de către șeful Secției Informații din Marele Stat Major iugoslav, dacă România a luat măsuri deosebite la frontiera dinspre Iugoslavia. Mi-a accentuat că

nu este vorba de măsurile pe care le-ar fi luat eventual germanii.

I-am răspuns că nu cunosc exact situația, dar că nu cred și că nu văd motivele pentru care s-ar fi luat asemenea măsuri, adăogând că România înțelege să fie corectă cu prietenii săi.

D. Informațiuni militare

I. Chestiuni de ordin general

Intrarea trupelor germane în Bulgaria a creat Iugoslaviei o situație strategică din cele mai grele.

Înconjurată complet de Puterile Axei și cu o singură ieșire spre Salonic, sub amenințarea trupelor germane, n-ar avea de adoptat în apărare decât o singură manevră: pe linii interioare. Aceasta cere însă comunicații suficiente, în bună stare și bine orientate, o aviație puternică pentru a asigura supremația aerului, mijloace de apărare antiaeriană suficiente, mijloace motomecanizate din belșug, un sistem de fortificații moderne cel puțin pe direcțiile cele mai amenințate și resurse de tot felul în cantități suficiente.

Dacă examinăm situația Iugoslaviei din aceste puncte de vedere, constatăm:

- rețeaua de comunicații iugoslavă este orientată în lungul frontierelor amenințate și destul de aproape de ele;
- regiunea centrală a Iugoslaviei, care ar putea forma reductul apărării, este foarte săracă în căi de comunicații și resurse necesare războiului;
- aviația iugoslavă nu poate asigura supremația aerului în fața aviațiilor germană și italiană;
- mijloacele de apărare antiaeriană pentru a asigura punctele sensibile și centrele vitale, nu sunt suficiente;
- mijloacele motomecanizate sunt în proporție restrânsă și greu de deplasat din o regiune în alta din cauza orientării defectuoase a comunicațiilor;

– fortificațiile iugoslave, în afară de cele care s-au construit la frontiera italiană, au mai mult caracterul de lucrări de campanie și pe rezistența lor în fața mijloacelor moderne de luptă nu se poate conta mult.

Există în armata iugoslavă concepția că regiunea muntoasă, în care mijloacele motomecanizate și aviația nu sunt de temut, ar da posibilitatea unei rezistențe prelungite, provocând inamicului pierderi grele. Lucrul este în parte adevărat, dar aceasta înseamnă a te resemna de la început să duci un război de guerillă, în care nu poți întrebuița decât o parte din armata regulată și fără nici o perspectivă a succesului final.

Desigur că această concepție este izvorâtă dintr-un înalt spirit de patriotism și de jertfă pentru interesele superioare ale țării și dintr-un sentiment de demnitate națională, care nu suportă nici o jignire. Cercurile conducătoare trebuie să aprecieze însă dacă această soluție extremă nu se poate evita, fără nici o atingere a prestigiului statului.

Armata iugoslavă dispune de un material uman excelent, însă nu destul de unitar sub raportul spiritului militar. Din acest punct de vedere, soldatul croat și slovean este cu mult inferior celui sârb, bosniac sau munte negrean.

Măsurile militare luate în ultimul timp dovedesc că Iugoslavia nu și-a fixat încă definitiv atitudinea și poartă pecetea enervării și a unei mari incertitudini.

Atașatul militar la Belgrad,
Colonel **Gheorghe Baloșin**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 363, f. 115-131.*

13

2 martie 1941. *Telegramă a atașatului militar român la Belgrad privind atitudinea Iugoslaviei față de evenimentele din Balcani.*

Telegramă
Marelui Stat Major
Secția a 2-a, Biroul 1

Belgrad 267 164 I 23/40.

Întrevederea de la Berghof n-a adus clarificarea pozițiunii Iugoslaviei față de puterile Axei.

Călătoria în Germania a principelui Paul, despre care se vorbise aici, intră în cadrul posibilităților.

Aderarea Bulgariei la Pactul Tripartit, după care se așteaptă trecerea trupelor germane în Bulgaria, a produs o profundă impresie la Belgrad.

Iugoslavia se teme că i se va cere să permită trecerea trupelor germane spre Salonic. În vederea acestei eventualități, se pare că se iau măsuri pentru completarea treptată și discretă a mobilizării armatei.

Pentru 1 martie au fost chemate noi serii de rezerviști

La Sarajevo s-ar fi luat oarecare măsuri de amenajare în vederea instalării Marelui Cartier General. Un avion trimotor german a fost nevoit să aterizeze azi, 1 martie, la Skoplje.

Urmărim cu toată atențiunea, în special, realizarea măsurilor de completarea mobilizării și vom raporta

Atașatul militar român la Belgrad

S.C. Nr. 56375/N din 2 martie 1941, ora 9.20

Nr. 3092 din 2 martie 1941, ora 9.20

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 363, f. 100*

14

2 martie 1941. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind situația strategică a Turciei și relațiile cu Anglia.*

Atașatul militar român în
Turcia și Grecia

Secret

Nr. 72/1941, martie 2

Atașatul Militar în Turcia
căt-re
Marele Stat Major, Secția a II-a

Urmare și explicare a telegramei nr. 71/2 martie

Am onoare a vă raporta următoarele:

1 Din informațiunile culese în cercurile ambasadelor din Ankara se pare că domnul Eden, ministrul de Externe al Marii Britanii, a luat hotărârea de a veni la Ankara în momentul când, la Cairo fiind, a fost înștiințat de semnarea pactului de neagresiune turco-bulgar de la 17 februarie 1941.

Ceea ce a mai contribuit, în plus, la luarea acestei hotărâri au fost rapoartele – din ce în ce mai alarmante, în ceea ce privește lealitatea Turciei – ale ambasadorului britanic la Ankara, precum și intensa propagandă germano-italiană în jurul sus-menționatului tratat turco-bulgar.

Scopul vizitei ar fi fost, deci, ca domnul Eden să se convingă la fața locului de:

– adevăratele sentimente ale Turciei față de Anglia, adică întrucât Anglia se mai poate bizui pe alianța cu Turcia,

– ceea ce poate face realmente armata turcă în cazul când Turcia, menținând alianța cu Anglia ar fi constrânsă de evenimente să intre în război.

Pentru aceasta, domnul Eden a fost însoțit de șefii și subșefii de Stat Major al Imperiului, al forțelor din Orientul Apropiat și al forțelor din Libia.

Ceea ce este sigur este că militarii din suita domnului Eden nu au venit să stabilească planuri sau să pună la punct operațiuni tehnice, printre ei negăsindu-se nici un tehnician sau ofițer „lucrător“ de stat major.

2. Rezultatul vizitei domnului Eden

Înainte de a judeca rezultatul vizitei, trebuie observat că turcii erau, dinainte, ferm deciziși de a nu se depărta de la linia lor de conduită politică, raportată de mine cu nr. 61 din 16 februarie 1941 și anume: „a rămâne alături cu Anglia, pe care o consideră învingătoarea de mâine, dar a nu se angaja astăzi la nimic care i-ar putea duce la un război cu puterile Axei, ci a face totul pentru a câștiga timp, cât mai mult timp“.

În acest scop:

a) În chiar ziua sosirii domnului Eden pe pământul turcesc, la Adana, Ministerul de Externe turc a făcut să apară în oficiosul „Ulus“, un articol de fond în care se atrăgea atențiunea că: „Alianța turco-engleză n-a fost contractată în scopul de a ataca pe alcineva și n-a avut la bază nici cel mai mic calcul interesat. Scopul alianței a fost de a împiedica războiul, prin toate mijloacele posibile iar, în cazul când totuși războiul n-a putut fi evitat, să-l împiedicăm de a se întinde în zonele noastre de securitate comune“.

„Este, fără îndoială – continua autorul articolului – că Orientul Apropiat și Balcanii ce nu sunt încă în război, dătoresc liniștea și calmul actual caracterului defensiv și loial al alianței turco-britanice.“

Cu alte cuvinte, guvernul turc atrăgea atențiunea englezilor că:

– turcii înțeleg să continue politica ce le-a permis până acum și le va permite – poate – și în viitor, să împiedice extinderea războiului în Orient;

– această politică a folosit atât Balcanilor cât și Orientului Apropiat, adică țărilor sub mandat sau protecție engleză, recte Angliei.

b) La sosirea domnului Eden și șefului de Stat Major al Imperiului Britanic, au ieșit în întâmpinarea lor la gară:

– Domnul Saraçoğlu, ministrul de Externe turc, adică colegul domnului Eden,

– Domnul general Assim Gündüz, subșeful Maraelui Stat Major turc, iar nu domnul mareșal Çakmak, colegul lui Sir John Dill.

Acesta este un procedeu obișnuit al turcilor, atunci când vor să arate că nu sunt dispuși să ia noi angajamente, în special de natură militară.

c) În timpul convorbirilor, se pare că turcii au pus înaintea pericolul rus care ar putea deveni o realitate pentru turci în cazul când războiul s-ar întinde în regiunea Strâmtorilor.

Nu ar fi exclus – spuneau turcii – ca Sovietele, văzând pericolul ocupării Strâmtorilor de către germani, să încerce ele a le ocupa mai înainte, ceea ce ar putea face ca Turcia să se găsească la un moment dat în război nu numai cu Axa, dar și cu Rusia.

Pentru a liniști aceste aprehensiuni turcești domnul Eden a chemat pe Sir Crips de la Moscova, pentru ca acesta să arate personal că, în actuala situație din Rusia, Sovietele se vor feri să se lase antrenate în război, fie contra Germaniei, fie contra Angliei și – ca urmare – Turcia poate fi liniștită din acest punct de vedere.

d) În discuțiunile de ordin pur militar, s-au studiat posibilitățile armatei turcești în cazul când Turcia, ca răspuns al coborârii germanilor în Balcani, s-ar declara în stare de război.

În acest scop s-au analizat următoarele posibilități de acțiune:

– ofensivă contra Bulgariei, de îndată ce soldații germani și-ar face apariția în Bulgaria;

– defensivă pe frontul din Tracia și atac asupra Dodecanezului sau transport de trupe la Salonic pentru a contribui la reconstituirea fostului front de Salonic;

– defensivă peste tot și permiterea ocupării de către englezi a bazei aeriene în Turcia sau a trecerii flotei engleze prin Strâmtori în Marea Neagră.

În ceea ce privește ofensiva în Bulgaria, nu i-a fost greu

Marelui Stat Major turc să demonstreze că o asemenea operațiune nu are mari șanse, armata turcă neavând tancuri, aviație și mai ales muniții (a se vedea rapoartele mele anterioare).

Pe de altă parte și admițând chiar o primă serie de succese, este sigur că în fața reacțiunii germane cu mari unități blindate, reacțiune care nu se va lăsa mult așteptată, armata turcă riscă să sufere unul din cele mai mari dezastre.

– primind bătălia în afara pozițiilor ei fortificate,

– desfășurată pe un front din ce în ce mai întins,

– fără posibilitate de a opune tancuri sau cel puțin tunuri antitanc, marilor unități cuirasate germane,

– fără posibilități de a se retrage la timp – din lipsă de mijloace suficiente – dincolo de Bosfor, Marmara și Dardanele.

În aceste condițiuni, este preferabil, spune Marele Stat Major turc, ca Turcia să aștepte.

Relativ la ipoteza nr. 2 (defensivă în Tracia și atacul Dodecanezului sau transportul de trupe la Salonic) este de observat că linia fortificată a turcilor de la Adrianopol-Kirkklareli-Demir köy (linia Çakmak) nu este în realitate decât o poziție de rezistență obișnuită, întărită pe ici colo cu câteva cazemate în beton.

Având în memorie străpungerea tuturor asemenea poziții și a altora chiar mai tari de pe frontul de vest, Marele Stat Major turc a arătat că va fi greu de admis că armata turcă va putea opri un atac în forță german, dus cu puternice mari unități blindate. Riscă deci, armata turcă de Tracia, același dezastru ca în ipoteza precedentă.

În ceea ce privește atacul Dodecanezului, această acțiune poate duce la răcirea relațiilor turco-grecești deoarece turcii s-ar prevala de sângele vărsat și ar cere păstrarea pentru ei a Dodecanezului pe când grecii ar pune înaintea caracterul etnic al populației – pur grecești – din insule.

În stârșit, pentru transportul de trupe la Salonic, deși

Turcia dispune de 3 corpuri de armată (9 divizii) în regiunea Ismir-Konia, aducerea lor la Salonic nu se mai poate face în condițiuni acceptabile de timp, germanii având posibilitatea să le devanseze. Și apoi, nu se poate concepe ca guvernul turc să accepte perspectiva unei înfrângerii sigure în Tracia și în același timp să consimtă la o degaranisire de trupe a Anatoliei în folosul unui front la Salonic.

Ca urmare, nici ipoteza a 2-a nu poate fi acceptată și atunci... este preferabil ca turcii să aștepte.

În ceea ce privește ocuparea de baze aeriene sau pătrunderea flotei engleze în Marea Neagră, este de observat că aceste fapte aduc Turcia în război cu Axa (cu tot cortegiul de nenorociri expus mai sus) fără a produce, în schimb, mari avantaje Angliei deoarece:

– flota engleză în Marea Neagră îi poate provoca pe ruși, ceea ce nu este nici în interesul Angliei, nici în acela al Turciei;

– în foarte scurtă vreme Bosforul va putea fi închis de armata germană, după victoria ei în Tracia;

– bazele aeriene turcești din Anatolia nu sunt mai apropiate de Balcani decât, de exemplu, baza de la Mudros.

Ca urmare... este de preferat ca Turcia să aștepte.

După câte se spun în cercurile anumitor ambasade – pretinse bine informate – Sir John Dill a recunoscut fățiș dreptatea argumentelor Marelui Stat Major turc, spre mare satisfacție a cercurilor conducătoare ale Turciei.

În concluzie:

În urma întrevederilor de la Ankara s-a obținut:

a) O nouă declarație de solidaritate politică a Turciei cu Anglia, ceea ce constituie un succes politic englez, în special în momentul în care ceilalți Balcanici sunt pe cale de a adera, toți, la politica Axei și deci de a elimina „din proprie inițiativă“ (?) pe englezi din Europa sud-estică;

b) O recunoaștere din partea Angliei că – pentru un moment – este preferabil ca Turcia să rămână în afara con-

flictului, dacă, bineînțeles, nu va fi atacată direct de puterile Axei.

Atașatul militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 401, f. 70-77.*

15

4 martie 1941. *Raport al atașatului militar român la Ankara referitor la relațiile dintre Turcia și Germania privind problema Strâmțorilor.*

Atașatul militar român în
Turcia și Grecia

Nr. 74
1941, martie, 4

Atașatul Militar în Turcia către Marele Stat Major, Secția a II-a

Am onoare a vă raporta că în ziua de 4 martie a.c. a sosit la Ankara, cu un avion special, secretarul particular al domnului von Ribbentrop.

Secretarul este purtătorul unui mesagiu al Führerului către președintele Republicii Turcia.

Din câte s-au putut afla până în prezednt, Führerul face cunoscut domnului Ismet İnönü sentimentele de amicitie față de poporul turc, precum și intențiunea germană de a nu provoca nici un act de ostilitate față de Turcia.

La Ankara, acest mesaj este interpretat în sensul că

Germania dorește, cu orice preț, să evite complicațiuni în regiunea Strâmătorilor.

Cauza?

Se pare că Sovietele și-ar fi arătat expres dorința ca războiul să nu se întindă și asupra Turciei.

Atașatul militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 401, f. 89.*

16

20 martie 1941. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția de neutralitate a Turciei.*

Atașatului militar român
în Turcia

Nr. 127
1941, martie, 20

Atașatul militar în Turcia către Marele Stat Major, Secția a II-a

Am onoare a vă raporta că:

1. În mesajul trimis președintelui Republicii turcești în ziua de 4 martie 1941 de către cancelarul Hitler se găsea și următoarea frază (după informațiuni culese de la Ambasada Germană din Ankara): „Nu am și n-am avut niciodată „des visées“ asupra integrității teritoriale și independenței Turciei“.

2. În răspunsul pe care l-a dat cancelarului Germaniei, președintele Turciei a arătat că:

a) Scopul politicii guvernului turc este de a asigura independența țării;

b) Turcia nu va face nimic care să provoace extinderea războiului;

c) În cazul când va fi atacată, Turcia va rezista.

În legătură cu hotărârea Turciei de a rezista este de remarcat că autoritățile turcești au ordonat:

a) Evacuarea populației civile din Adrianopol, Kirklareli și Ceatalgea;

b) Evacuarea tuturor nemusulmanilor din Tracia, măsură luată în deosebi pentru asigurarea păstrării secretului;

c) Evacuarea bolnavilor din spitalele de la Adrianopol și Kirklareli;

d) Organizarea a trei mari spitale la Brussa (în Anatolia, sud Marea Marmara).

Atașatul militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 873, f. 48-49.*

Martie 1941. *Buletin de informații al atașatului militar român la Roma privind situația internă și externă a Italiei.*

Secret

Buletin de informațiuni

pe luna martie 1941

I. Situația internă

Însuccesele militare ale Italiei pe uscat, pe apă și în aer, înregistrate în luna martie, au zdruncinat puternic moralul națiunii. Atât oficialitatea, cât și particularii din toate clasele sociale, civili și militari, au înțeles – prin lumina concretă a evenimentelor – că forța militară a națiunii a fost sub nivelul necesar pentru a sprijini cu succes aspirațiunile imperialiste ale conducerii regimului fascist.

Înfrângerile repetate și categorice au lovit profund prestigiul națiunii și umilința fiecăruia este cu atât mai mare cu cât s-a pierdut speranța unei posibilități de reabilitare prin forțele proprii.

Aviația italiană - mândria Italiei din anii trecuți – a fost de la început dominată.

Marina italiană, care trebuia să facă din Mediterană „Mare Nostrum”, a fost în mare parte distrusă. Din 14 cuirasate și crucișătoare (care constituie coloana vertebrală a unei puteri navale) au mai rămas 4 sau 5 unități.

Armata terestră, cuprinzând un efectiv impresionant de 4-5 milioane oameni, a fost compromisă printr-o dislocare inițială extrem de defectuoasă între diferitele teatre de operațiuni foarte depărtate, majoritatea forțelor rămânând neîntrebuințate în țară, fără posibilitate de a mai fi duse acolo unde necesitățile operative trebuiau să le găsească încă de la începutul războiului.

Explicații și scuze se găsesc în abundență pentru fiecare eșec militar, și unele din ele foarte temeinice; dar toate aceste considerațiuni și procese între forurile militare și cele conducătoare nu mai au nici o importanță în fața națiunii, umilită prea mult și în mod nedrept, față de sacrificiile mari și reale

ce Italia a făcut din 1936 continuu până în prezent.

În special, probabila pierdere totală a Abisiniei, pentru a cărei cucerire Italia a făcut sacrificii însemnate, precum și categoricul insucces de pe frontul albanez, iată cele două mari lovituri date Italiei, pentru care regimul fascist va avea să răspundă în fața Națiunii. Aceste socoteli care se fac astăzi în Italia de fiecare cetățean cu durere și pe față, fără nici o reținere, dau dreptul să se întrevadă pentru viitor convulsioni și schimbări interne radicale.

În prezent, regimul fascist este încă complet stăpân pe situație și se fac toate eforturile posibile pentru a limita cât mai mult înfrângerile.

Toată speranța Italiei este astăzi în puterea militară a Germaniei, fără să știe nimeni însă dacă Germania va putea cu adevărat să aducă în mod sigur victoria finală și atât de categorică, încât să recompenseze și Italia de sacrificiile și suferințele suportate.

În concluzie, poporul italian, profund jignit în amorul propriu, având pierderi foarte serioase pe câmpurile de luptă și adus economiceste la o stare precară, mai speră în victorie, în măsura în care este capabilă Germania să o realizeze.

II. Situația externă

În câmpul politic, extern, luna martie nu a fost prea favorabilă Axei, din care cauză și operațiunile militare pe teatrul de război mediteranean au trebuit să sufere au amânare, până la clarificarea situației politice, iar problema militară însăși a fost complicată.

Statele Unite ale Americii au luat poziție din ce în ce mai ostilă Axei.

Franța și Rusia Sovietică se mențin într-o atitudine rezervată, care impune preocupări și atențiune din partea Axei, de natură a micșora din libertatea de acțiune, în special a Germaniei și a îngreuna alte tratative politice cu repercusiuni

directe asupra operațiunilor în proiect.

Defecțiunea din ultimul moment a Iugoslaviei trebuie considerată ca actul cel mai important petrecut în această lună în câmpul politic. Prin poziția sa geografică, Iugoslavia ridicându-se fațăș împotriva Axei, sau chiar menținându-se într-o neutralitate dubioasă, modifică serios problema militară referitoare la ofensiva germano-italiană din Mediterană, dând naștere la numeroase complicațiuni.

Cercurile militare italiene, ca și atașatul militar german la Roma, cred că, până la urmă, Iugoslavia va rămâne în Pactul Tripartit și se va evita astfel deschiderea unui nou teatru de operațiuni în Balcani și spre Europa centrală. Nu exclud însă că se poate ajunge și la război.

Între 1 și 3 aprilie a avut loc la Roma primirea domnului Matsuoka, Ministrul de Externe japonez. Deși s-a căutat a se da fast acestui eveniment, în general, manifestațiunile poporului au fost reci.

III. Situația militară

În luna martie, situația militară a Italiei s-a înrăutățit simțitor. Forțele ei, răspândite de la sud de Ecuator (Somalia) și până în Alpi, pretutindeni în inferioritate numerică față de adversarul din față, obosește și neînlocuite de la începutul războiului, suferind climaturi dure (frig sau cald) și numeroase lipsuri de materiale și armament, dau semne de epuizare.

a) Operațiunile pe frontul albanez

Încă din luna ianuarie 1941, am raportat că Marele Stat Major italian transportă trupe în Albania pentru ca să poată lua ofensiva în martie-aprilie.

De la 11 divizii infanterie plus o divizie motorizată câte erau în ianuarie, au ridicat până la începutul lui martie nu-

mărul diviziilor de infanterie la 26 (binare), grecii (și englezii) având pe acest front 18-19 divizii ternare. Ori, 26 divizii binare au o valoare aproape egală cu 18 divizii ternare. Prin urmare era natural ca ofensiva să nu se înceapă până ce nu se grupează cel puțin 40 divizii italiene, mai ales că în luna martie timpul și terenul pe acest teatru de operațiuni nu erau deloc prielnice unei mari ofensive.

În prima decadă a lunii martie a avut loc o operațiune ofensivă italiană, în direcțiunea Tepleni, în prezența Ducelui. Această operațiune s-a soldat cu grele pierderi în oameni pentru Italia. Asupra acestei operațiuni este o controversă:

Din sursă engleză și greacă, între 6-16 martie s-a produs ofensiva italiană, cu un grup de 10 divizii care trebuiau să spargă frontul grec în sectorul muntelui Trebestrin și să preceadă, printr-o victorie de arme italiană, ofensiva germană spre Salonic.

Această ofensivă care a fost net oprită de greci pe pozițiuni foarte favorabile apărării și unde atacul nu putea întreprinde care de luptă, a convins pe italieni și chiar pe Duce, că pe acest teatru de operațiuni nu pot realiza nimic, în asemenea condițiuni de teren și echilibru de forțe. Informațiunea de mai sus circulă în Italia, în special printre defetiști și filoenglezi.

Versiunea a doua, pe care am raportat-o la timp, informațiune deținută de la camarazi italieni amici și care a circulat și în cercul atașaiilor militari ponderați, este că această operațiune nu a fost cu adevărat „o ofensivă de la care se aștepta succese de natură strategică”, succese ce nu se pot realiza cu forțe atât de puține, după numeroase experiențe grele. Operațiunea a fost executată cu obiectiv limitat, pentru ridicarea moralului trupelor italiene și îmbunătățirea poziției în sectorul central. Au luat parte la această operațiune, trei divizii (șase regimente infanterie) și un grup alpin.

Este neîndoios că operațiunea nu și-a ajuns scopul, că au fost pierderi serioase, iar Ducele s-a înapoiat la Roma foarte

abătut.

Statul Major italian a continuat a întări, în limita posibilităților de transport peste Adriatică, trupele din Albania. Credem că astăzi a ajuns la 30 divizii infanterie și că, din cauza greutăților terenului, nu se va lua ofensiva decât în cooperare cu ofensiva germană spre Salonic.

Eventualitatea intrării Iugoslaviei în război împotriva Axei este considerată foarte gravă pentru Italia, deoarece forțele iugoslave – grecești ar putea invada Albania, din direcțiunile Dibra, Kukes și Scutari și ar putea prinde în 2-3 zile întreaga armată italiană din Albania. Un asemenea dezastru militar nu ar putea fi uitat niciodată, nici chiar dacă ulterior întreaga Iugoslavie, Albania și Grecia ar fi ocupate de forțele Axei prin marele sprijin german.

Din informațiuni necontrolate, italienii prepară oarecare evacuări din peninsula istrieană și Fiume.

b) Frontiera italo-iugoslavă

Încă de la 28 martie au început concentrări de forțe italiene la granița iugoslavă. În afară de cele două corpuri de armată din zonă, s-au transportat și corpuri de armată din Torino. Transporturile continuă în nordul Italiei fără întrerupere.

c) Teatrul de război abisinian

Forțele italiene din Abisinia, uzate prin luptele din ianuarie și februarie și atacate din ce în ce mai puternic, au cedat în martie pe toate fronturile, disputând terenul pas cu pas.

În nord, învingând la Cheren, englezii se îndreaptă către Massaua, având apoi drumul deschis înspre sud.

În sud, forțele inamice s-au urcat pe podișul abisinian și înaintează către Addis Abeba.

În vest, se continuă operațiuni cu caracter mai mic, dar tot în favoarea forțelor engleze.

Din cercul militar italian dețin informația că Abisinia se consideră iremediabil pierdută, fiind imposibil a se trimite ajutoare serioase.

Soarta trupelor italiene și a populației colonizate în Abisinia este cu totul precară. Guvernul fascist și autoritățile italiene nu văd posibilitatea salvării lor, iar poporul italian, foarte îngrijorat de soarta conaționalilor, găsește în aceasta un motiv în plus de acuzare. Se crede că Papa va interveni pe lângă guvernul englez pentru a asigura viața lor împotriva răzburărilor indigene și, eventual, evacuarea lor într-un teritoriu mai puțin ostil.

Ducele D'Aosta, vice-regele și comandantul forțelor italiene din Abisinia, a fost rechemat în țară, dar a refuzat să plece de la post (informație ce circulă cu persistență).

d) Războiul în Libia

Ofensiva italo-germană ce trebuia să înceapă împotriva generalului Wawel în Africa de Nord, odată cu cea din Grecia, a început în primele zile ale lui aprilie, sub cele mai bune auspicii.

e) Războiul naval și aerian

Conform Buletinelor speciale anexă.

IV. Diverse

a) Furniturile noastre comandate în Italia, în general stagnează: puțin, din cauze de forță majoră legate de starea de război; mai mult, din motive ce nu ne putem explica, dar se pot încadra între rigiditate și haos administrativ – până la adevărată sabotare a dotării noastre, după placul și dorința Budapestei.

După patru luni de stăruință neîncetată pentru obținerea furniturilor, cunoscând astăzi cu precizie sistemul implacabil de promisiuni, amânări, tergiversări și rea voință vădită, cred că nu vom obține furniturile noastre: fabricate, recepționate, ambalate, plătite, dar fără permis de export, decât condiționând imediat trimiterea petrolului, de livrarea materialului nostru.

Raportez că este absolut necesar ca guvernul nostru să ceară unele explicații și ajutorul domnului ministru Ghigi (de la București), care să intervină către guvernul italian, pentru rezolvarea, de la stat la stat, al acestei chestiuni foarte importante pentru noi.

b) Propaganda maghiară în dauna noastră activează chiar în aceste vremuri, mai mult ca totdeauna, cu binevoitorul concurs al întregii prese italiene și al organelor de Stat. Contra-propaganda noastră este inexistentă, nefiind de altfel nici un organ în Legație însărcinat cu acest oficiu (consilier cultural, propagandă etc.).

Acțiunile individuale de propagandă nu pot în nici un caz să înlocuiască inexistența completă a propagandei organizate.

Dacă apreciați că este necesar, pot face un memoriu cu toate manifestările propagandei maghiare la Roma, pentru a se vedea ce trebuie să facem noi.

Atașat militar la Roma,
Colonel **M. Corbuleanu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexat), fond 717, f. 1-9.*

3 aprilie 1941. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind relațiile germano-sovietice.*

Atașatul militar român
în Turcia

Secret

Nr. 139
1941, aprilie, 3

Atașatul Militar în Turcia
căt-re
Marele Stat Major, Secția a II-a

Am onoare a vă raporta că:

1. După părerea cercurilor guvernamentale turcești, Rusia Sovietelor – fără a se declara inamica Germaniei – se găsește totuși „foarte departe“ de Reichul german.

Ca urmare, nu este exclus ca în cazul când Germania s-ar găsi în dificultate în Balcani, Rusia să-și arate pretențiile noi de natură politică și teritorială.

2. În cercurile ambasadei germane din Ankara, atitudinea Rusiei este considerată ca o mare enigmă. Ceea ce pare sigur, spun germanii din Ankara, este că Sovietele nu văd cu ochi buni o eventuală descindere a germanilor în regiunea Strâm-torilor.

Recenta declarațiune sovietică prin care asigură pe turci de păstrarea, față de Turcia, a unei atitudini de binevoitoare neutralitate în cazul când Republica Kemalistă va fi atacată, este considerată – la ambasada germană din Ankara – ca un avertisment dat Germaniei de către Soviete.

Să nu se aștepte Germania, par a spune Sovietele, că Rusia va întreprinde ceva care ar putea sustrage din forțele turcești destinate apărării Strâm-torilor.

3. Tot în cercurile ambasadei germane, eventualitatea unui război germano-rus este considerată ca foarte puțin probabilă deoarece:

a) Sovietele nu vor îndrăzni să declare război Germaniei atâta timp cât armatele germane sunt atotputernice în Europa.

b) Germania nu are nici un interes să declare război Sovietelor, nu numai pentru că nu dorește un război pe două fronturi, așa cum s-a afirmat de atâtea ori, ci și pentru motivul că din cauza etatizării totale a vieții sociale și economice și a lipsei proprietății individuale, armatele rusești și autoritățile civile sovietice, în retragerea lor ar lăsa în urmă un adevărat haos. Nimeni nu va ști ce, unde și cât să lucreze.

Îi va trebui mult timp Germaniei să pună ordine și să reorganizeze producția economică rusă pe baze noi.

Această pierdere de vreme nu-i convine însă Germaniei, care – în actuala situație – are nevoie în primul rând de producția Rusiei: mult și repede.

4. În alte cercuri diplomatice, atitudinea Sovietelor este astfel considerată:

Rușii stau la pândă și, în momentul când vor avea ocaziunea să câștige noi teritorii fără a fi nevoiți a face război, nu vor pierde ocazia.

Ceea ce urmărește, însă, Stalin este să slăbească pe germani.

Ca metodă: va ațâța contra Reichului pe oricine – pe sub mână – dar nu va lua deocamdată atitudine direct ostilă.

Vom continua a urmări situația din Rusia.

Atașatul militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 401, f. 157-159.*

19

3 aprilie 1941. *Telegramă a atașatului militar român la Belgrad, referitoare la iminenta atacare a Iugoslaviei de către germani.*

Telegramă
Marele Stat Major, Secția a II-a,
Informații

Nr. 180.173

1941, aprilie, 7

Belgrad, telegramă telefonată

Urmare la telegrama cifrată nr. 3194/1941.

Atașatul militar german îmi spune că războiul este inevitabil și m-a sfătuit să-mi trimit cât mai repede familia în țară.

După părerea sa, orice combinație de politică internă în Iugoslavia nu va mai putea avea vreo influență asupra rezultatului final: războiul.

După ultimele informațiuni, atașatul militar german pleacă astă-seară la Berlin.

Rog aprobați să-mi evacuez familia cu un remorcher aflat la Belgrad și ordonați în privința arhivei.

Mobilizarea armatei iugoslave continuă și pare a fi pe sfârșit.

Atașatul militar român

Nr. 13 din 3 aprilie 1941

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 391, f. 210.*

20

8 aprilie 1941. *Telegramă a atașatului militar român la Berlin prin care transmite diverse informații cu caracter militar.*

Telegramă

Marelui Stat Major
Secția a 2-a, Biroul 1

2047 S Berlin/9 3188 282/281 8 2100

1. Comandamentul Suprem dorește să aducă alte ușurințe în situația C.F.R. în afară de cele arătate în telegrama cifrată nr. 364. Rog ordonați ce să cer.

2. În privința situației din est mi s-a comunicat oficial:

a) Germania trebuie să aibă multe trupe spre est, circa 60 divizii pentru orice eventualitate și, mai ales, ca o garanție că Rusia își va respecta angajamentele economice luate față de Germania.

b) Prezenței acestor trupe se datorește faptul că Rusia nu a mai întreprins nimic contra Finlandei, lăsând astfel Germania să transporte în liniște prețioase materii prime din acea țară.

c) În privința constituirii unei grupări de forțe importante în Moldova, lucrul este studiat, dar nu se proiectează momentan realizarea lui pentru a nu provoca Rusia.

d) Informații germane nu indică vreun plan rus de a modifica actuala situație, nici că Rusia ar voi să atace România. Din această cauză, Germania nu are în prezent nici o intențiune ofensivă față de U.R.S.S.

3. Armatele ce operează contra Greciei și Iugoslaviei sunt puse sub comanda directă a Mareșalului Brauschitsch. Pe frontul bulgar comandă mareșalul List, iar la nord generalul Oberst Weicgyörs. Pe frontul grec trupele germane au întâmpinat rezistență dâră. Înaintarea, în general, este însă atât de mare, încât nu mai există nici un pericol pentru trupele italiene din Albania.

4. Conlucrarea trupelor ungare cu cele germane nu a început încă, dar ea mi-a fost comunicată ca foarte probabilă.

De altfel, ministrul Apărării Naționale ungar se găsește în prezent la Berlin cu o numeroasă delegație militară pentru a pune la punct modalitatea cooperării ungare.

Atașatul militar român la Berlin

Nr. 379 din 8 aprilie 1941

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 391, f. 147.*

21

11 aprilie 1941. *Telegramă a atașatului militar român la Budapesta privind pătrunderea trupelor germane și ungare în Iugoslavia și măsurile luate de sovietici în Ucraina Subcarpatică.*

Secret

Telegramă Marelui Stat Major Secția a 2-a, Biroul 1

Budapesta 8 1380 123 11 15.20

1. Trupele active ungare au înaintat azi dintre Tisa și Dunăre, în legătură cu ofensiva germană din Banat și se vor opri pe frontiera vechii Ungarii.

2. Trupele germane ce au ocupat Zagrebul [și] au înaintat prin Ungaria nu sunt urmate de trupele ungare.

3. La frontiera Rusiei Subcarpatice se semnaleză sosirea de noi unități sovietice: la Turka unități motorizate și la Skole una divizie.

Se confirmă plecarea a unei părți din funcționarii Legației sovietice.

30-40 avioane iugoslave au trecut ieri deasupra Ungariei spre Rusia.

4. Colonelul Baiț a trecut ieri fără viză la Timișoara, însoțit de ofițeri germani.

Atașatul militar român la Budapesta

Nr. 90 din 11 aprilie 1941

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 371, f. 2571.*

22

16 aprilie 1941. *Raport al atașatului militar român la Belgrad privind atacarea Iugoslaviei de către Germania.*

Atașatul militar al României

în Iugoslavia

Nr. 20 din 16 aprilie 1941

Atașatul militar din Belgrad

către

Marele Stat Major, Secția a II-a

Urmare la rapoartele mele telegrafice, în care arătam că războiul între Germania și Iugoslavia este inevitabil, am onoare a raporta că momentul dezlănțuirii lui și violența cu care a început au surprins pe toți cei care nu erau în secretele Comandamentului german.

Războiul a început în dimineața de 6 aprilie 1941, în urma unei note ultimative remise guvernului iugoslav, la ora 4. La ora 7 a început prima serie de bombardament aerian, de o violență extremă. O ploaie de bombe de diferite mărimi s-a abătut asupra capitalei iugoslave.

Bombe mari au căzut asupra unor adăposturi din grădinile publice, omorând sute de persoane și asupra multor clădiri care au fost complet zdrobite. Bombele incendiare au completat dezastrul. Uzinele de apă și electricitate fiind distruse, orașul a rămas din primul moment fără apă și lumină. Lumea fugea îngrozită spre periferii, dând un aspect jalnic de exod al disperării.

Bombardamentele au continuat toată ziua, la interval de circa o oră.

A fost complet distrusă gara și instalațiile anexă, toate ministerele, grupate în cartierul Legației noastre, Școala de Război, care a ars complet, foarte multe clădiri din centru și în parte Poșta și Palatul Regal.

Din prima zi, viața a fost complet paralizată și s-a putut face dovada că, sub raportul apărării antiaeriene, orașul a fost aproape complet nepregătit. Artileria și mitralierele antiaeriene au acționat. Un bombardier german pare că a fost doborât de focul lor.

Adăposturi antiaeriene speciale s-au construit foarte puțin la Belgrad.

Din cauza bombardamentului, legăturile telefonice și telegrafice au fost întrerupte și autoritățile de stat n-au mai avut nici un fel de acțiune.

Bombardamentele au continuat și în cursul zilelor și nopților următoare, însă cu intensitate descrescândă.

Am făcut eforturi disperate să pot intra în legătură cu vreun comandament al orașului Belgrad, însă a fost imposibil. Pretutindeni haos sau lipsă de bunăvoință.

Printr-un avocat care ne făcea legătura cu autoritățile iu-

goslave, însă în realitate am credința că era pus să ne supravegheze, am dat o notă pentru Marele Stat Major iugoslav, în care rugam să se comunice Marelui Stat Major român situația în care ne găsim. Nu știu, dar am impresia că nu s-a făcut nici o comunicare. Timp de 10 zile am rămas fără nici o legătură cu țara, și sub amenințarea bombardamentelor și a populației locale, care ni s-a arătat foarte ostilă.

Cu atașajii militari străini n-am putut lua nici un contact pe timpul zilelor de bombardament, deoarece atașajii militari german, italian, bulgar și ungar se găseau baricadați în localul legațiilor lor, iar ceilalți erau plecați cu Comandamentul iugoslav în sud.

După ce armata iugoslavă a început a se retrage, aruncând în aer toate podurile de peste Dunăre și Sava, am luat primul contact cu atașatul militar german, de la care am putut afla următoarele:

În dimineața de 6 aprilie 1941, Iugoslavia a fost atacată pe toate frontierele. După cum se arată în schița anexă*, un atac concentric cu efortul în zona Niș – Skoplje, pentru a tăia orice posibilitate de retragere a armatei iugoslave spre sud. După câteva zile de lupte, trupele germane au ajuns la frontiera albaneză, făcând joncțiunea cu trupele italiene.

Salonicul și toată coasta Mării Egee au fost ocupate din primele zile.

Armata iugoslavă a putut pătrunde în Albania pe direcția Tirana, însă sub amenințarea trupelor germane de la sud a trebuit să-și oprească înaintarea.

Trupele ungare au atacat pe direcția Suboțița – Novi Sad, unde s-au oprit.

Trupele italiene au străpuns fortificațiile de la frontiera iugoslavă și au ocupat Slovenia.

O coloană germană a atacat de la Maribor pe direcția Zagreb – Osiek – Zemun.

* Nu se publică.

Efectul politic al acestui atac a fost declararea independenței Croației, în fruntea căreia a fost instalat ca Ban, cunoscutul luptător croat Ante Pavelici, refugiat în Italia.

Dezastrul militar al Iugoslaviei a fost complet. Armata a intrat în descompunere. Un imens număr de prizonieri și de material de război au căzut în mâinile germanilor. Parte din prizonieri au și fost lăsați liberi să plece la casele lor.

Ieri, 15 aprilie 1941, Comandamentul Suprem iugoslav a cerut armistițiu. Din comisia care a fixat condițiunile armistițiului au făcut parte și atașajii militari italian și ungar.

Răspunsul care s-a dat Comandamentului iugoslav a fost: capitulare fără condiții.

Prin curierul viitor sper să pot face o dare de seamă mai completă asupra operațiunilor militare.

Atașatul militar din Belgrad,
Colonel **Gh. Baloșin**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 363, f. 136-139.*

23

7 mai 1941. Raport al atașatului militar român la Ankara privind desfășurarea evenimentelor militare pe frontul grec și sinuciderea primului ministru elen, Koridzis.

Atașatul militar român în Turcia
Nr. 182 1941, mai, 7

Atașatul militar în Turcia
căt-re
Marele Stat Major, Secția a II-a

Am onoare a vă trimite următoarele informațiuni culese din cercurile ambasadei grecești din Ankara, asupra modului cum s-au petrecut evenimentele din Grecia, care au dus la „sinuciderea“ președintelui de Consiliu Koridzis și la capitularea armatei grecești din Epir și Macedonia:

În timpul celor șase luni de război greco-italian, ambasada germană de la Atena a lucrat intens pentru a câștiga căpeteniile armatei grecești.

Ca metodă:

La început s-a lucrat prin toate mijloacele (dragoste, bani, convingere etc.) asupra rudelor și prietenilor generalilor greci.

Ulterior, când îndoiala a început să încolțească în sufletul comandanților de mari unități (datorită influenței ce aveau asupra-le membrii familiilor și prietenii), propaganda germană a devenit mai îndrăzneată și agenții germani ar fi intrat în legătură direct cu aceste căpetenii de oaste.

Leitmotivul propagandei:

După moartea președintelui Metaxas, propaganda germană a pus în circulație și a alimentat zvonul că acesta (Metaxas) ar fi consiliat pe rege să încheie imediat pace în cazul când Germania ar ataca Grecia, deoarece poporului grec – care a dat dovadă de atâta bărbăție în fața italienilor – nu i se poate reproșa că s-a înclinat în fața celei mai puternice armate din lume.

Roadele propagandei au început să iasă la iveală odată cu demisia generalului Drakos, comandantul Armatei de Macedonia, care a refuzat să mai comande trupele, neînțelegând să lupte contra Germaniei. Bineînțeles că motivarea a fost că nu înțelege să contribuie la pieirea sigură a patriei.

Generalul Drakos a fost înlocuit prin generalul Vacopulos, germanofil notoriu, dar care în ultima vreme ar fi afișat (pentru a înșela vigilența conducerii supreme – afirmă grecii din Ankara) sentimente anglofile.

Lupul schimbându-și numai părul, generalul Vacopulos a capitulat cu cele trei divizii ce avea sub comandă în re-

giunea de la est de Vardar (de îndată ce o coloană germană care manevrase pe valea Vardarului a ajuns la Salonic) fără a încerca o salvare în peninsula Chalcidică de unde putea să se îmbarce pentru a reveni în Grecia pe la Volos sau Pireu.

Mai târziu, când germanii atacau centrul frontului greco-englez în regiunea Kozani, generalisimul Papagos a dat ordin general de retragere armatelor din Albania pentru a nu se lăsa înapoi de o eventuală străpungere a centrului frontului la Grevena și Kalabaka, urmată de manevrarea flancurilor spărturii.

Dintre marii comandanți ai armatelor din Albania, numai generalul Pizikas rămăsese însă neatins de propaganda germană și – în consecință – numai el a înțeles să dea urmare ordinului generalisimului Papagos. S-a izbit însă de opunerea comandanților de corpuri de armată, printre care, în primul rând, actualul prim-ministru, generalul Ciolakoglu, care, pretextând imposibilitatea morală pentru armata greacă de a părăsi terenul albanez cucerit cu atâtea jertfe, nu numai că nu vor să se retragă ci execută contraatacuri viguroase pentru recucerirea porțiunilor de teren pierdute.

Prin această atitudine, generalii filoxerați (cum sunt numiți aici) urmăreau să câștige (sau, mai bine zis, să piardă) timpul în care armatele germane aveau să pătrundă, pe la Mezovo, la Ianina și să taie astfel unica linie de retragere a armatelor grecești din Epir și Macedonia, făcând astfel inevitabilă capitularea.

Refuzul generalilor greci de a se retrage îl face pe generalisim să vadă catastrofa apropiindu-se și produce sinuciderea președintelui de consiliu Koridzis care – pus la curent de generalul Papagos de ceea ce par a intenționa generalii de pe front – n-a mai putut suporta rușinea unei adevărate trădări față de țară și de aliații englezi.

În fața acestei situații, regele George – după ce încearcă câteva zile formarea unui guvern – roagă pe englezi să se

retragă din Grecia cât mai este încă timp, iar el merge cu partizanii rezistenței în insula Creta, în timp ce armata greacă, sub conducerea generalului Ciolakoglu, capitulează, ținând să se accentueze în condițiunile de capitulare că:

– trupele grecești se găseau încă pe teritoriul albanez în momentul capitulării;

– capitularea s-a făcut față de germani, iar nu față de italieni.

Succesul propagandei germane, care a ajuns să opună pe comandantii de corpuri de armată regelui și guvernului, a fost înlesnit în ultimul timp și de faptul că englezii au adus foarte puține trupe în Grecia și îndeosebi foarte puțină aviație.

În momentul când bătălia era în toi, se găseau în Grecia 14 escadrile engleze care lucrau, toate, pe frontul de la est de Pind, lăsând armata greacă din Epir fără un singur avion.

Cele de mai sus sunt puse în circulație de ambasada greacă din Ankara.

În cazul când ses vor dovedi adevărate, este de reținut: metoda de corupere, rezultatele dezastruoase la care poate ajunge o țară ai cărei șefi militari își pleacă urechea la cele ce șoptesc dușmanii de moment ai țării.

A se lua aminte la metodă.

Colonel **Traian Teodorescu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 401, f. 319-323.*

24

14 mai 1941. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția adoptată de Uniunea Sovietică față de Germania.*

Atașatul militar român
în Turcia

Nr. 199
1941, mai, 14

Atașatul militar în Turcia
către
Marele Stat Major, Secția a II-a

Am onoare a vă raporta că în cercurile Ministerului de Externe turc, precum și în cele diplomatice din Ankara, coborârea în arenă a lui Stalin este considerată ca un eveniment de o importanță excepțională.

Se crede aici că Stalin a luat personal și pe față conducerea guvernului sovietic pentru a proceda la măsuri eroice, pe care numai el le poate lua, în scopul de a evita „cu orice preț“ conflictul cu Germania.

Izgonirea reprezentanței diplomatice a Iugoslaviei de la Moscova, la numai o lună de la încheierea faimosului tratat ruso-iugoslav, este cea dintâi din măsurile luate de Stalin pentru a-i arăta Führerului totala bunăvoință a Sovietelor, nerecunoașterea domnului Gavrilovici fiind interpretată la Ankara ca o anulare, din partea Sovietelor, a sus-zisului tratat.

Reluarea relațiilor diplomatice cu Irakul este a doua măsură stalinistă pentru a face plăcere și mai ales pentru a servi interesele Germaniei. Într-adevăr Rusia Sovietelor, stat neutru, poate cere și obține de la celălalt stat neutru, Iranul, permisiunea de a tranzita orice material de război și specialiștii necesari în Irak pentru a ajuta guvernul germanofil al lui Ali Rașid Gaylani în lupta lui cu Anglia.

Anumite cercuri diplomatice cred că permisiunea de tranzit – din Rusia către Irak – ar putea fi cerută și Turciei.

Asupra acestei chestiuni, Ministerul de Externe turc afirmă însă cu hotărâre că o asemenea cerere ar fi imediat respinsă fiindcă deși Rusia și Turcia sunt neutre, în schimb Irakul este în război cu Anglia, aliata Turciei. Nu i se poate cere, deci, Turciei să înlesnească Irakului (de care Turcia nu este legată decât printr-un pact de amicitie și de „consultare“) aprovizionarea cu arme pentru a lupta contra Angliei, cu care Turcia are un tratat de alianță.

Concesiunile ce vor face Sovietele Germaniei nu se vor opri la cele două măsuri arătate mai sus.

Credința cercurilor diplomatice din Ankara este că actele de platitudine ale lui Stalin față de Führer vor merge mai departe decât își poate închipui oricine, numai și numai pentru a evita războiul cu Germania.

Este capabil Stalin, se accentua în unele cercuri diplomatice, să încheie o alianță politică și militară cu Germania și să accepte chiar schimbarea regimului comunist într-unul național-socialist, dacă prin aceasta are credința că va izbuti să evite războiul cu puterile Axei.

Este de la sine înțeles că o asemenea alianță germano-rusă, dacă s-ar produce, ar anula de fapt tratatul turco-englez din cauza cunoscutei „clauze ruse“ din Protocolul nr. 2 al tratatului în chestiune. Ar fi suficient, spun diplomații din Ankara, ca Sovietele să arate turcilor că o opunere turcă la cererile germane ar însemna cel puțin răcirea raporturilor turco-ruse, pentru ca guvernării turci să se gândească de două ori înainte de a preconiza continuarea rezistenței.

Ministerul de Externe turc este însă ceva mai puțin pesimist decât cercurile diplomatice străine.

Secretarul general al Ministerului, ambasadorul Numan Menemençoglu, spunea ministrului nostru plenipotențiar că o alianță politico-militară germano-rusă nu este exclusă dar pare puțin probabil ca Sovietele să meargă la război contra Angliei în India sau Orientul Mijlociu, atâta timp cât armata germană este încă intactă. Domnia sa crede că rușii nu se

vor angaja în operațiuni militare contra Indiei, lăsând „puternica armată germană“ în spate.

Va adera probabil Stalin la Pactul Tripartit, continua domnul Menemençoglu, și va acorda concesiuni economice foarte mari dar se va abține desigur de a merge până la un război cu Anglia, după cum nu va admite probabil nici o schimbare a regimului intern din Rusia.

În orice caz însă – accentua domnia sa – și indiferent de forma sub care se vor prezenta viitoarele relațiuni germanoruse, Turcia nu va părăsi alianța cu Anglia și nu va permite deci tranzitul de trupe și material de război, dacă prin acest tranzit, interesele Angliei sunt lezate.

Clauza rusă nu va mai fi luată în considerare de Turcia care, pentru păstrarea independenței politice și a integrității teritoriale, va face la nevoie război – cu toate riscurile – termina domnului Menemençoglu declarațiunile sale.

În legătură cu această hotărâre și ca urmare la nr. 172, 159 și 137 din 1941, raportez că Divizia 52 infanterie a fost adusă și ea înapoia poziției fortificate de la Çatalca.

După informațiunile ce am până în prezent, se pare că:

– Poziția Çatalca va fi apărată de corpurile 3, 4 și 20 armată (8-9 divizii);

– Comandamentul general al Istanbulului va apăra Bosforul și malul de sud al Mării Negre până la Karasu, având în subordine diviziile 119 și 22;

– Corpurile 10 și 11 armată (5-6 divizii) vor fi însărcinate cu acțiunea de întârziere în Tracia;

– Corpul 15 armată va trece în peninsula Galipoli.

În buletinul de informațiuni pe luna mai voi arăta în detaliu dispozitivul forțelor turcești în Tracia și regiunea Strâmtoarelor.

Atașatul militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 401, f. 344-348.*

25

1 iunie 1941. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind luptele din Creta.*

Atașatul militar român
în Turcia

Nr. 221
1941, iunie, 1

Atașatul Militar în Turcia către Marele Stat Major, Secția a II-a

Am onoare a vă raporta că oficialitatea turcă este foarte rezervată în comentariile ce face asupra luptelor din Creta și asupra repercusiunii ce va avea ocuparea insulei de către germani.

Cercurile militare consideră luptele din Creta, din următoarele puncte de vedere: scop și procedee.

1. Din punct de vedere al scopului urmărit de germani

Creta este necesară puterilor Axei:

– Pentru a avea liberă trecerea din Marea Egee în Marea Ioniană și a face astfel legătura între Marea Neagră și vestul Mediteranei, legătură atât de necesară schimbului de produse dintr-o parte într-alta a Europei, mai ales în cazul unui război de lungă durată.

– Pentru a câștiga baze navale (pentru flota italiană) și aeriene (pentru aviația germană) cât mai aproape de Egipt.

– Pentru a închide, la nevoie, Marea Egee și a împiedica astfel, în cazul unui eventual conflict germano-rus, legătura între ruși și englezi, fără ca Germania să mai fie obligată a cere turcilor închiderea Strâmtoarelor.

Din punct de vedere al scopului urmărit, acțiunea în Creta apare deci perfect justificată.

2. *Din punct de vedere al procedeelelor*

Cercurile militare turcești urmăresc cu un deosebit interes modul cum se desfășoară operațiunile în Creta, ele având convingerea că atacul Cretei constituie, în același timp, verificarea procedeelelor de atac germane în vederea debarcării în Anglia.

Opiniunea, aproape generală aici, este că – din punct de vedere al verificării procedeelelor – acțiunea contra insulei Creta se poate considera complet eșuată, ceea ce va avea drept consecință, după părerea multora, renunțarea la o debarcare în Anglia.

În susținerea acestui punct de vedere se scoate în evidență că insula Creta a fost lipsită de cele trei elemente esențiale apărării: cunoașterea procedeelelor germane, tancuri, aviație de vânătoare.

Și totuși a izbutit să reziste în condiții bune.

Să nu uităm – adaugă cercurile militare turcești – că:

a) Germanii au putut transporta continuu, pe calea aerului, trupe în Creta, nefiind supărați de aviația de vânătoare engleză care, din lipsă de terenuri, a părăsit insula, ceea ce nu se va întâmpla în Anglia.

b) Primele elemente germane debarcate prin parașutare n-au putut fi repede lichidate și au reușit a ocupa aerodromurile pe care au aterizat avioanele de transport, din cauză că trupele din Creta: au fost surprinse, n-au dispus de tancuri, ceea ce nu se va întâmpla în Anglia.

c) În primele zece zile de operațiuni germanii n-au putut debarca tancuri (cu vapoarele) în Creta din cauza flotei

engleze care deși fără sprijinul aviației proprii a izbutit totuși să împiedice toate tentativele de apropiere de coastă ale vapoarelor Axei, ceea ce se va întâmpla și în Anglia.

La ora actuală, germanii caută prin toate mijloacele să ocupe insula, atât pentru că le este necesară cât și pentru prestigiu.

Din acest ultim punct de vedere, ei nu se vor da în lături de la nici un sacrificiu, numai și numai pentru a nu suferi un eșec într-o operațiune similară aceleia a debarcării în Anglia.

Turcii cred că, în cele din urmă și cu multe sacrificii, germanii vor reuși.

Dar apoi? se întrebă tot turcii.

Din moment ce:

- în Anglia nu vor mai încerca probabil să debarce;
- în Egipt, condițiunile de climă îngreunează până la „imposibilitate“ operațiunile;
- în Irak, acțiunea lui Rașid Ali Gaylani merge greu de tot și este amenințată cu lichidarea;
- trupele britanice din Abisinia sunt în drum spre Orientul mijlociu pentru a întări forțele din Egipt, Palestina și Irak, se va mulțumi, oare, Germania în cursul verii numai cu războiul aero-naval din Atlantic, sau își va dirija efortul terestru pe alte teatre de operațiuni?

Iată întrebarea ce și-o pune Marele Stat Major turc și în față căreia este îngrijorat, deoarece nu întrevede decât două posibilități:

- războiul în Rusia;
- războiul în Anatolia.

Deși turcii găsesc foarte multe argumente în sprijinul probabilității războiului cu Rusia și foarte puține în sprijinul celeilalte probabilități, totuși îngrijorarea le rămâne.

În ultimul timp, guvernul turc, care caută cu tot dinadinsul să evite războiul, a găsit o nouă formulă care să justifice

atitudinea de neutralitate a Turciei și anume:

„Interesul Angliei este de a păstra intactă armata turcă, pentru că va avea nevoie de această armată spre a pune ordine în Balcani la sfârșitul războiului pe care îl vor câștiga englezii în apus“.

Formula este interesantă și plină de „sugestiuni“.

Atașatul militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 401, f. 421-425.*

26

10 iunie 1941. *Dare de seamă întocmită de fostul atașat militar român la Belgrad privind atacarea Iugoslaviei de către Germania.*

Nr. 42 din 10 iunie 1941

Colonelul Gh. Baloșin,
fost atașat militar în Iugoslavia,
către
Marele Stat Major, Secția a II-a

Am onoare a înainta, alăturat, darea de seamă asupra evenimentelor petrecute în Iugoslavia între 20 martie și 13 aprilie 1941.

Colonel Gh. Baloșin,
fost atașat militar în Iugoslavia

Dare de seamă asupra evenimentelor din Iugoslavia între 20 martie – 13 aprilie 1941

La 22 martie 1941, Consiliul de Miniștri iugoslav a hotărât aderarea Iugoslaviei la Pactul Tripartit, cu 10 voturi contra 8.

Din cei 8 care au votat contra aderării, demisionează imediat următorii trei:

- Constantinovici, ministrul Justiției, cunoscut partizan al politicii prosovietice,
- dr. Budisalevici, ministrul Sănătății,
- dr. Ciubrilovici, ministrul Agriculturii.

Criza ministerială durează 24 de ore. Ministrul Justiției revine asupra demisiei și guvernul se recompletează prin intrarea următorilor miniștri în locul dr. Budisalevici și Ciubrilovici:

- dr. Nikitovici, fost deputat și director al unei societăți de silozuri, ca ministru al Agriculturii,
- dr. Dragomir Ikonici, publicist, ca ministru al Sănătății.

Noii miniștri nu sunt personalități politice cunoscute, ci oameni de umplură, a căror intrare în guvern nu are alt rost decât soluționarea crizei ministeriale în vederea aderării Iugoslaviei la Pactul Tripartit.

Această remaniere slăbește însă reprezentanța poporului sârb în guvernul iugoslav, ceea ce provoacă nemulțumiri interne. Cvetkovici este socotit omul de încredere al prințului regent Paul, ajuns la putere prin lovitura dată la 5 februarie 1939, prin răsturnarea guvernului Stojadinovici.

Deși Iugoslavia se considera a fi o țară cu regim democrat, de fapt este condusă de un guvern care reprezintă un compromis între regimul democrat și cel de dictatură.

În seara de 23 martie 1941, Consiliul de Coroană hotărăște aderarea Iugoslaviei la Pactul Tripartit. În opinia publică se lansează zvonul că s-ar fi hotărât încheierea unui pact de neagresiune cu Germania.

În seara de 24 martie 1941, președintele Consiliului de Miniștri, domnul Cvetkovici, însoțit de ministrul Afacerilor Străine, domnul Cincar Markovici, pleacă la Viena, unde semnează la 25 martie 1941 protocolul de aderare a Iugoslaviei la Pactul Tripartit, urmat de un schimb de documente cu guvernele german și italian, în care se declară:

- că se va respecta independența și integritatea teritorială a regatului iugoslav;

- că nu se vor pretinde Iugoslaviei treceri sau transporturi de trupe sau materiale pe teritoriul său.

Croația și Slovenia se bucură de aderarea Iugoslaviei la Pactul Tripartit, văzând înlăturat pericolul războiului, care îi amenința direct. În vechea Serbie și Muntenegru se formează însă un curent de opinie direct ostil guvernului, care este acuzat că ar fi semnat un pact secret cu condiții extrem de oneroase pentru Iugoslavia.

În opinia publică crește neîncrederea față de intențiile Germaniei, care ar urmări să aducă Iugoslavia în situația celorlalte țări balcanice (România și Bulgaria).

Se zvonește chiar că Muntenegru și-a declarat independența, proclamând ca rege al său pe M. S. regele Petru II-lea și că Regimentul 14 infanterie Knjazevac ar fi trimis o telegramă în care declară că nu se va supune ordinelor guvernului și ale prințului regent Paul, ci va executa ordinele de apărare a Patriei și Onoarei.

Principele regent Paul nu se bucura de încrederea popoului, aflat sub influența următoarelor zvonuri:

- că a urmărit încheierea Concordatului cu Vaticanul, fiind direct interesat, deoarece avea de moștenit o avere pe teritoriul Vaticanului, în posesiunea căreia nu putea intra decât după încheierea Concordatului;

- că otrăvirea patriarhului Varnava, care se opunea la încheierea acestui Concordat, ar fi fost opera sa;

- că ar intenționa chiar asasinarea regelui Petru, pentru a se urca pe tronul Iugoslaviei, cu concursul Germaniei.

În această atmosferă se pregătește lovitura de stat al cărei autor este generalul de aviație Mirkovici și care este executată numai cu ofițeri de aviație.

După înapoierea de la Viena a delegațiilor care semnaseră aderarea Iugoslaviei la Pactul Tripartit, membrii guvernului sunt arestați în noaptea de 26/27 martie 1941 și instituțiile principale sunt ocupate de aviație.

Șeful Marelui Stat Major, generalul Kosici, care apreciasse just situația și dăduse aviz pentru aderarea Iugoslaviei la Pactul Tripartit, este arestat, degradat, insultat, maltrat și – după afirmația atașatului militar german – probabil asasinat.

În aceeași noapte, regele minor este trezit din somn și pus să semneze ur. Manifest către Țară, în care aduce la cunoștința poporului: că acceptă demisia regenților, ia asupra sa puterea regală și însărcinează pe generalul Simovici cu formarea noului guvern.

În dimineața de 27 martie 1941 ora 7, regele citește personal la radio Manifestul către Țară.

Generalul Simovici formează guvernul, a cărui listă se anexează*. Acest guvern are aparență de guvern de uniune națională, fiind format din reprezentanții autorizați ai diferitelor partide politice; în realitate însă este lipsit de coeziune și de o directivă fermă.

În goană după popularitate, guvernul dă libertate absolută de manifestație din partea populației pentru rege și armată. Demonstrații grandioase, cu caracter naționalist. Ț organizează la Belgrad și în alte centre importante din Iugoslavia.

Agenții comuniști și cei aflați în solda puterilor ostile Germaniei și Italiei, profită de această situație favorabilă, pentru a transforma manifestațiile naționaliste în demonstrații contra Germaniei și Italiei.

Grupuri de demonstrați strigă pe străzi: „Jos Hitler“, „Jos Mussolini“, „Jos Pactul“, „Trăiască Rusia“, „Vrem alianță

* Nu se publică.

militară cu Rusia“, „Trăiască Anglia“, „Mai bine război decât Pact“ etc.

Biroul de turism german din Belgrad este devastat și portretul lui Hitler' rupt și călcat în picioare, iar geamurile biroului de turism italian sunt sparte. Ajutorul atașatului militar german este recunoscut pe stradă de manifestați, insultat și rănit. Populația germană din Belgrad și provincie este bruscată și amenințată.

După Te-Deumul care a avut loc la Catedrala din Belgrad, în prezența M. S. regelui Petru II-lea, populația Belgradului a fost lăsată să manifesteze absolut liberă pe străzi. Nici o măsură de ordine n-a fost luată și mașinile corpului diplomatic își făceau loc cu greu printre masele de cetățeni care manifestau.

Cu această ocazie, ministrul Germaniei a fost insultat, huiduit și scuipat.

Guvernul era prizonierul străzii și al armatei, neîndrăznind să ia nici o măsură de restabilire a ordinii, de teamă de a nu-și pierde popularitatea și a fi răsturnat.

În presă apare o declarație timidă că evenimentele din Iugoslavia trebuiesc considerate a fi de ordin intern și fără nici o legătură cu situația externă, Iugoslavia înțelegând să mențină relațiuni normale cu toți vecinii săi.

Guvernul nu are curajul să facă o declarație oficială, în care să afirme că înțelege să recunoască angajamentele luate de delegații fostului guvern la Viena sau să angajeze noi tratative, având deplina încredere a poporului.

Situația evoluează astfel rapid spre un conflict cu Germania și Italia. Guvernul este incapabil de a domina situația internă și de a lua măsuri pentru a evita acest conflict. Doctorul Macek, numit vice-președinte al noului guvern și care era socotit singurul element ponderat, capabil a salva pacea, se găsea la Zagreb și refuză să intre în guvern înainte de a fi informat asupra orientării sale politice.

După tratative duse timp de 8 zile cu dr. Macek, acesta acceptă să vină la Belgrad în dimineața de 4 aprilie 1941. Se socotea că guvernul din Belgrad ar fi acceptat condițiile puse de dr. Macek pentru intrarea sa în guvern și se spera că, prin intervenția acestuia, războiul va putea fi evitat.

Se spune însă că Macek ar fi primit numai promisiuni, care n-au fost respectate și că – cdată sosit la Belgrad – a fost forțat să renunțe la condițiile ce le punea.

În acest timp Germania probabil că-și luase hotărârea de a ataca Iugoslavia, care continua cu măsurile de completare a mobilizării.

În dimineața de 6 aprilie 1941 atacul Iugoslaviei a fost precedat de un bombardament de o violență extraordinară asupra orașelor Belgrad, Niș și Skoplje.

Efectul acestui bombardament a fost paralizarea, din primul moment, a conducerii superioare. Legăturile telefonice și telegrafice au fost întrerupte și circulația pe C.F. și șosele foarte mult îngreunată.

Constatările și observațiile făcute de mine personal asupra efectului bombardamentului de la Belgrad au fost consemnate într-o dare de seamă specială, înaintată Marelui Stat Major, Secția a II-a.

Din prima zi de bombardament și până la intrarea trupelor germane în Belgrad, tot corpul diplomatic a fost complet izolat și în absolută imposibilitate de a se informa asupra situației.

N-a mai existat nici un mijloc de a lua contact cu vreo autoritate civilă sau militară iugoslavă.

Furia populației sârbești împotriva străinilor în general era atât de mare, încât chiar atașatul militar turc mi-a povestit că, plecând cu ministrul său în sud, pentru a lua contact cu guvernul iugoslav, a fost arestat într-un sat de către cetnici și amenințat să fie împușcat, sub învinuirea că ar face parte din „coloana V-a germană“.

Asupra operațiunilor militare nu pot da decât puține indicațiuni, obținute după intrarea trupelor germane în Belgrad.

După informațiuni date de atașatul militar german, care mi-a promis că îmi va pune la dispoziție descrierea operațiunilor contra Iugoslaviei, destinată publicității, Iugoslavia ar fi fost atacată de 5 divizii blindate, în prima linie, înainte ca forțele destinate operațiunilor contra acestei țări să fi fost concentrate.

În calculele făcute anterior se conta că armata iugoslavă ar putea rezista circa două săptămâni, având în vedere terenul favorabil apărării.

A fost o surpriză și pentru Comandamentul german sfărâ-marea armatei iugoslave într-o săptămână, restul zilelor până la capitularea completă nefiind decât o penibilă agonie.

După informațiile date de atașatul militar german, pierderile armatei germane în operațiunile contra Iugoslaviei ar fi fost de circa 900 oameni, morți și răniți.

Lovitura de grație dată Iugoslaviei i-a venit din Bulgaria, pe direcțiile Niș și Skoplje, ceea ce a răsturnat proiectul iugoslav de a ataca forțele italiene din Albania pentru a-și lărgi baza de operațiuni și a-și asigura sosirea ajutoarelor engleze în armament și materiale de război pe calea mării și a organiza o puternică rezistență pe Dunăre și Sava.

Cauzele prăbușirii atât de rapide a armatei iugoslave, cred a fi următoarele:

- Procentul mare de minoritari (bulgari, unguri, germani, români, albanezi, dalmațieni) și defecțiunea croată.
- Inferioritatea absolută sub raportul mijloacelor de luptă moderne și în special acela al aviației.
- Efectul bombardamentelor asupra centrelor importante și vitale, ceea ce a paralizat din primul moment conducerea, provocând haos și dezordine.

– Situația imposibilă în care să găsea Iugoslavia, complet împresurată și fără putința de a fi ajutată de puterile pe al căror sprijin conta.

Colonel Gh. Baloșin,
fost atașat militar în Iugoslavia

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 363, f. 156-165.*

27

Iunie 1941. *Buletin de informații al atașatului militar român la Ankara privind poziția Turciei față de evenimentele petrecute în luna iunie 1941.*

Atașatul militar în Turcia

Buletin de informații
1 iunie – 25 iunie 1941

Situația politică

În cursul lunii iunie 1941, patru au fost evenimentele de seamă – interne și externe – care au preocupat și reținut atenția oficialității și opiniei publice turcești.

În ordine cronologică:

- Votarea bugetului pe anul 1941-1942;
- Războiul franco-englez din Siria;
- Tratatul de amicitie germano-turc;
- Războiul germano-român contra Sovietelor.

Votarea bugetului

În urma examinării de către comisiunea bugetară a Marii Adunări Naționale, proiectul de buget întocmit de guvern

pentru suma de 304 971 662 lire turcești (a se vedea Buletinul de informații pe luna martie) a fost ridicat la 309 734 307 lire turcești.

În cadrul bugetului general, bugetul ordinar al Ministerului Apărării Naționale este fixat la suma de 78 milioane l.tq.

În afară de aceasta, s-a votat un proiect de lege care prevede credite extraordinare în valoare de 83 milioane lire turcești pentru nevoile apărării naționale, ceea ce ridică la 161 milioane lire turcești creditele pentru Ministerul Apărării Naționale.

Ministrul de Finanțe a ținut însă să adauge imediat că montantul real reprezentând nevoile Apărării Naționale în cursul anului 1941 depinde de modul cum se va desfășura situația internațională și de măsurile ce vor fi luate în raport cu această desfășurare.

Același lucru s-a întâmplat și anul trecut (1940) când creditele ordinare și extraordinare, fixate inițial la 151 milioane lire turcești, au fost sporite până la 302,5 milioane lire turcești, adică la o sumă ce întrecea cu 34 milioane lire turcești întregul buget general al țării.

Războiul franco-englez în Siria

A fost dorit și apoi privit cu multă simpatie de opinia publică și de oficialitatea turcă care:

– credea că ocuparea Siriei de către englezi avea să se facă repede și – prin aceasta:

– poziția guvernului turc, pe timpul tratativelor pentru încheierea tratatului de amicitie cu germanii, avea să fie întărită, având la spate pe englezi la Alep.

Fiind hotărât însă să nu se amestece în acest conflict și mai ales să nu provoace prin nimic pe germani (cu care era în tratative), guvernul turc n-a luat nici o măsură militară excepțională la frontiera Siriei (telegrama nr. 247/9 iunie 1941).

Tratatul de amiciție germano-turc

Inițiativa a pornit de la Berlin.

Pus în fața propunerii germane, guvernul turc a anunțat imediat pe aliata sa Anglia, căreia i-a spus în același timp, însă, că:

- propunerea germană o socotește foarte avantajoasă pentru Turcia și chiar pentru Marea Britanie,

- este de părere să fie acceptată și – ca urmare:

- roagă guvernul englez să colaboreze cu cel turc la găsirea formulei care să nu lezeze interesele Angliei și care – în același timp – să satisfacă atât pe turci cât și pe germani.

Guvernul englez, deși ar fi dorit ca tratatul germano-turc să nu se încheie, n-a putut totuși cere Turciei să refuze net propunerile germane și a fost nevoit să se mulțumească a colabora cu turcii la găsirea formulei necesare.

A căutat însă (guvernul englez) să temporizeze, să lungască convorbirile turco-engleze pentru găsirea acelei formule, în speranța că situația politică – îndeosebi după începerea acțiunii în Siria – îi va permite să influențeze în sens cât mai convenabil pentru Anglia tratativele turco-germane.

Din această cauză, aceste tratative între turci și germani au durat șase săptămâni.

Odată semnat, tratatul a fost primit cu o deosebită simpatie de opinia publică de aici, care vede în el probabilitatea ca Turcia să fie scutită de ororile unui război din care n-ar avea decât de pierdut, deoarece își dă bine seama că singurele regiuni teritoriale care ar interesa într-adevăr pe turci, Mossulul și Caucazul, au o atât de mare importanță pentru Marile Puteri în conflict încât nu vor fi cedate în nici un caz Turciei, oricare ar fi învingătorii.

Oficialitatea și presa au căutat însă să demonstreze că:

- Politica turcă nu s-a schimbat, Turcia rămânând mai departe legată de Anglia;

- Tratatul cu Germania nu este îndreptat contra nimănui,

ci se situează pe linia generală a politicii turcești care n-a urmărit decât pacea în Orientul Apropiat.

În realitate, însă, marile beneficiare ale acestui tratat sunt Turcia și Germania:

– Turcia își vede asigurată integritatea teritorială;

– Germania obține un câștig moral de o mare însemnătate izbutind să încheie un tratat de amiciție cu una din aliatele Angliei.

În afară de aceasta, Germania și aliata ei, România, și-au asigurat dreapta în Marea Neagră și Caucaz pe timpul operațiunilor contra Sovietelor și au îndepărtat, pentru mai târziu, orice posibilitate pentru englezi de a întrebuița teritoriul turcesc ca bază de operațiuni în Balcani.

– Anglia a trebuit să se mulțumească numai cu avantajul de moment al siguranței dinspre nord, pe timpul operațiunilor în Siria și Orientul Mijlociu.

În aplicarea tratatului, Turcia va fi corectă.

Greutatea, pentru guvernul turc, va începe în momentul când flota sovietică din Marea Neagră, amenințată de aviația germano-română, ar încerca să treacă prin Strâmători pentru a se uni cu flota engleză din Mediterană.

De atitudine guvernului turc în acel moment, adică de modul cum va căuta să armonizeze prescripțiunile noului tratat turco-german cu acelea ale Convenției de la Montreux și ale tratatului anglo-turc, se va vedea dacă Turcia înclină mai mult către Puterile Axei sau dacă, într-adevăr, a rămas, politicește și sufletește, legată de Marea Britanie.

Sondat asupra acestei chestiuni, guvernul turc a răspuns că „nu este actuală“.

Și acum, ca și altădată, turcii nu vor să se angajeze dinainte, ci așteaptă desfășurarea evenimentelor.

Și cum este sigur că ceea ce va influența hotărârea de ultimă oră a guvernului turc va fi rezultatul primelor mari ciocniri dintre germani, români și ruși.

Și cum iarăși este sigur că rezultatul acestor ciocniri va fi dezastruos pentru Soviete, cercurile diplomatice din Ankara cred că turcii se vor opune ca flota rusă să treacă prin Strâmători, afară de cazul când permisiunea va fi dată cu asentimentul Germaniei în vederea unui „guet-apens“ în Marea Egee.

Războiul contra Sovietelor

De îndată ce s-a aflat de declanșarea acestui război, Ambasada Germaniei și Legația României au primit nenumărate dovezi de simpatie (la telefon, scrisori, cărți de vizită etc.) pentru cruciada întreprinsă contra comunismului.

Așa cum am arătat, însă, în telegrama nr. 252, oficialitatea s-a arătat rezervată, declarând din prima zi că „Turcia va rămâne neutră“.

Este de observat că este pentru prima oară când – în cursul acestui război – guvernul turc publică un „comunicat oficial“ în care fixează atitudinea Turciei.

Legată politiceste prin diferite tratate, pacte și declarațiuni, atât de englezi și de ruși cât și – acum în urmă – de germani, oficialitatea turcă nu putea proceda, în primul moment, decât cu multă prudență.

De îndată, însă, ce a luat cunoștință, din declarațiunile Führerului, de pretențiunile Sovietelor asupra Strâmătorilor, Oficialitatea – prin ziarele oficioase – și-a arătat nemulțumirea și nedumerirea pentru modul cum înțelegea Rusia Sovietelor, „prietena de 20 ani a Turciei“, să trateze chestiunile privitoare la Strâmători.

În general, însă, presa – dirijată de guvern – depășește o anumită măsură în nemulțumirea pe care o arată față de Soviete.

Prin aceasta, Turcia – foarte satisfăcută în fond de distrugerea apropiată a comunismului – ține totuși să-și rezerve, ca și până acum, posibilitatea de bună vecinătate cu Rusia – indiferent de regimul său interior.

28

1 august 1941. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția Turciei față de evenimentele politico-militare în curs de derulare.*

Atașatul militar român
în Turcia

Nr. 314
1941, august, 1

Atașatul militar în Turcia
căt-re
Marele Cartier General, Secția a II-a

Am onoare a vă raporta că, astăzi și pentru un viitor apropiat, situația politică în Turcia se poate caracteriza astfel:

Turcia:

- este și dorește să rămână în afara războiului;
- este și dorește să rămână aliata Angliei și prietena Germaniei;
- este hotărâtă să aplice cu strictețe prescripțiunile Convenției de la Montreux, împiedicând – la nevoie prin forță – trecerea flotelor țărilor beligerante – din ambele tabere – prin Strâmători;
- este hotărâtă să nu permită – pe teritoriul ei – tranzit de materiale de război sau de trupe care ar putea fi folosite contra Angliei, Rusiei sau puterilor Axei;

– nu a întreprins și nu are de gând să întreprindă tratative politice cu nici una din părți, pentru a nu fi învinuită de provocare sau nelealitate;

– la adăpostul dispozitivului de forțe cunoscut:

– 12 corpuri de armată la vest (Tracia, regiunea Ceatalgea – Istanbul – Ismit, regiunea Marmara și litoralul Mării Egee);

– 3 corpuri de armată, din care două în linia 1 către Caucaz;

– 3 corpuri de armată către Irak și Siria, așteaptă și urmărește cu înfrigurare situația din Rusia, atitudinea politică viitoare a Turciei fiind strâns legată de modul cum se vor desfășura operațiunile contra Sovietelor.

Într-un viitor mai îndepărtat

Din punct de vedere al atitudinii Turciei într-un viitor mai îndepărtat, informațiunile ce dețin până în prezent îmi permit să fac următoarele prevederi:

– În cazul când operațiunile militare contra Sovietelor se vor desfășura favorabil și îndeosebi când – după căderea Moscovei – armatele ruse vor intra în descompunere, este foarte probabil ca Turcia:

a) Să ia inițiativa unei propuneri de pace sau să susțină eventualele propuneri de pace germane (dacă aceste propuneri vor fi generoase);

b) Să adere, sub o formă sau alta (adică mai deschis sau mai camuflat) la noua ordine europeană în cazul când anglo-americanii ar refuza propunerile de pace propuse sau susținute de Turcia. Guvernul turc având posibilitatea să motiveze că acum (adică atunci) ca totdeauna, Turcia urmărind un ideal de pace, se alătură blocului pacific din Europa;

c) Să permită oarecari facilități Germaniei, în ceea ce privește aprovizionarea, tranzitul de material de război etc.

În cazul însă când actualul război în Rusia va lua forma stabilizării pe Nipru, Don sau Volga, Turcia se va rețrașna cât mai adânc înapoia atitudinii neutrale și nu va permite nici puterilor Axei, nici anglo-rușilor ceva ce ar putea să le ușureze situația militară.

Știind că această atitudine îi va putea duce eventual la război cu Germania – război pe care nu-l dorește nimeni – guvernul turc se teme de posibilitatea stabilizării frontului în Rusia. De aici oarecare nervozitate în ultima vreme când, datorită îndeosebi propagandei engleze, opinia publică turcă a avut impresia că armatele rusești rezistă mai bine decât ar fi dorit-o turcii.

Atașatul militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 401, f. 510-512.*

29

16 august 1941. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția Turciei față de Nota de garanții primită din partea Angliei și Uniunii Sovietice.*

Atașatul militar român în Turcia
Nr. 326
1941, august 16

Atașatul militar român în Turcia
cătref

Marele Cartier General, Secția a II-a

Am onoare a vă raporta că recenta publicare de către englezi a „notei de garanții” dată Turciei de către englezi

și ruși, a produs mare nemulțumire la Ankara, guvernul turc considerând publicarea acestei note ca o încercare de intrigă între turci și puterile Axei.

Este de reținut că nota:

- a fost primită de guvernul turc la 10 august,
 - n-a fost publicată de turci, ci de englezi, la 14 august.
- Reacțiunea publică a guvernului turc s-a manifestat prin:
- darea de ordine ziarelor să nu facă nici un comentariu;
 - publicarea, în oficiosul „Ulus“ a unui articol în care arată

că:

a) Turcia nu a cerut aceste garanții.

b) Politica turcă, fixată de președintele Republicii și de guvern cu asentimentul Marii Adunări Naționale, nu s-a schimbat, deoarece ea a avut și are în vedere numai interesele țării și salvagardarea păcii în Orientul Mijlociu.

Cercurile politice din Ankara consideră că nota în chestiune a avut drept scop:

a) Să risipească impresia urâtă produsă în Turcia prin:

– pretențiunile rusești asupra Strâmtorilor, date la iveală de Führer în cuvântarea sa premergătoare războiului germano-rus;

– articolul din ziarul „Times“, care preconiza instituirea Rusiei ca tutore asupra sud-estului european.

b) Să forțeze Germania, silind-o să declare și ea că – în orice împrejurare – va respecta integritatea teritorială turcească așa cum, prin zisa notă, s-a angajat Anglia.

Dacă Germania va declara acest lucru, Anglia își vede asigurată dinspre vest regiunea Orientului Mijlociu și își va putea astfel dirija tot efortul către Caucaz pentru a face față pericolului german care se apropie cu pași repezi de Caspica.

Dacă Germania nu va face o nouă declarație de asigurare a integrității teritoriale și suveranității naționale a Turciei, atunci guvernul englez va avea posibilitatea să dubleze eforturile de propagandă la Ankara, arătând turcilor că:

– Germania va cere în curând Turciei să renunțe la

independența ei și să treacă de partea Axei, atacând-o în caz de nesupunere;

– Anglia și Rusia (?) vor interveni imediat în ajutorul Turciei și – ca urmare – guvernul turc poate să ducă mai departe politica sa „demnă” și „independentă”, rezistând pretențiilor și – la nevoie – atacurilor germane.

Scopul final al notei ar fi fost, deci, să întărească la turci ideea de rezistență contra eventualelor cereri germane și să bage, așadar, Turcia în război cu Axa, pentru ca, după distrugerea armatelor rusești, Anglia să poată opune Germaniei o nouă armată de circa 50 divizii turcești.

Dat fiind însă:

– modul cum se desfășoară operațiunile în Rusia;

– răspunsul dat – prin oficiul său – de guvernul turc
Cercurile diplomatice din Turcia consideră că încercarea engleză a eșuat, Turcia continuându-și politica:

– de a se ține cât mai mult în afara războiului;

– de a nu se lăsa târâtă într-o aventură din care ar putea ieși zdrobită astăzi, în speranța victoriei de mâine a anglo-americanilor.

Atașatul militar român,
Colonel **Traian Teodorescu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 401, f. 521-524.*

30

29 septembrie 1941. *Raportul atașatului militar român la Berlin, referitor la modul în care era privit mareșalul Ion Antonescu de către Hitler și autoritățile civile și militare germane.*

Nr. 531 din 29 septembrie 1941

Atașatul militar român din Berlin căt̄re **Marele Cartier General**

Am onoare a raporta:

Cu ocazia solemnităților ce au avut loc la Berlin pentru aniversarea primului an de la încheierea Pactului Tripartit, am avut ocazia să vorbesc cu ministrul plenipotențiar Schmidt, șeful Serviciului de Presă din Ministerul Afacerilor Străine german. Acesta venise la Berlin, de la Marele Cartier General german, însoțind pe domnul von Ribbentrop, pentru solemnitățile indicate mai sus.

Domnia sa mi-a spus, printre altele, că atmosfera la Marele Cartier General german este excelentă pentru acțiunea României și că faptele de arme ale ostașilor români au găsit acolo admirația cea mai largă.

În ceea ce privește persoana domnului mareșal Antonescu, mi-a spus textual:

„Mareșalul Antonescu este considerat de Führer ca personalitatea cea mai proeminentă dintre toți oamenii de stat ai țărilor aliate și amice Germaniei.

Führerul socotește că mareșalul Antonescu este omul pe care se poate bizui cel mai mult“.

Ministrul plenipotențiar Schmidt este omul care cunoaște cele mai importante secrete de stat, fiind interpretul folosit de Führer în toate întrevederile dintre acesta și diferiți oameni de stat, cu care Führerul a venit în contact.

În această calitate, domnul Schmidt a asistat la toate întrevederile dintre Führer și domnul mareșal Antonescu.

După întrevederea de la Berdicev, cu ocazia decorării domnului mareșal cu Crucea de Cavaler a Ordinului „Crucei de Fier“, Führerul s-a exprimat în cerc intim, vorbind despre domnul mareșal: „Der ist ein ganzer Mann“ (Este un om dintr-o bucată.).

Domnul Schmidt mi-a spus că ceea ce impune mai mult Führerului este pasiunea cu care domnul mareșal a pledat, în toate întrevederile cu Führerul, cauza românească.

În această privință, domnul Schmidt explică înalta apreciere ce Führerul arată pentru domnul mareșal în latura comună ce atât Führerul cât și domnul mareșal au în pasiunea pentru cauza popoarelor respective, pasiune ce merge până la fanatism.

Domnia sa spune că deși s-a căutat a se arăta domnului mareșal că în timpul întrevederilor cu Führerul trebuie evitat a se aduce în discuțiune chestiunea arbitrajului de la Viena, totuși domnul mareșal a vorbit întotdeauna mai mult de această chestiune, impunând, chiar prin aceasta, în gradul cel mai înalt Führerului.

Am căutat să redau în modul cel mai precis ideile principiale exprimate de ministrul Schmidt. Acesta trăiește în ambianța Marelui Cartier General german și cele arătate de domnia sa îmi par de o importanță foarte mare pentru lupta și speranțele noastre.

Rog să binevoiți a face să fie aduse acestea la cunoștința domnului mareșal.

Atașatul militar la Berlin,
Colonel **Gheorghe Ion**

*Arhivele Naționale, fond Președinția Consiliului
de Miniștri, Cabinetul militar Ion Antonescu,
dosar nr. 96/1941, f. 1-2.*

31

2 noiembrie 1941. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind modul în care președintele Turciei a apreciat situația țării sale în cuvântul de deschidere a Marii Adunări Naționale.*

Atașatul militar român în Turcia
Nr. 415
1941, noiembrie, 2

Atașatul Militar în Turcia
căt̄re
Marele Cartier General, Secția a II-a

Am onoare a v̄a raporta c̄a în discursul de deschidere al Marii Adun̄ari Naționale, din ziua de 1 noiembrie 1941, președintele Republicii turcești, dup̄a ce constată cu regret, ca o probabilitate din ce în ce mai mare, c̄a:

– aspectul viitor al lumii civilizate va fi și mai trist ca cel de astăzi și c̄a

– acest război dureros va lua și mai mari proporții,

accentuează c̄a Turcia, rămasă ca o oază de pace în mijlocul flagelului, ar fi foarte bucuroasă dac̄a, într-o zi, ar deveni sursa de pace la care aspiră întreg universul și care este atât de necesară lumii.

În pacea pe care o dorește din tot sufletul, Turcia înțelege însă – ca o condițiune esențială a securității sale – s̄a se asigure independența țărilor balcanice.

Președintele Republicii arată apoi c̄a este foarte mulțumit de faptul c̄a, dup̄a ce în timpul evenimentelor balcanice raporturile germano-turce au trecut printr-o încercare din cele mai grele, s-a ajuns, grație inițiativei cancelarului Hitler, la încheierea tratatului de amiciție turco-german din 18 iunie 1941, tratat care a produs și va continua s̄a produc̄ efecte satisfăcătoare pentru ambele părți. Recentul acord conomic germano-turc este o probă concludentă a politicii de amiciție și confiență a celor două țari.

În sfârșit, domnul Ismet Inönü ține s̄a precizeze c̄a Turcia rămâne fidelă alianței cu Anglia acum ca și atunci când – dup̄a defecțiunea franceză – Anglia se găsea într-o situațiune foarte dificilă. Fidelitatea în angajamente, accentuează domnia sa, este singurul principiu care se potrivește caracterului turc, intereselor Turciei și moralei internaționale.

Ca încheiere, președintele Republicii scandează următoarele trei reguli esențiale ale politicii turcești:

a) Politica turcă va fi exprimată totdeauna în mod clar și loial,

b) Turcia va urma calea dreaptă și cinstită a angajamentelor,

c) Turcia nu va accepta, sub nici o condițiune, o acțiune de forță.

Din cele de mai sus se constată că politica externă turcă a rămas exact aceeași pe care am definit-o în rapoartele mele bilunare, în special în rapoartele nr. 314 din 1 august 1941, nr. 370 din 15 septembrie 1941, nr. 384 din 20 septembrie 1941 și 400 din 14 octombrie 1941, și anume că:

Turcia:

– este și înțelege să rămână neutră;

– este și înțelege să rămână prietena Germaniei și aliata Angliei;

– se va opune cu forța oricărei acțiuni de forță, de oriunde ar veni ea;

– este gata să ofere oficiile sale în vederea găsirii unei soluții de pace.

În afară de cele de mai sus, președintele n-a adăugat, ca idee nouă, decât aceea de a considera independența statelor balcanice o condițiune esențială a securității Turciei.

Atașatul militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 401, f. 623-625.*

17 decembrie 1941. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția Turciei după mondializarea celui de-al doilea război mondial prin intrarea în luptă a SUA și a Japoniei.*

Atașatul militar român în Turcia
Nr. 453
1941, decembrie, 17

Atașatul militar în Turcia
către
Marele Cartier General, Secția a II-a

Am onoare a vă raporta că intrarea Japoniei și a Americii în război, precum și aderările ulterioare a anumitor țări din Pactul Tripartit la acest conflict, au produs o mare confuziune și îngrijorare atât în cercurile politice, cât și în opinia publică din Turcia.

Primele concluziuni trase de cercurile politice și de marea majoritate a redactorilor de la ziarele importante au fost:

a) După toate probabilitățile, războiul actual, devenit mondial, se va prelungi și – ca atare – speranțele Turciei într-o pace de compromis în realizarea căreia Guvernul turc ar fi putut juca un rol important, s-au spulberat.

b) Nu se poate încă întrevădea cine va câștiga războiul.

În această ordine de idei, oficiosul „Ulus“ după ce semnalează primele și importante succese japoneze în Pacific, atrage atențiunea că:

– aceasta nu însemnează că prin succesele menționate, Japonia și-a asigurat victoria finală;

– America nu va putea fi împiedicată să trimită întăriri și materiale de război în Extremul Orient și în Europa. Din

contră, acum, când atacul japonez a făcut ca tot poporul american să formeze bloc împrejurul președintelui Roosevelt, trebuie să ne așteptăm la un efort de producție gigantic de care vor profita toate aliatele Americii, pentru că, atât în Europa cât și în Extremul Orient, nu mai este vorba de interesele economico-bancare americane ci de soarta însăși a poporului și statului american.

c) S-ar putea ca intrarea Japoniei în război să provoace o schimbare în strategia germană, transformând-o din „strategie europeană“ în „strategie mondială“, adică într-o strategie în care va fi vorba de o „cooperare mai directă“ a Germaniei europene cu Japonia asiatică.

Această cooperare – după expresiunea redactorului șef al fostului oficios „Cumhuriet“ – ar putea pune în pericol nu numai Orientul apropiat ci și întreaga parte de sud a continentului asiatic și ar crea Turciei o situație extrem de delicată.

d) Declarația de război a Bulgariei contra Angliei și Statelor Unite nu poate avea numai un caracter simbolic și de solidaritate europeană, așa cum par a lăsa să se înțeleagă cercurile politice din Berlin.

De ce oare (se întreabă presa turcă) n-a declarat Bulgaria război Rusiei – aliata Angliei – și de ce Finlanda, care se găsește în război cu Rusia și Anglia, n-a declarat încă război Americii?

Nu cumva (spune aceeași presă) sunt aici alte dedesubturi? Nu cumva Comandamentul german intenționează să întrebuițeze armata bulgară pe alte teatre de operațiuni contra anglo-americanilor?

În orice caz, conchid ziarele în chestiune, prin aderarea fățișă la război a Bulgariei contra Angliei și Americii, Turcia a devenit vecină cu Germania.

Pentru un moment, oficialitatea turcă:

– s-a retransat într-o strictă neutralitate; o săptămână întregă Radio Ankara n-a vorbit decât de voința Turciei de a rămâne neutră precum și de avantajele ce decurg, pentru

ambele tabere beligerante, din această situație de neutralitate a Turciei;

– a început a lua oarecari măsuri cu caracter defensiv printre care cele mai de seamă sunt prelungirea stării de asediu în Tracia cu încă 6 luni, precum și suprimarea unui număr de trenuri de călători în scopul – probabil – de a rechema la corpuri o parte din rezerviștii lăsați la vatră pentru timpul iernii.

Pentru a înțelege atât confuzia cât și îngrijorarea turcă, cât și măsurile de mai sus, trebuie avut în vedere că:

a) Până în prezent, Turcia s-a legănat în speranța posibilității încheierii, cu concursul său, a unei păci de compromis sau – așa cum i se mai spune aici – a unei păci de echilibru, speranță pe care o consideră astăzi spulberată.

b) Între o „pace britanică” și o „pace germană”, Turcia a preferat și preferă încă pacea britanică, Anglia fiind socotită de turci mai puțin periculoasă – pentru ei – decât Germania.

c) Turcia dorește din tot sufletul zdrobirea bolșevismului dar, în același timp, nu vede cu ochi buni instaurarea Italiei ca putere dominantă în Mediterana, în locul Angliei.

d) Ura contra bulgarilor este adânc înrădăcinată în sufletul poporului turc.

e) Poporul și, cu deosebire, guvernanții turci nu uită că în trecut au stăpânit, la un moment dat, unul dintre cele mai mari imperii ale lumii. Din această cauză sunt și astăzi plini de o „suficiență ce este în permanent conflict cu rațiunea” care le arată pericolul adoptării unor anumite atitudini.

Prinsă în vârtejul atâtor sentimente, speranțe și dorințe contradictorii, Turcia caută din toate puterile ca, prin atitudinea de neutralitate și, mai ales, prin modul de a interpreta această atitudine, să îndepărteze războiul de la frontierele sale, neuitând să atragă atențiunea, însă, că:

– în cazul când va fi atacată sau

– dacă i se vor cere acte incompatibile cu suveranitatea națională și cu angajamentele luate anterior, va rezista cu armele.

Aceste din urmă sublinieri sunt considerate de cercurile diplomatice din Ankara, tot ca un mijloc de a îndepărta războiul de la granițele sale, Turcia lăsând a înțelege că este preferabil, pentru oricine, să n-o atace.

Atașatul militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 401, f. 670-671.*

33

4 mai 1942. *Buletin informativ al atașatului militar român la Berlin privind situația externă și militară a Germaniei în luna aprilie 1942.*

Ambasada regală a României
în Germania
Atașatul militar

Atașatul militar Berlin
către
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Am onoarea a înainta alăturat, în dublu exemplar, Buletinul informativ pe luna aprilie 1942.

Atașatul militar Berlin,
Colonel **Ion Gheorghe**

(...)

II. Situația externă

Prelungirea Campaniei din Est dincolo de limitele presupuse inițial, este izvorul tuturor complicațiilor prezente și viitoare. Führerul a spus, înainte de a începe lupta contra Sovietelor, că anul 1941 va aduce deciziunea. El se gândea, spunând acestea, la sigura prăbușire a regimului comunist, atunci când va primi loviturile ce a și primit, de altfel, în vara anului 1941. Căderea regimului bolșevic ar fi dat Germaniei absolută libertate de acțiune pe Continent, iar imensa disponibilitate a mijloacelor ei, ce-ar fi rezultat după aceea, ar fi făcut-o de neînving în fața oricărei coalițiuni ce s-ar fi format.

Azi, Führerul (discursul de la 26 aprilie) vorbește deja de o nouă Campanie de iarnă în Est, care... oricât de vrăjmașă va fi această viitoare iarnă, va găsi Germania mult mai bine pregătită...

Prelungirea Campaniei din Rusia a hotărât intrarea Americii în război. Speranțele în prelungirea rezistenței bolșevice au dat coaliției anglo-americane tăria de a suporta loviturile teribile din Extremul Orient din partea Japoniei și îi dă încă suportul necesar organizării mijloacelor viitoare de luptă.

Evident, Campania de iarnă 1941/1942 din Est n-a adus integral rezultatele dorite din partea coaliției anglo-americane, dar ea a însemnat totuși o consumare extrem de ridicată de forțe, mijloace și energie din partea germanilor și deci o slăbire importantă a elanului lor de luptă.

Prelungirea Campaniei din Est a dat apoi răgaz anglo-bolșevicilor de a-și consolida pozițiile și situația din Orientul Apropiat, poziții pe care speră să le păstreze, chiar dacă operațiunile din vara aceasta vor duce la marile succese germane și aliante așteptate.

Prelungirea Campaniei din Est a dat apoi Turciei posibilitatea de a păstra încă în mâinile ei cheile de la intrarea în Orientul Apropiat, lucru ce complică destul de mult situația strategică generală. Prăbușirea, scontată de mult, a regimului

bolșevic și, deci, a rezistenței acestuia ar fi deschis concomitent porțile intrării Germaniei (și Italiei) în Orientul Apropiat. Or, acest Orient Apropiat, el însuși plin de surprize, este balonul de oxigen care întreține și va mai întreține încă mult timp rezistența bolșevică.

Prelungirea Campaniei din Est a lăsat nerezolvată încă problema strategică din Africa de Nord. Pentru aceasta au lipsit mijloacele necesare, consumate în lupta din Rusia sau pregătite acum pentru reînceperea acestei lupte.

Dar problema din Africa de Nord nu este numai una de ordin militar, ci mai ales unul de ordin politic. Nerezolvarea acestei probleme, adică lăsarea încă în mâna Angliei a porților Orientului (Suezul și Golful Persic) nu numai că nu aduce colaborarea directă, voită și proiectată, cu efortul japonez, dar lasă aceste porți ale Orientului, de importanță strategică și politică (sic) capitală, într-un domeniu de nesiguranță și neclaritate pentru problemele viitoare ale războiului, ceea ce poate aduce complicațiuni grave și surprinzătoare. Aceasta, fie că aceste porți ale Orientului rămân încă în mâna englezilor, fie că ajung la ele japonezii (în special la Golful Persic). Repercusiunile acestei eventualități privesc mai ales Italia. De aici și nervozitatea acesteia!

În fine, prelungirea Campaniei din Est a trebuit să oblige Germania la păstrarea și organizarea unei defensive în Vest, care a necesitat și necesită din ce în ce mai multe forțe enorme și mai ales mijloace de luptă și de lucru imense. Această defensivă din vest slăbește, cum este și natural, încrederea tuturor popoarelor de aici (din nordul Norvegiei și până în Spania) în victoria germană. Însăși întorsătura de lucruri din Franța nu este animată de elanul ce trebuie să dea o încredere absolută în victorie.

Pe tot acest front, din Norvegia și până în Spania, lumea nu așteaptă cu convingerea necesară ceasul înfăptuirii noii așezări europene, ci ceasul debarcării anglo-americane pe Continent.

Prelungirea de până acum a Campaniei din Est a însemnat și provocat o complicare extrem de gravă a problemei generale a războiului.

Eventualitatea prelungirii acestei Campanii dincolo de vara care vine va complica situația până la aspecte catastrofale.

Acest complex de împrejurări domină în prezent situația și activitatea politică externă. Tendințele politice sunt tot așa de confuze ca și acest întreg complex al situației.

În primul rând trebuie analizată tendința coaliției anglo-americe. Situația Angliei este destul de precară. Grelele lovituri primite îi țin sufletul la gură. Anglia riscă în prezent un joc care poate să-i aducă prăbușirea iremediabilă. Dacă Rusia comunistă cădea în vara trecută, este mai mult ca sigur că Anglia s-ar fi hotărât să încheie bilanțul acestui războiu. Rezistența bolșevică i-a dat speranțele cele mai mari. Ea s-a hotărât deci să joace cartea cea mai grea, cu riscul prăbușirii fatale. Continuarea războiului până la ultimele consecințe pentru Anglia nu putea și nu poate fi dorită de Germania, care n-a voit decât o limitare a dominației engleze în lume și o participare cu Anglia la această dominație, iar nicidecum o substituie a Angliei, nici prin ea, nici, mai ales, prin altcineva. Tragicul complexului de împrejurări izvorât din rezistența neașteptată a Sovietelor este că războiul se întinde spre limite și consecințe nedorite de nimeni, în fond, și mai ales de Germania.

Acum speranța unei reveniri a Angliei la o soluție rezonabilă pare definitiv pierdută. Führerul a spus în ultimul său discurs că războiul va trebui să meargă (din nefericire, desigur!) la completa catastrofă a Imperiului englez.

Este hotărârea Angliei de a împinge lucrurile până la ultimele consecințe justificată într-o măsură oarecare? Întâi trebuie ținut seamă că Anglia este oarecum constrânsă la aceasta. Ea a devenit atât de strâns legată de America încât o desfacere de aceasta pare extrem de grea cu putință. Pionii

cei mari în jocul disperat al Angliei sunt rezistența bolșevică, (sic) care trebuie prelungită cu orice preț, și resursele Americii. Anglia a pierdut numeroase poziții de importanță strategică considerabilă, dar nu este mai puțin adevărat că mai păstrează încă altele, care îi permit, fără îndoială, cel puțin pentru actuala situație, continuarea războiului.

Suezul este încă în mâna Angliei. Golful Persic la fel. Aceste două poziții-cheie ale Imperiului ei i-au dat posibilitatea consolidării situației din Orientul Apropiat și Africa. Ele îi dau încă posibilitatea de a brava situația din Indii. Tare pe aceste poziții, sperând la angajarea încă pentru multă vreme a majorității forțelor și mijloacelor germane în Rusia, Anglia socotește că va putea câștiga timp suficient pentru punerea în valoare a resurselor americane.

Fără blestemata rezistență bolșevică, Germania ar fi fost de mult la Golful Persic și Suez, dărâmând astfel ultimele poziții ale Imperiului englez. Fără această rezistență bolșevică, industria germană s-ar fi regrupat numai la două sectoare de producție: construcțiile navale (în special submarine) și aeronautice, căci restul materialului de război ce posedă Germania și care i-ar fi rămas după înfrângerea bolșevismului, i-ar fi fost de ajuns pentru rezolvarea situațiilor de război ce-ar mai fi rămas.

Acest lucru va putea fi încă făcut, bineînțeles cu o întârziere de un an și în condițiuni mai puțin prielnice, dacă totuși regimul bolșevic va cădea în vara aceasta și cu el și speranța anglo-americană din Est.

Germania speră să ajungă în această vară la zdrobirea definitivă a rezistenței bolșevice. Consecința ar fi că forțele ei liberate din Est vor putea rezolva apoi ușor și rapid ultimele rezistențe engleze din Orientul Apropiat și Africa de Nord.

Concomitent cu aceasta, industria de război germană s-ar putea orienta grabnic spre sectoarele de producție indicate

mai sus, ceea ce i-ar da Germaniei asigurarea superiorității viitoare față de toate posibilitățile anglo-americane.

Războiul ar putea fi decis astfel!

Conducerea germană crede în această desfășurare a situației cu toată tăria și-și organizează întregul ei efort în acest sens.

Nici Japonia, nici Italia nu văd însă în același fel desfășurarea viitoare a operațiunilor. Ele cred, din cauze, de altfel, diferite, că efortul va trebui făcut în Orientul Apropiat și Africa de Nord.

Și Japonia și Italia socotesc că bolșevismul va supraviețui și loviturilor ce va primi în vara aceasta. Că dacă acest lucru se va întâmpla, regimul bolșevic va mai dispune de încă suficiente resurse pentru a înjgheba un nou front de iarnă, care va ține, fatal, angajate importante forțe germane, plus cele necesare stăpânirii unui spațiu imens, mărit încă prin cuceririle din vara ce vine. În acest timp, Anglia va continua să-și țină pozițiile ei strategice, care îi vor asigura nu numai câștigul de timp necesar punerii în valoare a resurselor americane, dar și obligarea Germaniei (Axei) la ținerea mai departe a forțelor lor extrem de împrăștiate.

Ce dorește Japonia? După toate informațiile ce circulă aici, pare lămurit că Japonia dorește prăbușirea completă a Angliei, care trebuie să vină neapărat după pierderea tuturor pozițiilor ei strategice ce i-au mai rămas în Indii, Orientul Apropiat și Egipt. În același timp, Japonia socotește că Rusia va putea fi constrânsă la acceptarea unei situații oarecare. Ea crede că, în urma prăbușirii Angliei, Rusia va putea fi constrânsă la orice, pe când invers, raportul de cauzalitate ar fi cu totul altul. Aceasta mai ales dacă prăbușirea Sovietelor ar necesita mult timp, ar cauza un consum ridicat al forțelor și mijloacelor germane și ar da, mai ales, Angliei și Americii un prețios răgaz. În acest chip, Anglia ar putea foarte bine supraviețui prăbușirii Sovietelor, pe când prăbușirea Angliei ar tăia Sovietelor orice șansă de continuare a luptei.

Japonia caută, deci, a convinge Germania că, fără a se neglija Frontul de Est, obiectivele principale par a fi în alte direcții (Suezul și Golful Persic), către care ar trebui aplicat efortul cel mare. Japonia vine, de altfel, în sprijinul acestei teze cu un argument puternic: acela al necesității coordonării eforturilor contra Angliei, care este și rămâne inamicul cel mare. Pentru coordonarea aceasta de eforturi este necesară, în primul rând, realizarea unei legături între Japonia și forțele Axei, legătură ce nu ar fi făcută decât în direcția Suezul și Golful Persic.

Italia susține, după ansamblul informațiilor căpătate aici, același punct de vedere, deși din considerațiuni diferite. În primul rând, opinia publică italiană nu înțelege prea bine necesitatea ca Italia să-și trimită forțele ei la luptă pe alte fronturi decât cele care cad în zona ei de război. Campania din Rusia nu este simțită de opinia publică italiană ca suficient de justificată. Ea este convinsă că această campanie prelungește războiul, consumă forțele Germaniei și aliaților ei, în timp ce Anglia câștigă timpul dorit.

Italia s-a lăsat, de altfel, foarte greu convinsă să-și trimită și în vara aceasta forțe în Est și n-a făcut aceasta decât în mică măsură și numai pentru a face gestul concret necesar pentru afirmarea solidarității cu Germania. În afară de convingerile ei principale, Italia își are interesele ei particulare pentru ca accentul sfortărilor Axei să fie făcut în zona ei de război.

Posibilitățile continuării luptei devin din ce în ce mai grele pentru Italia. Opinia publică italiană nu are consistența celei germane.

Dacă greutățile unui război destul de mult prelungit sunt mari pentru poporul german, ele sunt, bine înțeles, mult mai greu de suportat de poporul italian, mai puțin pregătit pentru aceste eforturi.

Industria italiană lucrează extrem de greu și în foarte redusă măsură, în special cea metalurgică. Aceasta este

absolut dependentă de combustibilul ce-i poate livra Germania. De aceea, Italia a devenit treptat, treptat, clienta Germaniei pentru numeroase categorii de armamente, și chiar pentru cele de aeronautică. Italia cere acum insistent și grabnic Germaniei armament, așa cum cer și ceilalți aliați, cu o industrie mult mai modestă decât a Italiei. Decât să dea armament Italiei, Germania preferă să-și trimită ea trupe din ce în ce mai numeroase în zona de război italiană. Aceasta este încă o cauză de nemulțumire pentru opinia publică italiană, care nu vede în mărirea treptată a forțelor militare germane în zona italiană decât un aspect de ocupare germană a Italiei, fără totuși ca aceste forțe să fie suficiente pentru a aduce deciziunea în zona de război italiană. De aici frecături, [sic!] nemulțumiri și conflicte numeroase, care iau adesea aspecte destul de alarmante, în absolut contrast cu toate declarațiunile oficiale germano-italiene.

În termeni clari, Italia ar dori ca viitoarele ei eforturi și sacrificii să fie făcute pentru rezolvarea problemelor de război din zona ei și ea este din ce în ce mai puțin dispusă la asemenea eforturi și sacrificii, pentru scopuri și obiective pentru care ea nu se simte direct interesată.

Acest punct de vedere italian n-a putut fi împărțit de Germania, cel puțin până acum! Campania din Rusia a început fără ca Italia să fi putut fi convinsă de necesitatea ei, la data când ea a început. Italia a socotit că efortul Axei trebuia aplicat în 1941 în zona ei și în Orientul Apropiat. După informațiuni certe, Italia și-a păstrat toată rezerva față de hotărârea Germaniei din vara 1941. Ea n-a participat, de altfel, la Campania din Est, decât în mod simbolic. Pentru punctul ei de vedere, Italia socotește că din cauza Campaniei din Rusia, rezultatele obținute de Axă într-un întreg an de război au fost prea mici. Italia socotește acum că o continuare a concentrării eforturilor maxime în Est nu va putea aduce deciziunea nici cel puțin acolo și, ca atare, va trece încă un an de război, fără atingerea unor rezultate decisive.

În general, deci, Italia se găsește pe aceeași linie de păreri cu Japonia, adică continuarea operațiunilor în Est cu mijloacele strict necesare și gruparea concentrică a eforturilor principale contra pozițiilor engleze din Mediterană, Africa de nord, Orientul Apropiat și, în ceea ce privește Japonia, Indiile și Oceanul Indian.

Între timp și pentru a preveni oarecare întorsături neprevăzute ale situației, Italia a socotit necesar a întreprinde două acțiuni: aceea de cruțare a forțelor ei și aceea de consolidare a situației politice a ei în Sud-Estul european.

Italia este convinsă că, dacă nu se întreprinde acum o acțiune energică pentru dărâmarea Angliei, războiul se va prelungi mult timp, cu consecințe greu de întrevăzut. Pentru această eventualitate, e a adoptat încă de mai multă vreme o atitudine de cruțare a forțelor ei. Acest lucru se vede din însăși situația de război din zona italiană.

Ea ar fi, evident, capabilă încă de un efort mult mai important ca acela pe care îl consimte în prezent. Chiar în însăși zona ei de război, efortul cel mare îl face tot Germania, atât în Mediterană, cât și în Africa de Nord. Singura acțiune pe cont propriu a Italiei se manifestă în Balcani, dar și aceasta este de ordin secundar. Cât privește participarea Italiei la Campania din Est, ea n-a depășit până acum nici pe aceea a Slovaciei, bunăoară, și se anunță a fi de aici încolo minimală. Este vădit, deci, că Italia își cruță forțele cât poate mai mult, convinsă fiind că războiul va aduce situații încă neașteptate.

A doua acțiune a Italiei este aceea de consolidare a politicii ei în Sud-Estul european. Ideea de bază a Italiei, în acest scop, este de a-și construi un baraj care să-i asigure dominația în spațiul Sud-Est european, spațiu ce pretinde a fi lăsat sub influența ei. Acest baraj politic și militar ar avea rol de îndiguire spre Est și Nord-Est a spațiului în chestiune, fie față de situațiile neclare din afara acestui spațiu, fie față de nesiguranța ce-ar putea surveni în interiorul spațiului

însuși. Acest dig ar urma să fie constituit de un lanț continuu de state aliate sau sub influența Italiei: Croația, Ungaria, Bulgaria!

Într-adevăr, colierul acesta de state mărginește în mod continuu spre Est și Nord Est, de la Adriatică la Marea Neagră, spațiul Sud-Est european în care Italia înțelege să-și întindă și să-și consolideze zona ei de influență.

Lanțul acesta de state aliate Italiei n-ar fi numai un dig de apărare a spațiului Sud-Est european față de eventualele surprinderi ce-ar putea veni din afară (pentru cazul, bunăoară, că Germania nu ar reuși să-și creeze o dominație sigură și durabilă a spațiului ei răsăritean), fie pentru a ține în frâu, cu ajutorul statelor ce formează acest dig, viitoarele și sigurele frământări care vor tulbura încă multă vreme spațiul sud-est european.

Așa putem înțelege manifestările politico-militare la care am asistat în ultimul timp dintre Bulgaria și Ungaria, culminate prin vizitele reciproce ale șefilor Marilor State Majore respective, ca și apropierea bulgaro și ungaro-croată semnalate în ultimul timp. În toate acestea, mâna Italiei a fost vădită. Vizitele șefilor Marilor State Majore ale tuturor acestor țări s-au încrucișat cu acelea ale șefului Marelui Stat Major italian la Budapesta și Agram și cu acelea ale Șefilor de Stat Major ai acestor State la Roma.

Este așadar vorba, în mod sigur, de încheierea unui sistem de alianțe, sunt conducerea Romei, pentru scopurile indicate mai sus.

Se face acest sistem de alianțe, acum, în plin război și când toți adversarii ce se opun la noua așezare a Europei sunt încă în picioare, cu înțelegerea Reichului? Această întrebare are o importanță capitală pentru situația noastră! Căci o Ungarie și o Bulgarie care intră în sistemul politic italian, cu asentimentul Germaniei și în scopuri (cele de mai sus), cu care Germania ar fi de acord, nu numai că își vor asigura o situație de absolută imunitate față și din partea României,

dar vor limita posibilitățile politice ale României la acelea ale unei absolute și strâmte dependențe în cadrul spațiului rezervat Germaniei. România va rămâne astfel dincolo de digul ce separă spațiul Sud-Est european de spațiul răsăritean al Germaniei, rămânând absolut izolat înglobată în acest spațiu.

La întrebarea pusă, se poate răspunde că, cel puțin deocamdată, Germania rămâne pasivă față de întreprinderile politice ale Italiei, care dorește o separare distinctă, prin colierul de state aliante ei (Croația, Ungaria, Bulgaria), a spațiului Sud-Est european, ce-l pretinde pentru ea, de spațiul răsăritean, rezervat Germaniei. Aceasta rămâne deocamdată pasivă nu pentru că ar consimți la această distinctă separare de influență, dar pentru că trebuie să menajeze Italia, și așa surescitată de situația neclară și vitregă, în care se găsește.

Italia are negreșit nevoie de baloane de oxigen. În Africa, situația ei este încă confuză: Libia este încă frământată în lung și lat de tancurile engleze și germane, fără ca deciziunea să se arate apropiată; Abyssinia este pierdută! De când, Franța a luat hotărârea de a păși la o clarificare a situației ei, clarificare ce n-ar exclude la capătul ei o colaborare cu Germania, Italia simte că șansele revendicărilor ei de la Franța capătă un procent din ce în ce mai scăzut de realizare. Italia, oarecum dezămăgită, își caută, deci, singură o satisfacție, de care are desigur nevoie pentru întreținerea moralului și spiritului de luptă al poporului italian. Italia socotește, în plus, că întreprinderile ei politice actuale în spațiul Sud-Est european sunt și o chestiune de înaltă și justificată prevedere.

Germania pare a fi, deci, hotărâtă să păstreze față de aceste manifestări ale politicii italiene o atitudine de calculată neintervenție!

Sfârșitul lunii aprilie a fost marcat de întrevederea Führer-Duce de la Salzburg. Este prea de vreme a se ști sau a se vedea chiar rezultatele acestei întrevederi. Materia discutată

a fost desigur destul de încărcată, chiar dacă ea s-ar fi referit numai la problemele indicate mai sus. Prezența la această întrevedere a tuturor factorilor politici și militari de seamă ai ambelor părți indică îndeajuns întinderea problemelor discutate. Prezența, printre aceștia, și a Mareșalului Kesselring, Comandantul forțelor aeriene germane din Sud, dă întrevederii o însemnătate deosebită.

Va fi reușit Italia să convingă Germania a da, cel puțin, un impuls mai mare operațiunilor din zona de război italiană? Un prim rezultat pare a fi acesta, din cele câte au putut transpira până acum. Rămâne a se vedea în ce proporții se va desfășura această acțiune și, mai ales, în ce moment.

Problema franceză pare a fi format un al doilea punct esențial al discuțiilor. Evident, Germania singură nu poate dezlega această problemă, fără a periclita stabilitatea Axei. Ea are nevoie, pentru aceasta, de o clarificare, în prealabil, a punctului de vedere italian.

Franța a făcut gestul cerut; ea se găsește acum pe o poziție ceva mai ridicată decât în trecut. Ea are aerul să spună: „Aștept acum și din partea voastră un gest!“ Iată ce trebuie să fie încălzit destul de mult discuțiile de la Salzburg. Și în această privință, se pare, din cele ce au putut transpira, că s-ar fi ajuns la un punct unitar de vedere, care să permită un progres în lămurirea problemei franceze. Punctul de vedere german este acela că Franța constituie încă o rezervă însemnată de forțe și mijloace, care nu trebuie lăsată inactivă și că se impun pentru aceasta unele sacrificii. Care vor fi însă compensațiile primite de Italia? Acceptarea din partea Germaniei a sistemului politic italian în Sud-Estul european? Poate!

Germania simte că bunăvoința arătată de Franța trebuie încurajată. Laval afirmă hotărârea neechivocă de colaborare cu Germania pentru opera de nouă așezare a Europei. Laval vorbește însă într-un ton major; el nu vorbește ca un reprezentant al unei Franțe umile, ci al unei Mari Puteri care

vrea să stea de vorbă, pentru rezolvarea problemelor pendinte, coborât pe o treaptă mai jos a scării, ce-i drept, dar numai pe una mai jos, ceea ce dă atitudinii sale un aer de aproape egalitate.

De aici oarecare rezervă, sau mai precis, o oarecare surprindere arătată de conducerea politică germană.

Apoi, după câte s-au observat, Laval are aerul de a ignora Italia; el vorbește de colaborare cu Germania, nu cu Axa, ceea ce face o deosebire esențială! Ducele nu pare să fi fost, supărat cum este, un oaspete comod la Salzburg.

Totuși Germania este vădit în nota cea justă: Franța nu va putea fi sincer câștigată la opera comună fără menajamente serioase ce trebuie să i se arate!

Prelungirea Campaniei din Rusia prelungește implicit hotărârea Turciei de a se menține în absolută neutralitate. Germania pare convinsă acum că până nu se rezolvă problema sovietică este inutil de a căuta să hotărască Turcia să părăsească atitudinea ei actuală. O hotărâre de schimbare a efortului german nu mai poate fi luată acum în considerație. Germania s-ar putea hotărî cel mult să-și dozeze efortul din Rusia în proporții care să-i permită operațiuni importante în Africa, dar pentru operațiuni directe în Orientul Apropiat, trecând adică peste Turcia, se pare că și momentul și posibilitățile materiale pentru aceasta nu mai sunt, în prezent, actuale. Această situație dă însă un răgaz Turciei, care va dura, probabil, până în momentul intrării forțelor germane în Caucaz.

Față de România, politica Germaniei se menține pe linia veche de conduită. Conducerea germană se arată sensibilă față de jertfele noastre și de bunăvoința sinceră a noastră de a continua lupta până la capăt. Ea este de asemenea înțelegătoare față de problemele noastre naționale, dar nu pare decisă a căuta vreo rezolvare a acestora în momentul de față.

Neputând aduce acum o rezolvare a lor, conducerea politică germană pare hotărâtă în a se menține la o atitudine de strictă imparțialitate și la un refuz de intervenție în conflictele româno-ungare.

Complexul acestei situații este destul de confuz. Problema româno-ungară vine în directă atingere cu constituirea sistemului politic italian din Sud-Estul european. Conform acestei construcții politice, România ar cădea în spațiul de influență german, pe când Ungaria ar face parte, ca și Bulgaria, din spațiul de influență italian. De aici o separare de situații, care împiedică Germania să intervină în problema româno-ungară, nu numai pentru a nu atinge susceptibilitățile Ungariei, dar mai ales pe cele ale Italiei.

Dacă lucrurile vor rămâne așa cum se căznește Italia să le înfăptuiască, problema noastră transilvăneană nu va putea fi vreodată rezolvată decât neapărat și cu consimțământul Italiei, care va fi mult mai greu de obținut decât acela al Germaniei.

Separarea României de spațiul Sud-Est european care ar rămâne sub influența Italiei și înglobarea ei în spațiul răsăritean german, lămurește până la un punct cointeresarea către care tinde să ne îndrepte Germania pentru spațiul transnistrian și către problemele Mării Negre, în intenția poate de a întoarce cursul tendinței noastre de expansiune dinspre Vest către Est.

Aceasta pare problema către care ar trebui concentrate toate energiile noastre. Ea este de o importanță epocală pentru destinul neamului nostru!

Din cadrul problemelor indicate mai sus, se desprinde și atitudinea Germaniei față de Ungaria. Atuul cel mare al Ungariei rămâne tot Italia!

În ceea ce privește Bulgaria, ea continuă a constitui rezerva Axei în Balcani.

III. Situația militară

Prin contrast cu situația politică, destul de confuză și plină de tendințe centrifugale, situația militară pare a da dreptate tezei germane.

Campania din Rusia a fost ce-i drept, plină de surprize. Ea a costat un consum enorm de forțe și mijloace de luptă. Rezultatele au fost mari, însă decizia n-a putut fi obținută.

Sovietele sunt serios zdruncinate, dar ele sunt încă capabile [sic!] de o puternică rezistență. Campania de iarnă le-a consumat forțe enorme, triple decât cele germane, după aprecierea generală și care s-ar ridica la 2000000 numai de luptători precum și un imens material de război.

Dar nu este mai puțin adevărat că Sovietele au folosit 7 luni de iarnă pentru a regrupa parte din industria lor de război mult înapoi, până în inima Siberiei, precum și pentru a constitui noi grupări de forțe, deși sumar instruite. Nu trebuie neglijată considerația că Rusia este sub cel mai sever regim totalitar ce se poate imagina. În regimul acesta, ale cărei limite merg până la cea mai crudă barbarie în ceea ce privește considerațiunea pentru om, totul este posibil. Realizările pot fi imense, neexistând nici o normă alta decât voința unui regim care poate mișca mase enorme de oameni, fără nici o considerație de timp și spațiu, în scopuri absolut discreționare. Duritatea acestui regim amintește vremurile faraonice, în care orice realizări deveneau posibile. Loviturile teribile primite de Soviete până acum ar fi adus prăbușirea sigură a oricărei alte organizații de stat.

Campania de iarnă cu neîncetatele ei atacuri, în majoritate lipsite de sens, au îngrămadit pe tot imensul front de est hecatombe nesfârșite. Totuși aceste blestemate Soviete stau încă în picioare. Nu este de mirare deci, că Comandamentul Suprem german socotește că se vor lovi acum de o rezistență încă destul de puternică din partea forțelor comuniste. Conducerea germană nu mai poate face încă o dată

eroarea de a crede că puterea Sovietelor este pe ducă. Dimpotrivă, conducerea germană socotește că sfărâmarea Sovietelor va necesita încă mari și îndelungate eforturi, care nu pot fi atinse decât cu o foarte serioasă pregătire și cu punerea în joc, mai ales, a foarte importante forțe.

Conducerea germană crede apoi că pentru sfărâmarea definitivă a Sovietelor trebuie concentrate toate eforturile posibile, ceea ce și explică apelul conducerii germane către toți aliații pentru a da cât mai multe forțe pentru lupta contra Sovietelor.

Pregătirile germane pentru lupta ce va începe în curând în Est se fac în proporții extraordinare. În special, noile tipuri de tancuri vor produce, după înseși declarațiile Führerului, o adevărată uimire. Sunt tipuri de tancuri grele, cu armament extrem de puternic, dotate cu artilerie până la calibrul 150 mm, și cu un blindaj special, de o rezistență considerabilă. Aviația va aduce pe Frontul de Est noile tipuri de avioane, care realizează, de asemenea, progrese uimitoare, ca viteză și armament.

Führerul a afirmat că Germania a câștigat în Campania de iarnă din Rusia războiul! A vrut să spună prin aceasta că șansele Sovietelor de a trage profit din împrejurările grele în care s-au găsit forțele germane în timpul iernii, nu numai că au dat greș, dar că eforturile făcute de Soviete în acest scop le-au prăpădit ultimele rezerve și că, deci, de aici înainte Sovietele vor fi la discreția Germanilor. Lucrul acesta este adevărat până la un punct. Conducerea germană știe însă bine că Sovietele mai au încă suficiente mijloace, astfel că va trebui încă un efort serios pentru doborârea lor, ceea ce și explică hotărârea Germaniei de a continua efortul principal în Est.

După un calcul general, Germania va dispune până la 1 iunie de circa 200 divizii pe Frontul de Est, din care aproximativ 50 sunt date de aliați. Din aceste 200 divizii, 50 vor fi divizii blindate și motorizate. Din cele 50 divizii blindate

și motorizate, circa 20 sunt divizii complet noi, cu material absolut nou. Celelalte au și ele o bună parte din materialul blindat și motorizat nou, ca o completare a pierderilor suferite.

Forțele aeriene sunt grupate în 3 flote aeriene.

Cu aceste formidabile forțe, conducerea germană speră să sfărâme definitiv rezistența bolșevică.

În linii mari, intențiunea comandamentului german este de a rupe sistemul comunicațiilor de rocadă din spatele frontului actual bolșevic. Pentru aceasta vor fi executate mai multe pătrunderi adânci prin actualul front, după care vor putea fi combinate mai multe mari manevre de încercuire. În nord va trebui executată o rupere a frontului spre Kalinin; la centru, una spre Tula și la est de linia Orel-Harkow; în sud, spre Rostov și la est și sud de acesta.

Prin aceste ruperi de front și pătrunderi adânci în sistemul comunicațiilor de rocadă sovietice, care brăzdează spatele frontului rus de la Leningrad spre Moscova și de la Moscova spre Rostov și Marea Neagră, vor fi paralizate, de la început, manevrele forțelor bolșevice în spatele frontului. Vor urma apoi încercuirea în regiunea Moscovei, la est de linia Orel-Harkov și spre Stalingrad.

Efortul va trebui să cadă spre sud, pentru a se grăbi pătrunderea în Caucaz și liberarea Mării Negre.

Efortul uriaș în Est nu va fi însă singurul! Pare de pe acum cert că ofensiva din Rusia va fi combinată cu aceea din Africa.

Conducerea germană a rămas convinsă, cu toate argumentele japoneze și italiene, că sfărâmarea rezistenței bolșevice este obiectivul principal și că pentru aceasta trebuie făcut efortul principal.

Germania nu vrea s-o apuce o nouă iarnă în Rusia având în față încă o rezistență bolșevică serioasă, care s-o oblige a ține angajate în fața acesteia forțe mari. Poate că și conducerea germană socotește că, oricum vor ajunge lucrurile

până la venirea viitoarei ierni, tot va mai exista un front bolșevic și o voință de luptă a Sovietelor. Dar conducerea germană socotește, și cu bună dreptate, că acest front bolșevic care va mai exista, să fie în orice caz unul de o valoare cât mai redusă posibil, și deci incapabil de a mai constitui vreo amenințare serioasă. Venirea unei noi ierni de război în Rusia nu înspăimântă conducerea germană, căci și așa și așa o anumită cantitate, și încă destul de serioasă, de forțe germane va trebui ținută în spațiul rus încă multă vreme, pentru organizarea, exploatarea și mai ales apărarea acestuia. Nu este vorba, așadar, despre aceasta, ci de aceea ca iarna care va veni să nu impună forțelor germane nemaipomenitele eforturi ce-au trebuit să facă în iarna trecută, atacate și lovite neconținut, fără cruțare și răgaz, de masivele atacuri bolșevice. Or Sovietele nu mai trebuie să aibă aceste posibilități. Pentru aceasta, ele trebuie lovite acum cu maximum de putere, care să ducă la sfârșirea cât mai completă posibil a mijloacelor lor de luptă. Conducerea germană justifică, deci, prin acest scop ce trebuie atins, aplicarea efortului ei principal în Est. Prin aceasta, conducerea germană nu pare a înțelege însă neglijarea acțiunilor din spațiul mediteranean.

Dimpotrivă! După toate informațiile culese, afluirea de trupe și mijloace, în special blindate și aeronautice, spre Sud, a continuat cu toată intensitatea. Forțele germane transportate în Italia, în ultimul timp, însumează efective impunătoare. De la începerea atacurilor aeriene contra Maltei, care continuă încă cu toată intensitatea, ziua și noaptea, transporturile de trupe și mijloace de luptă germane și italiene, din Italia în Tripolitania, au continuat fără întrerupere.

Toate acestea nu pot fi făcute degeaba. Este vădit, deci, că în foarte scurt timp vor începe în Africa de Nord operațiuni ofensive importante.

Unde va cădea efortul cel mare? Este sigur că în Est. Au fost unele indicații, la un moment dat, că acest efort ar fi

urmat să fie făcut în Sud-Est și Sud, adică în Orientul Apropiat, pornind de pe baza balcanică, și în Africa de Nord. În Rusia, ar fi trebuit să fie continuate operațiunile cu forțe mai reduse, pentru atingerea unor prime obiective importante și necesare constituirii unui front convenabil. Această idee pare părăsită. Ideea începerii unor operațiuni directe în Orientul Apropiat, pornind de pe baza balcanică, „cu sau fără Turcia” cum se spunea la un moment dat, pare de asemenea părăsită. Rămâne deci soluția continuării operațiunilor începute pe cele două teatre de război, din Est și Africa de Nord. Iar dozarea eforturilor va fi aceea a unuia principal în Est și a altuia secundar în Africa de Nord.

În adoptarea acestei hotărâri se mai dă argumentul că în Africa de Nord, deși este nevoie de mijloace importante pentru a obține aici deciziunea, totuși aceste mijloace nu pot fi decât limitate de situația și condițiile locale ale acestui teatru de război.

Într-adevăr, operațiunile din Africa prezintă un caracter cu totul special, care impune anumite mijloace și o conduce specială.

În Africa nu pot fi masate mijloace ce ar depăși anumite limite. Posibilitățile de mișcare ale acestora și greutatea de aprovizionare limitează ele înseși, forțamente, cantitatea forțelor operative.

Aceasta este și cauza pentru care deciziune este foarte greu de obținut și pentru care nici n-a putut fi obținută până acum de nici unul din beligeranți, pe acest teatru de război. Fiecare a avut până acum, pe rând, superioritatea inițială, care, însă, a fost repede echilibrată, împiedicându-se astfel obținerea unei decizii. Așadar, efortul în Africa de Nord nu trebuie înțeles prin concentrarea unor efective impresionante, lucru, de altfel, irealizabil, ci prin superioritatea mijloacelor speciale de luptă: blindatele și aviația. Acestea nu pot fi însă aprovizionate de-a lungul unor comunicații enorm de lungi. Consumul lor este imens, depășind considerabil pe cel al

trupelor obișnuite. Cine se va lega în Africa de Nord de aprovizionarea dinapoi, pe căi de comunicație terestre, imens de lungi și extrem de rare și de mic randament, va ajunge repede la sleirea superiorității cu care a început ofensiva. Acest lucru a fost probat de repetate ori. Ca atare, atât conducerea germană, cât și cea italiană și-au dat seama că deciziunea în Africa de Nord nu va putea fi obținută numai printr-o realizare de mijloace de luptă superioare în Africa de Nord, ci prin realizarea posibilităților de aprovizionare laterală, pe mare adică, a forțelor operative.

Întâi trebuie realizat deci acest lucru. Iată explicația atacurilor aeriene ale Axei asupra Maltei. Malta trebuie deci zdrobită și făcută imposibilă de funcționat ca bază navală engleză.

În chipul acesta, transporturile de aprovizionare pe mare vor putea fi realizate, însoțite de convoaie puternice și sigur apărare la distanțe mari de forțe aeriene superioare.

Toate aceste condiții sunt pe cale de realizare. Ele vor deschide drumul unor operațiuni importante în Africa de Nord, care ar putea fi decisive. Pentru aceasta, repet, nu este necesară concentrarea în Africa de Nord a unor forțe peste măsură de numeroase, lucru ce nici n-ar fi realizabil. Este nevoie însă de concentrarea unor forțe aeriene extrem de importante, atât în Africa de Nord, cât și în bazele aeriene din sudul Italiei, sudul Greciei și Creta. Aceste forțe aeriene nu pot fi socotite niciodată destul de suficiente. Ele trebuie numai să însoțească și să sprijine operațiunile din Africa de Nord, dar, mai ales, să domine întregul spațiu mediteranean, în măsură de a împiedica orice reacțiune a mijloacelor navale și aeriene engleze în acest spațiu, în măsură de a face imposibilă staționarea forțelor navale engleze în bazele lor din Mediterană, în măsură, în fine, de a asigura aprovizionarea laterală, pe mare, a operațiunilor din Africa de Nord.

Iată caracterul și posibilitățile operative de pe acest teatru de război. Când se pune, deci, problema unor operațiuni

importante în Africa de Nord, care să urmărească rezultate decisive, cum ar fi cucerirea Egiptului și a poziției strategice a Suezului, trebuie să se țină seamă, în special, de posibilitățile nu atât ale concentrării de mijloace terestre necesare în Africa de Nord, ci mai ales de concentrarea imenselor forțe aeriene pentru atingerea scopului propus.

Or acest lucru nu este ușor! Măsurarea efortului ce trebuie făcut în spațiul mediteranean, pentru cazul reluării operațiunilor ofensive în Africa de Nord cu obiective îndepărtate, este, deci, în funcție de efortul mijloacelor aeriene. Dacă ținem seamă că pe Frontul de Est trebuie făcut de asemenea un efort aerian considerabil și dacă ținem apoi seama că efortul aerian în Vest, din Nordul Norvegiei și până la frontiera spaniolă și cel din Marea Nordului și interior, necesită forțe aeriene imense, putem măsura importanța deciziei de a începe, cam în același timp cu ofensiva din Est și aceea din Africa de Nord.

De altfel, aceste două operații se leagă și trebuie să se lege între ele. Din considerațiuni de spațiu și de condiții operative locale, ar fi absolut necesar ca ambele ofensive să aibă loc exact în același timp. Ele se pot preceda una pe alta, în ceea ce privește momentul declanșării lor. Ceea ce este important însă, este legătura de ordin strategic ce trebuie să existe între ele, atât în ceea ce privește direcțiunile operative, cât și obiectivele ce trebuie atinse.

Această considerație duce la ideea unui imens clește, ale cărui brațe s-ar întinde unul spre Caucaz și altul spre Suez, cu tendința de a se întâlni, fie într-un spațiu mai restrâns inițial, adică în regiunea Siriei și Irakului, fie într-un spațiu mai larg ulterior, adică spre Golful Persic.

Ideea aceasta strategică trebuie realizată neapărat. Mai mult, ea este una, și poate cea mai însemnată, din condițiile indispensabile câștigării războiului. Căci ea nu închide în ea numai cucerirea pozițiilor strategice cele mai însemnate (Suezul și Golful Persic), dar ea pune în mâna Puterilor Axei

și aliaților acesteia cele două mări, devenite astfel absolut libere și legate între ele, Marea Neagră și Mediterană, care vor face Puterile Axei absolut stăpâne pe situație. În plus, Axa va putea avea astfel la dispoziție cele două regiuni petrolifere, de importanță decisivă pentru câștigarea războiului: Caucazul și Mosulul.

Întrebarea capitală este însă: dispune Axa de forțe și mijloace suficiente pentru a realiza acest măreț plan strategic? Și, mai ales, în cât timp?

Evident, soluția ideală ar fi realizarea acestui plan în campania din vara și toamna acestui an. Acest lucru nu pare însă probabil. Operațiunile care ar duce totuși, în ansamblul lor, la realizarea acestui plan ar admite și o serie a lor, serie care ar impune însă unele condițiuni. Acestea ar fi: realizarea până în iarna 1942/1943 a cuceririi Caucazului și trecătorilor acestuia spre Iran, precum și cucerirea Suezului. În acest chip ar fi liberate Marea Neagră și Mediterana, rezultate care ar fixa deja, în mod neîndoielnic, jaloanele unei izbâzi definitive certe.

Conducerea germană speră ferm în atingerea acestor rezultate. Mijloacele par a fi, de asemenea, suficiente. Șansele pot fi socotite, deci, de această parte!

Bătălia Atlanticului continuă cu intensitate și mai mare.

Teatrul acesta de război poate rezerva unele surprize. Ideea unei încercări de debarcare anglo-americană pare a prinde din ce în ce o consistență mai mare. Șansele ei sunt cu totul problematice. În sprijinul ideii unei asemenea operațiuni nu sunt numai cunoscutele presiuni ale Sovietelor, care cer amenințător o acțiune de ușurare a frontului lor, dar și necesități categorice ale coaliției anglo-americane pentru a slăbi activitatea submarinelor germane.

Toată coasta europeană a Atlanticului și, în bună parte, și coasta Norvegiei sunt presărate cu puternicele baze de submarine germane. Punctele de sprijin, ale acestor baze, cu enormele lor adăposturi și docuri pentru submarine, dau

acestora o capacitate de acțiune și o siguranță de adăpostire extremă. Arma submarină ia astfel un aspect de valoare crescândă până la deciziune. Rezultatele operațiunilor submarine germane, semnalate în ultimul timp pe tot întinsul Atlanticului, până la coastele ambelor Americi, sunt destul de concludente.

Intensificarea, deci, posibilă a operațiunilor submarine, grație puternicelor lor puncte de sprijin, constituie un pericol de moarte pentru coaliția anglo-americană, bazată ea însăși, în întregul ei, pe legătura și transporturile navale. Deci nu numai insistențele disperate ale Sovietelor pot hotărî coaliția anglo-americană la o încercare în stil mare de debarcare pe Continent.

Operațiuni ca acelea încercate la St. Nazaire și Boulogne au fost nefericite. Ele au putut realiza cel mult unele date de ordin informativ, dar n-au putut însemna operațiuni care să tulbure sistemul defensiv și ofensiv german de pe coasta Atlanticului.

Ele pot fi taxate și ca diversiuni, dar cu rezultate, totuși, mediocre.

Este deci probabil că anglo-americanii să se decidă a încerca astfel de operațiuni pe o scară mai mare. Astfel de eventuale operațiuni vor avea, desigur, ca prim scop distrugerea unora din punctele de sprijin ale submarinelor germane de pe coasta Franței sau Norvegiei. De constituirea unui front anglo-american pe continent pare a fi mai puțin vorba, date fiind extrem de redusele șanse pentru o astfel de operațiune.

Între timp, operațiunile japoneze s-au concentrat, după cucerirea bazelor și punctelor de sprijin din Pacific și Marea Chinei, precum și a Indiilor Olandeze, în Birmania și Oceanul Indian. Japonezii urmăresc un dublu scop acum: tăierea oricărei legături a Chinei cu coaliția anglo-americană, precum și amenințarea directă a Indiei. Forțele japoneze au realizat în aceste direcții succese uimitoare. După Rangun, Mandalay

a căzut și el în mâinile japonezilor. Prin aceasta, China lui Ciangkaișek a fost tăiată de legătura ei cea mai importantă și singura practicabilă cu anglo-americanii.

Acum forțele japoneze se apropie prin nordul și vestul Birmaniei de frontierele Indiei, în timp ce aviația și flota japoneză sunt stăpâne în Oceanul Indian, amenințând în primul rând Ceylonul și Gurile Gangelui.

Fără a avea încă o legătură spațială cu operațiunile Axei, succesele Japoniei care au dus forțele ei la frontierele răsăritene ale Indiei și i-au dat dominația în Oceanul Indian, au însă și vor avea din ce în ce mai mult o legătură de cauzalitate cu operațiunile Axei ce se vor desfășura în vara aceasta.

Mersul natural și logic al evenimentelor politice și militare ce vor avea loc în viitorul apropiat, va transforma, însă, această legătură de cauzalitate într-o strânsă legătură concretă în spațiu, de ordin bine definit strategic.

IV. Informațiuni diverse

1. Punctele de sprijin, baze de submarine, de pe coasta Franței, sunt lucrări de întindere și volum extraordinare. Pentru a se putea face o idee apropiată de realitate ce cantitate de materiale și de lucru însumează unul singur din aceste puncte de sprijin este suficient de spus că acesta însumează cam 1/3 din totalul materialelor și lucrului care au fost necesare pentru construcția liniei întregi de fortificații Siegfried (și care cuprinde 22 000 de adăposturi betonate și unde au lucrat un an de zile circa 200 000 oameni și 16000 de camioane). Un astfel de punct de sprijin cuprinde până la 20 adăposturi pentru submarine, cu ateliere și docuri de reparații, plus diferite alte numeroase instalații.

Lucrările unui astfel de punct de sprijin pentru submarine au fost neînchipuit de grele, din cauza fluxului și refluxului apelor, trebuind să fie construite în prealabil imense diguri pentru ca apele fluxului să nu împiedice lucrările.

Puterea de rezistență a acestor adăposturi a fost deja probată, în diferite cazuri: Bombe de avion de cel mai mare calibru lansate asupra acestor adăposturi n-au putut străbate tavanul lor, pătrunderea fiind limitată numai la stratul superior de beton.

Aceste puncte de sprijin n-au numai rolul de protecție pentru submarine. Ele înseamnă, mai ales, baze de plecare ofensive pentru atacurile submarine. În ceea ce privește cele din Norvegia și de la Canal, ele vor fi destinate cândva, împreună cu bateriile de coastă (cele de la Canal) ca baze de plecare pentru o invazie în Anglia.

În fața acestor puncte de sprijin pentru submarine există o apărare mobilă, constituită dintr-o perdea de vase rapide, staționând la suficientă depărtare de aceste puncte de sprijin.

Perdeaua de vase rapide are rolul de a semnaliza orice inamic îndreptat asupra vreunui din punctele de sprijin ale submarinelor, în scopul de a se putea lua din vreme măsurile necesare, așa cum a fost cazul în atacul de la St. Nazaire. Rolul ofensiv al punctelor de sprijin ale submarinelor este caracterizat prin denumirea de „Ausfallstellungen für U-Boote“ (Baza de plecare la atac a submarinelor).

2. Uzinele de avioane din Germania au fost obligate să-și intensifice producția, în raport care merge în unele cazuri până la 100%. Se înțelege că aceasta cere din partea personalului conducător și lucrător eforturi extraordinare. Situația aceasta este impusă de necesitatea menținerii superiorității mijloacelor aeriene germane, în raport cu creșterea treptată a producției aeronautice anglo-americane.

După unele informații parvenite mie, rezultă că personalul uzinelor germane se găsește, în urma măsurilor luate pentru intensificarea producției, într-o stare de încordare, cu consecințe neprevăzute dacă aceasta va trebui să dureze mult timp.

Accentul este pus, în special, pe producția avioanelor de vânătoare, al căror număr trebuie mărit considerabil pentru a se putea face față tuturor nevoilor.

3. Transporturile de trupe și mijloace spre Frontrul de Est continuă cu mare intensitate. În prima tranșă de transport au intrat efectivele și materialul necesare completării forței combative a marilor unități aflate deja pe frontul de est. În prezent se transportă diviziile noi și în special cele blindate, precum și forțele aliante destinate acestui front.

4. După informații din sursă slovacă, se găsesc în prezent în curs de transport prin Slovacia către Frontul de Est forțele Corpurilor 1, 2 și 3 ungare. În interiorul Ungariei s-ar găsi în curs de mobilizare și corpurile 5, 7 și 8, care ar urma să formeze un al doilea eșalon, plus o divizie blindată. Căile ferate slovace ar avea indicații pentru un volum de 980 transporturi de trupe ungare care ar urma să treacă prin Slovacia. Totalul forțelor ungare mobilizate până în prezent s-ar ridica la circa 250 000 oameni, din care 150 000 se găsesc în curs de transport spre est (corpurile 1 și 3 armată). Direcția transporturilor ungare spre est ar fi regiunea Harkow.

5. După informații sigure din sursa Marelui Stat Major german, Sovietele au reușit să remonteze la est de Urali multe din uzinele ce-au demontat din regiunea Moscovei și Vorosilovgrad-Stalingrad.

Este vorba, în primul rând, de uzine de armament. După aceleași informații, unele din aceste uzine ar fi deja în funcțiune.

6. Informații din cercurile presei germane arată că la atacurile teroriste asupra Lübeckului și Rostockului au fost întrebuințate bombardierele cu câte 4 motoare de proveniență americană și că pe unele din acestea se găsea chiar personal navigant american.

7. Ambasadorul turc de la Berlin, Gerede, înapoiat de la Ankara, a declarat într-un cerc intim că este liniștit, că norii s-au împrăștiat și că aduce de acolo numai vești bune.

Aceasta concordă cu informațiile indicate la situația politică externă și cea militară, după care Turcia ar fi câștigat un nou răgaz pentru păstrarea neutralității ei.

8. În Finlanda situația alimentară ar fi extrem de grea. Rația de carne a fost scăzută la 150 grame pe lună. Lipsește mai ales pâinea. Lipsa legumelor și alimentelor proaspete ar avea consecințe foarte grave. Atașatul militar finlandez mi-a povestit că sunt deja numeroase cazuri de copii născuți fără unghii!

Aproape întreaga sarcină a aprovizionării Finlandei a luat-o asupra ei Germania, ceea ce contribuie la îngreunarea situației alimentare și aici.

9. La sud de Ilmen-See se găsește o divizie germană încercuită de mult timp de bolșevici. Situația aceasta este stabilizată în acest chip. Divizia și-a organizat poziții puternice în jurul ei, putând rezista până acum tuturor atacurilor ruse. Aprovizionarea diviziei se face exclusiv pe calea aerului, cu avioane Junkers 52. Mi s-a dat informația sigură că Führerul a vizitat în zilele Paștelui această divizie, aterizând în mijlocul ei pe calea aerului.

10. Mi s-a confirmat indirect, prin însuși atașatul militar de la Berlin, știrea că atașatul militar slovac de la Roma a dezertat la Unguri, fiind probabil de mai mult timp în serviciul acestora. Colegul meu slovac de aici mi-a spus numai că „ei (slovacii) nu mai au atașat militar la Roma și că nu vor mai trimite vreunul, din motive de economii“!

11. După decorarea Domnului Mareșal Antonescu cu cea mai înaltă distincție germană, Marea Cruce a Vulturului German în Aur, ungurii nu au avut liniște până n-au obținut și pentru Regentul Horty aceeași distincțiune. Din nenorocire, aceasta a fost interpretată aici și ca o satisfacție și compensație față de protestele ungarilor după manifestările noastre naționale din ultimul timp, privitoare la problema Transilvaniei.

12. Generalul francez Giraud, fost Comandant al Armatei a 9-a franceze și prizonier de război în Germania, a fugit din lagărul de la Königsstein, reușind a trece clandestin în Elveția, de unde a ajuns apoi la Vichy. Deși s-a pus de către

autoritățile germane un premiu de 100000 R.M. pentru prinderea lui și s-a anunțat pedeapsa cu moartea pentru cei care i-ar ajuta fuga, el a reușit totuși, ajutat desigur de complici, să dispară.

Generalul Giraud avea libertatea, ca și toți ceilalți generali francezi din lagărul indicat, să meargă în timpul zilei în oraș. A profitat de aceasta pentru a dispărea. El refuzase propunerea ce i se făcuse de curând de a fi repatriat, pe baza angajamentului obișnuit în astfel de împrejurări.

13. O dispoziție recentă hotărăște închiderea a 2/3 din fabricile de țigări germane (circa 300 din 500 câte existau).

Măsura este luată din cauza necesității folosirii personalului fabricilor închise pentru alte fabrici mai în directă legătură cu producția de război.

Încă o grea lovitură pentru publicul fumător care și așa nu mai primește decât 4 țigarete pe zi.

Atașatul militar la Berlin,
Colonel **Ion Gheorghe**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
dosar nr. 1051, f. 153-200.*

34

Iunie 1942. *Buletin informativ al atașatului militar român la Berlin privind situația externă și militară a Germaniei în lunile mai și iunie.*

Buletin informativ
pe lunile mai și iunie 1942

(...)

II. Situația externă

Întreaga opinie publică europeană stă sub impresia marilor operațiuni militare ce au început să se desfășoare pe mai toate fronturile de luptă. Fiecare știe că de rezultatul luptelor din campania acestui an va depinde însăși soarta întregului război. Este din această cauză o atmosferă politică care [sic!] prezintă diferite aspecte, după regiunile politice diferite ale Europei: Axa și aliații ei, inamicii și țările ocupate, neutrii.

A. Situația politică în cadrul Axei și aliaților ei este caracterizată prin efortul comun ce se face în prezent în scopul colaborării atât pe câmpurile de luptă, cât și în interior, în vederea asaltului decisiv ce trebuie dat acum, în special contra inamicului din Est.

1. După întrevederea din aprilie, de la Salzburg, dintre Führer și Duce, Italia pare hotărâtă la o colaborare mult mai activă ca în trecut, deși greutățile interne, în special cele de ordin alimentar, din această țară, se accentuează din zi în zi. Mobilul care a dat Italiei forța de a-și mări efortul este, fără îndoială, hotărârea Germaniei de a începe ofensiva în Africa de Nord și în Mediterană.

Spiritul italian începuse să se arate recalcitrant ideii ca soldatul italian să meargă mai departe la lupta din Est, în timp ce se considera că operațiunile militare din spațiul italian sunt lăsate pe planul al doilea. Italia a insistat tot timpul să i se dea satisfacție, reluându-se operațiunile din spațiul ei, pentru recucerirea teritoriilor pierdute din acest spațiu.

Italia, care părea că-și slăbește voința și elanul de luptă, și-a putut încorda acum din nou forțele, dând dovezi de vigoare demne de toată lauda, atât în luptele din Africa de Nord, cât și în cele aeronavale din Mediterană.

În schimb, Italia pare intransigentă pe chestiunea colaborării din Est, limitându-și efortul ei aici, tot așa ca și în anul trecut, la un cadru mai mult simbolic. Într-adevăr,

forțele italiene ce vor coopera în Est vor fi mult sub posibilitățile Italiei și nu vor număra decât 4 – 5 divizii, ceea ce nu este de natură a mulțumi Germania.

De asemenea, Italia pare a rămâne neclintită pe poziția ei în ceea ce privește revendicările de la Franța, ceea ce împiedică luarea unei hotărâri de atitudine și de colaborare din partea Franței, cu toate bunele intențiuni în acest scop ale guvernului Laval.

2. Față de problema româno-ungară, Germania își menține mai departe atitudinea ei de sfînx. Cu același rece calcul politic, ea înregistrează, în aparență fără nici o simpatie pentru vreuna din părți, atât reclamațiile noastre cât și pe cele ale ungarilor. Ea se arată indispusă față de noi că nu ne plecăm rațiunii politice dorită de Germania, a unei umile tăceri și acceptări supuse a verdictului de la Viena. Pe de altă parte, pot afirma cu toată certitudinea că unele încercări ale ungarilor de a prezenta pretenții peste cele dobândite la Viena întâmpină aici aceeași atitudine rece, pe care o întâmpină dreptele noastre revendicări și protestele noastre față de samavolniciile ungare. Este adevărat că în cercurile conducătoare germane simpatiile și convingerile în problema româno-ungară sunt diferite; unele înclină spre noi, altele spre unguri. În opinia publică germană de asemenea părerile sunt împărțite. Sunt unele elemente puternice care încep să polarizeze simpatiile spre noi, cum este ținuta soldatului român pe câmpurile de luptă din Est, și atitudinea noastră în chestiunea evreiască. Soldatul român a câștigat până acum enorm de mult în fața opiniei publice germane. El a și tras, așa putea zice, o poliță prețioasă în avantajul nostru, a cărei scadență va trebui să vie odată și odată. Pe de altă parte, multe din cercurile influente ale partidului își înstrăinează treptat, treptat, simpatiile ce aveau pentru unguri, din cauza nesincerității acestora în ceea ce privește măsurile lor contra evreilor.

Atât în cercurile partidului, cât și cele militare, aud adesea aprecierea că Ungaria este o țară jidovită.

Am spus însă adeseori: Nu trebuie să ne facem iluzii prea timpurii în rezolvarea problemei româno-ungare. Am convingerea fermă, câștigată din întregul complex de informații, aprecieri și atitudini ale lumii germane în această chestiune, că această problemă va trebui să fie neapărat rezolvată după toată dreptatea. Trebuie totuși să ne înarmăm cu multă răbdare, fiindcă n-a sosit încă sorocul nostru și fiindcă acesta va mai întârzia încă.

Nu trebuie să uităm că oamenii care au hotărât cele de la Viena sunt încă în fruntea conducerii politice a Axei și că sentimentele lor, ca și oportunitățile politice care au dictat hotărârile de la Viena, sunt încă în ființă. Până când oamenii și concepțiile politice ale celor ce au sfâșiat Ardealul nu se vor schimba, greu va putea fi mărturisită dreptatea noastră, oricât de evidentă este ea.

Trebuie să fim atenți apoi și asupra faptului că ungurii vor apărea în a doua fază operativă din campania acestui an din Est ca secunzii de prim plan ai Germaniei. Aportul lor în Est, care, deși important, este totuși departe de a egala pe acela al nostru, va însuma un total de 15 divizii, din care 10 sunt de infanterie, două de munte, două de cavalerie și divizia blindată.

Aceste divizii sunt de fapt brigăzi mixte întărite. Totalul soldaților unguri ce vor apărea în Est – cel puțin așa cum este hotărât până acum, pare a nu depăși cifra de 200000.

Aceste forțe ungare sunt deja concentrate în est, în regiunea Harkov și la nord de aceasta. Ele vor lua efectiv parte la începutul marilor operațiuni ofensive. Față de concentrarea forțelor eșalonului II al nostru, care este prevăzută pentru mai târziu, pentru faza a III-a operativă, ungurii vor avea o întâietate de participare la lupte, în timp, ceea ce îi va pune, pentru un oarecare timp, în evidență.

3. Slovacia și Croația contribuie cu câteva contingente de forțe destul de importante pentru posibilitățile lor: Slovacia cu 3 divizii, Croația, 4 divizii. Deși în sfere de influență și chiar dependență politică diferite (Slovacia în sfera germană, Croația în sfera italiană), totuși tendința ambelor state gravitează hotărât spre Germania. Ambele au probleme teritoriale, legate de revendicări față de Ungaria; ambele se simt amenințate de Ungaria. Este, deci, natural ca ele să caute sprijinul Germaniei, mai ales Croația, care, deși integrată în sfera de influență italiană, se simte mult mai mult și în chip firesc legată de Germania. Ambele au o atitudine în politica lor externă, și în special Slovacia, foarte oportună și îndemânatică. Ele și-au dat perfect de bine seama că nu pot spera nimic, în situația actuală, de la Germania, în ceea ce privește diferențele sau revendicările lor față de Ungaria.

Ele se mulțumesc deocamdată cu garanțiile ce le oferă Germania, care echivalează cu o protecție față de unele apucături lacome ungurești.

Revindecările lor drepte le-au amânat, în ceea ce privește partea lor formală, pentru timpuri și situații mai oportune, continuând, bineînțeles, să activeze pe toate căile în ceea ce privește fondul de dreptate al revendicărilor lor și să păstreze trează în mintea tuturor dreptatea cauzei lor.

Ei se silesc a-și dovedi lealitatea lor printr-un efort militar în Est, impresionant pentru posibilitățile lor.

4. *Bulgaria*. După vizita din aprilie a regelui Boris la Cartierul General al Führerului, au circulat tot felul de zvonuri privitoare la Bulgaria, care de care mai fanteziste. În primul rând, s-a spus că vizita regelui Boris a fost o deziluzie pentru Germania, deoarece, la cererea acesteia ca Bulgaria să contribuie cu un contingent important de forțe în Est, regele Boris ar fi opus un refuz categoric. Unele schimbări de persoane în Guvernul bulgar, ca și unele procese politice în care au fost implicate și personalități militare bulgare, ce au urmat imediat după vizita regelui Boris în Germania, au

întărit și mai mult zvonurile de mai sus. În fine, de curând s-a cunoscut aici și rechemarea oarecum surprinzătoare a Ministrului Bulgariei la Berlin, Draganof, dat fiind că acesta era considerat ca o persoană de încredere a regelui Boris. Este bine de știut că Draganof, fost colonel și adjutant al regelui Boris, se bucura de foarte multă simpatie în cercurile germane.

Acest fapt a readus din nou pe tapet vechiul zvon că Bulgaria refuză să satisfacă cererile insistente ale Germaniei de a lua parte la campania din Est.

Informațiile ce avem din sursă absolut sigură, arată că n-a fost niciodată vorba de vreo participare a Bulgariei la campania din Est. Dimpotrivă, cercurile militare germane au fost întotdeauna de părere că Bulgaria reprezintă rezerva strategică a Axei în Balcani și, ca orice rezervă, trebuie păstrată cât mai intactă pentru orice eventualitate. Balcanii au fost întotdeauna regiunea celor mai neașteptate surprize. Afară de aceasta, Axa are încă de rezolvat diferite probleme în această regiune, nu numai în Balcanii propriu-ziși, dar în Orientul Apropiat.

Pentru toate aceste probleme, Axa, și în special Germania, are nevoie de păstrarea aici a unei forțe proaspete, care ar putea fi chemată în orice moment să-și joace rolul. Realitatea este, deci, că însăși Axa rezervă Bulgariei un rol căruia nu i-a sosit încă momentul de a fi jucat, dar care poate fi totuși întrevăzut de pe acum. Bulgaria este rezerva strategică și politică a Axei în Balcani. Acesta este adevărul! În ceea ce ne privește, trebuie să ținem seamă de această realitate.

B. În teritoriile ocupate situația este foarte grea. Speranța Germaniei de a câștiga la o operă de colaborare diferitele popoare din aceste teritorii, s-a izbit și se izbește de o dârzenie extraordinară. În Norvegia, ca și în Polonia, Protectorat sau Iugoslavia, dușmănia față de Germania este tot atât de puternică ca și la început. Zilnic se repetă atentate asupra autorităților germane, civile și militare, ca și asupra

colaboratorilor acestora. Represiunile ce urmează în mod fatal sunt dureroase și contribuie și mai mult la înrăutățirea, raporturilor. Amintesc printre altele, asasinarea lui Heydrich, Protectorul Cehiei, căreia i-au urmat represalii foarte grave. La ceremonia înmormântării lui Heydrich, șeful Siguranței și Poliției germane, Himmler a declarat, în discursul său, că Cehia va rămâne definitiv o provincie germană. Repercursiunea acestei declarații, nu numai în Cehia, dar în toate teritoriile ocupate, a fost înveninarea și mai mult a situației. În Polonia, atmosfera este, de asemenea, foarte grea; în Iugoslavia, la fel. În aceasta din urmă au fost detașate în ultimul timp importante formațiuni SS pentru reprimarea tulburărilor și distrugerea bandelor ce infectează țara.

Ceva mai calmă este atmosfera în celelalte țări ocupate: Franța, Belgia, Olanda, Danemarca și Grecia. Totuși și aici deși eforturile Germaniei de a se ajunge la o colaborare au fost încununuate parțial de succes, spiritele nu sunt sincer înclinate spre Germania.

În toate aceste țări, toți sunt în așteptare. Așteaptă parcă ceva. Miracolul care să-i aducă la situația lor dinainte. O stare cât se poate de dăunătoare lor înșiși.

În Belgia și Grecia se adaugă la această situație și foametea. Una, țară eminentamente industrială, iar cealaltă cu foarte slabe posibilități agricole, amândouă trăiau înainte din importul materiilor alimentare necesare, import care nu mai este posibil acum.

În Franța ocupată, comportarea populației cu ocazia încercării de debarcare engleză de la St. Nazaire a decepționat profund speranțele germane, dornice de o înțelegere cu poporul francez.

Se știe că la St. Nazaire populația franceză a ascuns pe unii soldați englezi, adăpostindu-i și căutând să-i strecoare spre interior. Faptul că s-au găsit oameni, bărbați și femei, care să-și riște capul, de altfel cum a și fost cazul, dă mult de gândit.

În orice caz, atitudinea fățiș dușmănoasă a populațiilor din țările ocupate, cât și măsurile riguroase ce autoritățile germane sunt silite să ia în consecință, fac să dăinuiască o atmosferă foarte grea. Urmarea este: deportări, internări în lagăre de muncă sau de represalii, pedepse extrem de severe pentru cele mai mici greșeli, execuții capitale îngrijorător de numeroase. Desigur că prelungirea războiului este și în această privință cauza principală a acestor stări de lucruri. Cât va ține războiul, Germania nu poate lua o hotărâre definitivă cu privire la soarta acestor țări. Nici regimul de autoritate nu poate fi slăbit, lucru imposibil, din cauza necesității menținerii unei siguranțe complete mai ales în unele regiuni ale acestor teritorii ocupate.

Pe de altă parte, prelungirea prea mare a războiului întreține ea însăși o atmosferă de speranțe, uneori complet deșarte și de iluzii absurde, care împiedică o acceptare de colaborare cu Germania. Este, evident, un cerc vicios, din care nu se poate ieși, și nici nu se poate obține ușor o clarificare de situații, din cauza însăși a stărilor confuze pricinuite de însăși prelungirea prea mare a războiului.

C. În țările neutre, atmosfera este total dușmănoasă Germaniei. Unele din aceste țări reușesc, printr-o politică mai îndemânică, să păstreze raporturi corecte cu Germania, raporturi lipsite însă de simpatie și mărginite numai la un foarte rece convenționalism. Altele nici nu-și dau măcar osteneala creării sau acreditării unor raporturi chiar de superficială amicitie.

1) În Elveția, bunăoară, toată tendința publică este completamente dușmănoasă Germaniei, sau mai bine zis, nu Germaniei, ci regimului național-socialist. Primul ziar care cade în mâna unui călător imparțial ce pătrunde în Elveția, îi va da, din primul articol citit, impresia că se găsește într-o țară lipsită de orice simpatie față de revoluția național-socialistă, și de totală simpatie pentru lumea anglo-saxonă. Victoriile germane și ale aliaților ei, sunt înregistrate într-

un cadru de minimă importanță. În schimb, toate fanteziile americane, toate elucubrațiile civilo-militare ale unei plutocrații lipsite de orice virtute ostășască, toate minciunile și toate știrile unei propagande absurde și chiar neinteligente, găsesec cea mai largă posibilitate de răspândire și crezare.

Nu știi ce să crezi! Este o așa de cumplită naivitate, care se joacă cu soarta acestei țări, sau este reaua credință, interesată bineînțeles, a unor cliici, care mizează cu atâta ușurință în acest joc tragic al soartei Elveției.

2) În Danemarca și Suedia, mai ales, lucrurile se petrec la fel, cu oarecari nuanțe, desigur. În situația ei de țară ocupată, dar care-și păstrează oarecare independență, Danemarca jonglează destul de abil între voința ei dârză de libertate și constrângerile ce fatal sunt aduse de situația ei de țară ocupată. În fond, nimeni nu simpatizează pe germani, deși aceștia fac tot ce le stă în putință să păstreze în această țară numai aparențele unei ocupații dictate de necesități inevitabile. Nici un danez nu se poate plânge de vreo împilare, de vreo samavolnicie, de vreo încălcare, din partea autorităților germane ocupante, a drepturilor publice ale cetățeanului danez. Nu, corectitudinea autorităților germane este perfectă, de la Comandantul de Căpetenie al forțelor de ocupație, până la ultimul soldat. Totuși, fiecare danez este dușman sigur și hotărât al ideii germane. Al ideii germane în general, ca una care a tins întotdeauna la posedarea acestui formidabil bastion național ce-l formează Danemarca, și care este un fel de ecluză de intrare și de eșire din Marea Nordului în Marea Baltică. Danemarca este baza strategică de manevrare a celor două mări. Este explicabilă, deci, teama fiecărui danez ca țara daneză, care este cheia ce deschide și închide intrările și ieșirile din apele nordice să nu fie păstrată în mâna germană și de aici înainte, așa cum este de fapt acum. Afară de aceasta, fiecare danez este un dușman declarat al revoluției național-socialiste, fiindcă nici una din clasele sociale ale poporului danez nu vede nici un fel de avantaj, ce i-ar aduce izbânda acestei revoluții.

3) Cât privește pe suedezi, tot ce a fost spus mai sus se referă întocmai și la ei, cu considerațiunea în plus că sentimentele contrarii ale suedezilor față de tendințele ideii germane în general, și mai ales față de revoluția național-socialistă, sunt mult mai fățiș exprimate decât în Danemarca, lucru explicabil prin situația mai liberă a Suediei.

Totuși, răbojul german nu are vreo creștătură mai adânc însemnată pentru socotelile viitoare decât aceea ce cântărește poziția actuală a Suediei față de Germania. Din câte am putut observa și simți aici, de un lucru pot fi mai sigur decât oricare altul, că, dacă Germania va fi într-adevăr în situația de a hotărî noua așezare a Europei, Suedia va plăti una din gloabele cele mai mari. Atât este de mare animozitatea cât și ciocnirea de concepții politico-economico-sociale, dintre socialismul tradițional și oarecum artificial al Suediei și revoluția național-socialistă germană.

D. În acest complex al politicii externe germane, care domină aproape întreg continentul european, în atmosfera și rezultatele indicate mai sus, rămân încă două mari necunoscute: Franța Vichy-ului și Turcia, atât cât aceasta din urmă este interesată, prin situația ei geografică și strategică, în războiul actual.

Poziția Franței este extrem de confuză. Confuză din cauza sentimentelor ei confuze. Ea nu se poate consola de înfrângerea cumplită și completă. Ea nu poate înțelege, pe de altă parte, realitățile istorice în care a aruncat-o înfrângerea ei recentă. Este clar că Franța, oricare vor fi întorsăturile de șanse ale viitorului, nu se va mai ridica la rolul ce l-a jucat până de curând în lume. Ea trebuie deci să-și găsească și să-și aleagă un nou rol și o nouă poziție în lume. Ceea ce și vrea ea să facă, dar așteptând șansele acestui teribil război. Dar această cale o va putea costa însă foarte mult.

Franței i se oferă un rol și o poziție, potrivit conjuncturii actuale a situației generale politico-militare. Ea ezită să primească acest rol și această poziție. În inima franceză sunt

sentimente care o sfătuiesc să aștepte, să rabde, chiar cu riscul pierderii unor avantaje sigure, momentane și viitoare; sunt însă și sentimente mai realiste, care o sfătuiesc la acțiune, la luptă, la colaborare constructivă, care-i șoptesc că pasivitatea este pierzanie și moarte.

Până acum Franța, cu toată hotărârea ei oficială de a păși pe drumul unei colaborări utile cu Germania, hotărâre concretizată prin încredințarea guvernării ei în mâinile lui Laval, nu și-a putut găsi formula unei atitudini clare și lipsite de orice echivoc.

2) Situația Turciei începe să se clarifice din ce în ce mai mult. Toate indiciile sunt că Turcia se înclină hotărât spre Axă, sau mai bine zis spre Germania. Nu trebuie gândit că creditul acordat recent de Germania Turciei pentru procurarea de armamente din Germania are aceeași valoare cu alte credite similare acordate nu de mult timp, de altfel de Anglia, Turciei.

Evident, Turcia poate fi acuzată, în această privință, de oportunism, având mai ales în vedere eşalonarea în timp a acestor credite și furnizări de armamente, ba engleze, ba germane.

Nu Turcia este de vină; ea joacă rolul normal al oricărui stat cu mici posibilități, căutând să-și plaseze jocul ei în lotul cel mai promițător.

Înclinarea Turciei spre Germania însă, acum, după întreaga cochetărie jucată de Turcia față de Anglia, este concludentă. Turcia a căpătat, incontestabil, credința că victoria germană este sigură. Sau, mai bine zis că toate probabilitățile actuale indică hotărât că poziția Germaniei în lume va fi mult mai puternică după acest război, decât aceea a Angliei, chiar dacă războiul nu va fi câștigat 100% de Germania.

Concretizarea acestor noi raporturi dintre Germania și Turcia a luat, deocamdată, aspectul unei comisii militare turce, care șade de vreo 3 – 4 săptămâni aici pentru a trata cumpărarea a diferite materiale de război.

După unele informațiuni, căpătate din cercurile militare superioare germane, rezultă că o înțelegere deplină între Germania și Turcia n-a putut avea până acum loc tot din cauza Italiei.

Pentru stabilirea oricărei înțelegeri, Turcia ar persista în a opune o dârză intransigență oricărei influențe sau amestec italian în spațiul Orientului Apropiat. Această fobie turcă față de Italia merge atât de departe, după cât am putut afla aici, încât Turcia se opune, chiar în cazul unei colaborări armate între ea și Germania, în vreo oarecare regiune a Orientului Apropiat, a apariției vreunui soldat italian în acest spațiu.

E. În ceea ce privește Japonia, poziția ei politico-militară rămâne aceeași raportată anterior, și anume:

- menajarea Rusiei;
- alungarea definitivă a Angliei din toate pozițiile acesteia din Extremul și Mijlociul Orient;
- alungarea Americii din pozițiile acesteia din Pacific;
- stăpânirea spațiului est-asiatic, prin înfrângerea rezistenței chineze și o împărțire a zonelor de influență din acest spațiu între ea și Rusia.

Convin aceste țeluri japoneze Axei și în special Germaniei?

Aceasta rămâne de văzut!

III. Situația militară

Situația plină de greutate de pe planul intern și extern are, din fericire, o compensație strălucită în situația militară.

După eforturile teribile făcute în cursul campaniei de iarnă din Rusia, forțele germane se găsesc acum împrăpătate și înviorate de speranța doborârii definitive, în cursul acestei veri, a hidrei bolșevice.

Dar nu numai în Est, ci și pe toate celelalte fronturi, sunt deja în curs preparative sau chiar începuturi ale marilor acțiuni ofensive, care vor trebui să se desfășoare până la atingerea deciziei.

Munca imensă depusă pentru pregătirea bazelor materiale și morale ale acestor noi operații este chezașia unor rezultate ce vor trebui să fie grandioase.

S-a spus că Germania și aliații ei s-ar afla închiși într-o imensă cetate, asediată din toate părțile. Lucrul acesta este adevărat într-o măsură oarecare. De fapt, forțele potrivnice n-au putut realiza decât în formă acest asediu, fără să fi putut, până acum, da o formă activă asedierii întreprinse. Acțiunea este, dimpotrivă, de partea Germaniei și aliaților ei. Într-adevăr, ruso-anglo-americanii au întins, de bine de rău, un front circular de jur împrejurul spațiului aflat sub controlul Germaniei și aliaților ei. Acest cerc întins are în el și unele porțiuni neutre: Spania, Marocul francez și Turcia. În spatele acestora se găsesc însă regiuni aflate tot sub controlul asediatorilor, astfel că, în formă, cercul întins în jurul Germaniei și aliaților ei are un aspect de continuitate. În realitate însă, acest cerc de forțe ruso-anglo-americane nu și-a putut schimba, până acum, caracterul lui în general defensiv. Dimpotrivă, lucrurile sunt inversate. Acțiunea ofensivă aparține, ca și în trecut, tot așa-zisului asediat, pe când asediatorii sunt cei care n-au alte posibilități decât cel mult acelea de a căuta să mențină continuu cercul întins în jurul spațiului aflat sub controlul Germaniei și aliaților ei.

Din această situație curioasă reies totuși două concluzii, care sunt, însă, de ordin capital atât pentru conducerea războiului, cât și pentru sfârșitul lui:

– războiul n-ar putea fi câștigat de Germania și aliații ei decât dacă aceștia ar reuși să sfărâme într-un punct oarecare cercul asediator;

– războiul n-ar putea fi câștigat de adversarii Germaniei, decât dacă aceștia ar reuși, nu numai să mențină intact acest cerc asediator, dar să treacă la operații ofensive cu caracter decisiv, pe anumite porțiuni ale acestui cerc asediator. Această din urmă condițiune ar fi absolut indispensabilă pentru posibilitățile de succes ale adversarilor Germaniei,

deoarece spațiul aflat sub controlul Germaniei, deși închis, este totuși de o dezvoltare atât de mare, cuprinzând forțe de luptă și lucru, precum și mijloace și resurse atât de importante, încât victoria adversarilor Germaniei ar fi foarte greu de câștigat, numai prin faptul pasiv al blocării.

Situația militară actuală însăși trebuie deci analizată în cadrul acestor două concluzii. Constatările ce se pot face vor fi, ca atare, singurele valabile, ținându-se seamă de adevăratele realități ale situației.

Constatarea cea mai importantă este că Germania și aliații ei păstrează indiscutabil inițiativa și vor păstra-o desigur pe tot timpul campaniei din acest an, pe când adversarii nu par, cu toate declarațiile lor propagandistice, să atingă, în cursul acestui an, un grad de pregătire suficient pe vreunul din fronturile de luptă, pentru a putea trece astfel la acțiuni ofensive.

Va fi vorba deci, în tot cursul campaniei anului 1942, de diferite acțiuni mari ofensive ale germanilor și aliaților lor, cu scopul de a rupe cercul asediator, iar din partea adversarilor, de silința acestora de a para loviturile ce li se pregătesc, în scopul arătat. Pentru analiza tuturor factorilor, este necesar de ținut seamă că în ideea spațiului german și aliat asediat, ar putea juca un rol important și acțiunea Japoniei și anume acela al unei forțe exterioare care ar trebui să aibă, de asemenea, misiunea de a debloca spațiul german și aliat asediat.

Iată, deci, care este ideea mare și generală strategică a conducerii războiului de partea forțelor Pactului Tripartit. Ea este singura care poate duce la deciziune. Germania trebuie să rupă, pentru a putea câștiga războiul, cercul asediator din jurul ei. Pentru a-și mări șansele realizării acestui scop, ea trebuie să-și conjuge linia mare strategică a operațiilor ei cu acțiunea exterioară a forțelor japoneze ce trebuiesc destinate în același scop.

Unde ar putea întreprinde Germania spărtura principală în cercul acesta asediator? Răspunsul reiese din însăși constatările de mai sus: în est, sau în sud și sud-est, sau în toate aceste direcții, ele fiind acelea, care duc la realizarea mai eficace a ieșirii în afara spațiului asediat.

Într-adevăr, realizarea legăturii dintre forțele Pactului Tripartit, aflate în interiorul cercului asediator (forțele Axei și aliaților acesteia) și acelea aflate în exteriorul cercului asediator (forțele Japoniei) este capitală pentru câștigarea războiului.

Această legătură nu va putea fi considerată ca efectiv și durabil realizată, decât dacă forțele Axei și aliaților ei ating Golful Persic. Oricum, am judeca situația generală strategică, concluzia rămâne mereu aceeași: condiția esențială pentru câștigarea războiului este ajungerea forțelor germane și aliate la Golful Persic!, punct în care nu numai cercul asediator poate fi socotit definitiv rupt, dar unde se va putea face efectiv legătura cu forțele japoneze.

Pe unde pot ajunge forțele germane și aliate la acest punct decisiv de ruptură? Pe trei căi! Prin Caucaz, prin Turcia, prin Africa de Nord, peste Suez.

Oricâtă importanță ar avea toate celelalte operațiuni ce vor fi întreprinse și care vor trebui întreprinse în ansamblul general al războiului pe unul sau altul din fronturile de luptă actuale, toate acestea nu pot avea decât un caracter oarecum secundar, și, în orice caz, auxiliar, în raport cu operațiile ce vor fi întreprinse pe direcțiile ce pot duce la obiectivul capital strategic indicat: Golful Persic, și care singurele pot avea un caracter decisiv.

În acest sens trebuiesc considerate mai ales operațiile ce se vor desfășura în campania anului 1942 în Est. Ele vor avea un aspect grandios, date fiind forțele și mijloacele materiale imense ce vor fi puse în acțiune pe acest front. Dar oricât de mare va fi volumul acestor operații, ele nu vor depăși caracterul strategic secundar și auxiliar, atâta vreme cât și

dacă nu vor fi axate pe una din direcțiile ce pot duce la ruperea cercului ce încinge de jur împrejur spațiul german. Evident, pe Frontul de Est se va urmări ca obiectiv principal al acestui front, prăbușirea puterii militare sovietice sau, în orice caz, slăbirea și refularea către est a forțelor sovietice în așa măsură încât să poată fi deschisă, fără nici un pericol, calea forțelor germane prin Caucaz, spre ruperea cercului asediator. Fără această realizare, nu ar putea fi înregistrat în est un succes cu caracter într-adevăr decisiv, căci numai simpla cucerire a unui spațiu încă, oricât de mare mai spre est, implicit a unor obiective oricât de importante, cum ar fi Leningradul și Moscova, drumul spre Arhangelsk și bazinul industrial dintre Doneț și Volga, n-ar putea aduce neapărat deciziunea în Est. Prin aceasta, spațiul cucerit de germani și aliații lor ar fi numai extins ca valoare a unor resurse importante, dar cercul asediator n-ar putea fi eventual, prin aceasta, rupt. Căci este posibil ca Sovietele să poată supraviețui încă tuturor eșecurilor ce ar mai suferi în această campanie și să continue a menține în acțiune un front oarecare, egal pe ce linie și cu ce consistență, dar important prin enormitatea hinterlandului său.

Nu, dimpotrivă, frontul rus va trebui rupt undeva, pe acolo pe unde poate fi realizată practic o ieșire din cetatea asediată. Or, această direcție nu poate fi decât aceea a Caucazului, singura care duce la o largă ieșire în afara spațiului asediat. Această rupere a frontului rus prin Caucaz trebuie să fie însă precedată sau conjugată, pentru a fi sigur posibilă, de un complex întreg de operațiuni ce trebuie să se desfășoare pe întreg frontul rus, pentru ca această cale ce se va deschide prin Caucaz să rămână certă și invulnerabilă. Pentru aceasta este nevoie, deci, ca forța sovietică să fie în prealabil ruinată până la nivelul de a fi socotită ca neglijabilă.

Considerațiile acestea sunt suficiente a dovedi caracterul gigantic al operațiilor ce vor fi întreprinse în campania acestui an pe Frontul de Est. Ar fi posibil ca ele să ducă la prăbușirea

definitivă a rezistenței și regimului bolșevic, în care caz, lucrurile s-ar simplifica considerabil. Acest rezultat nu poate fi considerat, însă, de pe acum ca sigur. Rezultatul, totuși, ce trebuie atins neapărat ca urmare a ciclului de operații ce vor fi întreprinse, în acest an, în Est, considerat la limita lui minimală, este acela al creării unei situații care să facă posibilă deschiderea căii Caucazului, asigurându-se permanența și invulnerabilitatea acestei ieșiri din spațiul asediat, spre punctul strategic capital și decisiv: Golful Persic!

A doua linie strategică care ar putea duce la obiectivul decisiv este linia operativă a Africii de Nord. Cu toate dificultățile teatrului de operațiuni local (Africa de Nord cu Libia, Cyrenaica, Egiptul și Asia Mică), dificultăți de ordin climateric, al liniilor de comunicații, al greutăților imense de aprovizionare și al superiorității relative a mijloacelor navale engleze și americane, linia aceasta strategică este totuși aceea de cea mai mică rezistență. Într-adevăr, în afară de mijloacele navale anglo-americane, a căror acțiune poate fi relativ neutralizată prin aceea a unei aeronautici superioare, celelalte mijloace de rezistență ce-ar putea fi întâlnite pe această direcție pot fi totuși relativ ușor întrecute. În orice caz, capacitatea totală de rezistență ce poate fi opusă pe această direcție de către englezi mijloacelor ofensive ce Axa ar fi în stare să concentreze pe acest teatru de operații, poate fi întrecută de acestea. Această capacitate de rezistență engleză este, în orice caz, inferioară celei sovietice așa după cum evenimentele desfășurate de la 22 iunie 1941 încoace au probat-o cu prisosință.

Pentru realizarea unui succes pe această direcție strategică, Axa trebuia să realizeze 3 condiții esențiale: o superioritate calitativă și, pe cât posibil, și cantitativă de mijloace inițiale, cu care să poată lua ofensiva. La rândul ei, această condiție trebuia să fie precedată de aceea a realizării neapărate a unei puternice superiorități aeriene, în măsură a neutraliza acțiunea mijloacelor navale engleze și a ușura astfel transporturile și

adunarea mijloacelor necesare luării și susținerii ofensivei. În fine, a treia condiție era aceea a asigurării unor transporturi de alimentare a ofensivei, laterale, pe mare, în puncte succesive cât mai apropiate de frontul ofensiv ce trebuia ținut continuu în mișcare.

Aceste idei, care fuseseră câștigate de Comandamentele Supreme ale Axei în urma experiențelor de până acum, au fost comunicate deja în Buletinele de Informații precedente și, în special, în acela anterior celui de față.

Evenimentele ce sunt în curs în Africa de nord și Egipt au confirmat aceste prevederi.

În primul rând, au fost concentrate în Italia de sud, Sicilia, Grecia și Creta forțe aeronautice extrem de importante, constituite în două puternice flote aeriene. Cantitatea acestor mijloace este apreciată ca reprezentând două cincimi din totalul forțelor aeriene ale Axei, ceea ce înseamnă un total de aproximativ 4000 aparate în acțiune.

Cu aceste importante forțe aeriene s-a început pregătirea ofensivei. Această pregătire a vizat două mari scopuri: neutralizarea mijloacelor navale și aeriene inamice în spațiul mediteranean și în special în zona liniilor de transport ale Axei din Europa în Africa și, în paralel cu aceasta, adunarea mijloacelor necesare ofensivei în Africa de Nord.

Timp de peste două luni, baza navală și aeriană Malta, aceea care avea rolul să împiedice sau să stânjenească adunarea de mijloace importante de luptă ale Axei în Africa de Nord, a fost ținută neîntrerupt sub un teribil bombardament aerian. Prin aceasta, mare parte din mijloacele navale și aeriene engleze din Malta au fost silite să părăsească această bază. În plus, mijloacele ce-au putut fi încă adăpostite la Malta au fost puse în imposibilitate de a acționa în mod suficient.

În afară de acțiunea Maltei, întregul spațiu mediteranean de la Gibraltar până la Alexandria și Cipru a fost ținut sub controlul mijloacelor aeriene și navale ale Axei, cu scopul

de a fi împiedicate transporturile convoaielor engleze în bazele lor din Mediterană și în special în porturile dinapoia frontului din Africa de Nord.

Prin această dublă acțiune a forțelor aeriene și navale ale Axei s-a obținut treptat, treptat, dominația în spațiul mediteranean, în așa măsură încât Axa a putut executa aproape nestânjenită transporturile necesare adunării forțelor și mijloacelor ei în Africa de Nord, pe când englezii au fost siliți să-și întrerupă aproape complet convoaietele de transport în Mediterană, trebuind să le treacă pe acestea pe calea extrem de lungă care înconjoară Capul Bunei Speranțe, pentru a ajunge la Suez.

Concomitent au fost realizate, deci, printr-o activitate de o energie și tenacitate fără seamăn, durând fără întrerupere aproape 3 luni de zile, primele două condiții esențiale ale ofensivei pe direcția strategică a Africii de Nord și Egiptului: dominația aeriană în spațiul mediteranean și concentrarea de mijloace suficiente în Cyrenaica pentru începerea ofensivei.

Rămânea încă a treia condiție: aceea a asigurării transporturilor de alimentare a ofensivei, pe mare și lateral, în puncte succesive ale coastei Africii de Nord, cât mai aproape de frontul ofensiv ce trebuie ținut în continuă mișcare.

Experiența acțiunilor ce-au avut loc până acum a demonstrat că fără realizarea acestei condiții, toate ofensivele întreprinse și de o parte și de alta au trebuit să ajungă la un punct mort: acela al epuizării mijloacelor materiale, în special a combustibilului pentru aviație și motorizate. Aprovizionările pe distanțe enorme, pe drumuri de slab randament și puține, n-au putut fi ținute la nivelul cerut de consumul enorm al mijloacelor moderne de luptă. Trebuia găsit, deci, alt mijloc. Mijlocul cel mai potrivit nu putea fi decât cel indicat mai sus.

Pentru Axă, realizarea acestei posibilități necesita atingerea în prealabil a două scopuri: păstrarea dominației

aeriene și cucerirea rapidă a unui port important la înălțimea Cretei, care să facă posibilă mutarea bazei inițiale de aprovizionare cât mai la est posibil.

Pentru începerea ofensivei, triumphiul liniilor transporturilor de aprovizionare: Sicilia-Tripolis, Tripolis-Bengasi, și Sicilia-Bengasi era suficient. Mai târziu însă, pe măsura progresiunii ofensivei Axei în Africa de Nord, aceste linii de transport nu mai puteau da randamentul necesar, căci baza de aprovizionare deservită de ele ar fi rămas atât de mult înapoi, încât s-ar fi ajuns repede, ca și în trecut, la epuizarea ofensivei din cauza greutăților ei de alimentare pe comunicațiile terestre locale, cu totul insuficiente.

Pentru aceasta, ofensiva Axei trebuia să ajungă repede la Tobruk. Această bază a jucat și joacă un rol capital în geostrategia teatrului de operațiuni al Africii de Nord.

Pentru Axă, cucerirea Tobrukului constituia un eveniment de care depindea total întreaga soartă a noii campanii din Africa de Nord. Într-adevăr, fără stăpânirea acestei baze ar fi fost imposibilă mutarea liniilor de transport inițiale ale Axei mai spre est. Posesiunea Tobrukului face posibilă mutarea liniilor de transport din Sicilia la Tripolis și Bengasi, în zona Grecia și Creta la Tobruk. Linia Creta-Tobruk, căreia mijloacele Axei, aeriene și navale, sunt în măsură să-i asigure un randament suficient pentru alimentarea ofensivei în Egipt, realizează dintr-o dată cucerirea propriu-zisă a bazinului mijlociu al Mediteranei, bazin cuprins între strâmtorile Sicilia-Tunis și Creta-Tobruk. Dintr-o dată, deci, mijloacele navale engleze au fost împinse, prin căderea Tobrukului, în strâmtul bazin al Mediteranei Orientale, adică în spațiul dintre Creta, Cipru și Alexandria. Or în acest strâmt spațiu, flota engleză nu va mai putea dispune de o suficientă libertate de acțiune. Ea va fi silită, fără îndoială, să-l părăsească în foarte scurtă vreme.

Până atunci, rămâne totuși de constatat că Axa, prin cucerirea Tobrukului, nu numai că și-a putut deschide o nouă

linie de transport pentru alimentarea ofensivei din Egipt, dar că această linie se bucură deja de pe acum de o suficientă siguranță. În afară de aceasta, transporturile din Sicilia sunt de la sine prelungite de-a lungul coastei africane, de la Bengazi la Tobruk. Iată, deci, asigurată condiția capitală grație căreia ofensiva Axei în Africa de Nord poate fi continuată spre obiectivele succesive ale liniei strategice ce poate duce, într-adevăr, la ruptura cercului asediator inamic.

A treia linie strategică din regiunea Est-Sud, care poate duce la ruptura cercului asediator, este aceea ce ar porni din Balcani, fie prin Turcia, fie din Grecia și insulele grecești direct în Asia Mică.

În prezent, această linie strategică pare mai puțin de luat în considerație. Prin Turcia ea s-ar lovi de neutralitatea pe care Turcia socotește că n-o poate părăsi încă.

Din Grecia sau insulele grecești direct în Asia Mică, ea ni se pare greu realizabilă în situația actuală, când spațiul Mediteranei Orientale nu este încă curățit de posibilitățile de reacție englezești.

Din ansamblul informațiilor ce posed, îmi pare absolut sigur că această a treia linie strategică care poate duce la ruptura cercului asediator, pe una sau alta din variantele indicate, va fi și ea folosită pentru operațiunile din campania acestui an. Folosirea ei pare însă hotărâtă pentru o fază ulterioară operativă, deoarece, deocamdată, nu sunt încă asigurate condițiile necesare, care ar putea face posibilă desfășurarea unor operațiuni importante în această direcție.

Aceasta va depinde de unul sau altul din următorii doi factori, sau eventual de ambii: sau de pătrunderea forțelor germane în Caucaz, în care caz va putea fi considerat sosit momentul psihologic și practic al intrării Turciei în război, de partea Germaniei; sau de posibila dezvoltare a operațiilor Axei în Egipt, care pot duce la cucerirea Alexandriei și Suezului, ceea ce ar însemna prăbușirea rezistenței engleze în bazinul oriental al Mediteranei.

În fiecare din aceste posibilități, va fi deschisă neapărat operațiunilor și linia strategică ce duce direct din Balcani în Asia Mică.

Considerațiile de mai sus fac să reiasă limpede întregul sistem de linii de operații strategice, a cărui realizare va fi urmărită de Axă și aliații acesteia în cursul Campaniei 1942, pentru ruperea, în regiunea Est-Sud, a cercului ce închide spațiul acestor forțe.

Cu toată dezvoltarea enormă a spațiului pe care trebuie să se întindă operațiile din regiunea Est-Sud, liniile strategice analizate mai sus nu pot fi și nu trebuie considerate separat. Dimpotrivă, ele trebuie combinate în strânsă legătură unele cu altele, potrivit posibilităților de dezvoltare a succesului ce ar fi dobândit pe una sau alta din ele.

Va fi posibil astfel ca succesul ce s-ar putea dezvolta pe linia strategică a Africii de Nord să înlesnească angajarea operațiilor directe în Asia Mică. De asemenea, aceste operații pot fi declanșate și prin dezvoltarea succesului pe linia strategică a Caucazului. În fine, linia Caucazului poate duce ea însăși la combinarea cu linia strategică a Africii de Nord și Egiptului.

Aceste considerații sunt evidente, dacă socotim că acțiunea numai pe una singură din aceste direcții ar duce cu greu la scopul urmărit, fie atât din cauza lungirii excesive a fiecăreia din aceste linii operative, fie, mai ales, din cauza lăsării unei prea mari libertăți de acțiune a forțelor inamice. Este, deci, indispensabil ca operațiunile Campaniei 1942, care vor urmări ruperea cercului asediator inamic în regiunea de Est-Sud, prin ajungerea la obiectivul Golful Persic, care va concretiza această ruptură, să fie angajate pe mai multe direcții. În faze succesive, primele direcții operative, în acest scop, sunt aceea a Caucazului și Africii de Nord, iar ulterior linia directă a Asiei Mici, prin Turcia sau coasta estică a Mediteranei Orientale.

Care sunt perspectivele acestor operațiuni?

Până la sfârșitul lunii iunie, operațiunile, atât pe linia nordică (Rusia) și cea sudică (Africa de Nord), au însemnat deja succese extrem de promițătoare.

Pentru dezvoltarea sigură a operațiunilor pe linia nordică, adică aceea care va duce în Caucaz, au trebuit întreprinse, în prealabil, acțiunile de curățire a flancului sudic al acestei linii strategice, în scopul câștigării absolutei siguranțe pe acest flanc. Aceste acțiuni au condus la marile bătălii de la Kertsch, Harkow și Sevastopol, premergătoare ale marii ofensive de pe acest teatru de operații.

Rezultatele se cunosc: atât curățirea peninsulei Crimeea (Kertsch și Sevastopol) cât și bătălia de la Harkow, cu rezultatele strălucite obținute de germani și români, au creat bazele necesare angajării marii ofensive pe linia strategică a Caucazului.

Cum am arătat deja, această mare ofensivă a necesitat nu numai curățirea, în prealabil, a flancului de sud (Crimeea și Marea de Azov) pentru crearea unei complete siguranțe în această parte; dar ea va mai necesita încă și o curățire radicală a spațiului de la nordul zonei de desfășurare a ofensivei pe linia strategică a Caucazului. Vom asista astfel, odată cu declanșarea ofensivei pe această linie strategică și la declanșarea ofensivei în centrul frontului rus, pentru ca forțele sovietice din această parte a frontului, nu numai să nu poată fi manevrate asupra flancului nordic al ofensivei Caucazului, dar să fie ele înseși complet distruse, pentru curățirea radicală a întregului spațiu ce-ar putea influența ofensiva pe linia strategică a Caucazului.

În Africa de Nord, succesul ofensivei începute în cursul lunii iunie este considerabil. Într-un timp nesperat de scurt, Armata 8 engleză a fost decisiv sfărâmată, și Tobrukul ocupat. Din acest moment, problemul operativ pe linia strategică a Africii de Nord și-a schimbat complet caracterul. Linia strategică a Africii de Nord este acum larg deschisă. Forțele mareșalului Rommel sunt deja la porțile Alexandriei.

Ele au trecut de criza ce fusese până acum fatală, în Africa de Nord, tuturor ofensivelor întreprinse de o parte și de alta: epuizarea, din cauza stopării aprovizionărilor. Tobrukul a însemnat învingerea acestei crize.

Unde vor duce operațiile mareșalului Rommel? Ele trebuie să ducă, în primul rând, la curățirea Mediteranei Orientale de forțele navale engleze. Acesta este obiectivul capital. Prin realizarea lui, problema strategică de pe această direcție se va rezolva apoi de la sine, în toate fazele lui, până la izgonirea completă a englezilor din Orientul Apropiat, adică până la realizarea rupturii cercului asediator și câștigarea, astfel, a condiției esențiale pentru câștigarea războiului.

Acesta este scopul operațiilor pe linia strategică a Africii de Nord.

Întrebarea ce se poate pune este, însă: actualele operații vor fi duse fără întrerupere până la acest obiectiv? sau vor înfățișa numai o simplă fază spre atingerea scopului propus.

Căderea Alexandriei este iminentă. Cu aceasta, englezii vor pierde cea mai mare bază navală a lor din Mediterană. Alexandria în mâna Puterilor Axei înseamnă închiderea efectivă a Canalului de Suez, prin acțiunea directă aeriană și navală ce se va exercita direct de la Alexandria asupra Port-Said-ului și întregului Canal de Suez.

Conducerea germană socotește că acest obiectiv va putea fi atins în cursul neîntrerupt al actualei ofensive din Egipt. Aceasta înseamnă însă curățirea Mediteranei Orientale de forțele navale engleze și procurarea, astfel, a condițiilor necesare angajării apoi a sistemului de operații care trebuie să ducă la izgonirea englezilor din Orientul Apropiat și, deci, la ruperea în această regiune a cercului asediator inamic. Pentru această fază operativă va fi, evident, necesară o conjugare a pregătirilor corespunzătoare. Cu cât aceste pregătiri vor fi mai repede puse la punct, mai ales acum, când forțele mareșalului Rommel, prin fulgerătoarele lor succese,

au deschis largă linia strategică a Africii de Nord, cu atât succesul definitiv va fi mai apropiat.

În Atlantic se continuă marea bătălie pentru distrugerea tonajului anglo-american. Cifrele distrugerilor acestora, realizate în mai și iunie, sunt impresionante: ele ating pentru fiecare din aceste luni, aproape câte 1000000 tone. Este aceasta, desigur, linia strategică din regiunea Atlanticului, pe care Germania poate obține de asemenea decizia.

Cât privește diferitele intenții ale anglo-americanilor de a constitui un al doilea front, acestea sunt încă de domeniul diletantismului strategic. Încercarea de realizare a acestei idei, în situația actuală, va duce desigur la un cumplit fiasco. Totuși, diletantismul militar al anglo-americanilor n-ar exclude o asemenea încercare. Ea rămâne, deci, posibilă, bineînțeles cu toate consecințele ei fatale.

Unele informații din sursă elvețiană, cum că germanii, îngrijorați de o asemenea perspectivă, a constituirii unui front anglo-american în Vest, ar lucra deja pe capete la reorganizarea (întoarcerea) liniei Maginot și a fortificațiilor belgiene, sunt de domeniul fanteziei.

Germanii se pregătesc, desigur, pentru eventualitatea unor debarcări de forțe anglo-americane în Vest, dar nu în sensul absurd indicat de informațiile elvețiene.

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
fond 1051, f. 279-316.*

35

22 iulie 1942. *Raport al noului atașat militar român la Bratislavă referitor la modul în care a fost primit de autoritățile slovace.*

Nr. 34 din 22 iulie 1942

Atașatul militar din Bratislava
căt̄re
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Am onoare a raporta că azi, 22 iulie, am fost prezentat președintelui Republicii Slovace care, cu această ocazie, mi-a spus că este încântat că a sosit un atașat militar român și că lucrul aici va fi deschis, în spiritul prieteniei și camaraderiei.

A mai vorbit și de alte chestiuni politice care vor fi raportate de către domnul ministru; între acestea, a spus că ministrul Slovaciei la Budapesta a fost întrebat de șeful propagandei ungare asupra legăturilor militare dintre Slovacia și România și că Ungaria va fi silită să ia măsuri în consecință.

Atașatul Militar român la Bratislava,
Locotenent-colonel **C. Ștefănescu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 1117, f. 30.*

36

31 august 1942. *Raport al atașatului militar român la Sofia privind modul în care autoritățile bulgare au comemorat eroii români de la Plevna și Grivița din 1877.*

Marele Stat Major
Atașatul militar la Sofia

Nr. 563 din 31 august 1942

Atașatul militar la Sofia
căt̄re
Marele Stat Major al armatei,
Secția a 2-a

Am onoare a v̄a raporta c̄a în ziua de 30 august a.c. s-au desfășurat la Plevna și Grivița solemnitățile comemorării eroilor români căzuți în Războiul de la 1877-1878.

România a fost reprezentată de o delegație compusă din domnul George Caranfil, ministrul României la Sofia, o parte din personalul Legației, cât și subsemnatul.

Delegația română a fost însoțită pe timpul călătoriei de căt̄re un ofițer bulgar, reprezenant al Ministerului de Război, cât și de un reprezentant al Ministerului Afacerilor Străine. La Plevna delegația a fost întâmpinată de autoritățile locale în frunte cu subdirectorul regiunii, primarul orașului, comandantul garnizoanei, directorul muzeelor din regiune, autoritățile eclesiastice etc.

Desfășurarea solemnităților s-a efectuat după un program stabilit de comun acord cu autoritățile bulgare.

Autoritățile bulgare, în general, au avut o atitudine cât se poate de corectă, făcând tot ce era necesar pentru ca solemnitățile să se desfășoare într-un cadru cât mai solemn.

Este de relevat faptul că domnul ministru al României la Sofia a donat suma de 5000 leva pentru continuarea lucrărilor de reparare a Capelei române din Grivița.

Atașat militar în Bulgaria,
Maior I. Pleșoianu

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 1113, f. 34.*

1 septembrie 1942. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția Turciei în cadrul celui de-al doilea război mondial.*

Atașatul militar român în Turcia

Nr. 729

1942, septembrie, 1

Atașatul Militar în Turcia
căt-re
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Am onoare a vă raporta următoarele:

Cu cât operațiile militare se apropie de frontierele de răsărit și de sud-est ale Turciei, cu atât guvernul și comandamentul superior turec manifestă îngrijorare și iau măsuri pentru a traduce în fapt noua formulă de „neutralitate activă”, formulă:

– cu care guvernul Saraçoğlu a vrut să definească atitudinea politică a Turciei și;

– prin care primul-ministru a vrut să arate că, păstrând mai departe neutralitatea cea mai corectă, Turcia va lua totuși toate măsurile care să-i permită a se opune cu armele în cazul când se va face asupra sa vreo presiune ce ar putea periclita siguranța și interesele țării.

În acest scop:

a) S-a constituit o nouă armată (Armata de centru) cu Cartierul general la Ankara și orientată pentru un moment către nord, spre litoralul Mării Negre.

După informații ce mai au nevoie de verificare, această armată s-ar compune din:

– Corpul 6 armată (diviziile 7, 41 și probabil 17) în regiunea Ialeva-Adapazari-Şile;

– Corpul 10 armată (diviziile 8, 19 și 24) în regiunea Zonguldak-Çankiri-Ankara;

– Corpul 8 armată (diviziile 12, 15 și 62) în regiunea Kastamenu-Samsun-Sivas.

b) Primul-ministru, însoțit de generalul Kazim Orbay, Comandantul Armatei a 3-a, a vizitat – în mod ostentativ – unitățile corpurilor 9 și 18 Armată de la frontiera de răsărit, ajungând până la Kars în imediata apropiere a frontierei turco-ruse.

După aprecierea unanimă, această vizită, făcută în clipa în care unitățile germane și române sunt în plină înaintare în Caucaz, a urmărit să arate atât rușilor cât și – mai ales – puterilor Axei că armata turcă este în dispozitiv de luptă și gata să se opună cu armele în cazul când:

– s-ar cere Turciei acțiuni incompatibile cu suveranitatea națională sau când:

– trupele beligerante din apropierea frontierei turcești ar înțelege să utilizeze teritoriul turc în vederea realizării manevrelor lor locale.

Între timp, guvernul turc nu se sfiește să declare că eventuala ocupare a Suezului și Basorei de către puterile Axei nu este văzută cu simpatie de către turci, deoarece îi izolează complet de lumea exterioară și, mai ales, de America, de unde așteaptă încă cele 100 000 tone de grâu (a se vedea raportul meu nr. 723/1942), precum și material de război.

Pe de altă parte, presa turcă a luat poziție hotărâtă contra articolului domnului Gajda din „Giornale d’Italia“ și în care ziaristul italian pretindea că Italia este moștenitorul de drept al imperiului turcesc în ceea ce privește Mediterana și Africa.

În rezumat și pentru a se înțelege diferitele manifestări politico-militare turcești, trebuie ținut seama că Turcia:

1. Nu este încă sigură de partea cui va fi victoria finală și, în consecință, nu vrea să se angajeze definitiv politicește alături de una din Marile Puteri în conflict contra celeilalte;

2. Dorește zdrobirea Rusiei dar nu privește cu simpatie instituirea unei singure puteri tutelare în Europa. Preferă, din contră, o pace de compromis, o pace de echilibru, la adăpostul căreia puterile mici și mijlocii, inclusiv Turcia, să-și poată păstra independența totală;

3. Se teme de instaurarea Italiei, ca putere dominantă în Orientul Mijlociu, Africa de Nord și Mediterana;

4. Nu vrea să riște ororile și consecințele unui război, neavând revendicări externe. Problema celor 40 milioane de turci din Azerbaydjan și Turkmenistan nu este considerată actuală de către cei de la Ankara.

Ca o consecință a celor de mai sus, se poate afirma că Turcia, își va păstra atitudinea de neutralitate strictă și că nu va evolua mai profund către politica Axei decât și numai în momentul când Suezul și Basora vor fi ocupate de germani și aliații lor.

De o atitudine ostilă puterilor Axei, nici nu poate fi vorba.

Atașatul militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 944, f. 1-4.*

38

10 noiembrie 1942. *Telegrama atașatului militar român la Vichy privind acțiunile militare franceze în Africa de Nord.*

**Telegramă
Marele Stat Major,
Secția a 2-a**

Se așteaptă căderea Oran, Rabat și Casablanca, violent atacate.

Coloana în înaintare spre Fez.

Mari debarcări în curs la Safi și Alger.

Aviația franceză inițial 600 aparate. Pierdute până în prezent circa 60 – 100. Restul mai are muniții și carburanți pentru câteva zile.

Marina franceză din Africa de Nord distrusă aproape total în largul porturilor Oran și Casablanca.

Avioane germane Stukas atacat fără mare succes vasele americane în rada Alger.

Atașat militar Vichy,
Colonel **Tomoroveanu**

Nr. 35 Marți 10 noiembrie 1942

S.C. Nr. 664587 din 11 noiembrie 1942, ora 11,00

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 542, f. 275.*

39

Decembrie 1942. *Buletin informativ al atașatului militar român al Aerului la Roma privind desfășurarea acțiunilor aviației italiene pe frontul din Africa de Nord.*

Legățiunea Regală Română, Roma
Biroul atașatului Aerului

Buletin Informativ
pe noiembrie-decembrie 1942

Partea I-a

Operațiuni aeriene

1. În cursul ofensivei desfășurate pe frontul de la El Alemein, Armata 8 engleză, a fost continuu lovită de Forțele Aeriene ale Axei, care lucrează în strânsă legătură cu forțele terestre.

La operațiunile aeriene au luat parte toate specialitățile aviației: luptă, vânătoarea, bombardamentul și de multe ori chiar avioane de recunoaștere, surprinse de inamic, au susținut lupta.

Vânătoarea, în special, a lucrat tot timpul, pe orice vreme, acoperind și protejând bombardamentul. De multe ori, în patrulare separate, a fost nevoită să dea lupte cu un inamic superior ca număr.

Reacția inamică, foarte violentă, nu împiedică aviația de orice categorie să ducă la bun sfârșit misiunile date.

S-au atacat nodurile de comunicație, punctele de reaprovizionare din spatele frontului cât și pozițiile de artilerie.

Forțe motorizate, camioane, camionete, concentrări de trupe, sunt hărțuite fără încetare, cu pierderi sensibile pentru inamic, permițând astfel, în bună parte, întârzierea acțiunii inamice, și retragerea trupelor Axei pe poziții stabilite dinainte.

2. Se continuă, cu mai mică intensitate, bombardarea Maltei, atacându-se aerodromurile de la Micabba, Hal-Far precum și instalațiile portuare de la La Valetta, unde se pare că au fost lovite și câteva vase.

3. Evenimentul cel mai important, însă, din cursul lunii noiembrie, îl constituie, desigur, debarcarea și ocuparea de către trupe anglo-americane, a Algeriei și Marocului.

Cu această debarcare și ocuparea de către trupele anglo-americane a întregii Africi septentrionale franceze, ocupare înlesnită mult de către amiralul Darlan și generalii Nogues și Boisson, debarcarea după cum se pare nu era așteptată de Axă așa de curând (se avea unele indicii asupra concentrărilor

în masă de trupe și vase de război și transport la Gibraltar, se credea însă că vor fi destinate, ca și în trecut, pentru întărirea și reprovizionarea insulei Malta) – se crează încă un nou și vast câmp de luptă atât în Mediterana occidentală cât și în Africa septentrională franceză.

Din lipsă de mijloace maritime puternice, aviația de vânătoare, bombardament și în special torpiloare intră acum în acțiune căutând, prin scufundări și avarieri de vase de transport, să împiedice reprovizionările inamice.

Au fost lovite două vase port-avioane, din care unul scufundat, mai multe torpiloare și contra-torpiloare, fie scufundate, fie avariate. De asemenea, au fost lovite și scufundate mai multe vase de transport, între care și un vas petrolier de mare tonaj.

Aviația Axei, în special bombardamentul și vânătoarea, a executat acțiuni de bombardament în porturile Bona și Philippville, precum și în Algeria și Maroc, spre a întârzia mișcările inamice.

4. Reacțiunea Axei s-a arătat imediat eficace prin ocuparea Bisertei și Tunisului, formând astfel un cap de pod cu sudul Italiei.

Se pare că hidroskala Biserta a fost ocupată de trupe germano-italiene de parașutiști, care apoi au ușurat debarcărilor care se făceau fie cu vase de transport, fie pe cale aeriană; pentru transportul aerian de trupe s-a făcut uz de avioane de transport Junkers și S.M., care au fost amenajate și pentru transport de tancuri ușoare.

Aviației i-a mai revenit rolul de supraveghere a operațiilor în curs de desfășurare prin ocuparea teritoriului Franței libere și în special litoralului de la Menton la Pririnei. De asemenea, mișcările și supravegherea trupelor italiene care procedau la ocuparea Corsicei.

Aviației de vânătoare i-a incumbat misiunea pe protecția teritoriului național-insular contra incursiunilor inamice.

Tot aviația a acoperit tot timpul mișcările de trupe ale armatelor italo-germane în Egipt, Cirenaica și Libia, a escortat convoaiele de nave în Mediterana pentru aprovizionarea frontului Libic și Tunisian și a luat parte activă la protejarea teritoriului grec și insulelor Egee, contra incursiunilor inamice. Interceptează, de asemenea, formațiile navale inamice din Mediterana Orientală.

Dau mai jos, pe săptămâni, operațiile aeriene, din cursul acestor două luni:

a) de la 1 la 7 noiembrie 1942

În această săptămână forțele aeriene au luat parte activă la încercarea de oprire a ofensivei în curs a celei de a 8-a Armate britanice.

În Egipt forțele aeriene au lucrat în legătură stânsă cu Armata terestră.

Vânătoarea Axei a avut de susținut lupte grele cu aviația engleză, care a atacat continuu și intens concentrările de trupe și liniile de aprovizionare ale Axei din Africa de Nord.

Au fost bombardate și mitraliate fără încetare cu tot timpul potrivit, forțele blindate și mecanizate inamice, precum și trupele în marș și pozițiile de artilerie ale Armatei a 8-a.

De multe ori, vânătoarea italo-germană e nevoită să susțină lupte cu un inamic de 2-3 ori superior în număr.

În timp ce aviația escortează convoaie de vase, pentru reprovizionarea frontului african, procedează și la bombardarea – cu mai mică intensitate – a insulei Malta.

Bilanțul acestei săptămâni se încheie cu: 67 avioane doborâte, din care: 60, pe frontul egiptean; 4 deasupra Mediteranei, de către avioanele de escortă; 1 deasupra insulei Malta; și, 2 de către apărarea contra aeronavelor.

b) de la 8 la 15 noiembrie 1942

În zilele de 7 și 8 mișcările unităților inamice, precum și succesivele debarcări pe coasta A.S.F. încep a fi controlate de forțele aero-navale ale Axei.

O parte deosebit de importantă în aceste acțiuni trebuie dată avioanelor torpiloare, care atacă continuu, cu pierderi însă simțitoare, forțele inamice.

În zorii zilei de 9 noiembrie s-a bombardat portul Alger, unde se aflau nave de transport și unități navale inamice; în 11, către seară, deasupra zonei portuare Alger, s-a atacat și cufundat un crucișător și un vas de transport de 15000 tone, în timp ce un alt crucișător și câteva vase au fost avariate.

În 12, s-a bombardat aeroportul „Maieon Blanche” (Alger), unde mai multe avioane au fost distruse pe teren, prin mitraliere, de către aviația de vânătoare în zbor razant.

Tot în 11/12, formațiuni aeriene au supravegheat operațiunile de debarcare în Corsica (Bastia și Algeria) precum și aeroporturile de la Ajaccio, Borgo și Calvi. S-a efectuat intensă activitate de recunoaștere pe tot întinsul bazinului occidental al Mediteranei. Au fost lovite cu bombe de mare calibru un vas purtător de avioane și un vas de transport.

De asemenea s-au atacat nave inamice în baia Bourgie de către aviația germană unde au fost:

- scufundat: un vas de transport de 8000 tone;
- avariate: un vas port-avion, un crucișător greu; un contratorpilor și, patru nave de transport.

În seara zilei de 14, printr-un atac reușit, tot în baia de la Bourgie, se pare că a fost scufundat un contratorpilor.

În timp ce la aceste operații au luat parte aviația dislocată în Sardinia, alte unități au avut misiunea de a proteja teritoriul național, insulele avansate, și bazele aero-navale din Sicilia, centrul ofensivei aeriene engleze dezlănțuite cu atâta furie, luând parte și la acoperirea operațiilor Armatei italo-germane, ce acum se desfășoară la granița Egiptului cu Libia.

Protejează în mod continuu convoaie maritime cu materiale și trupe de întărire pentru Africa, interceptând și navigația inamică din Mediterana Orientală.

Săptămâna se încheie cu: 69 aparate doborâte în lupte aeriene sau de apărarea contra aeronavelor, două crucișătoare, un contratorpilor, două vase de transport, scufundate, un port-avion, două crucișătoare, un contratorpilor numeroase vase de transport, avariate.

c) de la 13 la 20 noiembrie 1942

S-a continuat cu hărțuirea inamicului în apele algeriene. Unități de război sau vase de comerț, au fost supuse tot timpul atacurilor Axei.

În Mediterana Orientală aparate torpiloare au atacat și scufundat un contra-torpilor.

Pe frontul Egiptean și în Cirenaica, au fost tot timpul atacate coloanele inamice de transport și aprovizionare pe linia Passo-Halfaia și pe tot lungul litoralului egiptean.

Coloane inamice la răsărit de Sidi el Barrani, au fost atacate cu succes. De asemenea, pe strada Sollum-Sidi el Barrani.

Acțiuni ofensive au fost executate cu mult succes de aviația germană asupra concentrărilor de care armate la sud de Bardia și în zona portului Tobruk, au fost lovite nave de comerț.

Săptămâna se încheie cu: 36 avioane doborâte; un crucișător; două vase de transport; un contra-torpilor, scufundate.

d) de la 21 la 27 noiembrie 1942

1. Deasupra Maltei

În 21, cu toată vremea rea, o formație de bombardiere, a atacat în Malta aerodromul și portul La Valetta asupra

căroră s-au aruncat numeroase bombe explozive și incendiare. S-au observat mari incendii și explozii în instalațiile portului.

La 23 a fost bombardat aeroportul de la Micabba, unde au fost distruse pe teren 4 avioane și s-au produs pagube la instalațiile aerodromului.

2. În Africa septentrională franceză și Mediterana Occidentală:

Avioane de bombardament în picaj și vânătoarea italo-germană, au hărțuit continuu trupele în mișcare și coloanele auto-mecanizate.

În seara de 20/21 s-a atacat portul Bona și Philippville de aviația de bombardament greu italiană, puternic protejată de vânătoare. Au fost lovite vase de comerț și scufundate: două vase de tonaj mijlociu și avariate două vase de tonaj respectiv 6000 și 7000 tone.

În noaptea de 22, au fost atacate portul Bona și aerodromul „Maison Blanche” unde au fost distruse la teren mai multe avioane. De asemenea au fost atacate aeroporturile din Tunisia, aflate în mâna anglo-americanilor.

În lupte aeriene au fost distruse 5 avioane.

În 23 noiembrie, în rada portului Alger au fost atacate vase de transport asupra căroră s-au aruncat bombe de cel mai mare calibru. S-au scufundat un contratorpilor și 3 nave de transport pentru un total de 25000 tone.

S-a atacat de asemenea, aeroportul „Maison Blanche” și aerodromul improvizat de la „Djedejelli”, pe care s-au aruncat bombe incendiare și explozive.

Unități de bombardament germane însoțite de bombardament în picaj și vânătoare, au lovit și distrus poziții de artilerie producând importante avarii la o stație – nod de comunicație – la granița algero-tunisiană.

3. În Cirenaica și Egipt

Și aici, aviația a jucat un rol însemnat, lovind fără încetare coloanele inamice și distrugând mijloace mecanizate și poziții de artilerie, atât în primele linii, cât și în spatele frontului.

În 22, avioane grele de bombardament germane, au atacat Tobruk-ul unde au fost incendiate instalațiile portuare; de asemenea, au fost lovite concentrările de trupe dintre Tobruk și Tmimi iar pe aerodromul de la El Adem au fost distruse la sol câteva avioane.

În 23, s-a atacat linia Bengazi-Bartuba-Gazala, unde erau concentrate puternice forțe engleze, producându-se distrugerii de materiale și poziții de artilerie.

În 24-27, au fost atacate coloanele inamice și concentrările de trupe de la Agedabia-Tocra precum și aerodromurile de la Marsa și Brega.

Săptămâna se încheie cu: 27 aparate doborâte, din care: 14 în lupte aeriene; 13 de tirul apărării contra aeronavelor, 27 aparate distruse sigur la pământ.

În plus, au fost scufundate de către aviația torpiloare: 7 nave de transport, din care un transatlantic de 20000 tone.

Greu lovite și probabil scufundate: o navă de război, o navă de transport.

Avariate: un contratorpilor, 5 vase de transport.

c) de la 27 noiembrie la 3 decembrie 1942

a. Pe teritoriul metropolitan

S-au întărit unitățile de apărare contra aeronavelor (se pare cu trupă și material german), precum și aviația de vânătoare de noapte, în scopul protejării teritoriului, contra incursiunilor inamice.

În diferitele incursiuni ce-au avut loc deasupra Torinului, Genovei și Neapolelui, au fost doborâte 11 avioane qcvadri motoare – bombardament greu – din care: 8 de către apărarea contra aeronavelor și 3 de vânătoarea de noapte.

b. În Africa franceză

Se continuă a se supraveghea mișcările inamicului, lovindu-se mereu centrele de aprovizionare, căile de comunicații, mijloacele de transport, coloanele moto-mecanizate și concentrările de trupe.

Aeroporturile de la „Maison Blanche“ (Alger), Bona și Philippville au fost supuse atacurilor aeriene executate cu formațiuni de bombardament dislocate în Sardinia.

Aviația de vânătoare joacă rol însemnat în toate aceste operații. În lupte aeriene, numai în ziua de 27, aviația germană reușește să doboare 13 avioane: 11 Spitfire, două Hurricane.

Obiect al atacului aerian, îl fac și porturile Bona și Alger, prin atacurile în valuri executate de aviația de bombardament greu din insula Sardinia, au aparate cu cvadrimotoare tip Pinggio 108.

În Mediterana central-orientală, formații de luptă și avioane torpiloare lovesc în ziua de 2 decembrie un convoi inamic, reușind să scufunde un vas de transport și un contratorpilor.

c. În Libia

Se continuă hărțuiala trupelor Armatei a 8-a engleză.

Formații de luptă germane atacă toț timpul mijloacele de comunicații dintre zona Bengazi și Agedabia.

În 27 noiembrie s-au atacat cu formații de bombardament greu și în picaj, mijloacele motorizate și concentrările de trupe la sud de Bengazi și în zona Sidi-Magrum.

La 1 decembrie s-au efectuat atacuri de bombardament asupra concentrărilor de la Ahmar iar în noaptea de 2, la răsărit de Derna.

În noaptea de 2 și în cursul zilei de 3 decembrie a fost atacat Tobruk-ul și zona de la Uadi Farogh, unde au fost

lovite instalațiile portuare, concentrări de trupe și mijloace de transport.

Săptămâna aceasta a fost caracterizată de o intensă activitate aeriană, atât deasupra Mediteranei cât și în Libia și Africa septentrională franceză.

Rezultatele obținute au fost: 99 aparate inamice distruse, din care: 80 în lupte aeriene; 13 de apărarea contra aeronavelor; 6 sigur distruse la sol.

f) de la 4 la 11 decembrie 1942

a. În Algeria și Tunisia

În noaptea de 4 decembrie s-au atacat în două rânduri portul Bona și aeroportul de la Souk-el-Haras.

De asemenea, a fost atacat aeroportul de la Youks-ea Ball, au fost incendiate pe teren mai multe aparate.

Au fost atacate fără încetare obiective în Tunisia precum și coloanele de tancuri și concentrări de trupe la sud-vest de Tebourba.

La 9 decembrie o formație de 3 avioane torpiloare italiene, au atacat și, cufundat în rada portului Alger două nave de transport de 16000 și 10000 tone.

Avioane de bombardament în picaj germane, au atacat tot timpul atât în Algeria cât și în Tunisia, stațiuni de cale ferată, coloane în marș, tancuri și autocamioane.

b. În Cirenaica

S-a continuat bombardarea Bengazului și Tobrukului de către aviația de bombardament greu și în picaj germană. De asemenea s-au atacat și bombardat coloanele în marș în zona Marsa el Brega.

Pe un aeroport la nord de Agedabia, au fost distruse la teren mai multe avioane.

Toate aceste operații de bombardament s-au executat în scopul de a întârzia mișcările inamice.

Rezultatul obținut de aviația Axei în această săptămână a fost: 81 aparate doborâte, din care: 66 aparate în lupte aeriene; 7 aparate distruse pe teren; 8 aparate doborâte de apărarea contra aeronavelor.

g) De la 12 la 17 decembrie 1942

În această săptămână, ca și în trecut, aviația italiană, în colaborare cu unități din Luftwaffe a operat pe toate fronturile.

Majoritatea acțiunilor aviației s-au desfășurat în sectoarele algerian și tunisian, obiectivele principale și de astă dată fiind porturile Bona și Philippsville, care au fost supuse unui bombardament aproape zilnic și unde au fost lovite depozitele și instalațiile portuare și obiective militare.

De asemenea, a fost atacat în mai multe rânduri Algerul, unde au fost lovite instalațiile aerodromului și concentrări de trupe ce se efectuau în împrejurimi.

Inamicul este hărțuit continuu prin loviri de obiective mobile și fixe. Concentrări de trupe, depozite de muniții și carburant, coloane de tancuri, trenuri, stații de cale ferată și pozițiile de artilerie au fost ținta asupra căroră s-au executat cu eficacitate bombardamente și mitraliere de către bombardamentul în picaj și vânătoare.

În Libia, s-a căutat a se întârzia acțiunea inamică prin loviri de poziții de artilerie, aeroporturi, depozite de combustibil... etc.

Cu mult efect au fost bombardate aerodroamele de la Gambut și Benina nord. Bengazul a fost atacat în două rânduri, lovindu-se aerodromul și instalațiile din port.

De remarcat este acțiunea de bombardament efectuată în 16 decembrie 1942 asupra depozitelor de carburant de la

Tripoli, din Siria, și rafinăriilor de la Beirut. Misiunea s-a executat cu avioane de bombardament greu cu mare rază, tip Piaggio 108.

Pe teritoriul metropolitan, este de remarcat intrarea în acțiune – pentru prima dată – a aviației de vânătoare de noapte, care, în noaptea de 11 decembrie într-o incursiune inamică deasupra Neapolului, a reușit să doboare două aparate cvadrimotoare.

De asemenea, reacțiunea Apărării Antiaeriene a început să se simtă mai bine. În cursul aceleiași nopți, au fost doborâte de Apărarea contra aeronavelor două fortărețe zburătoare și probabil încă vreo două.

Se pare că apărarea contra aeronavelor a fost întărită cu unități și material de proveniență germană.

Bilanțul acestei săptămâni se încheie cu pierderea a 67 aparate inamice, din care: 54 în lupte aeriene; 13 [doborâte] de către apărarea contra aeronavelor.

h) De la 18 la 25 decembrie 1942

Ca și în trecut, misiunile principale ce i-au revenit aviației, au fost pe frontul din Cirenaica, Algero-Tunisian și în Mediterana centrală.

S-au hărțuit continuu concentrările inamice, depozitele de carburant și aprovizionare.

S-au atacat pozițiile de la Mejezell-Bab și împrejurimi, unde s-au lovit pozițiile de artilerie și concentrările inamice. Operațiile de bombardament au fost executate de aviația germană protejată de vânătoare, care a reușit să doboare în cursul acestor operații 10 aparate (4 „Spitfire“, 4 „Lockheed“ 38 și 2 „Böeing“), cu toată reacțiunea extrem de violentă a apărării contra aeronavelor și intervenția vânătoarei inamice.

În 20 decembrie s-au atacat – tot de unități de bombardament în picaj germane – instalațiile și obiectivele militare din porturile Bona și Phillipsville.

În Libia, operațiile aeriene s-au limitat la bombardarea porturilor Bengazi și Derna precum și la hărțuirea neîntre-ruptă a căilor de comunicații, concentrărilor de trupe și mijloace mecanizate inamice în scopul de a produce pe cât probabil îngreuieri în reprovizionarea și mișcările inamicului.

În această săptămână aviația Axei a doborât 44 aparate, din care: 31 în lupte aeriene, 13 de către apărarea contra aeronavelor.

Au mai fost lovite, tot de aviație, un contratorpilor și opt vase de comerț și probabil unele din ele scufundate.

În concluzie: În cursul lunilor noiembrie și decembrie aviația a jucat un rol însemnat pe toate fronturile de luptă.

O misiune însemnată în acest timp îi revine aviației torpiloare care, odată cu debarcarea în Africa septentrională franceză ocuparea ei de către anglo-americiani, lucrează continuu, pe orice timp, la distrugerea unităților de comerț inamice precum și la supravegherea de noi debarcări.

De asemenea, vânătoarea, în misiuni de protecție și însoțire sau separate, dă lupte ori de câte ori se ivește ocazia și chiar susține lupte cu un inamic mai mare în număr.

De remarcat, de asemenea, bombardamentul cu mare rază și în picaj, care execută continuu misiuni de distrugeri sau de panică între coloanele inamice, misiunile celui din urmă executându-se de la câțiva metri.

Aviația și de astă dată a lucrat în strânsă legătură cu Armata Terestră, căreia îi este de un neprețuit ajutor.

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 448, f. 78-92.*

27 ianuarie 1943. *Raport al atașatului militar român la Bratislava privind situația politică din Slovacia.*

Nr. 343 din 27 ianuarie 1943

Atașatul militar din Bratislava
căt-re
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Am onoare a raporta următoarele:

a) La 19 ianuarie 1943, în cursul unui dineu, președintele Republicii Slovace a declarat următoarele domnului ministru român la Bratislava:

– Slovacia nu va mai trimite armată în Rusia decât încă un contingent în luna mai 1943 și materialul ce va mai da Germania.

– A cerut ministrului german la Bratislava ca Germania să dea o declarație publică – așa cum au făcut Anglia și America – de felul în care înțelege să organizeze Europa după război; aceasta pentru ca să nu mai circule fel de fel de zvonuri.

– În Ungaria este mare neliniște și teamă de o acțiune eventuală a României și Slovaciei pentru a relua teritoriile cedate.

– Ministrul de Interne slovac (și vicepreședinte al Consiliului de Miniștri) este „Horia Sima“ al Slovaciei.

De altfel, am observat că, în curs de 3 1/2 ore, președintele Republicii nu a schimbat nici un cuvânt cu primul ministru Tuka.

Aceasta arată situația grea de la conducerea Slovaciei.

b) Șeful de stat major al Ministrului de Război m-a informat că zilele acestea se militarizează garda Hlinka, dar sub alt comandament decât al ministrului Mach.

Pe de altă parte, însă, ministrul Mach a anunțat că garda va fi reorganizată, întărită și înarmată pentru ca, sub comanda sa, să combată comunismul când va fi nevoie.

Urmăresc chestiunea.

c) Fiind informat că în ultimul timp s-a descoperit un depozit de arme și muniții la Zvolen, aparținând unui grup unguresc și comunist, am cerut relații la Marele Stat Major. Mi s-a răspuns că este vorba de o singură armă de vânătoare adusă de un soldat din Caucaz.

Totuși, ministrul adjunct de la Externe declară că s-a descoperit un centru comunist.

d) Ministrul de Război slovac a cerut misiunii germane să aducă divizia rapidă din Caucaz în interior, pentru a avea două divizii în regiunea de vest a țării, deoarece azi forțele de pe teritoriu sunt slabe și împrăștiate.

Generalul Schlieper, șeful Misiunii germane, a propus alt plan: concentrarea în regiunea Bratislava a ambelor divizii de pe teritoriu. La 23 și 24 ianuarie 1943 a avut loc o conferință la Banska Bystrica între general Catlos, general Pulanich (comandantul armatei de uscat), locotenent colonel Tatarko (șef stat major al ministrului), general Schlieper și colonel Becker (atașat german).

Concluzia la care s-a ajuns: imposibil de aplicat formula general Schlieper și situația rămâne deocamdată neschimbată.

e) Am văzut un document secret conținând o dare de seamă și instrucțiuni ale generalului ungar Kadar la o conferință confidențială de presă la Budapesta în jurul datei de 21 ianuarie. Generalul afirma că armata ungară de pe front (numită A. 2) a avut pierderi foarte mari și nu se știe ce va mai putea salva în retragerea prin stepa fără sate și păduri și acoperită de zăpadă. A adăugat că nu poate fi acuzat comandamentul ungar de acest eșec deoarece A. 2 se afla și sub „alt comandament“.

Generalul a recomandat presei să pregătească poporul (asupra acestor pierderi) încet, încet, pentru a nu se produce panică.

Marele Stat Major slovac este foarte îngrijorat de aceste pierderi ale armatei ungare, deoarece este vorba de soldați români și slovaci.

f) Șeful de stat major al ministrului slovac, locotenent-colonelul Tatako, pare că are mare slăbiciune pentru atașatul ungar; urmăresc chestiunea cu atenție.

g) La 21 ianuarie 1943 consulul român la Viena mi-a spus că generalul german comandant al teritoriului Viena i-a declarat că în martie 1943 va fi o ridicare generală a cetățenilor germani pentru a completa efectivele armatei, deoarece sunt pierderi mari.

h) La 22 ianuarie 1943 ministrul german la Bratislava a declarat domnului ministru român că aviația germană duce lipsă de benzină.

i) La 18 ianuarie 1943 am vizitat regiunea Malacky unde se află câmpurile de tragere ale armatei germane pentru apărarea contra aeronavelor și aviație. Generalul german Weke, din aviație, mi-a spus că arbitrajul de la Viena este opera Italiei.

Atașatul militar român la Bratislava,
Locotenent-colonel **C. Ștefănescu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 1269, f. 6-7.*

41

10 februarie 1943. *Raport al atașatului naval român la Berlin privind modul în care era receptată în capitala Germaniei politica externă a Turciei.*

Legățiunea regală a României
în Germania

Atașatul naval
Nr. 142
1942 februarie 16

Către
Marele Stat Major, Secția a 2-a

În legătură cu evenimentele la ordinea zilei, am onoare a raporta mai jos următoarele:

1. Chestiunea turcă

Din convorbiri avute cu unele cercuri militare bulgare de aci, oarecum îngrijorate, aflu că:

a) Totalitatea flotei turcești s-ar găsi în Marea de Marmara.

b) O parte din studenții turci aflați la Berlin ar fi părăsit Berlinul în ultimele zile.

Căutând să verific această ultimă informație printre studenții români, colegi de facultate cu primii, am aflat că în adevăr în ultima vreme, sub diferite motive (boală, lipsă de bani, chemări pentru armată etc.) o bună parte din aceștia ar fi plecat de aci. Sunt în curs de a verifica dacă este vorba de cazuri izolate, sau aceste plecări individuale se integrează într-o măsură generală.

c) În ceea ce privește viitoarea atitudine a Turciei, din aceleași cercuri, ca și în altele, se conchide că Turcia nu ar avea un interes imediat să intre în război. Totuși, în anumite circumstanțe nu ar fi exclus, adaugă aceleași cercuri bulgare, ca Turcia să fie solicitată de Anglia în același mod cum Germania a „solicitat“ Danemarca, pentru lăsarea liberă a trupelor aliate pe teritoriul ei.

Printre acestea: aviația și trupele blindate ar fi primele, iar unități din flotă ar putea să urmeze.

Materialele de aviație și motomecanizate ar putea fi camufluate sub forma trimiterii masive de materiale pentru înarmare, în acord, de altfel, cu unele promisiuni făcute de Anglia

la Adana de a întări forțele de apărare ale Turciei, prin trimiteri de materiale de război.

Prezența unor ofițeri în suita prim-ministrului englez, ar putea însemna și unele măsuri premergătoare instalării de baze aeriene în Turcia.

Asupra ipotezei intrării unor unități din flota engleză în Marea Neagră apreciez ca inutilă acum această măsură. Cel mult simbolic, ar putea să apară unele unități engleze în Strâmători, în cazul când ipoteza trecerii de trupe engleze în Turcia, s-ar realiza.

Asupra scopului eventual urmărit de Anglia prin această procedare apreciez că n-ar fi exclus ca:

– Anglia să urmărească a fi prezentă în regiunile limitrofe ale Mării Negre pentru cazul când victoriile ruse repetate ar face ca forțele sovietice să se apropie periculos de mult de regiuni în care Anglia a avut totdeauna interes: gurile Dunării, petrolul, strâmtorile, și

– pentru cazul când s-ar încerca crearea unui alt front în Balcani.

Cu multe personalități de aci sau din Italia discutând asupra succeselor sovietice căpătate în ultimele ofensive, s-a crezut, mai ales la începutul lor, că ne-am găsi în fața unui ultim și disperat efort sovietic de a-și recăpăta Sudul și, cu aceasta, noi mijloace de rezistență, mai ales alimentare.

Prelungirea ofensivei sovietice și greutatea cu care germanii îi fac față pun multora problema dacă nu s-au înșelat încă o dată asupra capacității de luptă a armatei sovietice, mai ales luată relativ cu diminuarea – dacă nu numai datorită diluării – a acelea a mașinii de război germane.

În prezent, se așteaptă încă noi elemente pentru a se aprecia just actuala situație.

În orice caz, foarte mulți cred că noi evenimente urmează să se producă.

În acest timp, submarinele germane se aruncă energic asupra convoaielor aliate, ce transportă materiale pentru

frontul rus ca și pentru cel din Africa și pentru a diminua cu orice preț tonajul aliat, ce reprezintă un factor important pentru crearea de noi fronturi și cu aceasta în îngreunarea situației Germaniei.

2. *Probleme italiene*

Recenta schimbare intervenită în guvernul italian și numirea contelui Ciano ambasador la Vatican mi-a amintit o convorbire cu un militar în Italia, din care rezulta că Papa lucrează mult, pe terenul diplomatic, pentru Italia, că Anglia ar putea accepta cândva unele discuțiuni de compromis, dar America este intratabilă. O redau acum, încercând a da o semnificație acestei numiri.

De altfel fraza din ultimul discurs al mareșalului Göring, că se poate discuta cu gentlemanii, dar în nici un caz cu sălbaticii din stepile rusești, arată, pare-se, și aci o dorință a Germaniei de a se înțelege cu ceilalți beligeranți, contra Rusiei Sovietice.

Anglia, evident că nu ar putea fi în situația de a se gândi cândva la asemenea sugestii, decât când, din gigantica încheștare dintre germani și sovietici, Germania va fi atât de slăbită încât să nu-i mai poată fi periculoasă.

Atașatul naval la Berlin,
Căpitan comandor **N. Antonescu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 720, f. 74-76.*

42

20 februarie 1943. *Raport al atașatului militar naval român la Berlin privind modul în care erau receptate evenimentele din Bulgaria și situația flotei ruse din Marea Neagră.*

Legatiunea regală a României
în Germania
Atașatul naval

Nr. 150
1943 februarie 23

Către,
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Urmare la nr. 1732;

Am onoare a raporta următoarele: am căutat să continui a verifica informațiunile avute din sursă bulgară, referitoare la chestiunea turcă.

Printre acestea, plecarea studenților turci se adeverește a fi fost numai cazuri izolate, ceilalți continuând a-și urma studiile.

În ceea ce privește conferința de la Adana, din cercuri turcești se afirmă că Anglia începe a se teme de prea mari succese ale Sovietelor și caută, după unele informații:

– să trimită pe mare mai puțin material Rusiei Sovietice,
și

– în schimb, să ofere Turciei largi posibilități de înarmare.

Turcia nu are interesul să se arunce într-un război contra Axei, din partea căreia nu are a se teme de nimic, atenția ei fiind îndreptată spre Rusia Sovietică.

Din aceleași cercuri turcești reiese că, din contră, situația în Bulgaria prezintă semne de nesiguranță. Cunoscuta afinitate cu marea masă slavă a majorității populației, care, în ultimul timp, a suferit, desigur, efectele propagandei sovietice, poate la un moment dat să o miște, răsturnând poate guvernul și regalitate.

Recentele asasinat săvârșite în Bulgaria sunt de natură a ilustra această stare de spirit.

Unii experți turci în probleme navale gândesc că rușii ar putea grăbi aceste manifestațiuni prin debarcări pe coastă bulgară. Sectorul sudic al Mării Negre s-ar putea preta la efectuarea transporturilor, iar anumite legături în Bulgaria ar putea favoriza această debarcare.

Nu știu care sunt informațiile din Bulgaria, mă mărginesc a transmite aceste opinii care socotesc că nu sunt lipsite de interes, pentru a se vedea cum este apreciată situația, respectiv în Turcia de bulgarii de aci și în Bulgaria de cercurile turcești din Berlin.

Posibilitățile de realizare a unei debarcări pe coasta bulgară depind:

- de posibilitățile de transport rusești;
- de absența informativă din partea noastră în sectorul sudic al Mării Negre;
- de absența mijloacelor de reacțiune asupra acestui eventual convoi, desigur bine escortat, pe timpul traversării;
- de situații favorabile create, poate, ad-hoc în Bulgaria.

În ceea ce privește acțiunea flotei ruse în Marea Neagră, O.K.M. crede încă în inacțiunea ei.

În această privință îmi îngădui, însă, a raporta că această flotă, chiar cu pierderi provocate de aviație, există încă, poate escorta și sprijini apoi la debarcare un convoi de trupe, dacă nu în Bulgaria, cum se pretindea mai sus, eventual undeva în Crimeea. Aceasta s-ar putea produce în momentul în care situația de pe frontul de uscat ar impune o asemenea acțiune combinată și dacă nu ar fi luate suficiente măsuri ca această flotă să iasă din astfel de acțiuni cu așa pierderi încât să nu mai îndrăznească curând să încerce operațiuni similare.

Lipsa de atacuri serioase asupra capului de pod Taman, poate să însemne că rușii așteaptă de la reușita manevrei dinspre sud Harkov – pe direcția Lozovaia – Saporojne – Nipru mai mult decât de la o acțiune directă asupra acestui cap de pod.

În adevăr, o înaintare nestăvilă pe această direcție amenință deodată: regiunea Doneț, și Crimeea cu capul de pod Taman.

Cu flota în Marea Neagră, Sovietele pot, în acest caz, să facă inofensive trupele din aceste regiuni, culoarul de la sud de cotul Niprului către interior fiind insuficient alimentării trupelor din această ultimă regiune.

Transporturile pe mare pot deveni foarte greu de executat, atât pentru alimentarea frontului cât și pentru evacuare. În orice caz, trebuie contat, dacă se stăruie în ele, pe pierderi serioase.

Ultimele acțiuni, de altfel, pe cât știu, rare, ale flotei de suprafață ruse în preajma litoralului nostru, a celui bulgar și al Crimeii, a vizat interceptarea transporturilor noastre. Asemenea acțiuni se pot repeta, mai ales în faze critice ale luptelor de pe frontul de Răsărit /sectorul de sud/.

Tot de la O.K.H. aflu:

– că dezghețul ce a intervenit în ultimul timp favorizează legătura și transporturile în regiunea Kerchi, unde inițial gheața le făcea imposibile,

– că, pentru a evita aceste inconveniente, s-a încercat bombardarea gheții cu aviația,

– că rușii nu au atacat încă în regiunea Kerchi decât cu aviația,

– că la Kerson nu ar fi decât un feribot pentru comunicația peste fluviu.

Personal, cred că nu este exclus ca în porturile răsăritene ale Mării de Azov, Sovietele să aducă și ambarcațiuni ușoare sau pontoane de transport pentru un eventual atac al Crimeii și din această parte, în cazul când situația generală ar impune o asemenea acțiune. De la O.K.M. mi se spune că germanii dispun, în aceste regiuni, de flotila lor de vedete rapide.

Dezghețul poate, însă, să îngreuneze întrucâtva înaintarea sovietică.

Atașatul naval la Berlin,
Căpitan **N. Antonescu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 347, f. 77-79.*

43

17 iulie 1943. *Dare de seamă a atașatului militar român la Bratislava privind situația din Slovacia în perioada 8-17 iulie 1943.*

Atașatul militar Bratislava

Dare de seamă
pentru decada 8 -17 iulie 1943

I. Slovacia

1. Slovacii față de Ungaria

La 5 iulie s-a serbat, în liniște, ziua slovacilor din străinătate, luând parte și delegații slovacilor din alte țări, printre care și șeful partidului slovac din Ungaria.

Este demn de remarcat discursul domnului Sokol, președintele Parlamentului slovac; extrag următoarele:

„Nu vrem nimic ce nu ne aparține, dar cu nici un preț nu renunțăm la ceea ce este al nostru și asupra căruia avem dreptul... Iar când, în numele unei culturi superioare sau sub titlul unei misiuni istorice deosebite, în Europa Centrală răsună glasuri care cer reconstruirea Ungariei mari, răspunsul nostru este limpede și simplu: slovacii au drepturi istorice asupra teritoriului Slovaciei“.

Este inutil să comentăm, fiindcă frazele sunt clare.

În legătură cu manifestația de la 16 iunie (despre care am raportat), ministrul adjunct de la Externe (care de fapt conduce Ministerul de Externe) mi-a spus că a cercetat cu detectivi de încredere și a stabilit că nu s-a manifestat contra germanilor, ci numai contra ungarilor; au fost însă agenți unguri care au comunicat falsuri grosolane legației germane, pentru a înăspri relațiile slovaco-germane și, ca urmare, Ungaria să profite de pe urma încurcăturilor ce va produce.

Cu această ocazie, ministrul adjunct de la Externe m-a întrebat dacă România a luat măsuri pentru re completarea materialului pentru că, spune dânsul, știa că am avut pierderi considerabile, ceea ce putea influența atitudinea Ungariei și evenimentele în viitor în spațiul dunărean-carpatic. A adăugat apoi că scopul Ungariei este clar, deoarece a fost definit deseori de conducătorii și oamenii politici unguri, repetând în fond ceea ce a spus acum 2 ani un deputat ungar în parlamentul unguresc: Ungaria trebuie să aibă permanent în interior o armată cât mai mare (circa 1 1/2 milion) pentru ca la sfârșitul acestui război să poată restabili ordinea în acest spațiu (ordinea frontierelor vechi).

L-am asigurat că armata română nu a pierdut atât material cât spun ungarii, că s-au luat cele mai complete măsuri de re completare (din interior și exterior) și că România privește cu seninătate viitorul, fiind sigură că rezultatul va fi bun. Și am adăugat și dânsului ceea ce am repetat de multe ori și șefilor mari ai armate slovace, că este necesar ca Slovacia să pregătească perfect mobilizarea tuturor forțelor statului, pentru a avea maximum de putere dacă și când va fi nevoie, insistând în special asupra formării de cadre și stocuri de muniții.

Acțiunea presei slovace continuă, cu intensitate crescândă, demascarea propagandei și scopurilor Ungariei. În acest scop, presa analizează toate cărțile, revistele, ziarele, discursurile, festivitățile (patriotice, religioase și culturale) etc. Voi cita mai jos cele mai de seamă:

– Discursul primului-ministru Kallay de la 29 mai 1943 a fost mult timp și pe larg comentat. Ziarul „Narodnie Noviny“ răspunde: „Nici un slovac să nu fie sub stăpânirea străină. Asemenea s-a răspuns și discursului arhiducelui Jozef Francisc de la 23 mai 1943 când se știe că s-a prezentat o hartă a Ungariei Mari în flori sădite, s-au sfințit steaguri regionale pe care era brodată harta Ungariei Mari (teritoriile Slovaciei și Ardealului în negru) și în discursuri s-a spus că toate regiunile trebuie să se întoarcă la Ungaria Mare.

Ziarul „Gardista“ din 17 iunie 1943 a relevat că radio Budapesta a falsificat un articol al italianului Gajda din „Giornale d' Italia“ în care acesta a scris despre tradiția milenară a Ungariei în sensul apărării individualității și independenței, pe când radio Budapesta a spus: „integritatea milenară și scopurile politicii maghiare se identifică cu scopurile politicii italiene“.

Ziarele arată apoi că ungurii din Slovacia au prea multe libertăți și totuși sunt nemulțumiți și răi. Astfel, la Banska Bystrica, din 14.000 locuitori sunt numai 364 unguri și, între ei, numai 175 catolici; pentru aceștia se face serviciul religios în limba maghiară odată pe lună la două biserici și toate botezurile, cununiile și înmormântările ungarilor se fac în ungrește. Totuși ungurii nu sunt mulțumiți cu atât: un preot de acolo (desigur, ungar) nu admite ca tineretul să se înscrie în întregime în organizația tinerimei Hlinka și, pentru elevele slovace, a făcut o organizație religioasă specială în care se învață cultul Sfântului Ștefan. Mai mult, ungurii se și revoltă și reclamă lucruri absurde: urmând ca în acel oraș să fie numit un nou preot, și cel ales neștiind limba maghiară, ungurii s-au plâns la Sfântul Scaun (nu direct, ci prin intermediul unei capitale străine, lesne de ghicit) spunând că sunt persecutați.

Ziarul „Slovak“ din 10 iunie 1943 spune că un părinte slovac din Ungaria, al cărui fiu prestează serviciu în armata ungară a primit o carte poștală de la comandantul unei com-

panii de honvezi, în care i se cere să permită schimbarea numelui fiului său (scopul se înțelege: statistica și naționalitatea se schimbă).

Toate acestea, dovedesc îndeajuns de bine că relațiile dintre cele două popoare sunt dușmănoase, fiindcă Ungaria a răpit teritorii de la Slovacia și acum ar vrea să o înghită complet. Pentru aceasta, Slovacia simte nevoia și caută relații cordiale cu România.

2. Slovacia față de „Cehoslovacia“

Conducătorii politici slovaci și presa comentează și răspund tuturor emisiunilor de radio și discursurilor „Cehoslovacilor“ de la Londra, și mai ales acelea ale lui Beneș. Întotdeauna se afirmă că în Slovacia este libertate, ordine, liniște, îndeplinire și progres.

La o declarație din 30 iunie 1943 a guvernului „cehoslovac“ din Londra, în care se spune că Cehoslovacia va fi unitară (deci nici vorbă de autonomii regionale) și de această părere sunt toți emigranții (deci și slovaci bine cunoscuți: Slavik, Lichne Ioan Becko și generalul Viest) a răspuns ministrul de Interne slovac, Mach, spunând: „Am dovedit prin fapte că suntem capabili nu numai de autonomie dar și de stat independent; întreaga națiune slovacă respinge programul emigranților“.

Cu această ocazie, Mach a făcut și o legătură cu operațiile din Sicilia, spunând: dușmanii vor încerca să lățească [sic!] știri alarmiste și la noi; dar suntem în războiul de al cărui mers depinde soarta Europei și a națiunii slovace. Suntem de partea acelor care ne recunosc ca națiune și sprijină independența noastră. Numai Europa poate ieși victorioasă; chiar dacă nu ar surveni imediat o victorie bolșevică, victoria puterilor din afara Europei ar însemna pregătirea victoriei bolșevice și deci distrugerea tuturor valorilor culturale de către

anarhia bolșevică.

Cu alte cuvinte, guvernul slovac ia atitudine netă contra restaurării Cehoslovaciei și declară că va continua lupta alături de Germania.

Un semn de întrebare rămâne, însă, președintele Republicii Slovace, care (ca preot catolic) pare că are legături cu Vaticanul și nu se poate ști ce lucrează.

În afară de aceasta, după cum am mai raportat deja, se observă în popor o sporire a nemulțumirilor față de război și de germani, se regretă timpurile de belșug ale Republicii Cehoslovace și rândurile „cehoslovacilor“ sporesc.

3. Legătura cu Croația

În cadrul legăturilor de prietenie, o delegație de ustași croați a sosit în Slovacia la finele lunii iunie. Acum se află în Croația o delegație a tineretului studentesc slovac, care a răspuns astfel invitației studenților – ustași; cu această ocazie, se va încheia o convenție pentru colaborarea universitară slovaco-croată.

4. Diverse (interne)

Cu ocazia promovării comandanților Serviciului de muncă slovac, președintele Republicii le-a ținut o cuvântare, spunând:

„Serviciul de muncă slovac a fost înființat și organizat pe baza datelor culese de la Serviciul de muncă german.

Anumite cercuri nu au privit cu ochi buni această instituție, deoarece o socoteau un lagăr de muncă (în care erau internați acei care constituiau o greutate pentru popor și făceau de râs numele slovac).

Serviciul de muncă este un atelier în care se făurește noul popor slovac, conform cerințelor europene moderne, iar instrumentul de bază este munca, [sic!] care înobilează pe omul slovac.

Azi, opinia publică slovacă deja își dă seama că Serviciul de muncă slovac este o instituție bună“.

Parlamentul slovac a votat o lege privitoare la reforma Consiliului de Stat și a articolelor 51 și 52, privitoare la acest consiliu. În esență, se prevede că acest consiliu este compus din 10 membri, din el fac parte de drept primul ministru și președintele Parlamentului, ceilalți fiind numiți de președintele republicii (care numește și pe președintele și vicepreședintele Consiliului de Stat); durata mandatului: 3 ani. Dezbaterile nu sunt publice, dar hotărârile se publică în Monitorul Oficial. Competența consiliului se restrânge numai la problemele care nu pot fi rezolvate de factorii constituționali.

În atribuțiile acestui consiliu de stat intră și judecarea președintelui și miniștrilor, precum și luarea mandatului deputaților. Se înțelege de la sine cum va fi judecat președintele republicii de către un consiliu numit de el. Până aci, consiliul avea și atribuția de a judeca actele politice, activitatea președintelui; lucru abrogat acum.

Prin această lege, puterea președintelui republicii sporește, iar atribuțiile consiliului se limitează la problemele mari.

O nouă lege reglementează asigurările sociale pentru caz de boală invalizilor, bătrânilor, văduvelor și orfanilor, dacă după legea în vigoare au dreptul la asigurare (au o pensie) și dacă trăiesc pe teritoriul republicii.

Asigurații au drept la îngrijire medicală (medic, medicamente, băi), ajutoare pentru nașteri (moașă, ajutor medical), pentru ei, soție și copiii până la 17 ani, dacă sunt în sarcina pensionarului și nu au asigurare proprie.

Legea a intrat în vigoare la 30 iunie 1943 și se va aplica până la sfârșitul lunii în care apărarea militară a statului va lua sfârșit.

Statul slovac face un împrumut de 500 milioane coroane (al treilea împrumut al Republicii Slovace), care poate fi subscris de toate instituttele bancare de la 10 - 31 iulie 1943

la cursul de 97%, cu dobândă de 4,5% pe jumătate de an, plătită la 16 martie și 16 septembrie ale anului, primul cupon fiind plătit la 16 martie 1944. Împrumutul se va amortiza în maximum 20 ani, prin trageri anuale. Ministerul de finanțe poate cumpăra oricând titlurile.

La 8 iulie Parlamentul a votat o lege privitoare la impozitul de război asupra veniturilor întreprinderilor și un supliment la impozitele agricole și imobiliare. Vom vedea în Monitorul Oficial în ce constau noile impozite, dar repercusiunea se simte: indicele de trai este în urcare.

Tot în acea zi s-a votat și legea privitoare la sporirea producției agricole, în care scop s-au afectat 9,1 milioane coroane rămase de anul trecut, plus un nou fond de 4,9 milioane.

În același timp, Oficiul suprem de aprovizionare a publicat o ordonanță prin care obligă pe agricultori să aibă semințele necesare pentru anul 1944 cu cel mult 2 – 4% corpuri străine și greutate hectolitră minimum 90%.

Primăriile vor controla executarea ordonanței (și Oficiul suprem).

Aprovizionarea cu semințe se face, în principiu, din recolta proprie. Cantitatea de asigurat pentru un pogon: grâu 130 kg, secară 130 kg, orz 130 kg (pe 4 rânduri 170 kg), rapiță 8 kg, sfeclă 8 kg, ovăz 150 kg, porumb 50 kg, mei 3 kg, mazăre 150 kg, fasole 125 kg, cartofi 1600 kg, trifoi 12 kg. Agricultorii care nu au recoltă proprie suficientă, vor primi semințe de la stat.

Agricultorii sunt obligați să vândă tot prisosul de cereale, stabilit de Camera agricultă, la prețul maximal.

Banca Națională slovacă a dat instrucțiuni tuturor institutelor bancare că orice credit mai mare ca 50000 coroane se acordă numai cu aprobarea Băncii Naționale care examinează motivul cererii.

În felul acesta, desigur că creditele vor fi acordate numai dacă nevoile ce încadrează în planul general al statului pri-

vind economia generală, industria și lucrările publice.

O nouă modificare la legea pensiilor mărește sporul de scumpete cu 100%, ridică plafonul pensiei maxime de la 20000 la 30000 coroane, prescrie că, dacă pensionarul are și o leafă de activ, va avea pensia redusă la jumătate.

Mărirea sporului de scumpete este consecința inevitabilă a creșterii excesive a indicelui prețurilor, în ultimul an.

Evreii. Ordonanța guvernamentală din 22 iunie 1943 dispune ca, până la 31 octombrie 1943, să se înscrie la serviciul statistic toate creanțele asupra evreilor deportați sau care au părăsit Slovacia, care nu au fost achitate de debitorii evrei până la 30 iunie 1943.

Ordonanța adaugă:

– pentru creanțele care nu vor fi înscrise la timp, statul nu ia nici o garanție;

– creanțele devin valabile la plată numai dacă creditorul dovedește că acele creanțe nu au fost recunoscute de stat.

De aci rezultă că statul slovac ia asupra sa obligațiile evreilor deportați sau plecați și pare că va executa plata lor. Ce substrat, ce scop are această măsură? Trei ipoteze mi se par destul de logice (de ia cercurile de aci nu am putut afla ceva precis):

– moralitatea statului: odată ce statul a forțat pe evrei să plece în Rusia (deportați), el înțelege să nu aducă prejudicii celorlalți cetățeni care erau creditorii evreilor. Această ipoteză are o latură slabă: dacă măsura este logică față de creanțele evreilor deportați, nu mai are sens pentru evreii fugiți.

Anchetă polițienească: cerând înscrierea creanțelor, statul poate afla persoanele care au avut legături cu evreii și deci poate să le supravegheze activitatea. Și această ipoteză are o latură slabă: de vreme ce se impune înscrierea numai pentru creanțele neachitate până la 30 iunie 1943, înseamnă că statul nu poate afla și persoanele care au primit banii până la acea dată.

În fine, poate fi o măsură de prudență pentru eventualitatea unei victorii inamice, așa ca statul slovac să dovedească grija sa pentru datoriile evreiești. Dar și această ipoteză are o latură slabă: faptul deportării este suficient pentru a dovedi cum a tratat statul slovac pe evrei.

În concluzie, cred că statul slovac a avut în vedere mai ales prima ipoteză: a nu aduce prejudicii creditorilor cetățeni slovaci.

5. Armata slovacă

Transporturile oamenilor și materialului pentru fosta Divizie rapidă s-au terminat. S-au trimis din interior 10000 oameni din noul contingent instruit, tot materialul de artilerie, circa 80% puști mitraliere și 60% mitraliere. Din trupa aflată înainte la acea divizie rămân circa 2800 oameni, iar ceilalți sunt pe drum spre țară, pentru a trece la vatră sau unitățile din interior (după contingent). În felul acesta, divizia va avea un efectiv de circa 12 – 13000 oameni, adică aproape complet (până acum avea 40 oameni de companie infanterie).

Divizia se află acum la Perekop și după organizare, va trece în apărarea coastei de vest a Crimeei, la nord de Sevastopol (desigur până la inclusiv Eupatoria).

Din interior se vor mai trimite oameni și la Divizia de siguranță care acum se află în zona Minsk (C. G. divizie), căci locul său în zona Jitomir – Kiev a fost luat de trupele ungurești, în felul acesta se mai completează și această divizie care, în prezent, are 80 – 90 oameni de companie.

Șeful Statului Major slovac mi-a spus că pe timpul cât divizia slovacă ocupă zona Jitomir, călătoria era simplă și în siguranță. De când sunt trupele ungurești, au apărut foarte multe bande de partizani și călătoria nu mai este posibilă decât în coloane de mai multe automobile.

Aviația slovacă s-a dezvoltat, cu material german, și acum are mai multe escadrile pe front; în plus, are aviatori la o școală de bombardament în Crimeea.

Germanii sunt tot mai nemulțumiți de disciplina din armata slovacă; dar laudă activitatea aviației slovace care are mult elan și succese importante.

Șeful Statului Major slovac mi-a spus că s-a hotărât ca, pe viitor, o dată pe lună să organizeze vizite pentru atașații militari la regimentele slovace.

De la 1 iulie 1943, o nouă lege slovacă stabilește condițiile pentru mărirea salariului funcționarilor care sunt mobilizați sau concentrați în armată, jandarmerie, grăniceri, serviciul de siguranță în uniformă și formațiunile cu organizare corespunzătoare armatei, precum și pentru funcționarii civili care lucrează în strânsă legătură cu armata, pe timpul apărării statului: timpul petrecut pe front în luptă se socotește dublu, pe front în afara luptei se socotește 1,5 și la partea sedentară numai 1,25.

II. Alte state și diverse

1. *Ungaria*

Informațiile de la Marele Stat Major slovac, ofițerii slovaci care au călătorit prin Ungaria și ministrul adjunct de la Externe arată că:

Ungaria are foarte multe trupe la frontiera croată, mai ales în teritoriul luat de la Iugoslavia. Se subînțelege că un prin motiv ar fi siguranța față de bandele de rebeli din Croația și Serbia, altul ar fi evacuarea zonei ungare ocupată de trupele germane etc.

Nu se confirmă că ungurii ar fi făcând instrucție la carul de luptă german Tiger și informații neverificate arată că nici nu ar fi astfel de care în Ungaria.

Totuși, un informator a văzut la 15 iulie lângă Budapesta un tren cu vagoane germane, încărcat cu care de luptă având un tun de calibru mare, cu frână de gură.

Unii informatori afirmă că în Ungaria este îngrijorare și demoralizare din cauza atacurilor din Sicilia, deoarece spri-

jinitorul Ungariei (adică Italia) este în situație grea. Mulți unguri regretă politica dusă de Ungaria și mai ales faptul că a ocupat teritoriile de la Cehoslovacia și Iugoslavia; unii chiar susțin că era mai bine dacă se respecta pactul ungaro-iugoslav și se adopta atitudinea Iugoslaviei.

Nu este exclus să asistăm la un reviriment politic, de aceea, trebuie o supraveghere tot mai atentă, pe măsura evoluției situației în Mediterana.

La frontiera ungaro-slovacă a avut loc un incident între vameși, care s-a lichidat fără urmări politice.

Trupele slovace care se înapoiau de pe front au fost obligate să treacă cu trenul prin Ungaria (Ucraina subcarpatică și Kosice); în trecerea prin Ungaria, li s-a impus brutal să retragă drapelele slovace ce puseseră pe vagoane și să închidă vagoanele.

În gările ungurești prin care au trecut aceste trupe (și care sunt aproape de frontiera slovacă) era afișate hărți ale Ungariei mari de acum 40 ani, teritoriile aflate la slovaci și români fiind îndoliate (vopsea neagră).

Toate acestea au dat de lucru Șefului Statului Major slovac care se pare că a avut întrevederi aprinse cu atașatul militar ungar de aci, de vreme ce mi-a spus că nu prea s-a înțeles cu el și este nemulțumit de măsurile și propaganda ungu-rească.

2. *Croația*

Un ofițer slovac care a călătorit în Croația și alt ofițer superior de aci mi-au dat următoarele informații:

Situația politică este foarte confuză și grea. Macek, conducătorul spiritual croat, s-a retras la țară și nu are nici un contact cu poglavnicul. Masa croaților este contra italienilor și poglavnicului.

Liniștea și siguranța sunt precare: bandele de partizani din regiunea sud sunt pe cale de a fi eliminate, dar au apărut alte bande în centru și nord, care distrug podurile, ard loca-

litățile, atacă trenurile și gările etc. Sunt 5 partide de rebeli: sârbi naționaliști, croați contra italienilor, comuniști, croați contra poglavnicului etc.

Armata croată este o ficțiune: un comandament mare, cu generali mulți și o armată mică, fără echipament și nici armament.

Maiorul Krpan, fost atașat militar croat la Bratislava, se află stabilit în Ungaria. Un ofițer superior slovac mi-a spus că este dezertor și s-a înscris în armata ungară. Ofițerul care a călătorit în Croația mi-a spus că nu este dezertor, ci stă în Ungaria din cauza datoriilor și neînțelegerilor familiale și că Ministerul Apărării Naționale croat i-a spus că are 6 luni concediu.

Adaug că maiorul Krpan era fost ustaș, omul mareșalului Kwaternic și, după cele ce știu, nu fusese ofițer înainte de crearea statului croat.

3. Părerii germane despre români

Generalii Schlieper și Keiper, șefii misiunilor germane din Slovacia, au fost pe front în ultimele 3 luni. La înapoiere mi-au spus următoarele:

Deosebită admirație au avut pentru disciplina trupelor române din Crimeea și vitejia cu care luptă în Kuban. Generalul Keiper a adăugat: „soldatul român este exemplul de disciplină, instrucție și moral, nu ca soldații altor aliați!“ Din convorbire am înțeles că făcea aluzie la trupa slovacă.

Au fost impresionați de repeziciunea cu care industria de orice fel din Odessa a fost repusă în stare de funcționare.

În fine, generalul Keiper a admirat metoda română față de populația din Transnistria, căreia s-a dat libertatea și proprietatea, cu condiția de a munci. Dânsul a adăugat că este o metodă fericită, care dă rezultate politice și economice foarte bune și este păcat că nu am făcut și noi (germanii) așa, ci s-a oprimat populația.

Ambii generali au fost mișcați de primirea călduroasă ce le-a făcut domnul guvernator al Transnistriei.

Ziarul german local nu a scris despre vizita domnului ministru Petrovici decât vreo 3 notițe de câteva rânduri, la loc obscur.

III. Mersul fabricațiilor

Se mențin toate cele raportate în darea de seamă înaintată cu nr. 117 din 18 iunie 1943.

Ofițerul nostru de la fabrica Skoda din Dubnica (Slovacia) mi-a raportat că inginerii și maiștrii (marea majoritate sunt cehi) sabotează lucrul pentru Germania într-un mod care nu poate trăda bănuieli și pun în imposibilitate pe germani de a reacționa. Astfel, la orice comandă nouă, piesă nouă, modificări etc., la primirea comenzii procedează la fel la fel de studii și experiențe chiar pentru cele mai mici lucruri și pentru cele mai clare procedee arhicunoscute; în felul acesta timpul trece și livrarea întârzie considerabil.

Pentru comenzile noastre arată, însă, bunăvoință și ar merge foarte repede, dacă nu s-ar opune delegatul german.

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
dosar nr. 1269, f. 357-364.*

44

21 iulie 1943. *Raport al atașatului militar român la Budapesta privind situația industriei de război ungare.*

Legătuinea regală a României
în Ungaria
Atașatul militar

Nr. 168
12 iunie 1943

Atașatul militar din Ungaria
către,
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Am onoare a raporta că, într-o convorbire recentă pe care am avut-o cu atașatul militar german asupra posibilităților de înarmare ale Ungariei și de completarea pierderilor suferite de unitățile Armatei a II-a pe Frontul de Est, am cules următoarele informațiuni:

1. Industria de război maghiară este, într-adevăr, destul de dezvoltată însă în prezent, din cauza lipsei unor anumite materii prime și a angajamentelor pe care și le-a luat de a fabrica anumite materiale pentru armata germană, posibilitățile sale sunt reduse considerabil.

2. În fabricile importante, în care Germania are comenzi (de exemplu la Csepel și Diosgyör), fabricația este pusă sub control german.

În acest scop, atașatul militar german are ca ajutor un ofițer tehnician și o grupă de 12 ingineri specialiști în diferitele ramuri industriale, care controlează și dirijează activitatea acestor fabrici.

3. Numai acestor fabrici li se trimit din Germania materiile prime de care au nevoie.

4. De asemenea, și armata italiană are comenzi importante în această țară.

5. În această perioadă, industria germană nu furnizează Ungariei nici o armă, nici un tun, nici un tanc etc.

6. Activitatea industriei de război maghiare este micșorată, de asemenea, și din cauza sabotajului pe care-l execută evreimea diriguitoare și lucrătorii comuniști.

În legătură cu aceasta, colonelul Pappenheim îmi spunea că săptămâna trecută s-a descoperit la Komárom, unde s-a evacuat din Germania o anumită fabrică, un mare complot comunist, care urma să arunce în aer niște ateliere importante.

O altă sursă, de asemenea serioasă, mi-a declarat că și la Diosgyör s-a descoperit, cam în același timp, o altă orga-

nizație, care intenționa să dea foc la o fabrică de pulbere (sau depozit de pulbere și explozibile?). În fața celor peste 20000 lucrători ai acelor întreprinderi, au fost spânzurați 3 din cei bănuți ca autorii acestui complot.

Atașatul militar,
Colonel **Al. Cozloschi**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 1180, f. 39-40.*

45

27 iulie 1943. *Dare de seamă a atașatului militar român la Bratislava privind situația din Slovacia în perioada 18 – 27 iulie 1943.*

Atașatul militar,
Bratislava

Dare de seamă
pentru decada 18 – 27 iulie 1943

I. Slovacia

1. Armata

Delegații italieni pentru vânzare de avioane italiene armatei slovace au revenit pe la 13 iulie, aducând și avionul; este vorba de avionul de bombardament Savoya-Marcheti 84 bis „care se încearcă acum în Slovacia“, urmând a se cumpăra aproximativ 20 avioane, la prețul de 3 milioane coroane slovace bucata, plus stocul de piese de schimb și atelierele necesare.

În felul acesta se va epuiza soldul de 120 milioane coroane slovace cu care Italia a rămas datoare Slovaciei, din schimburile comerciale.

2. *Slovacia și România*

a) Discursul domnului mareșal Antonescu (cu ocazia înălțării în grad a noilor ofițeri, 18 iulie 1943, la Sibiu) a găsit loc în presa de aci. Presa slovacă a redat ideile esențiale fără alterare: exemplu anexa 1.

Ziarul german local „Grenzbote“ a publicat în numărul din 19 iulie o notiță – anexa 2 – în care spune: „Mareșalul Antonescu a ținut o cuvântare în care a arătat tinerilor ofițeri eforturile armatei române în lupta contra bolșevismului, prezentând această efortare ca exemplu pentru ei“. Același ziar, în numărul din 21 iulie publică o nouă notiță – anexa 3* – în care ar vrea să spună că citează capitolul esențial al discursului (de vreme ce-l pune între ghilimele): „Noi ne uităm în ochii amicilor și ai inamicilor și spunem deschis, că națiunea română nu va dispărea. Noi n-am dorit niciodată pământ străin și niciodată n-am exploatat ceasul greu al vecinilor noștri pentru ai împlânta cuțitul în spate. Noi n-am făcut niciodată nedreptăți și niciodată n-am urmărit sfatul răzbunării. Noi credem și dovedim prin fapte că, în timpurile grele de astăzi, rațiunea elementară cere o colaborare contra pericolului comun. Noi am dovedit că suntem gata să aducem și cele mai mari jertfe, pentru ca să ne apărăm locul nostru în Europa. De aceea, putem să privim liniștiți viitorul, cu siguranța pe care ne-o dă conștiința prin rezolvarea problemelor impuse nouă“.

Însă se vede clar că acest citat a adunat de ici de colo câte o propozițiune și, mai adăugând ceva, a construit un ansamblu care convine ideii directe a propagandei ger-

* Anexele nu se publică.

mane: că domnul mareșal a vorbit de pericolul comun (bolșevismul) și necesitatea de a lupta, cu toți, contra lui. Ziarul german nu pomenește nimic de ideea dominantă a discursului: Ardealul.

Din convorbirile ce am avut nu am putut încă dovedi cum privește oficialitatea slovacă discursul domnului mareșal; trebuie să așteptăm să fie studiat.

Ministrul german de aci s-a făcut că nu cunoaște discursul (la 24 iulie), dar mi-a spus două lucruri care trădează ceea ce se petrecea în gândul său:

„Văd că relațiile dintre România și Ungaria sunt foarte rele, încordate, și mă întreb de ce“. La aceasta i-am răspuns: „Ce ar zice germanii dacă li s-ar răpi Silezia sau Prusia, căci același lucru este pentru noi Ardealul“. „Am auzit că anglosaxonii spun că ar fi neînțelegeri între mareșalul Antonescu și baronul Kilinger; ce este adevărat?“ I-am răspuns că nu știu absolut nimic și dânsul a adăugat că nu crede astfel de zvonuri.

După aceasta, ministrul german a făcut un elogiu domnului mareșal Antonescu și României, spunând în final: „un adevărat soldat, cinstit și loial; România a avut cele mai mari pierderi dintre toți aliații noștri și știu că are și acum armată numeroasă în Rusia, pe când alți aliați ar dori să facă războiul fără pierderi, stând acasă“.

Nu am putut să obțin precizii asupra căror aliați s-a gândit când a spus aceasta, dar ceva mai târziu a spus:

Vorbind de Slovacia: „camarazii mei (ca ofițer de rezervă, ministrul a luptat pe front în Polonia și Franța) care au luptat alături de slovaci, mi-au spus că armata slovacă s-a bătut foarte bine“. Deci nu fusese vorba de aliatul slovac.

Vorbind de Sicilia, ministrul a explodat: „unde este flota și armata italiană a unui popor de 40 milioane, deci peste 100 divizii?“

Nu am putut obține nimic cu privire la Ungaria.

În fine pentru a încheia această paranteză, voi aminti că ministrul german a repetat enervat de câteva ori o întrebare ciudată: „rușii atacă peste tot; ce vor ei să facă, ce urmăresc?” Și apoi a adăugat că are încredere în victoria finală și va cere să plece din nou pe front fiindcă nu-i convine activitatea de birou; acest ultim lucru mi-l spune pentru prima oară și am avut impresia că scopul era altul decât cel spus.

b) La 20 iulie 1943, în cadrul unei solemnități care a avut loc la locuința domnului ministru Elefterescu, domnia sa (asistat de mine) a remis decorațiile românești la 20 de ofițeri slovaci, printre care și ministrul Apărării Naționale, general Catlos Ferdinand.

Din cuvântarea domnului ministru Elefterescu rețin următoarele pasaje mai importante: „Deja în anul trecut, România a arătat cât de mult prețuiește armata slovacă, când însăși mareșalul Antonescu, conducătorul statului nostru, a dat cea mai înaltă decorație militară română – ordinul „Mihai Viteazul” – Excelenței Sale domnului general Catlos, creatorul armatei slovace de azi. După cum, în trecut, poporul român a luptat împreună cu poporul slovac pentru înlăturarea stăpânirii străine asupritoare, tot așa, azi luptă în comun contra celui mai mare pericol al Europei, contra bolșevismului. În lupta din Răsărit, armata slovacă a arătat cât de hotărâtă este să apere independența statului slovac; și tot atât de hotărâtă este să lupte cu vitejie pentru realizarea tuturor drepturilor poporului slovac. Dacă viitorul o va cere, armata română și slovacă vor lupta tot împreună, pentru realizarea drepturilor naționale sfinte... gândul meu se îndreaptă cu respect spre conducătorul statului slovac... și pentru Slovacia liberă și întregită”.

Generalul Catlos a răspuns, spunând (părțile importante): „acest act festiv de decorare este o manifestație vădită a legăturilor strânse și cordiale care unesc pe militarii români și slovaci. Pe frontul de Răsărit, în lupta comună și într-o colaborare exemplară, am avut norocul de a ne cunoaște mai

de aproape cu soldații români și a intensifica legăturile care deja din trecut au fost o binecuvântare pentru popoarele noastre. Militarii slovaci vor purta cu mândrie aceste decorații prețioase care simbolizează tradiția glorioasă a armatei române care, ca și în trecut, așa și acum, aduce sacrificii mari pentru un viitor mai bun al Europei. Vă rog, domnule ministru, să transmiteți Maiestății Sale Regelui Mihai I omagiul respectuos și mulțumiri sincere pentru distinsele decorații, iar domnului mareșal Antonescu, expresia admirației noastre și asigurarea că în această mare luptă istorică vom lupta în comun până la victoria finală”.

Presă slovacă și germană (locală) a publicat dări de seamă asupra festivității: anexele 4, 5 și 6*.

Însă presa slovacă a modificat ideea din ultima propoziție a discursului domnului ministru Elefterescu: în loc de „Slovacia liberă și întregită” a scris „Slovacia liberă și oțelită”. Se poate ca la mijloc să fie numai o eroare de tipografie deoarece diferența se rezumă la o literă: în loc de „zcelené”, s-a scris „zocelené”.

3. *Slovacia și Ungaria*

Șeful propagandei slovace, ministrul Tido Gaspar, a fost la 15 – 18 iulie în vizită oficială la Budapesta pentru a înapoia vizita lui Ullein-Reviczky, șeful presei din ministerul de Externe ungar; cu această ocazie, a vizitat și unele instituții ale grupului etnic slovac din Ungaria.

Ziarul maghiar din Bratislava a scris, cu această ocazie, un lung articol elogios la adresa ministrului slovac Gaspar și a insistat asupra nevoii ca Ungaria și Slovacia să se cunoască mai bine, spre a se ști adevărul și astfel să fie posibilă o împăcare, respectând independența națională și de stat și trăind în pace și bună înțelegere.

* Nu se publică.

Ministrul Gaspar a comunicat domnului ministru Elefterescu că la Budapesta i s-a spus: cu Slovacia ne înțelegem, nu avem nici o aspirație în direcția Slovaciei, dorim să fim în pace și colaborare; dar cu România nu ne putem înțelege fiindcă activitatea și scopurile române sunt brutale.

Se vede prea bine scopul politicii maghiare: neutralizarea Slovaciei, până ce va trece momentul critic româno-maghiar.

Întrebând pe ministrul german de aci asupra a ceea ce a vorbit Gaspar cu ungurii, dânsul mi-a răspuns: frazeologie. Dar după aceasta a adăugat că Gaspar nu va mai merge ca ministru slovac la Sofia (știm că s-a cerut deja agreementul) pentru că este mai util aci, în Slovacia. Și aceasta, desigur că spune ceva.

În timp ce Gaspar era la Budapesta, ministrul de Interne slovac a dat o ordonanță prin care se ordonă ca toate firmele și inscripțiile scrise într-o limbă slovacă necorectă să fie corectate în două luni; iar până la 15 noiembrie 1943 să fie înlăturate toate statuile, simbolurile sau icoanele care sunt contra ideii slovace sau care amintesc timpuri de subjugarea națiunii. Deși această ordonanță vizează, poate, întâi ștergerea urmelor Cehoslovaciei totuși, ne amintim că la 16 iunie manifestații contra Ungariei ceruseră așa ceva pentru a șterge de aci urmele Ungariei; deci cred că ordonanța vizează și pe unguri.

Vizita lui Gaspar la Budapesta, deși în cadrul protocolului de a răspunde unei vizite ungurești la Bratislava, este posibil să fi avut și alte scopuri. Unii de aci spun că nu este exclus ca Gaspar să fi fost solul slovacilor anti-cehoslovaci pentru a vedea posibilitățile de independență sau chiar unire cu Ungaria, pentru a scăpa astfel de pericolul cehoslovac, este vorba de Tuka-Mach). Personal nu cred defel acest lucru, deoarece un ministru ca Gaspar nu poate face nimic fără știrea președintelui Tiso, pe care îl știm anti-maghiar.

4. Slovacia și Cehoslovacia

Ziarul „Gardista“ anunță că Beneș organizează colaborarea cu fostul ministru maghiar Karoly, planul comun vizând organizarea bazinului dunărean și corespunzând intereselor anglo-saxone și bolșevice; căci, spune „Gardista“, se știe că, într-un timp, Karoly pregătea teren pentru teroarea bolșevică din Ungaria, iar Beneș a jucat un rol asemănător.

5. *Diverse*

Ministrul german de aci m-a întrebat dacă știu ceva despre pericolul comunist din Slovacia și mi-a spus că aceștia sunt bine organizați, dar toți șefii sunt închiși în lagăr, așa că nu este teamă.

Un slovac mi-a spus că la tunelul care se construiește spre estul Slovaciei lucrătorii arată pe față idei comuniste.

Se știe că primul ministru slovac Tuka se află în cură la o stațiune germană (Gastein). Ministrul german de aci mi-a spus că se va duce să-l vadă și că slovacii spun că Tuka nu se va mai înapoia în Slovacia, ceea ce dânsul nu crede.

Se știe că Tuka a demisionat de câteva ori, dar președintele republicii i-a respins demisia:

Toate acestea dovedesc că situația politică în Slovacia este destul de delicată.

Poliția anunță că în ultimul timp s-au comis furturi importante de zahăr și amenință cu pedeapsa pe cei care vor vinde și cumpăra zahăr pe sub mână.

Primul lot de ciment slovac (300 tone) a sosit în Turcia, conform convenției comerciale dintre cele două state.

Ungaria

Delegații italieni veniți în Slovacia pe la 13 iulie 1943, pentru vânzare de avioane, au informat:

– Ungaria a cumpărat în 1941 – ‘42 de la italieni 72 avioane „Savoya – Marcheti 84“ de bombaradament, care au fost pe front în 1942/1943, cu care ocazie s-au pierdut cam jumătate (urmează că ungurii mai au în țară circa 40 avioane de acest tip, în stare de funcționare).

Fabrica de material de cale ferată M.A.V.A.G. a fost transformată în 1941 – '42 în fabrica de avioane, pentru avionul de vânătoare „Falkore 2000“; însă ungurii nu îi pot fabrica și trenul de aterizare.

Acești delegați au prezentat și în Ungaria avioane „Savoya-Marcheti 84 bis“ de bombardament, și au rămas impresionați de nepriceperea aviatorilor unguri de ale mâinii.

*M.A.N., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
dosar nr. 1269, f. 374-378.*

46

30 septembrie 1943. *Buletin de informații al atașatului militar român la Budapesta privind situația internă și externă a Ungariei.*

30 septembrie 1943

Buletin de informații pe luna septembrie 1943

I. Informații politice

A. Interne

1. Acțiunea de consolidare a frontului intern

Zvonurile despre un eventual atac românesc în Ardeal precum și eventualitatea pierderii războiului de către Germania au continuat să agite spiritul în Ungaria și, mai ales, în provinciile nou ocupate, o bună parte și din această lună.

Pe lângă anumite măsuri militare, care s-au raportat la timp, guvernul a simțit nevoia să trimită în provinciile mai agitate: Ardealul de Nord și în Bacica, emisarii săi, pe ministrul Propagandei și ministrul de Interne și să însărcineze și alți câțiva deputați și funcționari superiori, care au ținut discursuri pentru liniștirea spiritelor și să redea populației încrederea în autoritatea și viitorul statului maghiar.

Aceste manifestațiuni s-au înregistrat în timp în rapoartele speciale ce s-au înaintat în cursul lunii.

Merită a fi menționate și aci, pentru caracterizarea situației, cuvintele ministrului de Interne Keresztes Fischer Ferenc, rostite la Zombor, cu privire la raporturile cu vecinii și cu minoritățile: „națiunea maghiară și în trecut a dus o politică de înțelegere; dacă au fost și unele excepții, acestea s-au datorat gravității împrejurărilor Guvernul a creat aci pentru minorități situații care le permit să se simtă bine, ca și acasă. Nu cerem altceva minorităților decât sentimente frățești și de fidelitate necondiționată față de suveranitatea statului. Repet, nu uităm greșelile ce s-au făcut, poate, în trecut, dar privim linia mare a situației. Nu spun aceasta numai pentru dvs. a declarat ministrul de Interne, ci vreau să cultiv odată cu aceasta și înțelegerea cu națiunea sârbă, cu care vom fi totdeauna vecini“. Iar, în altă parte a discursului, același ministru a spus: „Am impresia că în unele regiuni de pe frontieră (aluzie la Ardeal) se observă în rândurile ungarilor o anumită neîncredere în viitor, se observă șovăiri și frică, într-un cuvânt, se observă micimea sufletească. Dacă ungarimea va începe să-și piardă sufletul, încrederea în viitorul, curajul și tenacitatea sa, atunci și-a pierdut viitorul; deci, este considerat drept trădător de țară acela care manifestă micime de suflet și n-are încredere în viitorul maghiar“.

2. Comemorarea intrării trupelor maghiare în Ardealul de Nord

Între 6 - 11 septembrie a.c. s-a comemorat intrarea trupelor maghiare în Ardealul de Nord, ca o consecință a Arbitrajului de la Viena.

Acest eveniment s-a comemorat în general fără prea mult zgomot. Numai în Ardeal, s-au făcut servicii divine și s-au pavoazat cu drapele naționale orașele, în zilele în care în 1940 armata maghiară și-a făcut apariția și a urmat ocuparea.

Această moderațiune a fost interpretată de populație ca un semn al situației șubrede, sub care se întrevede viitorul.

3. Acțiunea de revizuire

La Oradea Mare a fost, pe la mijlocul acestei luni, congresul magistraților din Ungaria.

Ca în toate ocaziile când au loc întruniri publice sau particulare, șovinismul ungar „a făcut să se audă din nou, pe străzile acestui oraș, strigându-se: Arad, Brașov, Timișoara“... aceste orașe așteaptă reînvierea maghiară“!

Cu câteva zile mai înainte, ziarul „Székely Nép“ din 15 septembrie, comentând ultimul discurs al conțelui Teleki Béla, președintele Partidului ardelean (despre care am făcut mențiune în raportul nr. 308 din 16 septembrie 1943), în articolul „Avem încredere în puterea și dreptatea noastră“, a scris, printre altele, următoarele: „nu vom înceta niciodată să nu accentuăm mereu, dreptatea spusă la Cluj de conțele Teleki Béla; căci, fără satisfacerea dreptății maghiare, nu este și nu va putea fi pace în Europa“.

Zilele trecute, Liga Revizionistă maghiară a sărbătorit pe președintele său, pe publicistul Herczeg Ferenc, care a împlinit de curând 80 ani. Cu această ocazie s-a întocmit o lucrare comemorativă, în care s-au scos în evidență meritele acestui bărbat și s-a rezumat activitatea Ligii Revizioniste în ultimii 10 ani. Conțele Bethlen, în articolul său omagial a afirmat că adevărurile susținute de Herczeg Ferenc trebuie să dirijeze și pacea viitoare și pot servi drept Biblie

pentru toate problemele viitoare ungurești. (Se știe că acest Herczeg Ferenc este de origine șvab și este născut la Vârșeț și s-a unгурizat după terminarea liceului.)

B. Externe

Chestiunea cea mai importantă care a dominat această lună, fără îndoială, politica externă maghiară, a fost constituită de recunoașterea noului guvern italian fascist.

Alte țări, mai puțin „recunoscătoare lui Mussolini“, au recunoscut mai din timp noul guvern fascist, iar Ungaria a făcut aceasta de-abia în ziua de 29 septembrie și numai în urma presiunii exercitate de Germania.

De altfel, Ungaria nu s-a sfiit, chiar, să publice scrisoarea ministrului de Externe german și răspunsul care a trebuit să-l dea, recunoscând guvernul Ducelui Mussolini, după ce, cu câteva zile mai înainte, comunicase, de asemenea, public că Ungaria nu poate recunoaște noul guvern, „din motive formale de drept public“.

Scrisoarea ungară de răspuns se încheie cu „recunoștința eternă pe care națiunea maghiară o va păstra Ducelui Mussolini“ pentru sprijinul politic ce i-a acordat pe timpul trecutei ere fasciste.

Această atitudine, ca și discursul recent al ministrului Afacerilor Externe al Ungariei, dr. Gyczy, cu ocazia comemorării a 3 ani de la aderarea Ungariei la „Pactul Tripartit“, în care a făcut mai mult aluzii la „respectarea legilor nescrise ale cinstei și intereselor maghiare“, decât la continuarea războiului în mod hotărât, alături de Axă, constituie alte noi indicii limpezi chiar și pentru Germania, că Ungaria caută să evite să-și ia noi angajamente, care să-i complice și mai mult poziția sa față de Aliați.

Lamentările ce au reapărut din nou în presa maghiară, în legătură cu un eventual bombardament aerian, atât asupra

Ungariei și, mai ales, asupra capitalei, fac să scoată și ele în evidență, dorința de pace a poporului maghiar și hotărârea, ce pare deja luată, că „sabia ungară nu se va încrucișa nici când cu sabia anglo-americanilor“.

În acest cadru trebuie înscrisă și acțiunea Partidului micilor agrarieni (al cărui șef este Tibor Eckardt, refugiat în America) și a celorlalte partide de stânga, care au început să facă întruniri și să țină discursuri cu caracter pacifist.

Relațiile cu țările vecine

1. România

Relațiile oficiale își păstrează cadrul lor strict protocolar; în schimb, relațiile reale între cele două state continuă să se mențină precare, pe chestiunea Ardealului, asupra căreia nu se va putea găsi ușor o punte de împăcare, de nici o parte.

Faptul că ambele țări se află alături de Germania în acest război, face însă ca nemulțumirile și revendicările reciproce să aibă un caracter mai domolit și de așteptare.

În ultimul timp, atitudinea ungarilor pare chiar a fi devenit mai puțin agresivă, vorbindu-se parcă din ce în ce mai rar de Ardealul de Sud; pot afirma chiar că, de câtva timp, nu se menționează decât de păstrarea porțiunii din Ardeal cedată prin Arbitrajul de la Viena.

În cadrul aceleași activități de consolidare a frontului intern, de care am făcut mențiune mai sus în această lună, a avut loc la Dej o conferință a colonelului de stat major Almássy Béla, care a căutat și el, ca și ceilalți oratori, să risipească grijile ungarilor din Ardealul de Nord, că în curând situația acestei provincii se va schimba din nou în avantajul românilor.

Asupra acestui capitol, colonelul Almássy a spus: „Să nu credem că honveziunea, întărită cu ungarimea din Ardeal, ar fi inferioară acestei Puteri. Ardealul trăiește și Ungaria are putere să-l păstreze. Noi nu vom schimba niciodată

cuvântul dat și vom urma drumul țelului maghiar. Soarta țării noastre depinde numai de noi, pentru aceasta trebuie unire; i-ar când va sosi ceasul, vom intra în acțiune cu toate puterile noastre“.

La începutul acestei luni, a avut loc între cele două țări un schimb de deținuți politici și militari. Din declarațiile date de deținuții români rezultă că au fost crunt maltratați în închisorile maghiare, toți fiind cu sănătatea compromisă.

De cele mai multe ori, schingiurile n-au avut nici un motiv real, ele s-au practicat din obicei și din înverșunarea spiritelor autorităților maghiare contra românilor.

Pe la mijlocul acestei luni, ungurii au provocat din nou pe frontiera noastră a Moldovei câteva incidente sângeroase, care au costat viața a 2 ofițeri și 2 subofițeri români și alți câțiva răniți.

Anchetele sunt în curs, însă ungurii au luat-o înainte și au și protestat pe cale diplomatică, afirmând că provocarea ar fi fost de partea românilor; de altfel, ca totdeauna în reclamațiile ce adresează comisiilor mixte germano-italiene de anchetă.

În același timp, asupririle românilor din Ardealul de Nord continuă nestânjenite, în toate domeniile și după un consemn general, pe care autoritățile locale îl execută cu conștiinciozitate și o nestăpânită sete de răzbunare față de tot ce este român, sau românesc.

Acestea, de altfel, constituie pentru noi, adevăratele aspecte ale relațiilor cu Ungaria.

2. *Slovenia*

Se mențin în general, în același cadru relativ precar, ca și până acum, cu toate insistențele unguerești de ameliorare și de câștigarea Slovaciei de partea sa.

Ca rezultat al acestei acțiuni, semnalez că zilele acestea s-a perfectat un acord prin care cele două state își vor trimite în stațiile de băi și odihnă, câte 5-6 ofițeri.

Semnalez, de asemenea, că, în cursul acestei luni, atașatul militar slovac a fost învitat să vadă, împreună cu atașatul militar croat, Batalionul de propagandă din Budapesta.

După ce li s-a dat toate explicațiile, în mod foarte amical, la urmă li s-a oferit și o masă camaraderească...!

3. *Serbia*

Mersul general al evenimentelor a determinat guvernul maghiar să înceapă să se ocupe de relațiile cu Serbia și de ameliorarea cu minoritatea sârbă din Bacica.

Semnalez vizita ministrului de Interne, care a avut loc în această lună în Bacica și cuvintele foarte împăciuitoare cu care s-a adresat acestei minorități, în discursurile ținute la Zombor și Subotița.

În legătură cu cele de mai sus, înregistrez aci zvonul ce persistă în Budapesta și anume că, sub presiunea Angliei, Ungaria va renunța în curând la provincia Bacica și la regiunea de nord luată de la Slovaci, pentru ași ameliora raporturile cu Alianții și țările interesate; își menține însă în mod integral pretențiile sale asupra Ardealului!

Personal, cred că acest zvon este opera propagandei maghiare, care caută a dejuca acțiunea de revizuire și unirea ce începe să se realizeze între foștii și viitorii dușmani naturali ai Ungariei.

4. *Germania*

Între 16-19 septembrie a avut loc vizita la Marele Cartier General german a generalului Szombathelyi, șeful Marelui Stat Major maghiar.

După informațiile pe care mi le-a dat anterior atașatul militar german, această vizită urma să aibă de scop punerea la punct a aranjamentului prin care Ungaria trebuia să trimită în Balcani un număr oarecare de mari unități, ca trupe de ocupație.

Spre surprinderea mea – după înapoierea generalului Szombathelyi, care a fost însoțit de atașatul militar german – văzând din nou pe colegul german, acesta mi-a spus, cam jenat, următoarele: „nu s-au cerut trupe ungare, cu această ocazie(!),

De altfel, generalul Szombathelyi, în calitatea sa, nici nu putea lua nici un angajament, căci guvernul actual maghiar se opune“, și apoi, în continuare: „e păcat ca acest soldat să suporte greșelile politicii maghiare“! „generalul Szombathelyi a urmărit să se pună la curent cu situația generală, pe care șefii oștirii germane i-au arătat-o foarte sincer și camaradereste, constatând, într-adevăr, că situația generală este destul de dificilă“; și apoi revenind la chestiunea principală, atașatul militar îmi spune în continuare: „sunt mulțumit că de acum chestiunea contribuției trupelor maghiare iese din atribuția mea și trece în compartimentul politic și domnul Ribbentrop, când vrea, știe să cânte și pe o altă strună“!

Am căutat să subliniez cât am putut mai mult această atitudine maghiară și am impresia fermă că Ungaria este apreciată acum cât se poate de just de reprezentanții militari germani în Ungaria.

Ei își dau seama încă o dată că această opoziție are de scop să facă jocul Aliatilor; ungerii se înșeală dacă cred că această politică poate merge la infinit.

Într-adevăr, Germania continuă să menajeze Ungaria și pare că nu se sesizează de nenumăratele greutăți, mai ales de ordin politic, ale Ungariei; situația în ansamblul său nu este în așa de critică încât să ceară clarificarea atitudinii ungare; până atunci, Germania exploatează Ungaria, cât

poate mai complet, din punct de vedere economic și s-a opus ferm cererilor ungare de a-și aduce din Rusia unitățile sale de ocupație.

5. Relațiile cu celelalte state

Nimic important deosebit.

II. Informații economice

1. Finanțe

În cursul ultimelor 20 de luni, circulația fiduciară a Ungariei s-a dublat aproape.

După datele oficiale, la 31 august a.c., suma totală la care se ridică circulația fiduciară este de: 3.741 milioane pengő. Ministrul Finanțelor a afirmat că această sporire nu constituie o inflație, ci o sporire motivată și necesară pentru economia generală a țării.

Motivele ar fi următoarele:

– finanțarea cheltuielilor urcate necesare purtării războiului;

– urcarea prețurilor la toate obiectele și sumele mari ce au fost necesare a se plăti de stat pentru colectarea cerealelor;

– în fine, atitudinea populației de a păstra banul acasă, în loc să-l depună spre fructificare în bănci.

Cu toate afirmațiile ministrului de Finanțe, că atât timp cât munca productivă este activă, ordinea și disciplina socială este asigurată, totuși sporirea circulației fiduciare și evenimentele internaționale din ultimele săptămâni, au creat în Ungaria și în viața economică, o încordare cu totul defavorabilă.

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
dosar nr. 1268, f. 19-29.*

29 noiembrie 1943. *Raport al atașatului militar în Suedia referitor la eficacitatea și procedeele de atac ale aviației engleze și americane asupra Germaniei.*

București, 29 noiembrie 1943

Atașatul militar în Suedia
căt-re
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Am onoare a raporta că, în drumul meu de la Stockholm la București, am trecut prin Berlin unde am asistat la atacurile aeriene din zilele de 23 și 24 noiembrie 1943, care constituiau continuarea atacului din ziua de 22 noiembrie a.c.

Cu această ocazie, am făcut următoarele constatări:

I. Eficacitatea bombardamentelor

Propaganda engleză anunțase că se va întreprinde distrugerea completă a Berlinului în opt atacuri masive, în genul distrugerii Hamburgului.

Prin primele două atacuri, executate în zilele de 22 și 23 noiembrie au fost atacate cartierele centrale (de vest), iar atacul al treilea a prelungit zona către cartierul de sud-est, spre Tempelhof.

Am văzut personal efectele acestor trei bombardamente, parcurgând cu piciorul Berlinul.

În rezumat:

– Cartierele atacate sunt complet distruse prin incendii și bombe explozive puternice. Aceste cartiere ard continuu ziua și noaptea, luminând calea atacurilor următoare.

– Trenurile nu mai pătrund în Berlin, ci se opresc la gări exterioare.

– Liniile de tramvaie și multe vagoane distruse. Prea puține linii exterioare mai circulă.

– O singură linie de metrou este în funcțiune.

– Toate legațiile, mai puțin cea japoneză, care se aflau în sectoarele bombardate, au fost complet distruse. Legațiunea României, cu întreaga arhivă și mobilier aflate în Rauchs-trasse, a fost distrusă complet.

– Densitatea bombelor incendiare a fost așa de mare că pe străzi și locurile libere se văd bombe la fiecare 2 - 3 metri, așa încât pe fiecare clădire au căzut mai multe bombe incendiare.

Bombele explozive sunt mai rare, dar unele foarte puternice. Am văzut blocuri de șase etaje complet distruse, până în pivniță, iar efectul exploziei se resimte câteva sute de metri împrejur.

II. Procedee de atac

Atacurile s-au dat între orele 7,30 – 9 seara (19,30 – 21), toate la aceeași oră, cu mase de circa 400-700 avioane și au durat circa o oră fiecare.

Dispozitivul de atac cuprinde: trei eșaloane premergătoare cu misiuni speciale; masa atacatoare pe mai multe valuri.

Eșaloanele premergătoare:

Un prim eșalon cuprinde avioane de recunoaștere având ca misiune să găsească și să determine prin rachete luminoase conturul mare al Berlinului.

Al doilea eșalon, constituit din avioane de bombardament ușor, se urcă la înălțime mare și aruncă fâșii de staniol care au de scop să deruteze ascultarea electrică a apărării. Aruncă și bombe ușoare spre a atrage focul apărării.

Al treilea eșalon, determină și luminează obiectivul de bătut, care, în cazul Berlinului, era constituit dintr-un cartier ce trebuia distrus.

Aceste avioane lansează niște parașute luminoase care

determină exact cartierul de bombardat. Aceste cartiere se bat în mod uniform și dens cu intenția vădită de distrugere totală, fără să se aleagă obiective militare sau de altă natură.

În fine, imediat urmează masa avioanelor de bombardament greu care vine pe eșaloane la scurte intervale și aruncă bombele după un mecanism determinat, în limitele obiectivului perfect vizibil.

De altfel, incendiile provocate prin primul bombardament continuau să lumineze cerul și în noaptea următoare și așa mai departe, așa că atacurile următoare se orientau cu multă ușurință.

III. Apărarea

În lupta de întrecere dintre mijloacele de atac și cele de apărare, ne găsim la o fază în care mijloacele de atac sunt mult superioare apărării.

Deși apărarea Berlinului dispune de mijloace multe și perfecționate, atacul se produce, fără a suferi pierderi corespunzătoare.

Astfel, citez că cel de al doilea atac – seara de 23-24 noiembrie – a fost dat cu circa 700 avioane.

Germanii au anunțat doborârea de 26 avioane, iar englezii au anunțat 42 de pierderi. Diferența provine din cauză că multe aparate cad în Marea Baltică din cauza avariilor.

Dacă comparăm cu datele din 1940 când, la un singur atac german asupra Londrei, dat de 1000 avioane, au căzut 400, vedem că pierderile actuale sunt neînsemnate, și, pe atunci, apărarea nu dispunea de mijloacele actuale.

Apărarea germană a fost derutată în special de introducerea fâșiilor de staniol și de faptul că atacul se dă și pe vreme rea, cu vizibilitate redusă.

Astfel, atacul din seara de 24 – 25 noiembrie s-a dat pe ploaie și ceață.

De la primul atac, toate platformele construite în Tiergarten, sau pe clădiri au fost desființate, așa că în cartierele bombardat, nu au mai funcționat decât Blockhaus-urile speciale, dar acestea sunt puține. Cum în aceste Blockhaus-uri s-a amplasat mai mult artilerie antiaeriană grea, aceasta nu mai are eficacitatea calculată, deoarece avioanele vin la înălțime mică (în jurul și sub 1000 m).

Tot din cauza vremii rele și înălțimii mici, aviația de vânătoare de noapte nu poate acționa eficace.

De altfel, vânătorii de noapte nu pot ataca formațiunile constituite, ci numai avioanele izolate. Aceasta se întâmplă normal după ce formațiunile au fost dissociate de focul apărării antiaeriene, adică după executarea bombardamentului.

Cum venirea asupra Berlinului se face pe grupuri separate și itinerare diferite, vânătorii de noapte nu pot da maximum de efort decât prin urmărirea avioanelor pe drumul de înapoiere.

Urmărirea se face până deasupra Suediei. Astfel, după un singur atac mai vechi dat asupra Berlinului, au aterizat forțat în Suedia trei avioane de bombardament engleze și două aparate de vânătoare germane care le urmăreau.

IV. Concluzii

Atacul dispune de mijloace abundente și eficace, apărarea slabă.

Nu se atacă obiective, ci zone.

Se urmărește și se realizează distrugerea totală.

Germanii nu executaseră o evacuare totală a autorităților și, din această cauză, pare că s-au produs greutăți în urma bombardamentelor. Astfel, s-au neglijat complet legațiile străine, cărora li se destinaseră unele locuri de refugiu pentru familii, dar nu au fost evacuate.

Populația rămasă fără adăposturi va fi numeroasă, creându-se pentru conducere probleme greu de rezolvat.

Se remarcă faptul că centura de fabrici din jurul Berlinului era neatinsă.

Aceasta arată că se urmărește zdrobirea moralului națiunii, obiectiv care trebuie atins, pe cât posibil, înainte de zdrobirea totală a forțelor armate și a potențialului de război.

Se pare că anglo-americanii ar urmări în primul rând izgonirea actualului regim politic, după care atitudinea lor față de națiunea germană nu ar mai fi atât de intransigentă.

Atașat militar,

Colonel Radu Dinulescu

*Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948,
dosar nr. 159, f. 636-638.*

48

30 noiembrie 1943. *Buletin de informații al atașatului militar român la Budapesta privind situația politică internă și externă a Ungariei.*

30 noiembrie 1943

Buletin de informații pe luna noiembrie 1943

I. Informații politice

A. Interne

Activitatea politică în cursul acestei luni a fost, fără îndoială, predominantă de discuțiile la bugetul diferitelor ministere: la încheierea lunii, aceste discuții continuă încă.

Din cuvântările se s-au ținut până acum de către primul ministru, de ministrul de Interne și de cel al Propagandei, ca și din interpelările unor deputați guvernamentali sau de dreapta, am putut verifica concluziile deja trase anterior, și anume că, situația internă în Ungaria este șubredă, datorită multor nemulțumiri de ordin material, situației confuze din punct de vedere politic extern și propagandei elementelor de stânga, care exploatează toate situațiile dificile inerente războiului.

Activitatea acestor elemente, care se grupează în prezent în jurul „partidului micilor agrarieni“, ca și a celor ce constituie așa numitul „partid al păcii“ și care în realitate camuflează pe comuniști, este din ce în ce mai organizată și mai îndrăzneată; acest fapt a determinat guvernul să ia recent noi măsuri pentru limitarea acestei activități dăunătoare siguranței statului.

La cele de mai sus trebuie adăugate nemulțumirile minorităților, în special ale sârbilor din Bacica și a românilor din Ardealul de Nord, contra asupririlor de tot soiul și contra operei de deznaționalizare, manifestată sub cele mai variate sisteme, pe care autoritățile locale le practică fără jenă și după un plan dirijat, desigur, de Budapesta.

Pentru consolidarea „frontului intern“ și distrugerea atenției poporului de la multiplele sale nevoi, guvernul maghiar și-a permis, în ultimul timp, o importantă diversiune, admițând să se exploateze raporturile româno-ungare, exagerându-se anumite măsuri luate în Ardealul de Sud, ca închiderea celor 3 școli confesionale ungurești din Brașov și Aiud, sau recentele rechiziții de animale etc.

În acest scop, presa maghiară, precum și discuțiile din parlament, furnizează poporului maghiar, de peste o lună, subiecte de discuție și de preocupări..., superioare, aruncându-se la adresa României și oamenilor noștri politici – în special la adresa domnului Mihai Antonescu – cu agresivitatea lor caracteristică și fără nici o măsură, toate insultele

și invecțiile posibile... fără a recunoaște, de data aceasta, că această atitudine folosește în același timp inamicilor noștri comuni!

În cursul acestei luni și sub aceleași pretexte, studenții unguri din Capitală și-au permis să manifesteze pe strada din fața Legației... fiind repede apoi risipiți de organele polițienești, iar cei de la Cluj să manifesteze și mai vehement și amenințător la adresa României și apoi... contra colegilor lor români de la aceleași facultăți, fapt ce a determinat pe rector să închidă Universitatea, pentru câteva zile.

Aceste diversiuni însă sunt trecătoare!

Nemulțumirile poporului din cauza scumpetei și a multor lipsuri materiale sunt în continuă creștere și sunt singurele permanente, care preocupă pe funcționari, pe muncitori și pe țărani!

Reformele sociale de care se pomenește din când în când, nu vor putea – cred – să fie realizate în Ungaria pe cale normală, atât timp cât viața economică este încă dirijată de evrei, iar viața politică condusă de grofi și de îmbogății timpurilor actuale.

De aceea, guvernul este foarte preocupat de situația internă și nu e ocazie când să nu afirme categoric că viitorul statului maghiar depinde în egală măsură, pe de o parte de întărirea forțelor armate, iar pe de altă parte, de consolidarea frontului intern.

B. Externe

Domnul ministru Filotti a reușit, în cursul acestei luni, să intre în posesiunea unui rezumat al ședinței secrete din 30 octombrie a.c. a „Comisiei pentru afacerile externe“ a Parlamentului maghiar, care ne-a dat putința să ne verificăm informațiile și observațiile obținute până acum asupra acestui capitol foarte important.

Spre satisfacția mea, aceste concluzii sunt în perfectă concordanță cu cele raportate până acum, prin Buletinele lunare, sau diferite rapoarte speciale.

În această ședință a sus-amintitei comisii au vorbit atât primul ministru Kállay, ministrul Afacerilor Externe, dr. Gyczy, precum și alți deputați guvernamentali și din opoziție; așadar, personalitățile cele mai indicate să ne dea ideea justă asupra politicii externe maghiare.

Din rezumatul acestor expuneri și discuții rezultă următoarele:

Atașarea Ungariei la politica Marelui Reich s-a făcut numai de nevoie și pentru că Ungaria nu putea în 1938 – 1940 să aibă altă conduită, în fața forței așa de considerabile, sub care se prezenta armata germană și apoi fiindcă, datorită Germaniei (și Italiei), Ungaria și-a realizat treptat, treptat majoritatea aspirațiilor sale teritoriale.

Sub guvernul Kállay și pe măsură ce sorții victoriei au început să încline de cealaltă parte a balanței, Ungaria a căutat treptat, treptat să ducă o politică externă cât mai națională, adică să realizeze atâtea angajamente și să-și ia atâtea noi obligații câte îi erau strict necesare, pentru ca viitorul său să fie cât mai independent și în stare să facă față împrejurărilor.

Această atitudine a început să se manifeste ca atare, aproape fățiș încă din iarna anului trecut, după înfrângările suferite de trupele sale pe Don și următor căreia, Ungaria a încercat să iasă din război, nemaitrimțând trupe pe frontul rusesc.

Declarațiile primului ministru că, războiul Ungariei contra Rusiei este simbolic, că nu are nici o revendicare de făcut în Rusia și anumite comentarii prin oficioasele guvernului că Ungaria nu înțelege să discute sistemul politic și economic sovietic, adăugate la alte articole apărute sub aceeași egidă, aproape în același timp, privitor la raporturile ungaro-americane, au constituit la timp tot atâtea indicii despre evoluția politicii ungare.

Tendențele Ungariei de a-și readuce în țară și trupele de ocupație din Rusia, ca și opunerea de a ceda în sudul țării sale anumite baze aeriene pentru eventualitatea constituirii

unui nou front în Balcani, acțiunea de apropiere față de Aliați dusă prin intermediul anumitor cercuri din America, Suedia și Elveția, ca și refuzul apărării ungare de a trage contra avioanelor aliate ce treceau peste Ungaria, constituie, fără îndoială, o nouă etapă în această evoluție.

Prin abilitatea oamenilor săi politici, Ungaria a reușit, totuși, până acum, să nu dezlănțuie nici un fel de represalii germane, deși a continuat să manifesteze favorabil pentru Aliați, atât cu ocazia comemorării de anul acesta a Pactului Tripartit, cât și cu ocazia recunoașterii tardive a guvernului fascist.

Raporturile actuale cu Germania – cele economice și culturale –, după cum s-a concluzionat în ședința secretă a susamintitei Comisii, sunt corecte, iar în domeniul militar colaborarea funcționează netulburat.

Dacă uneori intervin încordări în diferite compartimente, acestea sunt datorate prea marii susceptibilități germane – s-a spus de ministrul Gyczy; „Germania trebuie să înțeleagă, însă, că nu poate cere numai Ungariei să se adapteze complet pretențiilor Germaniei și că și ea trebuie să se adapteze situației și împrejurărilor din Ungaria“.

Primul-ministru a recunoscut, totuși, că, „numai o victorie germană ar putea satisface țelurile politice ale Ungariei“; totuși, același prim-ministru a declarat mai târziu că „guvernul trebuie să se pregătească și pentru alte eventualități“, care nu trebuie excluse.

Mai bine decât așa definită politica de duplicitate ungară, pe care am semnalat-o mereu până acum, nici nu s-ar fi putut face!

La întrebările ce s-au pus despre o eventuală întrebuițare a trupelor maghiare dincolo de frontiera de sud, ministrul Gyczy a răspuns categoric că Ungaria nu va trimite nici într-un caz trupe în Balcani; ea se va apăra, însă, dacă va fi atacată.

A făcut aci aluzie desigur numai la sârbi sau croați; nici într-un caz, nu trebuie să se înțeleagă pe anglo-americieni!

În sfârșit, privitor la raporturile cu Italia, același ministru a făcut mărturisirea că Ungaria, spre deosebire de Germania și aliații săi, nu a recunoscut guvernul fascist drept singurul guvern al Italiei, deoarece nu putea să consacre, în nici un caz, o detronare.

Așadar, și față de Italia, aceeași politică de duplicitate, așa după cum am caracterizat-o mai sus.

Raporturile cu celelalte state

1. România

Raporturile cu România au constituit un punct principal în discuțiile din ședința comisiei de afaceri externe din ziua de 30 octombrie a.c.

Ministrul Gyczy a caracterizat aceste raporturi drept „rele“ și fără șanse de ameliorare „deoarece România nu vrea să accepte ca bază în raporturile dintre cele două țări Arbitrajul de la Viena, iar Ungaria nu poate nici într-un caz să se abată de la el“.

S-a mai discutat și asupra dificultăților ce se fac la noi minorității maghiare și s-a afirmat că ministrul Afacerilor Străine este prezent în toate împrejurările și face toate eforturile pe cale diplomatică pentru ameliorarea situației lor, însă totdeauna tratativele cu România merg foarte încet.

S-a mai anunțat și despre închiderea celor 3 școli ungare din Ardealul de Sud și s-a afirmat că Ungaria încă n-a luat nici o măsură de retorsiune.

În sfârșit, s-a mai vorbit despre unele declarații agresive ce s-au făcut de anumiți oameni responsabili de la noi, ca și de acțiunea domnului Maniu, următor căroră, în vară, România a luat și o serie de măsuri militare în Ardealul de Sud, la care și Ungaria a fost obligată să răspundă, în același fel...! Mai mult chiar decât atât, s-a făcut și afirmația că aici ar rezida și motivele deselor incidente de frontieră!

Nimic nu trebuie să ne mire!

Nu numai în școli și biserici, la pretură sau la poliție, dar și în parlament și peste tot, autoritățile maghiare prezintă relațiile cu România totdeauna deformat, sau chiar pe dos! Totdeauna, România este agresoarea; totdeauna, inițiativa agresiunii este de partea românilor!

... Așadar, cum să se ajungă vreodată la destindere, se întrebă chiar și cei potoliți?!

După părerea mea, în aceste deformații care constituie în Ungaria o regulă, rezidă aversiunea dintre cele două popoare și în ele trebuie căutate motivele conflictelor de toate categoriile! Atâta vreme cât Ungaria nu va renunța la aceste sisteme de a falsifica realitățile istorice, etnice etc. și va continua să ducă o politică de încurajare a relelor instincte rasiale și nu va renunța la închipuirile așa-numitei politici sanștefanice, pace între aceste două popoare nu va putea exista, în mod sincer, niciodată, chiar dacă «noul statut» va găsi, la data corespunzătoare, formule teritoriale de împăciuire!

Educația acestei națiuni trebuie schimbată!

Însă acest lucru este foarte greu de realizat într-un timp scurt; de aceea, eu rămân la convingerea că, și pentru viitor, aceste raporturi nu se vor putea ameliora în mod sincer, decât numai în gravele circumstanțe ale istoriei ungare, care vor trebui să vină, dacă se va continua perseverarea în rău!

2. Bulgaria și Slovacia

Bulgaria

Pentru a contracara politica de apropiere româno-bulgară, Ungaria face tot ceea ce poate, pentru a strânge raporturile cu Bulgaria. „Păstrând o prietenie neschimbată, Ungaria se silește să aibă cu Bulgaria raporturi din ce în ce mai strânse“, iată formula cu care a caracterizat ministrul Gyczy politica ungară față de Bulgaria, în ședința secretă mai sus amintită.

Slovacia

Nici astăzi, a declarat în aceeași ședință, ministrul Gyczy „raporturile cu Slovacia nu sunt din cele mai bune, deoarece anumite publicații de presă slovacă și expuneri politice tulbură mereu aceste raporturi”.

Ungaria privește cu calm, însă, aceste manifestații și se silește să mențină raporturi bune.

Un deputat a cerut, în această Comisie, să se continue schimbul de ofițeri la odihnă, între cele două țări, apreciind că, prin acest procedeu, relațiile politice se vor ameliora.

II. Informații economice

1. Finanțe

În cursul acestei luni au continuat în parlament, discuțiile privitoare la noul buget pe anul 1944.

Din informațiile culese rezultă că bugetul general al statului (inclusiv întreprinderile statului) se ridică la suma de 6.147.100.000 pengö (circa 184.413.000.000 lei)*; după înseși declarațiile raportorului general, acest buget a fost sporit cu 44,7% față de bugetul anului precedent.

Sporul principal de 655.833.700 pengö (circa 19.700.000.000 lei) a fost acordat Ministerului de Honvezi, al cărui buget se ridică în 1944 la suma de 1.513.400.000 pengö (circa 45.402.000.000 lei).

Acest buget reprezintă aproximativ 40% din bugetul general. Față de anul trecut s-a sporit cu 75%.

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
dosar nr. 1268, f. 227-235.*

* Pengö a fost socotit la 30 lei.

2 decembrie 1943. *Raport al atașatului militar român la Budapesta privind situația din Ungaria.*

Legăția regală a României
în Ungaria
Atașatul militar
Nr. 422
2 decembrie 1943

Atașatul militar din Ungaria
căt-re
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Pentru completarea informațiilor înaintate cu telegrama cifrată nr. 421 din 30 noiembrie 1943, am onoare a raporta următoarele:

1. Ultima vizită a generalului Szombathelyi la Marele Cartier General german a avut loc din inițiativa sa și la îndemnul guvernului maghiar, care a urmărit tot timpul îndeaproape, situația trupelor maghiare de ocupație, în urma ofensivei sovietice din vara și toamna acestui an, următor căreia trupele maghiare au avut oarecare pierderi, fiind obligate să ia parte chiar la unele operații de ariergardă și mereu obligate să-și schimbe zonele de acțiune, din cauza continuelor replieri ale frontului german către vest.

În intimul ei, dorința guvenului maghiar ar fi ca aceste trupe, în total sau în parte, să fie readuse în patrie, iar contribuția Ungariei în acest război să se limiteze numai la aportul său economic! Această dorință a fost manifestată și oficial, prin generalul von Pappenheim, precum și în public, cu ocazia diferitelor întruniri politice.

La Marele Cartier General german, generalul Szombathelyi a rămas câteva ore și a văzut pe generalul Zeizle, pe mareșalul Keitel și pe Führer.

I s-a expus situația în ansamblul ei, atât pe frontul din Rusia, cât din celelalte regiuni ale Europei, în mod absolut sincer și camaraderesc; inclusiv „situația rezervelor germane“, despre care atașatul militar german, în convorbirea pe care am avut-o cu el, a lăsat să se înțeleagă că nu ar fi chiar așa de bună...!

În faza a 2-a a ședinței, generalul Szombathelyi a cerut ca trupele maghiare de ocupație să fie concentrate la un loc și pe cât se poate, să fie aduse undeva mai aproape de țară, (a arătat pe hartă, regiunea Lemberg).

În prezent, corpul de armată al generalului Laszlo se află la nord de Pripet, în zona Brest Litowsk – Pinsk Pruzany, iar corpul de armată al generalului Kiss se află la sud de Pripet, în zona Kovel-Rovno-Luck.

Generalul Szombathelyi a susținut această cerere cu următoarele argumente: inspecția și controlul activității acestor unități de către comandamentul de armată, precum și unele aprovizionări și evacuări nu se pot face în condiții bune și normale, iar în cazul unei noi replieri a fontului, aceste două grupe vor fi dirijate divergent; grupa de nord, către Germania de sud, iar grupa de sud, către Polonia de sud-est și se vor depărta din nou de țară.

Deocamdată situația a rămas neschimbată, dar s-a luat act de cererea ungară și se pare că, dacă evenimentele vor permite, întreaga armată de ocupație ungară va fi adusă la sud de Pripet, în zona: Rovno-Tarnopol-Lemberg.

Pentru satisfacerea în mai bune condițiuni a legăturii, aprovizionărilor etc. a celor două grupe, s-a hotărât însă ca să se pună la dispoziția acestei armate, zilnic, un anumit număr de vagoane, trenuri etc. pe linia: Rovno-Brest-Litowsk.

2. La Marele Cartier General german, generalului Szombathelyi i s-a spus ceva probabil și despre concentrările ungu-rești din Ardeal și mai ales din secuime, ca și despre numeroasele incidente la frontiera româno-ungară, care provoacă neliniște și măsuri similare în România.

Atașatul militar german mi-a afirmat că generalul Szombathelyi l-a asigurat că, situația se exagerează de români și nu este atât de gravă, după câte se arată... (?!); măsurile militare ce se iau, sunt în cadrul reorganizării armatei și n-au alt obiectiv.

3. În cursul convorbirii ce am avut, am întrebat pe generalul german, dacă s-a discutat și eventualitatea trimiterii de trupe maghiare în Peninsula Balcanică și mi-a afirmat categoric că nu s-a discutat nimic relativ și nici nu crede că va fi nevoie a se cere Ungariei acest lucru. Am completat ideea, afirmându-i că, chiar dacă se va pune chestiunea, ungerii sunt hotărâți, să refuze această contribuție.

4. În sfârșit, pentru a încheia această convorbire, atașatul militar german a vrut să mă anunțe că este la curent și cu noile măsuri militare române ce se iau, în prezent, către răsărit; a pomenit în treacăt de trimiterea de noi trupe române pe Bug, Nistru?!

Probabil că și generalul Szombathelyi cunoaște acum aceste măsuri (!) și nu știu dacă era necesar?!

Atașatul militar,
Colonel **Al. Cozloschi**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
dosar nr. 1268, f. 54-156.*

50

3 decembrie 1943. *Raport al atașatului militar român la Berlin referitor la bombardamentele efectuate asupra Berlinului de către aviația engleză și americană.*

Confidențial

Nr. 163 din 3 decembrie 1943

Atașatul militar la Berlin
căt-re
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Am onoare a raporta următoarele:

Abia trecuse o săptămână de la cele 3 atacuri aeriene executate asupra Berlinului și abia începuse desfășurarea unei activități publice, când, în noaptea de 2/3 decembrie, un alt atac aerian a fost executat asupra Capitalei.

El a început la orele 20 după o prevestire (alarmă aeriană) dată la orele 19,30. Atacul a durat o oră fără întrerupere. Valurile de atac se succedau la intervale de maximum 5 minute. Cum aruncarea bombelor se făcea în diferite puncte, iar simultan acționa și artileria aeriană, timp de o oră, a fost un zgomot infernal. Personal, cu încă câțiva [sic!] ofițeri, mă găseam în afara orașului. Spectacolul, chiar pentru noi, care ne găseam în siguranță, era foarte impresionant.

În aer se auzea huruitul impresionant al motoarelor avioanelor inamice și al vânătorii amice. Cerul luminat de proiectoare, dar într-o măsură mult mai mică decât în unele seri când se făceau exerciții. Atmosfera brăzdată de proiectilele artileriei antiaeriene și de acei faimoși „pomi de Crăciun“ care cădeau maiestuoși spre pământ, colorați în roșu și luminând foarte puternic terenul.

Din când în când, avioane se aprindeau în aer, mai evoluau puțin până se îndreptau vertiginos spre pământ. La contactul cu el, se producea o explozie și cerul tot devenea roșu.

... Iar dinspre Berlin venea ecoul bombelor explozive, sub forma unor zguduiri de teren.

Mi s-a spus dimineața la Berlin că ar fi participat la atac între 800 și 1000 de avioane inamice. Nu s-a putut comunica nici o dată asupra pierderilor suferite de atacator și de apărare.

Au fost lovite de astă dată cartierul Tempelhof (aflat la sud de Berlin) și mai ales Spandau (partea de nord-vest a orașului).

În această ultimă parte se pare că a fost aplicată maximum de densitate. S-au distrus multe fabrici, printre care trebuie citate în primul rând Siemens-ul și mai ales Rheinmetali-ul.

Personal, nu am putut vizita regiunile bombardate, fiind ocupat cu o intervenție pentru procurarea măștilor de gaze (o cerere a Ministerului Înzestrării Armatei, făcută prin Ministerul Afacerilor Externe).

Am trimis însă un ofițer. Sper ca la a 2-a ocazie de plecare a unui curier spre țară să pot prezenta un calc cu date cât mai exacte a regiunilor bombardate și distruse.

Lumea pare foarte descurajată și abătută. Moralul multora este foarte zdruncinat. Groaza de „ce va mai veni“ este generală.

S-au dat de această oară ordine pentru ca lumea care nu este ocupată într-o instituție care lucrează pentru război să părăsească orașul. Ca și în alte părți, sfaturile nu au fost ascultate și mulți au căzut victime neglijențelor lor.

După prima serie de atacuri: au fost găsite adăposturi cu 50-100 persoane omorâte, din cauză că ele nu erau în legătură cu altele. (Un membru al biroului meu – maiorul Avram Zenove – a scăpat cu soția și fetița trecând prin 3 pivnițe.) Dar interesantă a fost statistica făcută: numai 10 erau obligați a lucra în Berlin.

În presă și radio a apărut imediat un „apel la conștiință“ adresat de Ministrul Propagandei, domnul dr. Goebbels.

El este din nou adresat tuturor acelor care nu trebuie să stea în Berlin invitându-i a părăsi orașul, căci toate măsurile sunt luate pentru aceasta. Nu a mai fost nevoie de insistențe. Lumea a început a părăsi masiv orașul. În satele dimprejurul Berlinului: până la o distanță de 60 – 70 km se refugiază populația marelui oraș. Totul a fost pregătit și dacă mai sunt

oarecari mici fricțiuni – constatate chiar în satul unde suntem noi – ele sunt datorate poate unor mici neînțelegeri ale constrângerilor războiului.

Apelul făcea apel la bunăvoință, la datoria fiecăruia să dea ajutor, la privirea situației cu calm și... așteptarea reacției.

În al doilea rând, apelul făcea apel la muncitori să se prezinte la datorie, așa cum stau prezenți în toate ocaziile cei de pe front. Să nu mai circule cu tramvaiele, autobuzele și metro-urile decât aceștia. Restul să stea acasă sau să circule pe jos.

Mai greu de rezolvat este problema hranei, a cartelelor noi, căci multe au fost distruse. Greutatea provine și din faptul că însuși multe oficii din acelea care distribuiau cartele, au fost distruse.

Au apărut fel de fel de ordonanțe care arată modalitățile distribuției lor, și mai ales a locurilor de unde pot obține alimentele propriu-zise. Cum se va face controlul acelor care s-ar prezenta și la bucătăriile plasate în diferite puncte din oraș.

Pentru cei sinistrați s-au prevăzut rații mărite, „zece țigări în loc de trei“ auzi pe foarte mulți, anunțând cu mare bucurie. Este lucrul cel mai căutat. (Înainte chiar de atac se plătea pentru o țigară trei mărci, și era enorm de mult. Cine are țigări este asigurat de orice serviciu.) La fel s-au mărit și alte rații (legume, cartofi, carne). Se distribuie câte un rând de rupe, căci se presupune că unul a putut fi salvat pe om. Pentru copii două etc. etc.

Azi dimineață au apărut pe toți pereții din cartierele distruse, afișe roșii, imprimate în limbile germană, franceză și italiană, prin care se reamintește că acela care-și însușește un obiect dintr-o locuință este pedepsit cu „moartea“. „A fost nevoie, căci s-au întâmplat unele cazuri“, îmi spunea un ofițer de poliție lângă Legația noastră, atunci când ne-a văzut scormonind cenușa rămasă de pe urma Legației arse.

Cred că nu exagerez de loc dacă, fără a ține seama de bombardamentul din 2/3, un sfert din orașul Berlin este distrus complet.

Va trebui să mai treacă timp până ce unele autorități civile vor putea fi reinstalate și funcționa normal. Nu mai sunt clădiri spațioase capabile să primească numerosul personal caracteristic administrației civile germane. Dar conducerea statului și armatei continuă a funcționa admirabil pentru că au fost luate din timp măsurile necesare.

Atașatul militar la Berlin,
Locotenent-colonel **Eugen Tilichi**

*Arhiva Ministerului Apărării Naționale,
fond 948, dosar nr. 159, f. 618-621.*

51

23 decembrie 1943. *Buletin de informații al atașatului militar român la Budapesta privind situația internă și externă a Ungariei.*

21 decembrie 1943

Buletin de informații
pe luna decembrie 1943

I. Informații politice

A. Interne

Informațiile raportate în cursul anului, precum și deducțiile ce am făcut asupra situației interne din Ungaria, au căpătat în această lună o frumoasă confirmare, prin

declarațiile ce s-au produs în parlament, cu ocazia discuțiilor ce au avut loc la votarea bugetului pe anul 1944, și care au fost de asemenea raportate cu nr. 432/1943.

Într-adevăr, la sfârșitul anului 1943, se poate trage concluzia că starea de spirit a populației și chiar moralul în general al Ungariei, cu toate eforturile ce se fac, nu sunt la înălțimea evenimentelor; acest fapt dă continuu îngrijorări guvernului și în general tuturor autorităților ce sunt chemate să se ocupe de așa numitul „front intern“ al Ungariei.

Cauzele care determină această situație precară și stadiul actual se pot rezuma astfel:

a) Restricțiile materiale de tot soiul și raționalizarea alimentelor și obiectelor de primă necesitate au făcut ca în scurt timp majoritatea să dispară de pe piață, înflorind în schimb o „bursă neagră“, la care nu pot concura decât oamenii bogați; funcționarii, muncitorii și țăranii sunt, așadar, în imposibilitatea să se aprovizioneze cu cele strict necesare traiului și, în consecință, deosebirile dintre clasele sociale s-au accentuat și mai mult.

b) Regimul fiscal – deosebit de aspru și în trecut – s-a agravat în cursul anului prin noi impozite indirecte, dând impresia multor categorii de contribuabili că nu trăiesc, sau trebuie să-și valorifice sau exploateze capitalul, numai pentru a plăti impozitele impuse de stat, sau amenzile care abundă pentru cele mai mici și inofensive greșeli. Pentru a ne face o idee, semnalez că un proprietar de casă trebuie să plătească atâtea impozite, încât din venitul rămas, de-abia dacă este în măsură să-și întrețină casa, venitul net reducându-se la cel mult 5%.

c) Tratatamentul minorităților, care în prezent se ridică la 1/4 din populația totală a țării, este foarte aspru și pătitor:

- școlile naționale sunt închise sau funcționează în mod precar, căutând să se facă din ele oficine de deznaționalizare;
- bisericile activează sub control și într-un regim de teroare;

– viața economică este stânjenită prin fel de fel de măsuri administrative, încât, treptat, treptat, unele bănci, industrii sau ateliere au fost obligate să-și închidă porțile;

– în sfârșit, inovația companiilor de muncă, ca și concentrațiile masive de minoritari, care au depopulat literalmente de bărbați anumite regiuni, sărăcindu-le, trimițându-i fie în Rusia, fie să muncească pe moșiile unora din grofi, care mai păstrează și astăzi arendași evrei, constituie tot atâtea motive de ură pe care aceste minorități le acumulează în fiecare zi.

d) Disensiunile dintre diferitele partide și guvern pe chestia politicii externe și mai ales impopularitatea războiului din Răsărit, care a dat naștere la discuții acerbe în parlament, fac să se vadă că nici pătura mai cultă – să-i zicem așa – nici ea nu este unită în fața gravelor probleme pe care va fi chemată Ungaria să le rezolve în curând. (Numai în chestiunea Ardealului și, în parte, și a celorlalte provincii răpite în 1939 și 1940, politicienii unguri sunt de acord; nu se poate spune însă același lucru despre toată populația conștientă a Ungariei.)

e) În sfârșit, propaganda străină, ca și aceea internă a partidelor de stânga, exploatând toate nemulțumirile, a făcut ca agitațiile comuniste să prindă din ce în ce mai mare consistență și să constituie, pentru guvern și celelalte autorități însărcinate cu menținerea ordinii în stat, o gravă problemă, din ce în ce mai actuală.

În cadrul măsurilor necesare pentru consolidarea frontului intern, semnaliez în această lună următoarele:

1. Constituirea unor noi unități de jandarmi și de poliție, semnalate prin raportul nr. .../1943.

2. Măsuri pregătitoare pentru înarmarea populației maghiare de încredere din provinciile răpite, semnalate Marelui Stat Major prin raportul nr. .../1943.

3. Comemorarea în chip deosebit, la 6 decembrie 1943, a zilei onomastice a Regentului Horthy.

4. Discursurile săptămânale ale ministrului Propagandei, Antal.

5. Vizita la Cluj și în Secuime, a primului-ministru Kállay, unde a avut întrevederi importante în domeniul economic, vizitând în același timp comandamentul Corpului IX armată, precum și Prefectura din Cluj, precum și discursul ținut cu această ocazie într-un cadru restrâns și intim, pentru temperarea agitațiilor contra României, ca nefiind oportune (aceste date le posed de la Consulatul nostru din Cluj; cuprinsul discursului nu s-a publicat).

B. Externe

Politica externă maghiară a fost definită în mai toate buletinele anterioare, în sensul că ea a rămas neschimbată – așa, de altfel, cum declară și primul ministru – neschimbată, adică, în duplicitatea ei: pe față, alături de Germania, în fond, continuând politica sa de apropiere față de Aliați, apropiere pe care o cultivă prin intermediul țărilor neutre.

Răspunderile poziției sale politice actuale și, mai ales, a războiului (!) contra Rusiei sunt lăsate total în sarcina predecesorilor, adică guvernului Bardossy, care „a târât Ungaria într-un război care nu-i oportun“ (discursul contelui Anton Sigray în Camera Magnaților, cu prilejul discuției bugetului general al Statului). În același fel au vorbit, în Cameră, deputatul conte Apponyi Gheorghe și deputatul Meszko Zoltán.

Este interesant de înregistrat aci apelul Mitropolitului Primat al Ungariei, Seređi Jusztinian, adresat, cu ocazia unei ședințe festive a Academiei Sf. Ștefan, fraților și prietenilor săi catolici din Europa, pentru a ajuta Ungaria în fața împrejurărilor grele în care se află țara sa.

Într-adevăr, poziția politică a Ungariei nu este de invidiat!

Oricât de abilă, s-ar spune, a fost această politică, ea a început a fi cunoscută de ambele tabere, producând chiar indispoziție în tabara aliaților, care de altfel au declarat categoric că nu recunosc valabil nici un act care a modificat

regimul politic și teritorial sub imperiul forțelor Axei și care, deci, sunt împotriva celor două Arbitraje de la Viena, prin care Ungaria și-a însușit noi teritorii aparținând României, fostei Iugoslavii și fostei Republici Cehoslovace.

Pactul recent încheiat de domnul Beneș la Moscova a zdruncinat, credem, și mai mult, poziția politică ungară și paralizează într-o oarecare măsură acțiunea de apropiere față de Aliați dusă în străinătate de propaganda maghiară.

Relațiile cu statele vecine

1. România

Comemorarea zilei de 1 decembrie – unirea Ardealului – de către România a dat naștere în Ungaria la o serie de discursuri și de articole de ziare care au pus în adevărata lumină, raporturile politice cu România.

Redăm, din diferitele articole și discursuri, ideile sau expresiile caracteristice care au continuat să abunde aproape toată luna decembrie: „... Falsificatori ai istoriei! Calomnii-torii... 1 Decembrie, sărbătoarea Unirii! Orice răbdare are limită! Tonul întrebuițat de români în aceste manifestații pune capăt răbdării noastre! Ațâțarea lor permanentă nu este numai un atentat în contra ungurimii, ci și contra comunității popoarelor europene! În dosul agitațiilor românești se ascund dorinți sinistre, revendicări ilegale și intenții perfide! Să se ia aminte că Ardealul a fost totdeauna unguresc și .nguresc va rămâne și în viitor! Ținem neclintiți la pământul țării noastre și pentru apărarea lui suntem dispuși la orice jefă! Hotărârea noastră este neclintită pentru a rezolva radical problema, pe orice cale!”

Primul-ministru Kállay, răspunzând în Cameră diferitelor interpelări asupra raporturilor cu România și manifestațiilor de la 1 decembrie, a spus, printre altele, următoarele: „Rog pe deputații ardeleni să spună acasă și, dacă se poate, să strige și pentru cei de dincolo, că toate inimile ungurești, ca a unui

singur om, bat pentru ei: atât pentru cei din Ardealul de Nord, cât și pentru cei din Ardealul de Sud, pentru a căror existență și al căror maghiarism, avem datoria și misiunea să muncim neîncetat“.

În sfârșit, în această lună, presa maghiară a discutat de asemenea intens chestiunea originii românești și a drepturilor noastre asupra Ardealului, profesându-se din nou cunoscutele teorii ungurești, care neagă întâietatea noastră în Ardeal și cu care teorii se caută să se convingă și străinătatea, prin propaganda asiduă ce se face.

2. Slovacia, Bulgaria

Slovacia

În general, raporturile ungaro-slovace se mențin tot precare, deși Ungaria, căutând să cultive disensiunile din guvernul slovac privitor la acest capitol, încearcă să închidă ochii la manifestațiile anti-ungare care mai apar din când în când în Slovacia.

În această lună, a avut chiar loc la Budapesta semnarea unei convenții feroviare bilaterale prin care s-a reglementat traficul pe graniță și traficul poștal între cele două țări, precum și o altă convenție comercială, semnată la Bratislava, prin care se prevede o dezvoltare a circulației mărfurilor între cele două țări.

Bulgaria

Tendințele de strângere a relațiilor cu Bulgaria au căpătat luna aceasta o nouă confirmare, prin inaugurarea „Institutului maghiar“ de pe lângă Universitatea din Sofia.

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
dosar nr. 1268, f. 259-265.*

15 ianuarie 1944. *Raport al atașatului militar român la Budapesta privind planul de operații germane pentru primăvara și vara anului 1944.*

Legatia regală a României
în Ungaria
Atașatul militar

Nr. 489
15 ianuarie 1944

Atașatul Militar din Ungaria
către,
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Am onoare a raporta, mai jos, următoarele informații privitoare la planurile de ansamblu germane pentru operațiile din primăvara și vara acestui an.

1. Manevra în retragere pe întreg Frontul de Est, dar mai ales pe porțiunea centrală și sudică, va continua să se desfășoare în fața presiunii rusești care se așteaptă să crească din ce în ce, încă câteva [sic!] sute de km spre vest.

S-ar putea ca ofensiva rusească să se oprească pe Nistru, sau mai curând pe Prut, dar este mai mult ca sigur că rușii, nu se vor opri decât când vor ajunge pe Carpați.

După o perioadă oarecare de răgaz, operațiile ofensive rusești vor intra într-o nouă fază și vor avea de scop:

– să pătrundă prin nordul Bucovinei și Galiției spre sudul Germaniei, pentru a se uni cu slavii din centrul Europei și (ori?);

– să pătrundă în Muntenia, pentru a pune mâna pe zona petroliferă și apoi a intra în Balcanii slavilor din sud.

Acestor planuri ofensive din faza a II-a a operațiilor germanii vor opune toată forța lor, apreciindu-se că, până

la această dată, vor dispune de o mare cantitate de rezerve și mijloace noi de luptă, care vor permite Germaniei să treacă chiar la operații ofensive, în zonele ce le va socoti necesar.

(În timp, aducerea frontului pe Carpați se socotește probabilă până prin aprilie a.c.)

2. Între timp, adică în luna februarie, sau cel mai târziu în luna martie a.c., va avea loc debarcarea anglo-americană în Europa de Vest, care se apreciază că se va executa în mai multe regiuni dintr-o dată și cu aproximativ 1 milion de oameni.

Germania speră să distrugă aceste forțe înainte să fi produs o manevră hotărâtoare asupra sa, în care scop păstrează cu toată energia neîntrebuințate majoritatea rezervelor și mijloacelor noi de luptă ce a pregătit. Concomitent cu aceste operațiuni, vor începe și represaliile mult anunțate asupra Angliei.

3. Germania speră că aceste operațiuni s-ar termina victorios pentru ea și aliații săi, până la începutul verii acestui an.

(În vederea acestor mari angajamente, se afirmă că Germania va cere României, Ungariei etc. să mobilizeze din nou toate forțele lor și să contribuie pentru obținerea acestor victorii scontate.)

4. După obținerea acestor rezultate, Germania ar urma să anunțe că dorește să încheie pacea, fie cu rușii, fie cu englezii.

Aceste informații mi-au fost aduse la cunoștință de șeful Serviciului nostru de Presă, ca deținute din lumea ziariștilor germani de aci.

Într-o oarecare măsură, ele mi-au fost confirmate și de sursele nr. 9* și 13**. Nu exclud să aibă aceeași origine.

* Atașat militar francez

** Atașat militar finlandez

Le-am raportat – spre știință – în forma în care mi-au parvenit.

Atașatul militar,
Colonel **Al. Cozloschi**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
dosar nr. 1268, f. 331-332.*

53

19 ianuarie 1944. *Raport al atașatului militar român la Budapesta privind măsurile luate de autoritățile ungare împotriva românilor din Ardealul ocupat.*

Legățiunea regală a României
în Ungaria
Atașatul militar

Nr. 492
19 ianuarie 1944

Atașatul Militar din Ungaria
către,
Marele Stat Major, Secția a 2-a

1. Am onoare a raporta că în această lună s-au făcut și continuă a se face și în prezent noi concentrări printre românii din Ardealul de Nord; majoritatea acestor concentrații sunt destinați Companiilor de muncă.

Unele din aceste companii au și fost trimise în regiunea subcarpatică pentru lucrările de fortificații, ce se execută spre Galiția.

Dintre vechii concentrați, sunt informat că la o mică parte li s-a dat deja drumul acasă, fiind concentrați de peste un an; alții urmează să fie desconcentrați după ce se va perfecta

„Acordul ungaro-român“ respectiv, în curs de pregătire.

2. În Ungaria circulă insistent zvonul că în curând se va executa mobilizarea unor noi mari unități, destinate a face față eventualităților care sunt legate de continua presiune rusească în Ucraina.

După verificările ce am făcut până la închiderea „curierului“, nici o măsură concludentă nu s-a executat.

3. În sfârșit, informații din mai multe surse serioase arată că, la sfârșitul săptămânii trecute, mareșalul Göring ar fi fost în Ungaria (într-o mică localitate, undeva în Matra), unde s-ar fi întâlnit cu anumiți factori responsabili, cu scopul de a determina Ungaria să contribuie din nou cu trupe pe frontul de est și să mărească contribuția sa economică în acest război.

Verificând această știre, ea a fost complet dezmințită de sursa nr. 4* și de un consilier de la Legația germană. Dezmințirea consilierului a fost făcută domnului ministru Filotti.

Deoarece această informație continuă să persiste și să fie confirmată și de alte surse, bănuim că vizita a avut loc, dar că s-a dat consemn să nu se spună oficial nimic.

Dacă această informație este adevărată, este de presupus că scopul vizitei nu a fost atins și că Ungaria a refuzat să satisfacă aceste noi cereri germane.

Chestiunea continuă să fie urmărită.

Atașatul militar,
Colonel **Alexandru Cozloschi**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
dosar nr. 1268, f. 337-338.*

* Atașatul aeronautic ajutor german.

23 ianuarie 1944. *Raport al atașatului militar român la Budapesta privind situația tinerilor români din Ardealul ocupat.*

Legăția regală a României
în Ungaria
Atașatul militar

Nr. 497 din 23 ianuarie 1944

Atașatul militar în Ungaria
către,
Marele Stat Major,
Secția a 2-a, Biroul 1

La ordinul dvs. nr. 452.682/1943;

Am onoare a raporta că, din verificările ce s-au făcut la fața locului, s-a constatat că informația nu corespunde realității.

1. Tinerii de naționalitate română sunt obligați într-adevăr să urmeze ședințele periodice leventiste, însă nu s-au organizat pentru ei școli speciale pentru a deveni instructori leventiști; aceste școli sunt urmate numai de unguri.

S-a întâmplat însă că, la niște cursuri pentru pregătirea instructorilor au fost chemați în vara trecută și câțiva proți și învățători români (2-3) se pare însă – din eroare – aceștia având nume ungurești.

2. Este adevărat că, lipsa tinerilor leventiști de la instrucție este aspru pedepsită și desigur pedepsele cele mai aspre le primesc românii, însă, până acum nu s-a semnalat nici un caz, când acești tineri au fost trimiși, drept pedeapsă în minele de cărbuni.

În general, tinerii premilitari români sunt trimiși la lucru: la pădure, cariere de piatră, la scos sfeclă de zahăr etc., ca angajați sau rechiziționați. Condițiile lor de angajare și tratamentul, desigur, lasă de dorit.

Legăția noastră a avut cunoștință de această situație și a făcut la timp, demersurile necesare.

Atașatul militar în Ungaria,
Colonel **Alexandru Cozloschi**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
dosar nr. 1268, f. 342.*

55

25 ianuarie 1944. *Telegramă a atașatului militar român la Ankara prin care informează despre iminența bombardamentelor aviației anglo-americane asupra orașelor București și Budapesta.*

Secret

Nr. 455089

1944 ianuarie 28

Telegramă
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Via Ksz Ankara 720 37 25/1 13.45

Din sursă absolut sigură;

Americanii și englezii au în program bombardarea București și Ploiești în luna februarie în cadrul și precedând operațiile militare în Balcani.

Atașatul militar român la Ankara

Nr. 1512 din 25 ianuarie 1944

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
(inventar anexă), dosar nr. 494, f. 15*

56

31 ianuarie 1944. *Buletin de informații al atașatului militar român la Budapesta privind situația internă și externă a Ungariei.*

Atașatul militar din Ungaria

31 ianuarie 1944

Buletin de informații

pe luna ianuarie 1944

I. Informații politice

A. Interne

Evenimentele de politică internă, mai importante, petrecute în cursul lunii ianuarie a.c., sunt următoarele.

a) Guvernul a agravat măsurile excepționale luate în Ardealul de nord, dând drept jandarmilor în serviciu să facă uz de armă, împotriva oricărui suspect, care nu se oprește la somația ce i se face.

O asemenea măsură se mai luase deja, la începutul lunii octombrie 1943, în Bacica și regiunea subcarpatică.

Faptul că această măsură se extinde și în Ardeal, ne dovedește că liniștea în această provincie nu este satisfăcătoare și că guvernul dorește să prevină orice eventuale agitații.

Este de asemenea de admis că, este o măsură menită să împiedice activitatea comunistă a agenților Moscovei debarcați în Ungaria după câte ni se afirmă, pe calea aerului.

b) În cursul acestei luni, a început la Ujvidék procesul masacrului exercitat de autoritățile militare ungare din Bacica, în ianuarie 1942.

După informațiile lăsate să apară în presă, ar rezulta că, vinovații acestui asasinat în masă – care nu este depășit decât în număr poate, de cel bolșevic de la Katyn – ar fi generalii Feketehalmy Czeidner, Grassy, colonelul Deák László și căpitanul Zöldy Márton.

Spre surprinderea tuturor, cu câteva zile înainte de proces, principalii vinovați, după informațiile ce am, au fugit în Germania... (!) pătând onoarea și tradiția militară maghiară!

După cum am apreciat de la început, procesul ca și fuga în străinătate, n-a fost decât o înscenare a autorităților maghiare, care sub presiunea agitațiilor evreiești au fost obligate, să aducă pe rol, un proces de 2 ani uitat!

La o masă intimă ce a avut loc înainte de fuga împricinărilor, ministrul de Honvezi a declarat unor ofițeri generali unguri, că, procesul se deschide numai de formă, ... pentru a face plăcere englezilor dar că decretul de amnistiere este deja întocmit! Aceste cuvinte au fost auzite și de atașatul militar croat (și el a fost ofițer ungur), prezent la acea masă.

Acest eveniment intern, important și prin cuprinsul lui, are însă menirea să fixeze, prin mod și circumstanțele în care se petrece, starea de spirit a conducerii maghiare la această dată, care aleargă pe toate căile, pentru a-și consolida poziția atât în fața aliaților, cât și a minorităților sârbi și evreiești.

c) Un decret apărut recent arată că, pe baza cererii primului-ministru, regentul Horthy a numit pe fiul său, Horthy Miklos, fost ministru în Brazilia, într-un post, care nu este definit, nici ca rol și nici ca titlu, pe lângă persoana sa.

d) „Centrala Națională Muncitorească” maghiară și-a întrunit la Budapesta, toți reprezentanții săi din provincie, într-o convocare anuală, cu care ocazie s-au prezentat guvernului, doleanțele muncitorilor unguri, care în rezumat sunt următoarele:

– să se asigure aprovizionarea publică cu alimente de primă necesitate pentru a se împiedica dezvoltarea bursei negre, care nu poate fi suportată decât de oamenii bogați sau îmbogățiți și

– să se armonizeze prețul mărfurilor cu salariile muncitorilor, urcându-se deocamdată aceste salarii.

Înregistrând aci această știre de ordin economic, o facem pentru a sublinia nemulțumirile interne în Ungaria, pe chestiunea aprovizionării cu alimente de primă necesitate, de asemenea aprovizionarea cu lemne și cărbuni de încălzit etc. care se agravează din ce în ce, pe măsură ce timpul trece.

B. Externe

Evenimentele de politică externă, petrecute în Ungaria, în cursul acestei luni, sunt următoarele:

1. Comisia de politică externă a Parlamentului ungar, întrunindu-se, în primele zile după anul nou, a discutat situația Ungariei după conferința de la Teheran, ca și după semnarea „Acordului Beneș,, la Moscova.

După puținele informații, ce ne-au parvenit din această conferință recentă, rezultă că, Ungaria a rămas foarte afectată de aluziile ce s-au făcut la statele mici de „principiul capitulării fără condiții”, ce de asemenea s-a lansat cu această ocazie, ca și de perspectivele pe care le așteaptă Ungaria din realizarea „Acordului Beneș,, în care – după câte s-a aflat – Sovietele și-au luat sarcina să susțină reconstituirea Republicii Ceho-slovace.

Raporturile mele speciale nr. 474, 475 și 495/1944 au înregistrat la timp aceste informații importante și caracteristice.

2. Parlamentul și presa în întregime a comemorat moartea contelui Ciano, fostul ministru al Afacerilor Străine al

Italiai fasciste, arătându-i marile sale merite personale și enorma sa contribuție, pentru realizarea aspirațiilor teritoriale ungurești... „marelui prieten și apărător, Ungaria îi va păstra o veșnică recunoștință!“

3. Primul-ministru Kállay a ținut un discurs în cadrul ședințelor de studii ale deputațiilor guvernamentale în localitatea Lillafüred, cu care ocazie, făcând aluzie la pericolul bolșevic – vorbind în parabole –, a îndemnat ungurimea la unire, arătând că, pericolul extern determină și agravează totdeauna și situația internă, iar mai departe, a afirmat că, dacă nevoia va cere, toată lumea trebuie să vină la frontieră, pentru a se împotrivi puhoiului dușman, ori de unde ar veni el!

4. În sfârșit, merită să înregistrăm aci, apelul adresat prin radio, ungurilor din America, de către episcopul calvin maghiar dr. Ravasz László.

După cum luna trecută, în parlament un magnat ungar a cerut protecția evreilor din lumea întreagă, pentru sprijinul Ungariei, tot așa, luna aceasta, episcopul calvin a rugat pe conaționali săi din America să sprijine prin cuvântul lor, interesele Ungariei, ori de câte ori au ocazia!

Aceste atitudini caracterizează perfect națiunea maghiară: aroganți cu cei mici (sau pe care-i consideră ei mici); lingușitori cu cei mari, sau cu cei de care au nevoie!

Relațiile cu statele vecine

1. România

Mai mult parcă, decât în lunile precedente în luna ianuarie, presa ungară și oamenii politici în discursurile lor, s-au ocupat foarte de aproape de România și de raporturile româno-ungare. Trebuie să recunoaștem însă că, într-o oarecare măsură, această excitație pornește din România.

Am constatat așadar că, armistițiul de presă, la care s-a convenit în trecut, este virtualmente abolit și m-am întrebat adesea, dacă în aceste împrejurări, este într-adevăr nevoie

de această risipă de energie și de această încordare în relațiile noastre cu Ungaria? Dar, nefiind rolul meu să și răspund, la această întrebare neavând la îndemână toate elementele, trec altora această datorie!

În această lună, s-a ridicat cetățenia română la 1624 de români refugiați din Ardealul de Nord.

„Monitorul Oficial“ nr. 80/1944, care publică această Decizie, arată că, măsura se extinde și asupra soțiilor și copiilor celor refugiați, dacă și aceștia au urmat capul de familie.

Inițiativa ungară are desigur un substrat politic și este o consecință a adevăratelor raporturi româno-ungare; este probabil că în curând se va publica și alte asemenea liste, căci probabil numărul refugiaților este mai mare decât 1624.

2. *Slovacia*

– La 11 ianuarie a.c., s-a semnat la Budapesta, un acord ungaro-slovac, privind unele chestiuni de drept privat.

– La 21 ianuarie s-a deschis la Bratislava un congres internațional balnear, la care ia parte și Ungaria și al cărui președinte este arahiducele Josef Franz, care a ținut discursul de deschidere în limba slovacă.

Presă ungară înregistrează adesea, spiritul dușmănos, contrar tuturor încercărilor oficiale, pentru îmbunătățirea raporturilor pe care presa și literatura slovacă îl arată Ungariei și se întrebă, dacă nici acum, când frontul a fost adus așa aproape de frontierele comune, n-ar fi timpul ca raporturile ungaro-slovace să se amelioreze?

Ungaria, spune Pester Lloyd într-un articol din 12 ianuarie, consideră Slovacia totuși ca pe un vecin și aliat, cu care vrea să aibă – nu din slăbiciune – ci din nevoi comune – cele mai bune raporturi.

3. *Bulgaria*

În cadrul acordului cultural încheiat anul trecut între cele două țări, la 12 ianuarie, s-a inaugurat la Budapesta, „Institutul Cultural Bulgar“, în prezența ministrului Cultelor,

Szinyey Merse Jenő, a ministrului Bulgariei și a unui numeros public.

Actualul ministru bulgar la Budapesta, dr. Toseff a fost rechemat și în curând își va prezenta scrisorile de acreditare.

II. Informații economice

1. Pe ziua de 11 ianuarie a.c., ministrul de Finanțe, dr. Ludovic Reményi Schneller și-a dat demisia din funcțiunea de ministru coordonator al tuturor departamentelor economice, funcțiune pe care o îndeplinea de la 1941.

Această însărcinare a trecut asupra primului-ministru, care a explicat că nu se va produce nici o schimbare în politica economică actuală și că însușindu-și aceste noi atribuții o face, fiind convins că, în timp de război, concentrarea tuturor forțelor economice la Președinția Consiliului de Miniștri este o necesitate impusă de organizarea înzestrării armatei și a apărării frontierelor.

Se afirmă că, în realitate, au fost mari disensiuni în guvern, în legătură cu colaborarea economică cu Germania și că aci rezidă adevăratul motiv al schimbării de la Ministerul Economiei.

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
dosar nr. 1268, f. 357-363.*

57

28 februarie 1944. Buletin informativ al atașatului militar român la Berlin, referitor la desfășurarea operațiilor militare pe Frontul de Est și din Italia, precum și la potențialul militar al Germaniei.

Atașatul militar
Strict confidențial-personal

Berlin, 28 februarie 1944

Buletin informativ
pe luna februarie 1944

A. Operațiile din Est

I. Acțiunile ofensive ruse, discontinue în spațiu dar continue în timp. nu au dat nici un moment de răgaz conducerii germane. Favorizate de un timp foarte prielnic, ele au creat tot timpul comandamentului superior aliat probleme noi.

Acest comandament s-a menținut ferm în a respecta cele două hotărâri, în legătură cu forma de război adoptată pentru Frontul de Est – defensiva, și anume:

1. Aceea de a nu aduce alte forțe pe acel teatru de operațiuni,

2. A rezista cât mai mult în scopul de a uza pe inamic, cedând cât mai puțin teren.

Pornind de la ideea generală că hotărârea se va obține în Vest sau Sud, în urma ciocnirii cu forțele anglo-americane, și pentru că în Est mai are la dispoziție mult spațiu. prima hotărâre a fost până acum respectată. Dacă presiunea continuă în zona de la vest de Kiev a cerut forțe noi, ele au fost în cea mai mare parte recuperate de pe alte părți ale imensului Front de Est. Faptul este complet verificat din numeroase surse. Nu aş avea de amintit decât informațiile raportate în buletinul anterior sau motivele demisiei mareșalului Küchler, fostul comandant al Grupului de armate „Nord“, pentru că i s-a luat din rezerva sa opt divizii. Aceasta a condus la retragerea pe Narva și mai la sud. pe linia Peipus – Newel (în curs încă de execuție).

Presiunea rusă în capul de pod de pe Narva spre golful Riga, poate avea consecințe atât asupra frontului de pe lacul Peipus, cât și asupra aceluia care se va stabili la sud de el spre Newel. La aceasta se mai adaugă – cu mai multă greutate – consecințele pentru legătura cu Finlanda. Și aceasta cu atât mai mult cu cât acțiunea inamică, urmărind a hotărî Finlanda la o pace separată, este întreprinsă pe căi multiple. Ea s-a intensificat în ultimul timp foarte mult. Pierderea Estoniei ar însemna ca ultimele legături scurte, între Germania și aliatul din nord, vor deveni foarte precare.

De aceea, cum am mai raportat, ni s-a spus că forțe noi au fost îndreptate spre Narva. Au fost ele luate tot din cadrul Frontului de Est? Nu o credem, căci presiunea rusă exercitată peste tot, nu mai permite asemenea deplasări. Iar dacă au fost aduse din interior, nu a greșit comandamentul german, luând acum o lună forțe de la nord, pentru că acum să aducă acolo altele?

Cea de a doua hotărâre, de a rezista cât mai mult în scopul de a uza pe inamic, pare câteodată greșit aplicată. Se căuta odată a mi se lămuri că „terenul trebuie cedat pas cu pas, căci altfel inamicul ajunge prea repede la Nistru. Și interesul nostru este a-i ține pe ruși cât mai mult timp, cât mai departe. De aceea acceptam sacrificii“.

Dar nu puțini sunt acei care cred că, din cauza întârzierii fixării momentului retragerii, se ajunge la pierderi de efective germane mult prea mari. Și prin aceasta scopul de a uza numai pe inamic, nu este atins. Au din contră, efecte importante în legătură cu moralul și încrederea în conducere, atât asupra luptătorului cât și interiorului.

Este suficient a reaminti evenimentele petrecute în zona Nikopol și mai ales la Cerkassi. Se spune că dacă timpul ar fi fost prielnic, dacă nu ar fi fost acea perioadă de dezgheț, despresurarea putea avea loc la momentul oportun. După cum știm din date oficiale, ea s-a petrecut în ultimul moment, când chiar după datele comandamentului german toate tru-

pele aflate inițial pe un front de aproape 150 km, au fost strânse pe un spațiu de 20/10 km și la 10 – 15 km de vârfurile atinse de atacurile executate pentru despresurarea lor. În ultima zi, odată cu liberarea celor încercuți s-a anunțat și publicului, situația grea în care s-au aflat cele 10 divizii – după date engleze – sau 5, după cele germane.

Întreaga presa germană a comentat două zile numai acest fapt de arme, după ce zile de-a rândul radioul inamic nu prezenta decât „un nou Stalingrad“.

Comunicatele oficiale germane nu au pomenit nimic. Pentru a contracara propaganda inamică, comandanții de acolo au fost prezentați Führer-ului, atașaiilor de presă străini, au fost puși să vorbească publicului, fotografiile lor au apărut în toate jurnalele etc. etc. Nu putem preciza dacă s-a reușit a se șterge îndoiala din sufletul publicului german. Este însă sigur că uzura inamicului s-a făcut cu pierderi destul de mari. Mai grav, s-a dat naștere la discuții și critici asupra conducerii.

Retragerea repede din spațiul de la Ilmen See, dovedește că o nouă experiență nu se va mai face și ca pentru a nu aduce alte forțe noi în acea parte, s-a hotărât scurtarea de front. Economii de forțe ce se vor realiza vor fi însemnate. Ele vor fi mai mult simțite când apele lacurilor Peipus și Pleskau, vor fi dezghețate. Se va ajunge de la un front ce masura de la vest de Leningrad pe la Mga, lacul Ilmen la Newel aproape 700 km, la altul de 400 km. Din acești 400 km aproape 150 vor fi constituiți de cele două lacuri notate mai sus, ajungându-se deci la un front de 250 km, adică la ceva mai mult ca o treime din frontul inițial.

Pătrunderea din zona vest Kiev până spre Dubno – Lutk oferă inamicului mari posibilități pentru ofensivă spre sud-vest sau sud.

Acțiunile întreprinse către sfârșitul lunii (24 februarie) și în curs de execuție, cu un singur corp de armată blindat ca mare unitate proaspătă, nu a avut alt scop, așa cum se

recunoaște chiar de conducerea locală, decât să curețe spațiul de la vest de linia Dubno – râul Styr. La încheierea buletinului scopul părea atins.

Aceeași conducere este informată că noi forțe ruse sunt în curs de concentrare în zona Jitomir – Belaja Zerkoff, pentru o nouă ofensivă spre sud-vest către Vinița – Hotin, sau spre sud către Balta.

Forțele de care dispun germanii nu le vor permite decât o stăvilire a ofensivei inamice. Nu este încă nici un indiciu al unor operațiuni ofensive germane mai importante.

Totuși, de pe urma celor petrecute în cursul acestei luni la Nettuno, unde după o lună de zile, situația este încă în echilibru, conduce pe unii la previziuni ofensive pentru Est. Aceștia cred că o debarcare în Franța nu va mai avea loc în acest an. Ca urmare, față de evoluția situației din Italia, nu ar fi exclus ca o parte din marile unități din Vest, să fie aduse în Est. Scopul urmărit ar fi dezlănțuirea unei ofensive cu obiectiv limitat vizând de exemplu împingerea frontului pe Niprul mijlociu, în zona Kiev.

Situația actuală din zona vest – Kiev este foarte favorabilă unei acțiuni simultane pe cele două laturi:

- de la Vinița spre nord-est către Kiev și
- de la Bobruisk spre sud-est călare pe Berezina.

Desigur este încă prematur a se face vreo considerație asupra acestor idei expuse de un ofițer superior german.

Ele își au o justificare logică, prin aceea că față de o desfășurare favorabilă a luptelor din Italia, conducerea germană nu ar ține atâtea forțe în Vest, cu „arma la picior”.

Dar îmi permit a remarca:

1. Că este necesar ca actuala situație de la vest de Kiev și regiunile alăturate spre nord și sud să rămâie aceeași. Dovada noua presiune rusă de la Rogacev, la umărul de nord a pătrunderii, ar putea schimba situația.

2. Că pentru obținerea unui succes ar fi necesare cel puțin 40 divizii de infanterie.

3. Ele nu ar putea fi adunate decât dacă este adevărată o informație după care germanii vor dispune la vară în interior de circa 30 divizii. (Asupra acestei date lămuriri la capitolul Potențialul german, pag. 27).

De pe Frontul de Vest nu ar trebui aduse în acest caz decât 10 divizii de infanterie.

A transporta însă din Vest în Est mai multe forțe, ar însemna o abatere flagrantă de la ideea directoare care este pretutindeni repetată, că decizia se va obține în Vest.

Căci dacă în momentul când s-ar dezlănțui ofensiva germană în Est, anglo-americanii ar debarca în Franța?

Urmărilor ar putea avea consecințe decisive.

Cred în concluzie că trebuie să considerăm această idee, ca având șorți prea mici de realizare.

În rezumat:

Comandamentul rusesc având încă inițiativa operațiunilor, realizează cu pierderi mari, progrese relativ nu prea însemnate.

Față de noile măsuri ale conducerii germane la acest sfârșit de lună, situația pare a fi peste tot consolidată.

Scurtarea de front din nord reduce frontul de la 700 km la 250 km.

În pătrunderea vest Kiev, măsurile luate și în curs de execuție, permit a spera o curățire a elementelor din capul de vest al pătrunderii.

Sunt așteptate alte acțiuni ofensive ruse din zona Jitomir spre sud-vest sau sud.

B. Operațiile din Italia

De la 22 ianuarie atenția tuturor cercurilor militare a fost și este încă concentrată asupra operațiilor de debarcare de la sud de Roma. Mulți au văzut în ele o repetiție generală pentru ofensiva mult anunțată, în scopul creării „celui de al 2-lea front”. I-au acordat ca atare o importanță mare, căci

se aprecia că ea va da indicații utile asupra capacității de rezistență a forțelor Europei. Că se va lămurii dacă, puterile așa-numite „stăpâne ale mărilor“, posedă facilitățile de mișcări care să le asigure victoria finală, ori dacă, Înaltul comandament care dispune de drumurile continentale, va putea realiza la timp concentrări rapide și aruncă pe atacator în mare.

La această dată (28 februarie) cercurile militare germane se declară satisfăcute de rezultatele de până acum. Ele văd chiar în recente declarații ale premierului englez „că războiul nu se va termina în acest an“, un prim indiciu și aceasta cu atât mai mult cu cât nu de mult, generalisimul Eisenhower, anunțase decizia pentru 1944.

La începutul operațiilor, cercurile militare locale au crezut că se găsesc numai în fața unei diversiuni, așteptând ca operația principală să se execute mai spre nord, către Genova. De aceea au pierdut un timp foarte prețios pentru transportul rezervelor spre sud. Ca justificare, ni se comunică acum informațiunea că, în primele zile, căile de comunicație care leagă nordul cu sudul – așa de puține în Italia – abia dacă au fost lovite. Mai târziu, când deplasările au început să se intensifice, acțiunea aviației inamice a luat cu adevărat proporții însemnate. Timpul pierdut de comandamentul german din Italia nu a mai putut fi câștigat.

Scopul urmărit de comandamentul englez pare că a fost să execute:

- o operațiune cu caracter independent, cu obiectiv propriu, Roma, sau
- o acțiune destinată să ușureze operațiunile Armatei a 5-a.

În primul caz scopul nu a fost atins.

În ceea ce privește a doua posibilitate, un prim succes consta până acum în faptul că anglo-americanii au reușit să fixeze acolo forțe germane. Bineînțeles cu condiția ca anglo-americanii să țină, până vor obține un succes pe frontul de la Cassino. El pare însă foarte problematic.

În ceea ce privește forțele în prezență, se pare că ne găsim

în fața unui echilibru.

După informațiile de până acum, germanii ar avea acolo șase divizii din care două – trei blindate, în fața a șase divizii aliate. Aliații profită de focul escadrelor navale și de superioritatea aeriană. Germanii au de partea lor avantajul terenului și al pozițiilor dominante, diviziile generalului Alexander fiind oprite în plin câmp la picioarele munților Albano.

Ceea ce caracterizează operațiile anglo-americeane, a fost extremă prudență. De aceea au pierdut beneficiul surprizei. Ni se spune că nu au fost în primele zile decât două batalioane germane. Divizia Blindată germană, care am anunțat-o ca fiind la Roma, era în momentul debarcării în spatele frontului de la Cassino, unde în acele zile din ianuarie, situația era destul de grea.

Constatăm la Aliați utilizarea aceluiași principii care au fost aplicate în toate operațiile lor. În timp ce la germani îndrăzneala și execuția repede formează baza strategiei lor, anglo-americii pun ca și în războiul trecut, accentul pe mijloacele tehnice. Ei caută tot timpul a menaja omul, urmărind succesul printr-o lungă uzură a forțelor adversarului și utilizând la maximum mijloacele materiale.

În momentul când în ziua de 16 februarie s-a anunțat dezlănțuirea celei de a doua ofensive germane, se citea pe fețele tuturor siguranța victoriei. Cu atât mai mare a fost dezamăgirea când la 20 februarie ofensiva a încetat. Rezultatele nu pot fi totuși desconsiderate. Căci de atunci și până acum (28 februarie) portul Anzio se afla sub focul artileriei divizionare și aceasta crează apărătorilor o situație destul de grea.

Greutățile pentru aducerea de alte forțe, aprovizionarea trupelor în muniții, armament și carburanți, sunt tot atât de mari și pentru inamic ca și pentru germani.

Pentru anglo-americieni. Trupe nu mai pot aduce din cauza spațiului prea mic. Vin apoi greutatea de a debarca aprovizionările. Vapoarele sunt obligate a se opri departe în larag

și descărcate în vase mici. Marea rea a constituit o primă dificultate. Cea de a doua este datorită faptului că aceste ambarcațiuni ating coasta în puncte diferite de portul propriu-zis care este supus focului.

Pentru germani aceleași dificultăți în legătura cu transporturile de trupe cât și acelea de aprovizionări. Toate comunicațiile sunt sistematic bătute de aviație. Cum punctele obligate sunt numeroase, întreruperile cauzate de bombardamente provoacă mari întârzieri și perturbări în planurile comandamentului.

Ne este imposibil a face vreo previziune pentru viitor. Aștepând o nouă ofensivă germană, diviziile anglo-americane transformă deocamdată capul de pod într-un mare reduct, continuând să marcheze voința de a rămâne acolo.

Din aceste operații ambele comandamente au putut deduce o altă serie de învățăminte utile, practice, în domeniul preparației operațiilor amfibii ca și în acel al organizării și coordonării, forțelor de uscat, aer și apă.

Modul cum s-au desfășurat operațiile în zona Nettuno a data însă încredere comandamentului german în așteptarea unor noi debarcări în alte puncte ale continentului european.

Iar crearea celui de-al „doilea front“, adică ce așteaptă toți, o debarcare în Franța, se pare că va mai suferi o amânare. Nu a declarat recent chiar primul-ministru al Britaniei, că în definitiv s-a reușit a fixa mari forțe în Italia? Că acela poate fi al doilea front?

Problema acestui al doilea front, privită cum am arătat mai sus de către tabăra engleză, nu poate rămâne însă fără consecințe.

Cu siguranță că va aduce complicații în relațiile anglo-ruso-americane.

Au fost făcute declarații publice, după una din ultimele conferințe, că anglo-americanii și-au luat obligația să deschidă un adevărat „al doilea front“. S-a vorbit atât de mult de pregătirile unei noi invazii, încât dacă nu se va executa, consecințele ar putea apărea imediat.

Dacă anglo-americanii s-ar eschiva bucuros de la crearea unui alt front, iar opinia publică din acele două țări ar aproba noua hotărâre, rușii o vor accepta? Teama de a fi expuși în vară unei ofensive germane, îi va face desigur să reacționeze.

Sunt deci posibile complicații în tabăra aliată, care trebuie neapărat avute în vedere atunci când se analizează acțiunile de viitor.

C. Potențialul actual al Germaniei

Puternicele atacuri aeriene executate asupra Germaniei și teritoriilor ocupate din Vest, pierderea spațiilor câștigate în Est până în toamna anului 1942, provoacă întrebări asupra potențialului de război al Germaniei.

A putea răspunde la această chestiune în mod precis, este o greutate apreciată de toți. Și aceasta cu atât mai mult cu cât știm că, pentru a cunoaște adevărata realitate, ar trebui să știm nu numai ce poate produce Germania însăși, ci și toate industriile din țările ocupate, din Franța, Italia, Polonia, Cehoslovacia etc. Căci peste tot se lucrează pentru ea. A indica cifre este și mai greu, mai ales dacă nu sunt obținute de la persoane indicate. Ori acestea se lasă greu antrenate spre a face precizări. Atunci când totuși se fac comunicări din surse autorizate, când se dau cifrele atât de mult dorite, toți se întreabă imediat dacă nu se găsesc în fața unei acțiuni de propagandă.

Factorii cu care se conduce războiul sunt voința, forța armată și resursele teritoriului. Ei ar părea ușor de analizat. În special ultimii doi care se pretează a fi mășurați în cifre. Dar greutățile apar imediat ce ne gândim că această comparație trebuie făcută având în vedere și posibilitățile inamice. Datele acelea pot forma necunoscute chiar pentru conducerea germană și cu atât mai mult pentru noi. Pe de altă parte, atât forța armată, dar mai ales resursele teritoriului, sunt într-o continuă evoluție datorită unor multiple cauze, printre care

uzura de pe front și efectele atacurilor aeriene, se situează pe primul plan. Ele sunt de ordin moral și material. Cele de al doilea influențează direct producția, prin distrugerile realizate sau pierderile provocate în populația muncitoare.

Atacurile aeriene provoacă după caz distrugerii totale, o micșorare în producție, parțială și pe durate de timp variabile. Importanța distrugerilor este pe de altă parte diferită în raport cu existența unor fabrici similare celor distruse, posibilităților de a fi refăcute, de pierderea specialiștilor și altele. Toate aceste date în continuă modificare intervin neîncetat în calcule și schimbă chiar previziunile organelor conducătoare.

Aceleași dificultăți le găsim și în stabilirea celui de al doilea factor: forța armată. Marile unități sunt în continuă luptă, pierderi neuniforme, creări sau suprimări de unități, efective, dotare etc. etc.

În cele ce urmează voi încerca să fac un tablou obiectiv al situației așa cum se prezintă astăzi. El este rezultatul informațiilor culese de aproape 6 luni de zile. Sunt observații personale, date culese din cercuri germane, aliate sau neutre, după ce au fost verificate din cât mai multe surse.

Voința

Este primul factor a cărui importanță nu este nevoie a fi demonstrată. Voința de a se bate trebuie să anime, conducerea, armata propriu-zisă (ofițeri și trupa) și masele mari ale poporului.

În ceea ce privește conducerea, voința de a continua lupta este tradusă prin măsurile continui pentru întrebuițarea tuturor mijloacelor. Se crede că această conducere ar putea, la un moment dat admite încheierea unei păci separate cu una din cele două tabere, rusă sau anglo-americană. Din toate manifestările ei se deduce că nu întrevedere succesul definitiv, ca urmare a unei sau mai multor bătălii decisive. Ea speră că printr-o prelungire a conflictului, să intervină

factori noi în avantajul ei, care să creeze surpriza așteptată: o dezbinare pronunțată în tabăra inamică. Evenimentele din ultimul timp și mai ales acelea după conferința de la Teheran (ca exemplu tipic conflictul polono-rus) sau neîncrederea arătată de Rusia prin respingerea propunerilor americane de a stabili baze aeriene în U.R.S.S. ș.a., ar constitui primele elemente pozitive, care justifică așteptările conducerii germane.

Voința acestei conduceri este susținută și de credința în nemulțumirile și greutățile pe care le are tabăra inamică, consecință a regimului din acele țări. Se dau ca exemplu, greutățile financiare, efectul grevelor și moralul scăzut al luptătorilor care nu văd, sau nu simt precis, motivul pentru care se bat. Toate aceste cauze vor produce pe măsură ce timpul va trece, efecte și mai puternice.

Personalități marcante cred încă cu tărie că surprizele nu sunt excluse. Se merge până acolo încât găsesc ca realmente posibilă o înțelegere cu anglo-americanii. Se vorbește de concesiuni făcute de ambele părți, mai ales după ce aceștia din urmă se vor convinge că nu pot bate armata germană, mai precis, după ce vor constata nereușita unei debarcări în Franța.

Iar de aci până la mirajul unui război cu toate forțele contra Rusiei și a unei victorii sigure, nu mai este decât un pas.

În orice caz, slăbiciunile din tabăra inamică și credința că timpul lucrează pentru Germania, formează leit-motivul tuturor discursurilor și a principalelor articole din presă. Sunt repetate de armată și par înțelese de marele public.

Aceste două ultime elemente, armata și masele mari ale populației germane, nu au prezentat încă nici un indiciu prin care să arate categoric o micșorare a voinței de a lupta.

În ceea ce privește armata, nu am putut afla până acum de nici un caz care ar indica cea mai mică defecțiune sau

ar merita o precizare a lui. Dacă se spune că disciplina armatei germane nu este aceea cunoscută din anii dinaintea războiului sau de la izbucnirea lui, se recunoaște însă că una din pârgiile de bază ale acestui organism este intactă. Ea se constată de la formele exterioare de respect, până la conduita pe câmpul de luptă. Și aceasta, pentru că toți cei ce dețin cea mai mică parte din atributul unui șef, datorită unei educații și selecții minuțioase, formează cadrul solid care menține întregul organism.

Datorită unui înalt sentiment patriotic, conștienți de cauza pentru care luptă, cu o justă repartitie a eforturilor, fără excepțiuni de la obligații sau normele stabilite de conducere, prin recompense juste și la timp venite, conducerea a știut să mențină voința de a lupta la nivelul dorit.

Deși aproape de un an și jumătate în defensivă, nu sunt cunoscute indicii ale slăbirii voinței de luptă a unităților germane.

Foarte multe exemple din ultimul timp (aflăte de la luptători de pe front) ar dovedi că, din contră, soldatul german din Est, conștient de inferioritatea numerică, se comportă față de inamic cu aceeași încredere neclinită în superioritatea sa, față de soldatul rus. Ideea aceasta extinsă și la comandanți, explică și mai mult liniștea cu care au fost privite situațiile, care păreau a fi în „Est“ de atâtea ori „catastrofale“.

Conducerea germană, pătrunsă de importanța moralului luptătorului a făcut totul pentru menținerea lui la un nivel ridicat. Ea a căutat și caută a elimina orice cauză de nemulțumire sau nedreptate. Ideea că totul trebuie făcut pentru cel de pe front, pentru a-i asigura maximum de posibilități de ușurare a vieții, a fost realizată, încât se pare că nedreptățile sunt cei rămași în interior.

Pentru a dovedi aceasta, s-ar putea da tot felul de exemple, începând cu hrana, îmbrăcămintea, distracțiile și terminând cu permisiile și grija statului pentru familia soldatului rămasă acasă.

Ceva mai mult, se crede că pe măsură ce timpul va trece, dacă voința de a lupta va slăbi, aceea va fi a luptătorului inamic, englez, american, francez etc., care nu ar fi pătruns de scopul luptei ce o duce.

Populația civilă urmează în majoritatea ei exemplul oștirii. Spun majoritate, pentru că s-ar putea da și exemple izolate de o slăbire a voinței. Aceste acțiuni izolate sunt cred inerente la un popor care atinge aproape 100 milioane locuitori.

Nemuțumirile constatate în unele orașe bombardate sunt poate reacțiuni normale ale acelor care cred că odată cu prăbușirea casei în care locuiesc, totul este pierdut. Sunt oamenii simpli, care odată satisfăcuți prin obținerea unei locuințe și a cartelelor, au uitat totul.

Dar cel mai bun exemplu de ansamblu îl avem aci, în Berlin, care a suferit cele mai multe și mai puternice atacuri. Cu toate acestea, cred că nimeni nu ar putea indica cel mai mic semn de distrugere a moralului, a voinței de luptă sau de răzvrătire. Nu putem decât să admirăm această populație a Capitalei care suportă cu un stoicism mai presus de orice laudă, furia distrugătoare și devastatoare, deslănțuită asupra lui.

Atacurile aeriene intensificate, repetate și executate cu un număr din ce în ce mai mare de avioane au produs într-adevăr în toate orașele atacate distrugeri maxime. Dar toți sunt de acord că aceste distrugeri de orașe nu pot aduce decizia. Multă lume a părăsit orașele, refugiindu-se la țară. Cei rămași găsesc din ce în ce noi adăposturi. Ele sunt folosite acum de toți și ca urmare pierderile sunt mult mai mici în comparație cu lunile trecute, în special până la noiembrie, când din spirit de comoditate sau subestimare a efectelor, mulți rămâneau în locuințe.

Ființa omenească este susceptibilă adaptărilor, iar cei rămași acasă sunt ca și soldații de pe front. Dacă ei sunt impresionați mai puternic în primele lupte, ajung încetul cu încetul a se obișnui.

Populația este în primele momente după atacuri de o sensibilitate mai mare. Ea constată cu regret că și cutare sau cutare clădire, muzeu, teatru, locuința unei rude etc. ... este distrusă. Dar grijile personale nu-i dau răgaz a se opri prea mult asupra durerilor altora. Așa-i războiul.

Iar unele satisfacții au început să apară în urma atacurilor aeriene germane executate asupra Londrei. Desigur este recunoscut și de germani că ele nu pot fi comparate ca intensitate acelor executate de anglo-americani. Populația le discută însă cu însufletire, pare mulțumită că și inamicul suferă, că și el trăiește sub impresia altor raiduri.

Mai important însă, cred că se situează problema hranei.

Am arătat că în ceea ce privește îmbrăcămintea, nu mai sunt onorate decât bonurile acelor complet sinistrați. Restul trebuie să se mulțumească cu ce are. Acelea de hrană sunt însă întotdeauna și peste tot primite. Toate cererile sunt satisfăcute. Chiar dacă s-au făcut unele reduceri (de exemplu la cartofi), poporul disciplinat înțelege justificările conducerii și este mulțumit cu ce i se dă. Dar această problemă a hranei trebuie considerată ca fiind pe primul plan. Am impresia că grija unor lipsuri viitoare – datorită pierderii spațiului din Est – influențează moralul și voința de luptă a acestui popor, mai mult decât atacurile aeriene. Și cu drept cuvânt, căci aceasta lovește masele poporului ori unde s-ar afla ele.

În rezumat:

Voința de luptă a poporului german pare neștirbită. Aceasta este datorită unor dispoziții judicioase ale conducerii, privind o justă și uniformă repartiție a datoriilor și drepturilor. Poporul german este conștient că o înfrângere ar aduce suferințe și nemulțumiri cu mult mai mari ca acelea liber consimțite.

Resursele

Sub acest capitol voi analiza numai: mâna de lucru, materiile prime și industriile propriu-zise, lucrând pentru război.

Posibilitățile trebuie văzute prin aportul pe care-l aduce(sic!) întregul spațiu german, aliat, sau ocupat de armatele germane. Este o situație cu mult diferită față de aceea din războiul trecut, iar experiențele deduse de pe urma lui au fost și sunt din plin puse în practică.

1. Mâna de lucru

Problema aceasta pare în Germania complet rezolvată. Toate dispozițiile conducerii pentru întrebuințarea populațiilor din teritoriile ocupate în fabricile de acolo sau în Reich, a prizonierilor de război, sau a mâinii de lucru germane au dat rezultatele dorite.

Se știe aproape cu certitudine, că numai aci în Reich, sunt întrebuințați aproape zece milioane de străini. Este o cifră enormă. Consecințele ce ar putea rezulta din prezența acestor străini în cazul unor defecțiuni locale sau generale, nu sunt de nimeni neglijate. Ce va face toată această omenire străină într-o asemenea situație este greu de prevăzut. Nimeni nu are naivitatea să creadă că ordinea și calmul vor reveni în Europa, ca prin miracol, la sfârșitul războiului. Trebuie mai curând să prevedem o lungă perioadă de confuziuni interne, de războaie civile. Faptele sunt prevăzute de mulți, căci la cele 10 milioane de străini din Germania trebuie să se adauge alte multe milioane de prizonieri, deportați, populații, care au stat sub stare de opresiune sau revoltă etc.

Problema trece granițele Germaniei și interesează toate statele. Efectele nu vor putea fi limitate și localizate decât grație măsurilor de constrângere luate de puterea militară sau polițienească, acolo unde va exista.

Ce se va întâmpla dacă această armătură se va prăbuși, nu interesează în momentul de față conducerea germană.

Mulți sunt înclinați a crede că randamentul acestor lucrători străini ar fi redus. Se afirmă că nimic nu este mai greșit. Cei cu un intelect mai ridicat, sunt întrebuințați în posturi de o oarecare importanță, ca specialiști. Ei au fost câștigați printr-un tratament foarte civilizată.

Masele mari de prizonieri, constituiți pe echipe sunt utilizați pentru toate celelalte munci grele, înlocuind pe germani. Pretențiile lor se reduc la hrană. Ea fiind asigurată și bucurându-se de un tratament omenesc, sunt instrumente de muncă de mare randament.

În ceea ce privește mâna de lucru germană, se poate spune că tot poporul este angajat la lucru pentru război. Nici o întreprindere care nu lucrează pentru război, nu mai funcționează. Tot ce era destinat luxului sau petrecerii a dispărut. Excepțiile – ca teatrele, cinematografele ș.a. – sunt considerate, și cu drept cuvânt, ca mijloace de susținere a moralului. Femeia a înlocuit pe bărbat în proporții necunoscute până acum. Ea este prezentă în tot locul, la telefon, poștă, tramvai, calea ferată, fabricile de avioane, surori de caritate. Croitoresele la fabrica de echipament, manicuristele la spitale etc. etc. Și se spune că nu s-a făcut încă totul.

În sfârșit ar mai trebui să adăugăm că în Germania național-socialistă, nu se mai știe ce este aceea grevă.

Se poate spune ca încheiere. că problema mâinii de lucru este rezolvată în condiții mai mult decât îmbucurătoare. Mai sunt încă disponibilități, căci nu s-a făcut apel la toate posibilitățile.

2. Materiile prime

Cuprul, nikelul, cromul, manganul, plumbul, alama, tungstenul, oțelul, sunt materialele de bază pentru armament.

Se declară din multe locuri că rezervele germane sunt încă suficiente. Dar pentru cât timp? Unele din aceste metale nu pot fi înlocuite. Atât timp cât relațiile cu Suedia mai sunt

bune, se va mai putea primi fier. De la Nikopol s-a scos manganziu. S-au făcut desigur rezerve, dar o sursă de unde se scotea aproape 50% din necesar, a fost pierdută. De la Petsamo vine nikelul. Wolframul atât de întrebuițat, dar adus din străinătate prin Spania sau Suedia, va începe a lipsi. Radioul englez a prevenit „țara neutră care mai furnizează sau tranzitează acest metal, să înceteze, căci vor fi luate neapărat măsuri contra ei“.

Lipsa aramei: metalul cel mai utilizat după oțel, începe a lipsi. S-a luat de mult dispoziția ca tuburile cartușelor să fie făcute din oțel. Aceste tuburi nu prezintă însă calitățile acelor de alamă și în special elasticitatea. Nu durează atâta timp. Răspund însă nevoilor.

Țările neutre, Spania, Suedia sau Turcia, oferă încă posibilități de aprovizionare.

Lipsurile se vor face simțite din ce în ce mai puternic pe măsură ce timpul trece. Prin urmare, din acest punct de vedere, acest factor apreciat din alte puncte de vedere ca lucrând pentru Germania, constituie pentru industria de război un mare dezavantaj.

De câțva timp, încep a fi strânse toate categoriile de cabluri și tot felul de piese a căror fabricație este mai greu de realizat. Nu mai poți cumpăra o bujie sau condensator pentru automobil. O curea de transmisie pentru ventilator este o raritate.

În legătură cu aceasta cunosc precis următorul detaliu. Unele autovehicule particulare sunt rămase încă în seama proprietarilor. Statul le-a luat numai cauciucurile. Recent au fost adunate și toate curelele de transmisie de la ventilatoare, într-un depozit la 10 km de Berlin. A fost o măsură foarte scump plătită, căci cu ocazia atacului de la 30 ianuarie, întregul depozit a fost distrus prin foc. Această pierdere este considerată ca foarte importantă și o măsură care a dat greș.

O întâmplare similară și tot atât de dureroasă, s-a petrecut odată cu arderea unui mare depozit de cauciucuri de la Braunschweig.

Ca urmare, se observă în tot cuprinsul Germaniei o activitate extrem de intensă pentru construirea de noi depozite (magazii de scânduri sau cărămidă). Ele se fac la mari depărtați de centrele populate, în plin câmp sau păduri, depozitându-se în ele tot ceea ce valorează atât de mult, prin raritatea obiectului.

Nu se pot preciza rezervele de lână și bumbac, dar un lucru este vizibil: în al cincilea an de război, soldatul german este perfect echipat. Nu se vede ostaș cu hainele sau încălțăminte rupte. Și nu numai soldații sunt bine echipați, dar chiar membrii diferitelor organizații de la Organizația Todt, la personalul căilor ferate, întregul tineret de la munca de folos obștesc sau acela hitlerist.

Problema cauciucului nu provoacă îngrijorări.

Măsurile restrictive pentru utilizarea vehiculelor auto, capturile din țările ocupate, oarecare posibilități de aprovizionări din țările neutre și fabricarea cauciucului sintetic sunt suficiente pentru acoperirea necesarului.

Aceeași situație pare a fi și în domeniul carburanților, atât timp cât instalațiile din Germania și regiunea petroliferă de la noi, nu vor forma obiectivul principal al aeronauticii inamice.

În rezumat:

Se constată că deocamdată lipsa materiilor prime nu este atât de puternic resimțită. Prelungirea războiului și alte complicații posibile, de ordin politic sau material (distrugerii), vor crea dificultăți din ce în ce mai mari. Din acest punct de vedere factorul timp, nu lucrează în avantajul Germaniei.

3. Industria de război

Posibilitățile industriei germane, la care se adaugă acelea din țările ocupate și în special aceea din Boemia, Franța, Belgia, fără a neglija Polonia și țările aliate, puteau face față cerințelor conducerii germane.

A intervenit însă în ultimul timp micșorarea randamen-

tului, datorită atacurilor aeriene.

Spun o micșorare pentru că din cele aflate din numeroase surse, nu pot fi și nu trebuiesc crezute, știrile lansate de propaganda engleză, care nu vorbește decât de „distrugerile obiectivelor militare“, de reduceri ale posibilităților de fabricare la 30-40 sau 50%, sau întreruperi de trei, patru, șase luni etc. etc.

După cele aflate din mai multe surse, majoritatea însă germane, se apreciază că până acum potențialul industriei germane a fost redus cu maximum zece la sută.

Ce va fi în viitor, dacă efortul atacurilor aeriene va fi îndreptat asupra fabricilor, vom vedea. Până acum aspectul este însă altul, căci efortul a fost dirijat asupra populației, asupra marilor centre locuite. Așa este la Berlin, Hamburg, Hanovra, Bremen, Kiel, Colonia și alte orașe. Ele sunt în mare parte distruse. Desigur că și locuitorii muncitori au suferit și prin aceasta producția se resimte. Dar fabricile nu sunt distruse.

Nu sunt distruse bineînțeles în măsura în care o indică comunicatele inamice. Desigur că industria de război germană a suferit. Mai mult aceea din Reich și în special din Ruhr. Dar câte date sigur verificate, pot fi date ca exemple ale exagerărilor inamice. Ele au putut fi stabilite cu toată precizia.

În general, după atac, aspectul locului lovit, al fumului și focului, al dezordinii ce domnește etc., impresionează foarte mult. Ulterior, se vede că în 3 – 4 zile, o săptămână sau două chiar, munca reîncepe, totul este în funcțiune. Sunt bineînțeles și excepții. Unele distrugerii masive, produc mari întreruperi în fabricație. Dar câte alte fabrici ce produc aceleași materiale sunt în funcțiune?

Dacă însă așa cum am arătat și mai sus, efortul atacurilor va fi îndreptat numai asupra fabricilor, atunci ne putem aștepta cu adevărat la o micșorare simțitoare a producției. Și pentru verificare aștept cu interes rezultatele ultimelor atacuri de la 20 – 25 februarie, repetate asupra unor zone

de două ori (Leipzig, Stuttgart, Schweinfahrt sau Braunschweig) și executate se pare cu forțe impunătoare.

Se afirmă că au fost lovite numai fabricile de avioane. Se pare că, așa cum am arătat și în buletinul informativ din ianuarie, se urmărește prin aceasta cu asiduitate, câștigarea supremației aeriene. Fără obținerea ei, nu se poate imagina o operație de debarcare cu forțe mari în Franța. Căutând a lovi punctele sensibile, se obligă și vânătoarea la reacțiune și deci se oferă alte prilejuri de a produce pierderi aeronauticii germane.

Operația aceasta a distrugerii industriei de război germane, pentru a fi dusă de inamic la bun sfârșit, va cere însă desigur mult timp și mijloace.

Căci prevăzătoare, conducerea germană a luat de foarte mult timp contramăsuri. Unele dau rezultate imediate și vizibile. Alte măsuri în curs de execuție, vor da rezultate mai târziu.

Între aceste ultime măsuri, indic grandioasele construcții de fabrici ce se execută în toată regiunea de sud-est a Germaniei și mai ales în Silezia. Mărimea șantierelor este de proporții necunoscute nouă. Se lucrează cu efective fabuloase zi și noapte „pentru mutarea unor industrii din vest“. Desigur că aducerea industriilor din vest în est, pare o problemă de proporții uriașe. Ea va avea mari consecințe asupra transporturilor, căci de exemplu cărbunii, vor trebui aduși cu trenul. Dar dacă acolo noile uzine vor fi la adăpostul loviturilor aviației inamice, se va vedea după terminarea lucrărilor. Ele au fost începute încă din toamna anului 1942 și, din vara anului 1943 sunt și mai mult intensificate.

Alte măsuri au constat în dispersarea și camuflarea uzinelor. Ca exemplu de dispersare aș da pe acela al fabricilor de muniții de artilerie. Am vizitat una din ele. A o distruge înseamnă pentru inamic o angajare de forțe numeroase și mult timp, cu rezultate care ar putea fi complet nesatisfăcătoare.

Fabrica vizitată este instalată într-o pădure de dimensiuni foarte mari, așa cum există multe în Germania. Nici o clădire nu este mai aproape de alta la mai puțin de 30 metri, iar pentru acelea importante (depozit de explosiv), la 200 metri. Dar mai important este că acea fabrică, este împărțită parcă în alte cinci fabrici mai mici, care constituie un tot, unde se pot executa toate operațiile. De exemplu, una din operații, încărcarea cu trotil, se poate face în cinci localuri diferite foarte depărtate unul de altul. Admițând deci că ar fi lovită o parte din fabrică, producția continuă, micșorată cu 1/5, 2/5 etc. din cât a fost lovit. Procedeu este foarte generalizat.

Lucrătorii, împărțiți pe 3 echipe, pentru asigurarea unei activități continui se găsesc plasați în barăci la distanțe variind până la 3 – 6 km. Lângă barăci au adăposturi bune, iar acei din fabrică, adică echipa de lucru, dispune de adăposturi betonate.

De altfel problema aceasta a adăposturilor pentru oameni și pentru ateliere mai importante, a căpătat în Germania o dezvoltare extraordinară. Exemplul cel mai caracteristic este acela al adăposturilor pentru submarine, sau acelea colective pentru populație (ca la Berlin) unde siguranța – verificată la un recent bombardament – este completă.

Un alt procedeu pentru a micșora și mai mult efectul distrugerilor prin atacuri aeriene, a fost acela al unificării la maximum posibil a tipurilor de arme, unelte, aparate de tot felul etc., necesare armatei. Nu se mai lucrează decât un singur tip de telefon sau centrală, un singur model de pușcă-mitralieră, automobil, locomotivă ș.a.m.d. Rezultatele sunt din toate punctele de vedere mult sporite, iar efectele unor distrugereri extrem de mult micșorate.

Uzinele Siemens din Berlin au fost distruse în proporție de 50%. Este fapt recunoscut de un inginer de acolo și poate singurul caz de proporții așa de mari. Dar diferitele secții există în zeci de alte orașe din Germania, Protectorat, Franța,

Ungaria, Polonia etc. Din cei 80.000 lucrători, 40.000 care nu au mai putut fi utilizați, au fost imediat dirijați în alte localități, pentru a continua lucrul în specialitatea lor, la sucursalele uzinelor Siemens aflate acolo.

Mai grave sunt însă câteodată consecințele unor distrugerii, când este vorba de lovirea uzinelor unde se lucrează prototipurile armelor noi, unde se fac experiențe. Se citează cazul unui tun anticar german la uzinele Rheinmettal din Berlin. Rezultatele unei activități de trei luni au dispărut în câteva ore.

De aci rezultă întârzieri mai mari, la timpul scurs de când conducerea cere o armă nouă, până la apariția ei pe front. Multă lume este nerăbdătoare. Ea trebuie însă să știe că dacă considerăm chiar o țară industrială ca Germania, este necesar un timp pentru proiect, altul pentru executarea sculelor necesare, vine apoi construcția prototipului, executarea experiențelor, aducerea modificărilor, pregătirea și montarea uneltelor pentru construcția în serie și trecerea la lucru în masă. Urmează instrucția trupei cu noul material, constituirea în unități și apoi trimiterea pe front. Timpul scurs, este cuprins între 12 – 18 luni. Așa se explică cum ideea construcției unui avion de bombardament cu 4 motoare hotărât în decembrie 1942, raportat în octombrie 1943, își face abia acum apariția asupra Londrei.

Tot atât de tipic este exemplul unor care de luptă germane. S-au construit carele de luptă dip „Tiger” și „Panther”. Primele experiențe au părut că dau rezultate satisfăcătoare. Graba de a le trimite pe front a prevalat și au plecat cu un motor de 400 cai putere. Ajuns în Rusia s-a văzut ca motorul este slab. S-a sistat construcția, procedându-se la dotarea cu un alt motor de 650 H.P. Dar în luptă, s-a văzut că nu se poate trage, dacă obloanele sunt închise. Soldații se sufocau. A doua constatare a fost că la viteza a 4-a, din cauza unei turații puternice, aparatele de radio nu mai funcționau.

De aici critici.

Mulți afirma că aceste tancuri, „Tiger” și „Panther”, o imitare a lui T.34 rus, din cauza timpului prea redus pentru experiențe, sunt inferioare prin viteză, blindaj și armament.

Mai adaug un detaliu, comunicat de un fost luptător din Africa unde „Tiger”-ul și-a făcut prima apariție. Un întreg batalion de care „Tiger”, a fost distrus de două care engleze de tipul „Dreadnought”. Modificări noi au trebuit aduse. Ele au cerut timp, iar luptătorul a trebuit să dea dovadă de răbdare până la sosirea materialelor noi.

Posibilitățile industriei germane în construcție de care sunt evaluate între cifre care variază de la 400 – 800 care luptă de toate categoriile lunar. Nu am nici o posibilitate de verificare. Pare puțin, dacă facem o comparație chiar numai cu producția rusă. Din cercuri militare inițiate mi s-a comunicat că rușii pot fabrica 1000 piese lunar, că alte 1 000 primeau înainte de la anglo-americani și că prin reconstrucția unor fabrici recâștigate, rușii vor atinge în vara anului 1944 cifra de 1 200 – 1 300 piese. Mi s-a atras însă atenția asupra calității materialului (?), dar mai ales a personalului, care compensează cu mult inferioritatea numerică.

Tot așa se apreciază că în timp ce industria germană ar construi circa 2 500 avioane lunar, aceea anglo-americană ar depăși cifra de 10 000 aparate.

Cererile mari de material la termene scurte, numărul mare de lucrători străini, oboseala și efectul alarmelor sau atacurilor aeriene, hrana insuficientă, au efecte asupra producției. Toleranțele sunt depășite, datele de livrare nerespectate.

Situația este asemănătoare și la celelalte industrii, de automobile, locomotive și vagoane. Standardizarea lor s-a realizat peste tot, pentru ușurarea construcțiilor. Se apreciază că, în general, pierderea marilor spații din Est, care reclamau mijloace atât de numeroase, ar compensa cu mult micșorarea producției la construcțiile noi, datorită atacurilor aeriene. Pe de altă parte marile parcuri de locomotive și vagoane ale statelor ocupate, întrebuințate însă numai pentru scopuri militare, formează încă rezerve destul de mari.

Unul din semnele cele mai importante în legătură cu această problemă a posibilităților este că de aproape 2 ani de zile nu au fost aduse decât modificări absolut neînsemnate circulației feroviare din Germania. Transporturile de trupe și aprovizionări funcționează perfect. Iar dacă în cazuri de atac aerian două, trei sau patru zile se observă întârzieri și greutatea în transporturi, totul reintră după acest timp în normal.

După cum am arătat și la început, aceasta a fost situația până acum, când efortul atacurilor aeriene a fost aplicat asupra centrelor populate.

Ultimele atacuri aeriene executate ziua și cu forțe foarte numeroase asupra unor centre industriale aviatice – informații încă neverificate – dacă vor continua, pot aduce potențialului industrial german micșorări importante. Se pare că ne găsim în fața unei noi ofensive aeriene inamice, afară de cazul când, acțiunea masivă din aceste ultime zile ale lunii februarie nu ar fi fost decât numai o „Prefață“ la discursul premierului englez.

În rezumat:

Datorită unui potențial ridicat al Germaniei, recunoscută ca țară industrială și aportului ce-l aduc industriile țărilor aliate și ocupate, Germania a putut face față cerințelor de război. Prin măsuri judicioase de unificare, dispersare, încetarea oricărei activități industriale ce nu lucrează pentru front etc. producția este asigurată și pentru viitor.

Atacurile aeriene de până acum nu au adus micșorările în producție anunțate de inamic. Atacurile lui au fost îndreptate mai mult asupra centrelor populate.

Dacă efortul se va aplica direct asupra uzinelor, efectele vor avea repercusiuni mai mari, decât în cazul atacului populației, căci mașina de război propriu-zisă, armata, va simți lipsurile. Reacțiunea acesteia poate fi mai importantă ca aceea a populației din interior.

Forța armată

1. Efective

Germania ar avea în prezent sub arme, în armata de uscat, aer și marină, între 14-17 milioane de soldați. Aceasta reprezintă pentru populația ei de aproape una sută milioane locuitori, un procent de 14-17%. Cifra normală admisă a posibilităților unei țări fiind de 10%, efortul este apreciabil.

Este de remarcat că în aceste cifre nu sunt cuprinse efectivele organizațiilor tineretului pentru munca de folos obștesc, care se urcă la 600 000 – 700 000, cei din organizațiile Todt și muncitorii din ateliere care încadrează unitățile de artilerie antiaeriană. Mai adaug că la aceste ultime unități au apărut de câțiva timp tineri voluntari de 15 – 16 ani, într-un număr foarte mare.

Aceste procente reprezintă eforturi necunoscute până acum. Și ele sunt posibile datorită întrebuițării femeii, a mâinii de lucru străine și prizonierilor, care au înlocuit pe bărbatul valid în majoritatea posturilor, pe care acesta le ocupa în trecut.

Dar în această luptă pentru obținerea unor efective cât mai numeroase, acțiunea nu s-a limitat numai până aci. S-a procedat și se lucrează încă la înlocuirea tuturor tinerilor între 20 – 27 ani care se găsesc la servicii care ar putea fi îndeplinite de alții mai în vârstă. S-au constituit noi unități din tinerii de 20 – 27 ani care erau în Aeronautică. Se procedează în prezent cu asiduitate la plasarea în interior a tuturor celor răniți pentru a face disponibile noi forțe.

Se fac noi cercetări a situației celor scutiți pentru diferite motive, mergându-se cu aceasta până la vârsta de 45 ani. Toți cei neinștruiți din diferite motive sunt acum concentrați.

Iar acum câțiva timp, o înaltă personalitate militară germană, a spus că alte previziuni sunt făcute în vederea obținerii unor noi efective. Acele lucrări ar privi pe lucrătorii din fabrici. S-a stabilit astfel ca s-ar putea la nevoie dispune

de încă patru milioane cinci sute de mii lucrători tineri, care ar putea fi înlocuiți. Lucrările sunt gata, astfel că la primul ordin jumătate din ei, adică 2,5 milioane, să fie făcuți disponibili, chiar cu riscul ca producția să fie puțin micșorată.

Concluzia care se desprinde în mod cert, este că eforturile Germaniei în acest domeniu sunt cu adevărat grandioase și că, pentru mult timp încă, nu poate fi vorba de o criză de efective. Este una relativă. O criză absolută nu există.

2. Dotare

Echipamentul, armamentul, aparatele de tot felul, vehiculele pierdute etc. sunt imediat înlocuite. Nu se concepe ca soldatul să ducă lipsă de ceva. Capacitatea operativă este continuu realizată pentru efectivul existent. Nu se aude de nici o lipsă materială.

Din materialul capturat, este utilizat pe front numai acela de artilerie și de proveniență cehă. Se spune că restul se află în rezervă. Motivele adevărate par a fi datorite greutatea lor ce ar rezulta în instrucție și aprovizionări.

3. Instrucția

Interiorul Germaniei este un „furnicar de soldați“. Toate cazărmile sunt pline până la refuz: regimente, centre de instrucție, școli.

Toate unitățile de soldați sunt astfel organizate și încadrate încât pot oricând lupta. Am arătat într-un buletin anterior, că multe asemenea unități sunt dislocate în teritorii ocupate (Franța, Danemarca, Norvegia etc.), unde se execută perioada de instrucție. Ele au ca misiune principală siguranța internă, liberând astfel de o grijă, marile unități luptătoare. De altfel clasa recruților propriu-ziși care se ridică anual la 600 – 700.000 tineri, vine aproape instruită de la organizațiile de muncă sau a tineretului „Hitlerjugend“.

Instrucția ofițerilor și subofițerilor se face în centre de instrucție (pe arme), în interior și în spatele frontului. Caracteristica este specializarea. Nu se învață mai mult decât

cere funcția ce o va ocupa. Nimic din ceea ce nu este necesar pe câmpul de luptă. Totul practic, la dispoziție mijloace multe. Evitarea surmenării și a plictiselii.

Încadrarea tuturor școlilor și centrelor este realizată numai cu ofițeri ce au fost pe front. Ei nu stau la școală mai mult ca 15 luni. Primele 3 sunt pentru inițiere, sau înlocuire dacă nu se dovedește și cu aptitudini de instructor. Înlocuirea urmează în mod automat. Ea se face treptat. Adică dacă sunt 75 ofițeri, în fiecare lună pleacă câte 5, astfel ca după 15 luni, toți au fost schimbați.

În general elementul de baza la mai toate armele îl formează ofițerii și subofițerii (puținii câți au mai rămas, căci majoritatea au devenit ofițeri sau au căzut în lupte) din fosta armata de „100.000“ oameni. Prin eludarea acelei clauze de a-i schimba la 12 ani, s-au putut crea cadrele marii armate germane de acum.

4. Mari unități

a) Număr

Din ansamblul datelor, se degajă concluzia că Germania ar dispune la ora actuală de circa 300 - 320 mari unități.

Repartiția lor ar fi următoarea:

– Finlanda	7
– Norvegia	10
– Danemarca	3
– Franța (inclusiv Belgia și Olanda)	45 după alte surse 60 sau 62
– Italia	25 după alte surse 20
– Balcani	20 din care 7 ar forma o

rezervă generală în Balcani.

După alții aceste 7 divizii de infanterie ar fi în plus de acele 20.

– Rusia	200

Total	310	sau	325 mari unități

Toate diviziile, cu excepția celor din Franța, Balcani, Norvegia și Danemarca, sunt cu efectivele și dotarea mult sub normal. Aceasta în special în ceea ce privește diviziile din Est și Italia. Marea majoritate se află în linie de foarte mult timp. Forța lor combativă rămâne necunoscută.

În ceea ce privește rezervele generale o importantă personalitate militară germană, a declarat odată, în prezența mea și a unui alt atașat militar, că în vara acestui an vor mai fi gata organizate în interior, treizeci de mari unități. Nu a precizat însă dacă aceste 30 mari unități vor fi organizate din nou sau reprezintă refacerea unui număr egal de divizii uzate.

În ultimul timp, dintr-o altă sursă demnă de toată încrederea mi s-a comunicat că în interior vor fi gata în vară, patruzeci de divizii care acum sunt în curs de organizare din nou.

Situația ar putea fi considerată mulțumitoare dacă nu s-ar găsi blocate cele 75 – 102 divizii din Norvegia, Franța și Balcani.

b) Organizare

Nu am putut afla până acum care este raportul între diviziile blindate, moto și de infanterie.

În cele două anexe alăturate* arăt organizarea celor mai importante tipuri de mari unități. O divizie blindată și o divizie de „Panzer Grenadier”.

O modificare importantă este pe cale de a fi realizată la diviziile blindate. Deoarece carele de luptă T.3 și T.4 nu au dat pe front rezultate mulțumitoare, ele urmau a fi înlocuite cu „Tiger” și „Panther”. Operația începuse. Recent s-a renunțat la această măsură, constituindu-se din toate disponibilitățile brigăzi de șoc, constituite numai din „Panther”. Carele „Tiger” au fost și ele retrase și organizate în batalioane

* Nu se publică.

de șoc, dar la dispoziția comandamentelor de corp de armată și armată.

Această organizare este complet realizată în Franța. (Informații sigure)

Tot atât de mult se lucrează la motorizarea marilor unități. Nu am putut afla cât de departe s-a ajuns pe acest tărâm.

În afară de marile unități de infanterie s-au mai organizat mari unități dotate special pentru defensivă. Ele au fost experimentate în Est. Caracteristica generală: armamentul este de trei ori mai numeros ca acela al unei divizii cum o știm noi, în timp ce efectivul total în oameni ar fi numai de jumătate din acela al unei mari unități obișnuite. Dezavantajul lor este că nu sunt apte pentru un război de mișcare.

Multe asemenea mari unități sunt acum în tot lungul coastelor din Franța unde au fost aduse și toate diviziile de acest fel, foste în Rusia.

În sfârșit mai semnalăm prezența în est a două divizii de cavalerie, care sunt menținute mai mult pentru tradiție.

c) Completarea efectivelor

Procedeele general utilizat de germani este de a lăsa marile unități în front până la o uzură aproape totală. În acest timp în interior, la părțile sedentare ale marilor unități la unități de Ersatz, se instruiesc recruții, se adună recuperării și materialul. Când marea unitate de pe front este atât de uzată că nu mai poate fi în linie (sau dacă a dispărut complet) este retrasă și cu restul adus în interior, se reorganizează.

Acesta pare a fi fost procedeul utilizat până acum câțiva timp, când situația era relativ mai ușoară. Nevoia de a avea pe front un număr de unități cât mai mare, a obligat de curând conducerea, să adopte un alt procedeu, care este următorul:

De îndată ce recruții, oamenii vechi neinstruiți sau recuperați au terminat instrucția de bază până la grupa de luptă sau similare (instrucție care durează în medie 12 săptămâni) sunt trimiși în zona operațiilor.

De cele mai multe ori trec pentru scurt timp prin centrele de instrucție ale armatelor. Aci se adună și cei mai buni instructori sau viitori gradați.

În aceste centre pe lângă revederea și perfecționarea instrucției de bază, se mai instruiesc în procedeele de luptă adecvate formei de luptă a terenului în care vor acționa. Este se pare o măsură ce s-a dovedit absolut necesară, căci numai în cadrul Frontului de Est sunt regiuni atât de diferite.

Aci stau între 8 - 12 săptămâni.

Până la intrarea în luptă, subunitățile sunt puse sub ordinele comandantului teritoriului și întrebuințate pentru siguranță, sau chiar lucrări de scurtă durată.

Sunt constituite pe unități complete (plutoane, companii, batalioane) cu tot armamentul necesar, astfel că oricând pot fi întrebuințate în luptă. Organizarea corespunde unei ușoare contopiri și fără a distruge, specificul caracteristic și tradiția regiunii și a marii unități (exemplu: dacă batalionul este al diviziei din Dresda, toți oamenii sunt din aceeași regiune; ei sunt împărțiți în 3 companii corespunzătoare celor 3 regiamente ș.a.m.d.).

d) Diverse informații în legătură cu organizarea

-- Constituirea de brigăzi de siguranță (Sicherungsbrigade)

După unele informații, care sunt încă în curs de verificare, s-ar organiza pe teritoriul Reich-ului unități speciale, compuse din oameni tineri și de încredere, ai partidului. În componerea lor ar intra mulți lucrători.

Misiunea lor ar fi de a face pază în interior în caz de revolte. După alte surse, ar fi o măsură pregătitoare pentru instruirea tineretului muncitoresc, care ar putea fi chemat eventual sub arme. (A se vedea capitolul Forța armată, punctul 1. Efective).

În rezumat:

Numărul total al marilor unități germane ar fi de circa 300 - 320 divizii.

Dispune de efective suficiente pentru a menține complet acest număr de divizii.

Nu este exclus ca datorită disponibilităților în oameni să mai organizeze un număr redus de mari unități (30 – 40).

Sunt făcute lucrări pregătitoare pentru a face disponibile alte efective.

Sistemele și procedeele de instrucție par a da cele mai bune rezultate.

Încheind acest capitol relativ la potențialul actual german, putem conchide următoarele:

1. Poporul german conștient de soarta ce-l așteaptă în cazul unei înfrângerii, nu indică prin fapte concrete, o micșorare a voinței de a continua lupta.

2. Germania dispune încă de materii prime și de o industrie capabilă a satisface mult timp necesitățile războiului.

3. Până acum efortul atacurilor aeriene a fost aplicat asupra orașelor (populației civile). Se apreciază că aceste atacuri aeriene nu au distrus decât 10% din puterea de fabricație germană.

4. Nu cunoaștem care sunt efectele ultimei ofensive aeriene anglo-americane dintre 20-26 februarie asupra industriei aeronautice germane.

Dacă efortul aerian aliat va fi aplicat numai asupra industriei germane, trebuie să ne așteptăm la o micșorare însemnată a potențialului.

Din acest punct de vedere timpul nu lucrează pentru Reich.

5. Germania dispune în prezent de 300 – 330 divizii.

Disponibilitățile interiorului permit menținerea acestui număr de mari unități, timp îndelungat.

Calitatea trupelor și a cadrelor precum și dotarea sunt de primul ordin.

Motorizarea este continuată cu intensitate. Sunt create unități speciale de șoc cu baza de care „Tiger” și „Panther”.

6. Armata germană este capabilă să ducă lupta timp îndelungat.

D. Diverse

1. Cum este organizată armata cehă

S-au creat recent 12 batalioane independente, bine încadrate cu ofițeri și subofițeri verificați, din fosta armată cehă. Ele sunt utilizate pentru pază (Landsschutz Bataillon). Toate sunt sub comanda unui general inspector. Fiecare două batalioane constituie un subinspectorat. Batalioanele sunt comandate de un colonel. Toți sunt angajați pentru o perioadă de 15 ani. Subofițerii și ofițerii inferiori fac un curs de un an în armata germană.

Batalionul are următoarea organizare:

- 1 companie bicicliști – circa 200 oameni
- 1 companie pionieri – circa 300 oameni
- 1 companie cavalerie – circa 150 oameni
- 1 secție artilerie circa – 50 oameni și 2 piese

artilerie

2. Ultimul discurs al primului ministru englez a fost relativ puțin comentat de presa germană. În ansamblu această presă a scos în relief următoarele idei:

a) Dependența totală a britanicilor de Moscova și acceptarea tuturor pretențiilor URSS;

b) Intenția de a scoate în relief aportul englez;

c) A recunoscut că în Italia slabe forțe germane luptă cu succes contra unei marcate superiorități anglo-americane;

d) Constatarea ca poporul german rezistă cu fermitate atacurilor teroriste aeriene;

e) Măsurile de apărare antiaeriană germane sunt puternice. Dovadă recunoașterea de către englezi a pierderilor: 48.700 piloți și mai mult de 10.000 avioane;

f) Părăsirea Poloniei și lauda bandelor lui Tito, dovedește că politica oficială britanică a dat Rusiei, asentimentul la toate planurile de dominație în Orientul Apropiat;

g) Charta Atlanticului nu se aplică Germaniei. Ea va suferi amputări în beneficiul Poloniei.

h) Asigurările engleze că poporul german nu va suferi după încheierea păcii, nu pot fi crezute. Se știe ce a suferit acest popor după alte promisiuni din 1918.

3. Toate școlile și centrele de instrucție germane aflate în Franța și unde participanții nu se aflau organizați în unități militare dotate cu armament, au început a fi readuse în Reich. Operația continuă. Până la 15 martie nu vor mai rămâne acolo decât unități constituite.

4. Berlinul a rămas numai cu două hoteluri de lux și acelea puțin avariate. În ultimul timp mai erau trei. Acest al treilea hotel, Bristol, de pe Unter den Linden, a fost lovit în plin de două mine. Cum am mai raportat, cu toată graba și munca depusă nu s-a putut ajunge la adăpost în timp util. Au fost scoase peste 140 cadavre. Toate persoane cu situații importante. Printre ele generalul de corp de armată Kühne și amiralul Massmann.

Se spunea că adăpostul era foarte solid și erau luate în interior toate măsurile de siguranță. Nenorocirea a fost datorită faptului că una din mine a pătruns exact pe spațiul rezervat ascensorului. Ea a făcut explozie lângă pereții adăpostului, care în acea parte s-au dovedit a fi fost prea slabi.

Pe cât este posibil lumea a început a evita adăposturile din clădiri, folosind pe acelea care se fac în parcuri sau locuri virane, cu ieșiri numeroase.

5. În buletinul aero de pe luna ianuarie arătăm, cu toată grija de a nu exagera efectele atacurilor aeriene, că 30% din Marele Berlin (cu toate comunele care țin de el) poate fi considerat distrus.

Ultimele două mari atacuri (de la sfârșitul lunii ianuarie – 30 – și acela de la 15 februarie) au cauzat noi mari stricăciuni.

De curând persoane competente de la administrația Capitalei și ofițeri germani de la grupa de legătură, au afirmat că distrugerile sunt de cincizeci la sută din clădiri.

Dacă însă ne referim la ceea ce forma orașului propriu-zis, centrul lui, atunci se poate spune că șaptezeci la sută este distrus.

Atașatul militar la Berlin,
Locotenent-colonel **Tilichi Eugen**

Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond Marele Stat Major, Secția a 2-a, dosar nr. 1262, f. 553-586.

58

Februarie 1944. *Raport al atașatului militar român la Vichy privind propaganda maghiară în Franța.*

Legation royale de Roumanie

L'Attaché Militaire

Nr. 909 din 22 februarie 1944

Marele Stat Major, Secția a 2-a

Pentru executarea ordinului dvs. secret nr. 454780 din 7 ianuarie 1944 și urmare la raportul acestui Birou cu nr. 7 din 20 ianuarie 1944;

Am onoare a înainta alăturat, în 4 (patru) exemplare, raportul special nr. 909 din 21 februarie 1944: *Două aspecte principale și câteva concluzii asupra propagandei maghiare în Franța.*

Dacă și domnia-voastră sunteți de acord, în afară de repartiția obișnuită, propunerea subsemnatului este ca unul din aceste exemplare să fie înaintat – direct și confidențial – domnului Alexandru Marcu, subsecretar de Stat la Ministerul Propagandei, drept urmare a audienței ce am avut la domnia-sa în ziua de vineri 14 ianuarie 1944.

Atașatul militar în Franța,
Colonel **I. Tomoroveanu**

Două aspecte principale și câteva concluzii asupra propagandei maghiare în Franța

Pe baza unei noi documentări în totul recente – februarie 1944 – se aduc la cunoștință două aspecte din cele mai eficace și mai puternice – poate principalele – ale propagandei maghiare în Franța. Pentru fiecare din ele se va arăta, în câteva cuvinte, și „fața românească“ a acelorași chestiuni, spre a se putea aprecia comparativ și lua măsurile necesare. Raportul termină prin câteva concluziuni.

1. Institutul ungar (Centre d'Etudes Hongroises)

Este instalat Rue Pierre Curie Nr. 18, Paris V-ème.

Dispune de sală de conferințe, sală de lectură și bibliotecă, saloane de recepție.

Are următoarea activitate:

a) Prin frecventarea foarte asiduă a bibliotecii de către francezi, unguri și alți străini, dă posibilitate de documentare și orientare în toate domeniile – bineînțeles, în sens convenabil – asupra Ungariei și „cauzei maghiare“.

b) Intelectuali unguri cât și francezi, de verificate sentimente filo-maghiare, țin conferințe cu foarte numeros auditoriu, asupra istoriei, literaturii, artei ungare etc.

c) În cadrul aceluiași Institut se predau în mod regulat cursuri de limba, literatura și istoria Ungariei. Direcția acestor cursuri este încredințată savantului francez Sauvageot, profesor universitar de limbi fino-ugriene, care, actualmente, lucrează și la editarea unei gramatici complete maghiare ce va fi publicată la finele acestui an școlar.

d) În saloanele Institutului se organizează cu regularitate ceaiuri și recepții cuprinzând în general programe artistice unde virtuoși maghiari și francezi fac a fi apreciate fie folclorul muzical unguresc, fie muzica universală.

Recepțiile sunt totdeauna acompaniate de un bufet bine asortat, unde specialitățile ungurești nu lipsesc. De cele mai multe ori – și totdeauna invitaților de seamă – se distribuie broderii, ceramică, sculpturi în lemn, luxoase broșuri ilustrate, inevitabilele țigări etc. etc.

Invitațiile se fac pe categorii și pe serii. Acum câteva zile a fost un ceai pentru studenții francezi ce se ocupă de limba maghiară. Fiecare student francez era dublat de un ungur ce dădea colegului său – bând un Tokay și fumând o țigară ungară – cele mai ample informații asupra situației, cauzei, nedreptăților suferite și tendințelor maghiare, adevărata poziție politică a Ungariei actuale etc. La urmă s-au distribuit fiecărui invitat câte trei volume: două traduceri din literatura maghiară în limba franceză, apoi faimosul album atât de ingenios întocmit „La Hongrie millénaire”; albumul reprezintă în imagini, prin fotografiile artistice și note explicative în josul paginilor, toate realizările Ungariei de o mie de ani încoace.

Succesul reuniunilor de acest fel se poate considera desăvârșit.

Școala Română din Franța, pe lângă că este la Fontenay-aux-Roses unde – cu greutatea actuală a transporturilor – nu o știe și nu o găsește nimeni, continuă a rămâne tot închisă.

Mutată fără întârziere la Paris (unde se găsesc, relativ ieftin, localuri foarte convenabile) și inițiind o activitate chiar cu studenți români ce sunt deja aci – dacă într-adevăr nu pot

fi aduși alții din Țară – încă ar putea da roade imediate, minunate, acoperind un gol al propagandei noastre din cele mai mari, poate principalul, dat fiind faptul că legăturile și planul intelectual au stat de totdeauna la baza amicitiei și bunelor relații franco-române. Golul acesta este simțit de multă vreme, totuși nu se astupă ceea ce constituie, într-adevăr, un mare păcat și o mare pierdere pentru ansamblul pozițiunilor noastre aci, în Franța.

În legătură cu cele de mai sus avem la Paris, în afară de mulți alții, doi prieteni verificați: profesorul Paul Hazard, membru al Institutului Franței, și profesorul Jean Boutière, titularul catedrei de limba română la Sorbona.

Nu de mult, atât unul cât și altul făceau unui intelectual român, la Paris, remarci de felul următoarelor: ... „Pozițiile României pe planul legăturilor culturale franco-române erau înainte de război foarte tari. Dar le pierdeți. Propaganda ungară e minunată; câștigă simpatii, vă înlocuiesc. Acțiunea ungară este permanentă, dibace, practică. Sunt prezenți peste tot. Domnia-voastră ce faceți? Vă cunoaștem de mult și vrem din inimă să vă ajutăm, dați-ne ocazia. Mi s-a cerut să prefătez o carte ungară tradusă în franțuzește (spunea Paul Hazard); nu am putut să refuz. Dați-mi și domnia-voastră. Sunt, mult mai bucuros, la dispoziție „... Unor astfel de aprecieri și sfaturi, se mai poate adăuga ceva?.

2. Casa maghiară

Este instalată în Rue de Vaugirard, Paris VI-ème.

Un mijloc de propagandă în egală măsură original, ingenios, eficace. Frecventată de toată colonia ungară din Paris – indiferent de clasă socială și ocupație – plus, uneori, prietenii francezi respectivi.

Organizând această casă, guvernul ungar a plecat de la ideea că fiecare ungar ce trece frontiera este și trebuie să fie un propagandist pentru țara sa.

Activitate concretă a Casei maghiare:

a) Pentru membrii coloniei, prilej de cunoaștere, strângere a rândurilor, apoi o foarte apreciată acțiune de asistență socială concretizată prin vizite medicale gratuite, ajutoare bănești celor în suferință, furnizări de alimente și țigări aduse, lunar, din Ungaria.

b) Propagandă, la Casa maghiară organizându-se pentru membrii coloniei, dar în special invitații acestora francezi, conferințe, serbări cu muzică, dansuri, bufet etc. Este cazul și modelul clasic al propagandei directe, imediate, de la om la om, fără intervenție a persoanelor oficiale a căror posibilitate de pătrundere este prin definiție limitată prin faptul că, apriori, pune în gardă elementele cărora li se adresează.

Trecând la colonia românească, cred că ori cine a cercetat-o cu puțină atenție a remarcat din primul moment aspectele de dezunire, spiritul de intrigă, avalanșa de amenințări și scrisori anonime iar, cel mai grav, de multe ori activitate de-a dreptul anti-națională și antiromânească. Sunt și lăudabile excepții, multe elemente românești ce ar putea fi avantajos valorificate. Dar răul este înrădăcinat adânc, iar faptul că prezentăm francezilor astfel de aspecte, cel mai regretabil.

3. Concluzii

Referindu-mă și la alte informații anterioare asupra aceluiași subiect, trebuie recunoscut că propaganda maghiară în Franța se desfășoară în condiții ce permit obținerea unor rezultate vizibile, evidente. Caracteristicile acțiunii de propagandă maghiară, aci, sunt:

– Este prezentă peste tot, în săli de teatru, concert, cinema, local de seară, în restaurante, birouri de voiaj, în presă, la radio, în institute franceze și maghiare; în plus, cel mai interesant, propaganda de la om la om, câștigare de simpatii în toate direcțiile, în toate clasele sociale.

– Este permanentă, principala forță și caracteristică a propagandei maghiare. Ungurii lucrează cu deosebire „în adân-

cime“, nu numai „în suprafață“, reușind în acest fel să se mențină și să-și impună prezența în toate domeniile. În materie de propagandă francezul este foarte temător, închis, prudent; trebuie convins încet, atent, prin metode adecvate; acțiunile rezezi, izolate – chiar din cele mai frumoase – mai mult îl pun în gardă; numai prin contact repetat, prelungit, ajungi să-l apropii, să-i capeți încrederea, să-l câștigi pentru cauza ta.

– Folosește mijloace din cele mai variate, care nu neglijează deloc planul material și greutatea vieții de astăzi. Restaurantul, pachetul cu alimente, vinul de Tokay, țigara, constituie moneda curentă a propagandei maghiare în Franța.

– Pentru atingerea scopului urmărit, orice mijloc este bun. Ungurii au echipe pentru francezi, altele pentru germani, fiecăruia i se vorbește, ca să i se facă plăcere, atitudini de cameleon. Un exemplu, din multe altele: față de militari germani, ungurii reliefează faptul că au fost mereu împreună, în acest război cât și celălalt, prieteni de totdeauna, nu ca alții; dar când se adresează francezilor, aceleași persoane arată că mâna Ungariei a fost forțată, trimiterea de trupe în Est nu a avut asentimentul nimănui etc.

– Scopul general urmărit de propaganda ungară în Franța este crearea unei atmosfere de simpatie și de înțelegere pentru țara lor și „cauza ungară“. Deci, pe cale de directă și primă consecință, atacarea sau cel puțin slăbirea pozițiilor noastre, românești, în toate activitățile și formele lor de manifestare.

În ce privește propaganda română în Franța, activitatea sa – pe baza directivelor primite – se desfășoară, în general, cu un randament din ce în ce mai mare, înregistrându-se chiar succese foarte frumoase. Un strălucit exemplu este trimiterea vagoanelor cu alimente din România fapt care, apreciindu-i-se lipsa oricărui substrat sau intenție politică a impresionat enorm, profund, în toate clasele sociale, ceea ce este cel mai important.

Dar s-ar putea realiza și mai mult, accentuând în special acțiunea de permanență a propagandei noastre, de asemenea acordând o deosebită atențiune felului cum se prezintă colonia românească, imagine a țării noastre, aci, în străinătate. Asemenea probleme constituind preocuparea de căpetenie a organelor de specialitate, mă limitez numai la trei propuneri ce socotesc cu deosebire practice, de randament imediat, și a căror realizare sunt convins că ar aduce un aport (sic!) din cele mai puternice propagandei noastre, contrăcărând în aceeași măsură acțiunile corespunzătoare ale propagandei maghiare. Este vorba:

1. Trimiterile de alimente, francezilor, să continue, spre a nu da impresia că a fost vorba de un gest izolat, o impulsie de moment. Însă, alimentele să nu fie destinate numai anumitor francezi – studenți, profesori, ziariști – ci și altora, la cât mai mulți: în primul rând, orfanii și văduvele de război, invalizii, familiile prizonierilor, sau să fie puse direct la dispoziția guvernului francez spre a fi distribuite de acesta, după cum se va crede mai nimerit, conform nevoilor locale. În acest fel, se evită multe critici și multe puncte de vedere particulare ce dăunează scopului urmărit prin aceste trimiteri.

2) În al doilea rând, câteva măsuri care să ajute strângerea rândurilor, punerea în mână a coloniei noastre din Franța. Astfel, în prima urgență, trimiterea unui „fond de ajutor“ de minim 200.000 franci francezi pentru nevoiași, bolnavi, familiile mobilizaților. Din inițiativa subsemnatului s-a strâns deja în acest scop circa 100.000 franci francezi și ajutoare se dau mereu, prin Biserica Română din Paris, celor în suferință. Dar fondul se epuizează, un aport mai mare din partea Statului ar fi cu deosebire apreciat pe plan material, cât și moral.

Apoi, în același spirit, organizarea unei asistențe medicale pentru bolnavii români fără mijloace. Consulatul General al României Paris are la dispoziție, onorific, pe medicul cpt. de rezervă dr. Gheorghiu. Dacă s-ar putea acorda numitului

doctor o diurnă minimă, de exemplu 15.000 fr. frs. pe lună, ar putea acorda consultații gratuite celor în nevoie fapt în egală măsură util și bine apreciat. Prin realizări de acest fel, cât și altele asemănătoare, rândurile bunilor români se strâng de la sine înlăturându-se automat neghina, putregaiul, care astăzi ne fac atâta rău și contra cărora, dat fiind situația actuală în Franța, nu se pot lua alte măsuri.

3. În fine, propunerea ce o socotesc cea mai importantă, cea mai urgent necesară, despre care s-a mai vorbit în cursul raportului (pagina 3), Școala Română de la Fontenay-aux-Roses să fie mutată urgent la Paris (în plin centru, rue de Tilsitt nr. 3 se găsește un imobil în totul convenabil, liber imediat, costă 11 milioane fr. frs.), și să-și reia fără întârziere o activitate adecvată situației și condițiilor actuale devenind focarul, nucleul în jurul căruia să se brodeze și dezvolte tot planul legăturilor intelectuale care, pentru prietenia și bunele relații franco-române, au constituit și vor constitui, totdeauna, elementul principal.

În această privință, ceea ce realizează ungerii cu Institutul lor din Rue Pierre Curie – o spun cu durere, însă fără rezerve – nu poate să ne servească decât drept exemplu.

Atașatul militar în Franța,
Colonel **I. Tomoroveanu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
dosar nr. 996, f. 50-58.*

Februarie 1944. *Buletin de informații al atașatului militar român la Budapesta privind situația internă și externă a Ungariei.*

Atașatul militar din Ungaria

Buletin de informații pe luna februarie 1944

I. Informații politice

A. Interne

În această lună, nu s-a petrecut nici un eveniment intern important. Constatăm doar că, populația Ungariei așteaptă cu înfrigurare venirea primăverii și cu ea, agravarea situației generale pe diferitele fronturi. Amenințările primite pe calea undelor de la Londra, reușesc să micșoreze zilnic credința în victoria Germaniei, comentându-se pe față și în lumina propagandei străine, situația gravă ce va reveni Ungariei, la sfârșitul războiului.

Nemuțumirile de ordin economic cresc cu cât timpul trece, iar propaganda comunistă reușește să câștige teren în mod continuu.

În rezumat, toate constatările și deducțiile ce am făcut asupra acestui capitol, capătă zilnic confirmare, făcându-mă să trag din nou concluzia că, moralul populației din Ungaria se prezintă cu mari deficiențe, care pot produce acestei țări, o gravă situație politică, atunci când presiunile externe i se vor adresa direct.

Discursul primului-ministru Kállay, rostit duminică 20 februarie, la inaugurarea noului drapel al celor decorați cu ordinul „Crucea apărării Naționale“, constituie, prin gândurile exprimate, o nouă confirmare a situației interne ungare, care preocupă în mod deosebit, guvernul și celelalte autorități ale Statului.

B. Externe

În același discurs, semnalat mai sus, primul-ministru a anunțat și directiva generală în care își conduce țara, în relațiile sale externe: „nu atăcăm pe nimeni, atâta timp cât nu suntem atacați, însă, dacă vom fi atacați, vom înfrunța din toate puterile noastre pe agresor, oricare ar fi el“!

Comentările întregii prese asupra acestui discurs, au făcut să apară clar, această atitudine defensivă și această politică mai potolită a Ungariei, care pare că este un rezultat al repercusiunilor ce decurg pentru Ungaria, pe măsură ce situația generală se agravează.

Aceași interpretare trebuie să dăm și apariției articolelor ce s-au scris în presă în această lună, asupra „solidarității dunărene“ sau „confederației dunărene“, sau în sfârșit, asupra planului „confederației statelor dunărene“, emis (?) cândva de Lodovic Kossuth, în care se schițau planuri pentru un viitor mai bun, țărilor din această parte a Europei! ... Articole noi, cu idei vechi, pe care le apreciem, ca fără o valoare reală!

În sfârșit, articolul „Ungaria factorul păcii și al ordinii în valea Dunăreană“, apărut în numărul din 7 februarie a ziarului „Nemzeti Ujság“, proclamă sentențios că, în noua ordine europeană, Ungaria acordă egalitate totală de tratament minorităților, iar față de statele vecine, Ungaria caută să găsească căile unei colaborări pașnice și rodnice, căci – afirmă autorul: „popoarele dunărene trebuie să se regăsească unele pe celelalte și prin urmare să-și promoveze interesele comune, în cadrul unei sinteze mai în: „e“!

Aceste concepțiuni ar putea fi socotite ca interesante și utile poate acestor vremuri, dacă ele ar fi exprimate de alți oameni!

Ne dăm seamă că (lupul își schimbă părul dar năravul, ba!) asemenea concepții sunt de circumstanță; asemenea idei nu vor putea fi însușite niciodată în mod sincer, de ungarul de astăzi, crescut într-o mentalitate îngustă, într-un naționalism excesiv (... dar numai de paradă!), desconsiderând tot ce nu este ungar, în idei revizioniste etc. etc.

În sfârșit, tot în legătură cu politica externă maghiară, este interesant de înregistrat aci, comentăriile ce au apărut în întreaga presă, asupra presiunii ce se execută în prezent asupra Finlandei.

Din numeroasele articole ce s-au scris asupra acestui subiect, ca și din părerile anumitor ceercuri de aci, ar rezulta că, Finlanda va trebuie să cedeze acestei presiuni politice ce se execută asupra sa, neavând altceva mai bun de făcut!

Această justificare este semnificativă și trebuie pusă neapărat în legătură cu subiectivismul unguresc și cu duplicitatea politicii lor!

Repet și acum părerea ce am exprimat și altădată: dacă Alianții vor bombarda Budapesta și vor reuși să-i producă stricăciuni mari, nu este exclus ca, Ungaria să încerce a părăsi Axa!

Cum evenimentul bombardării nu-l întrevăd prea depărtat, socot că nu este prematur să ne gândim de pe acum, la toate consecințele ce ar putea decurge din această schimbare de atitudine!

Relațiile cu statele vecine

1. România

Nimic important, nu s-a schimbat față de trecut.

Aceleași asupriri la adresa românilor din Ardealul de Nord, unele poate îmbrăcate în formule noi; aceeași stare de încadrare pe linia demarcațională, între grăniceri; aceeași activitate ziaristică agresivă, întreține zilnic, după un plan dirijat, o atmosferă de dușmănie și de defăimare față de România; concentrările de români pentru unitățile de ocupație din Rusia, sau pentru detașamentele de lucru cu care este împânzită Ungaria, continuă fără încetare, iar legea de organizare a acestei armate de muncitori, anunțată de ministrul de Honvezi în parlament, întârzie să apară; au

început să se facă prin unele comune noi tabele de fetele și femeile care urmează a fi rechiziționate pentru munca câmpului la primăvară, deși anul trecut s-au primit asigurări că se va renunța la acest sistem de sărăcire și distrugere a gospodăriilor și familiilor românești.

Iată, în câteva cuvinte, realitățile ce determină starea raporturilor ungaro-române! A vorbi de „unire în bazinul dunărean, în scopuri mai înalte“, așa cum scrie la gazetă un ziarist ungar oarecare, este să se strice hârtie, cerneală și timp, în mod inutil!

Raporturile româno-ungare nu se vor putea ameliora, decât când toate asupririle enumerate mai sus și altele care se mai petrec vor înceta; în mentalitatea ungarului de astăzi, acest lucru este însă o imposibilitate de fapt, de aceea, „numai forță“ (politică sau militară) va impune acestui popor, o domolire și-i va arăta calea pe care se poate ajunge, în mod real la bune raporturi cu vecinii și deci va impune acestui popor, întregului popor ungar, o adevărată civilizație modernă!

2. *Slovacia*

Raporturile cu Slovacia sunt asemănătoare celor cu România, pentru că la bază sunt aceleași cauze generale de nemulțumiri slovace.

Autoritățile superioare ungare și parte din cele slovace încearcă mereu o ameliorare, dar fără rezultat pozitiv.

În această lună, este de semnalat: directiva primită a atașatul militar ungar de la Bratislava la ultima lor convocare la Marele Stat Major maghiar, convorbirea generalului Csatay, ministrul de Honvezi cu atașatul militar slovac asupra relațiilor ungaro-slovace (vezi raportul nr. 539 din 23 februarie 1944), precum și conferința ținută la Cluj la începutul lunii de contele Eszterházy, conducătorul ungarilor din Slovacia, asupra dificultăților apropierei ungaro-slovace.

3. Croația-Serbia

Croația

O comisie militară croată tratează în Ungaria, cumpărarea mai multor categorii de materiale de război și efecte militare, pentru armata croată.

În general, relațiile cu această țară sunt mai bune, deși Croația nu va uita niciodată răpirea de către Ungaria a regiunii Mura.

Serbia

Încercările ungare de ameliorare a raporturilor cu Serbia merg foarte greu, din cauza regimului asupritor aplicat sârbilor din Bacica, pentru că nu se pot uita ușor, masacrele de la Ujvidék, ca și răpirea acestor regiuni de către Ungaria.

Procesul de la Ujvidék despre care am întocmit la timp rapoarte speciale, n-a făcut decât să readucă pe tapet o mare nemulțumire și să facă să crească și mai mult, ura ce desparte cele două popoare vecine.

Modul cum au căutat autoritățile superioare să rezolve acest proces, a constituit un „bluff” și pentru interior și pentru exterior.

3. Celelalte țări

Nimic important de semnalat.

II. Informații economice

1. Prin raportul nr. 519/1944, am înaintat luna aceasta, o serie de informații de ordin economic, din care cele mai principale sunt următoarele:

– economia ungară a reușit în cursul anului 1943 să-și sporească producția în industria grea, chimică, de pielărie și alimentară; în schimb producția industriei textile, ceramică, de lemnărie și hârtie a scăzut simțitor.

– Recolta de cereale în 1943 a fost mai reușită decât în anul trecut, în schimb recolta de porumb, sfeclă și plante oleaginoase a fost mai redusă.

– Muncitorimea agricolă duce mari lipsuri de îmbrăcăminte.

– Situația comerțului Ungariei pe anul 1943, este următoarea:

– exportul s-a ridicat la 1116 milioane P.;

– importul s-a ridicat la 1053 milioane P.

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
dosar nr. 1268, f. 387-393.*

60

2 martie 1944. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind statutul internațional al Turciei.*

Către Marele Stat Major

Rezultatul vizitei ministrului de Externe englez la Ankara confirmă concluziile raportului meu nr. 61 din 19 februarie.

În rezumat:

a) Turcia menține alianța cu Anglia de a cărei victorie este sigură.

b) Turcia rămâne neutră pentru a câștiga timp, în caz când nu este atacată direct.

Raport detalii prin curier

Colonel **Teodorescu**
Nr. 265 martie 2

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
dosar nr. 899, f. 282.*

61

19 martie 1944. *Telegramă a atașatului militar român la Budapesta prin care informează că trupele germane au pătruns în Ungaria.*

Secret

Telegramă
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Astă noapte trupe germane au pătruns în Ungaria, se pare că fără consimțământul guvernului ungar.

O coloană de care de luptă a sosit în preajma Budapestei.

Circulă zvonul că Ungaria va fi ocupată și că guvernul actual va demisiona.

Atașatul militar român Budapesta

Nr. 591 din 19 martie 1944

Pentru conformitate:

Căpitan **Radu Iliescu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
dosar nr. 529, f. 5.*

20 martie 1944. *Telegramă a atașatului militar român la Budapesta prin care oferă detalii privind ocuparea Ungariei de către trupele germane.*

Secret

Telegramă
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Primită de la Secția a 2-a, 20 martie 1944, ora 12,45

Informația raportată cu nr. 591 se confirmă și se completează astfel: zilele acestea a fost chemat la Marele Cartier General german Horthy, cu președintele Consiliului de Miniștri, șeful Marelui Stat Major maghiar etc. și au acceptat la ocuparea Ungariei de către trupele germane.

Treptat, treptat autoritățile de direcție trec sub supravegherea germană.

Trupele maghiare sunt concentrate și consemnate în cazărmi.

Guvernul a demisionat și altul de dreapta este în formare. Au loc unele arestări.

Atașat militar român Budapesta

Nr. 592 din 20 martie 1944

Nr. 1035475 din 20 martie 1944, ora 13,20

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
 dosar nr. 529, f. 12.*

20 martie 1944. *Telegramă a atașatului militar român la Budapesta privind ocuparea Ungariei de către trupele germane.*

Telegramă
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Prin TFF

Germanii au pătruns în Ungaria cu 7 divizii sub comanda generalului de corp de armată Weiks.

Ocuparea Ungariei se face deocamdată până la Tisa.

După ordinele regentului trupele ungare n-au depus rezistență.

Ministrul Germaniei a fost rechemat.

Noul guvern ungar încă nu a fost constituit.

În Budapesta mare depresiune.

Atașatul militar Budapesta

Nr. 593 din 20 martie 1944

Nr. 1035495 din 20 martie 1944 ora 20

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
dosar nr. 529, f. 14.*

21 martie 1944. *Telegramă a atașatului militar român la Budapesta privind situația din Ungaria după ocuparea acesteia de către trupele germane.*

Telegramă
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Nr. 456083/1944 martie 22

Guvernul n-a fost încă constituit, șeful grupărilor politice de dreapta refuzând încă să ia răspunderea.

Acest fapt produce unele dificultăți Comandamentului german de ocupație.

Încordarea crește.

Orice legătură cu străinătatea este întreruptă de două zile din ordinul Comandamentului german.

Poliția, Siguranța Generală a Statului, Poșta, Căile ferate, Radio etc. funcționează sub control german.

S-au făcut peste 100 arestări, între personalitățile politice, economice și ziariști de stânga.

Noul ministru al Germaniei, doctor Wesselmayer are rolul unui comisar al Guvernului german.

Atașatul militar Budapesta

Nr. 595/21 martie 1944

Nr. 1035607 din 22 martie 1944 ora 9,10

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
dosar nr. 529, f. 44.*

65

22 martie 1944. *Raport al atașatului militar român la Vichy, referitor la situația militară de pe teritoriu francez.*

Legation royal de Roumanie
Vichy – 4 Rue de Frandre
A attaché militaire
Nr. 1025 din 22 martie 1944
Secret
Strict confidențial-personal

Către
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Am onoare a raporta că în ziua de marți 7 martie 1944, drept urmare a extinderii atribuțiilor atașatului militar român la Vichy și asupra Zonei Nord (ocupate) a Franței, am fost primit în audiență la Saint-Germain (lângă Paris) de către domnia mareșal von Rundstedt, comandant al Grupului de armate „D“ din vestul Europei, și general Blumentritt, șeful de stat major.

Esențialul discuțiilor – care au decurs într-un spirit de deplină încredere și sinceritate – a avut drept obiect aspectul actual al apărării Frontului de Vest, în care privință cele aduse la cunoștința domniei-voastre prin Rapoartele speciale nr. 835 din 13 noiembrie 1943 și nr. 914 din 22 februarie 1944 se verifică, precizează și completează prin elementele ce urmează care redau, aproape textual, cele declarate subsemnatului de personalitățile sus-citate.

– Totalul forțelor germane ce asigură în prezent apărarea Frontului de Vest (Olanda, Belgia, Franța) totalizează 63 divizii, dintre care 52 de infanterie, iar 11 blindate.

– Cu deosebire din octombrie 1943 apărarea este – din toate punctele de vedere – în continuă perfecționare și devine, de la zi la zi, mai puternică. Întăriri de tot felul continuă a fi aduse în Franța în permanență.

– Sectorul dintre Le Havre (vărsarea Senei) și frontiera belgo-olandeză este, cu mult, cel mai tare, față de tot restul Frontului de Vest. Aci este efortul – aprioric – al apărării.

organizată spre a face față în cele mai bune condiții unui atac principal care, plecând din sud-estul Angliei, ar urma direcția generală de efort Lille-Strasbourg, vizând separarea forțelor din Franța, de cele din Germania.

În privința atacurilor secundare, se admite că vor exista cu siguranță, vor precede, vor avea loc pe coastele de vest sau sud ale Franței – posibil pe ambele – în scopul de a masca zona adevăratului efort, nordul, a angaja rezervele, eventual a crea un front secundar, în sud-vestul Franței, ce va duce și la izolarea Spaniei.

Apărarea urmează a se executa din primul moment cu maxim de intensitate, fără gând de retragere, pe fortificațiile coastelor, către care zonă vor aflui unitățile rezervate.

În vest și sud (spre Atlantic și spre Mediterana) unde fortificațiile nu sunt cele mai puternice, nici trupe în linie prea numeroase, pare a se accepta oarecare manevră în adâncime. După cum s-a spus, atacurile din aceste direcții, din cauza depărtării bazelor, nu pot fi decât secundare; spre a le opri, se vor întrebuița majoritatea mijloacelor blindate ținute în acest scop, în rezervă, în zona centrală a Franței.

Fortificarea coastelor, pe alocuri, ajunge până la 10-15 km în adâncime. Dar mai spre interior, către centrul Franței, alte linii de fortificații, din vreme pregătite, nu există. Aceasta întărește și mai mult ideea și necesitatea ca apărarea Frontului de Vest să se facă pe litoral, sau cât mai în apropierea acestuia.

Superioritatea aeriană inamică se va manifesta din primul moment și va impune trupelor în linie, cât și unităților rezervate, condiții de luptă și intervenție grele, totuși posibile.

Forțele germane de aviație, din Vest, reprezintă în prezent circa 1/4 din mijloacele aero ce anglo-saxonii ar putea angaja în momentul debarcării. Când însă aceasta se va produce, forțele aero germane, prin întăriri ce urmează a sosi în 24 ore, vor deveni 1/3 din ce ar putea avea atacatorul, procent ce se consideră că este suficient spre a face față acțiunii

aeriene inamice și a asigura o apărare, de ansamblu, în condiții bune, posibile.

Mareșalul Rommel a sosit în Franța cu o misiune specială din partea Führer-ului (constatarea valorii apărării coastelor) și continuă a rămâne mai departe aci (punctul de comandă Fontainebleau) ca o „rezervă de Comandament superior”. I se vor pune la dispoziție unități rezervate, va interveni personal și va lua comanda sectorului unde inamicul va marca efortul său principal.

Datorită ideilor mareșalului Rommel, apărarea Frontului de Vest se perfecționează, în prezent, prin:

- organizarea a imense câmpuri de mine atât terestre, cât și marine, în apele din imediata apropiere a litoralului (mine de un sistem nou, în legătură cu fluxul și refluxul oceanului);
- inundații, peste tot unde este posibil, spre a limita cât mai mult din porțiunile active ale frontului.

Reacția populației franceze nu trebuie să impresioneze. Se speră că majoritatea va continua să rămână liniștită, cel puțin până când se va desemna învingătorul. În privința restului – rebelii – în zonele ce interesează direct operațiile vor putea fi stăpâniți prin intervenție și metode drastice ale trupelor de ocupație.

– Debarcarea putând avea loc oricând, Comandamentul german din Vest privește această problemă – ce provoacă atâtea comentarii și discuții în toată lumea – prin un singur aspect: să fie gata oricând. Și este.

Opiniile sus arătate, cât și altele, duc la concluzia că Frontul de Vest dispune de o apărare care „tinde” către perfecție, rezerva din expresiunea subliniată fiind justificată prin cantitatea efectivelor care sunt strict, însă nu larg suficiente, minimum 100 divizii.

Totuși, în acest moment când Germania sacrifică în Est pentru a integra și realiza în cele mai bune condiții ce-i mai sunt posibile o „apărare a Europei”, Frontrul de Vest își precizează tot mai mult, pentru viitor, caracterul de element

esențial – poate principalul – al acestei apărări integrate, unificate.

Iar dacă adversarul – înfruntând toate riscurile și mai ales acceptând imensul preț de sânge ce trebuie neapărat plătit – se va hotărî să atace aci, este indiscutabil că Frontul de Vest își va spune din plin cuvântul său, poate hotărâtor, spre diferență de Est unde trecerea timpului, de asemenea imensele pierderi și fluctuații ale frontului nu izbutesc totuși să încline definitiv balanța în o parte sau alta.

Atașatul militar în Franța,
Colonel **I. Tomoroveanu**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
dosar nr. 1266, f. 174-177.*

66

23 martie 1944. *Telegramă a atașatului militar român la Budapesta privind situația din Ungaria în urma ocupării țării de către trupele germane.*

Telegramă
Marele Stat Major, Secția a 2-a

6 - 109 - 23 martie 18-25

Guvernul a fost constituit din elemente de dreapta, sub președinția generalului de rezervă Stoia, un român renegat*, fost ministru al Ungariei la Berlin.

* După informațiile date de colonelul Leonida este de origină sârb (Stoianovici).

La conducerea armatei maghiare au rămas aceleași persoane cunoscute.

Măsurile de ordine și siguranță continuă să fie dirijate de Gestapou.

Mobilizarea generală ungară ce se intenționa a fost oprită deocamdată de către Comandamentul german.

Pe linia Tisei se execută un baraj sever de poliție.

Nodurile de cale ferată din această regiune sunt puternic apărate cu mijloace germane.

Măsurile similare s-au luat și în regiunea Budapesta.

Atașatul militar român Budapesta

Nr. 599 din 23 martie 1944

Să se urmărească mobilizarea armatei ungare.

SC Nr. 1.035.783 din 24 martie 1944 ora 8,00

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă) dosar nr. 529, f. 83.*

67

24 martie 1944. *Telegramă a atașatului militar român la Budapesta referitoare la ocuparea Ungariei de către trupele germane.*

Telegramă
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Nr. 456180

1944 luna martie 29

Bratislava 135 79 27 11

Ocuparea Ungariei precedată două săptămâni de către Gestapou și executată cu trupe și poliție aeriană plus 15 divizii.

Armata ungară nu s-a opus conform ordinului Șefului Marelui Stat Major. Nu este dizolvată și continuă instrucția, dar moralul scăzut.

În prezent Budapesta sunt două Comandamente germane.

Trupe afară din oraș.

Ocupat până la Tisa.

Frontiera se trece numai cu autorizații speciale.

Făcut multe arestări politice și contele Bethlen.

Atașatul militar român la Bratislava

Nr. 545 27 martie 1944

Nr. 1.036.101 din 27 martie 1944, ora 8.05

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 529, f. 241.*

68

15 aprilie 1944. *Raport al atașatului militar român la Zagreb, referitor la situația politico-militară din Croația.*

Legation Royale de Roumanie
L'attaché militaire Zagreb

Secret

Nr. 48

1944 aprilie 15

Atașatul militar la Zagreb
căt-re,
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Am onoare a raporta, mai jos, diferite observații, informații și evenimente petrecute în Croația, în intervalul de timp de la 23 martie – 15 aprilie 1944.

1. Situația internă

La Zagreb, viața decurge în liniște și dacă nu s-ar resimți lipsa anumitor articole de pe piață, scumpetea excesivă ce se accentuează pe zi ce trece, alarmele aeriene zilnice și câte odată chiar ușoare bombardamente, nu ai avea impresia că trăiești în capitala unui stat care a suferit atâta de pe urma acestui război și continuă să sufere, mai ales din cauza luptelor interne.

Cum intri însă în cartierul ministerelor, unde se află și biroul de lucru al „Poglavnicului“ îți dai imediat seama că această liniște este numai aparentă. În acest cartier, se execută cea mai severă pază ce se poate imagina. Toate intrările sunt barate de către polițiști și ustași și la orice oră din zi – nu mai vorbim de noapte – nu poate pătrunde nimeni în cartier dacă nu are un permis special, sau dacă nu face parte din corpul diplomatic.

Autoritatea guvernului se menține prin „Ustași“ și mai ales prin trupele germane. Spun, mai ales trupele germane, pentru că dacă acestea ar pleca, la ora actuală, din Croația, ustașii care sunt în număr destul de mic și pe care populația nu-i iubește, nu ar fi în stare să mențină actualul guvern.

Cine ar urma să guverneze țara în locul actualului regim, este greu de spus. Probabil că la început ar fi o perioadă de haos, foarte favorabilă comuniștilor care fără nici o opoziție ar pune mâna pe putere.

În afară de mișcarea „ustașă“ și mișcarea „comunistă“ care duc o luptă pe viață și moarte între ele, mai există în Croația un partid agrarian al cărui șef este dr. Macek (acesta se găsește cu domiciliul forțat, după unele vesiuni la moșia lui în apropiere de Zagreb, după altele chiar în Zagreb).

Acest partid, însă, a mai rămas cu puțini membri. Programul politic al partidului agrarian se poate vedea din ziarul clandestin scos de acesta (anexa 1*, tradus dintr-un exemplar tipărit în limba germană).

Lăsând deoparte pe acei care se găsesc în mișcarea „ustașă“, dorințele, de ordin politic, ale elitei din Zagreb, sunt foarte diferite. Unii ar vrea o revenire la vechiul stat iugoslav. Alții doresc o Croație liberă, fără ustași și fără germani. Alții, înțeleg situația actuală, doresc însă ca să plece din Croația trupele germane „S.S.“, cazacii și ministrul Germaniei la Zagreb, nu au nimic împotriva Wehrmacht-ului german. Doresc chiar să rămână, pentru a asigura ordinea. Toți aceștia sunt anticomuniști, explicându-se prin faptul că sunt oameni cu situații, pe care nu ar vrea cu nici un preț să le piardă. Sunt totuși oameni incapabili să treacă la acțiune, incapabili să constituie un partid sau o mișcare. Sunt veșnic în opoziție, indiferent care ar fi forma de guvernământ; de altfel nu se sfiesc să și-o spună unul altuia ori de câte ori au ocazie.

În concluzie, nu există astăzi în Croația decât două mișcări – ustașă și comunistă – și un partid politic Agraria. Acesta din urmă din cauza inerției lui și în fața violenței și a dinamismului celor două mișcări, a pierdut mare parte din membrii lui și probabil că până la urmă va fi complet strivit.

Mișcarea ustașă, care la început era cu mult mai puternică decât cea comunistă, a pierdut din simpatii și dacă din rândurile ei nu au trecut prea mulți la comuniști, totuși mișcarea comunistă s-a întărit treptat cu acei cari la început

* Nu se publică.

s-au mulțumit să privească, fără să se angajeze pe nici un drum. Cauzele sunt multiple și destul de cunoscute.

Un lucru este cert că în fața pericolului comunist, pericol care se găsește chiar pe acest teritoriu, mișcarea ustașă cu toate defectele ei reprezintă pentru statul Croat, un rău necesar. În momentul când aceasta ar dispărea (lucru foarte posibil fără ajutorul german după cum am arătat mai sus) nimic nu s-ar putea opune, în Croația, ca mișcarea comunistă să-i ia locul, imediat.

Mișcării comuniste, cu o dezvoltare ca aceea pe care a luat-o în Croația, nu i se poate opune decât o altă mișcare care întrebuintează pentru a se afirma și stăpâni, metode similare, sau o forță organizată și disciplinată, care nu ar putea fi decât armata. Ori, la ora actuală, armata croată singură, din multiple motive, nu cred că este capabilă să domine mișcarea comunistă.

În concluzie, „ustașii“ și ajutorul armatei germane, sunt absolut necesare, în Croația, cel puțin în momentul de față, pentru a se opune comunismului.

2. Situația economică-financiară

Economia țării dezorganizată și în mare parte distrusă din cauza războiului și mai ales de către partizani, nu s-a putut reorganiza, cu toate eforturile făcute de guvern.

În capitală lipsesc multe articole alimentare și de îmbrăcăminte, iar acelea existente au atins prețuri record (raportul înaintat cu nr. 34 din 28 martie 1944).

La început s-a încercat să se pună frâu speculei, fizându-se prețuri maximale. Rezultatul a fost că piața s-a golit complet. Ca urmare, guvernul a fost obligat să accepte așa-zisul „comerț negru“ care numai negru nu se poate chema, pentru că se practică în văzul și cu știrea autorităților de stat. Mai mult, mi s-a spus că acest „comerț negru“ este practicat chiar de autorități.

Ca o consecință a situației economice, puterea de cumpărare a monedei, pe piața internă, a scăzut foarte mult și continuă să scadă de la o zi la alta.

3. Ocuparea Ungariei de către trupele germane

Nu am avut impresia că ocuparea Ungariei, de către trupele germane, a trezit vreun interes deosebit aici. Marea majoritate s-au ținut foarte rezervați, ba chiar unii au lăsat impresia că acest eveniment i-a nemulțumit, arătând simpatie pentru Ungaria. Această atitudine se explică prin faptul că mulți croați, din familiile bune, au legături de sânge sau prietenie cu ungurii. Chiar provinciile croate (dintre care Medjimuria are 98% populație croată) care se găsesc încorporate la Ungaria, nu i-au putut face să-și schimbe sentimentele față de unguri. Tocmai în acel timp vizitam pe miniștri și nici unul, în afară de ministrul de Interne dr. Lorbcovici, nu a discutat problema Ungariei. Singur dr. Lorbcovici s-a arătat mulțumit de ocuparea Ungariei și a spus că atât Croația, cât și România și Slovacia au câte ceva de revendicat de la Ungaria, care nu a căutat decât să profite de pe urma nenorocirii altora, fără ca în schimb să contribuie cu nimic pentru războiul care se duce; însă, nu este momentul acum.

4. Sărbătorirea independenței statului croat (10 aprilie 1944)

În acest an sărbătorirea s-a făcut fără nici un fel de paradă militară, probabil, de teama atacurilor aeriene.

Pentru motivul arătat mai sus, s-a oficiat la catedrală, la ora 7 dimineața, un Te-Deum la care a luat parte guvernul și corpul diplomatic. Poglavnicul nu a luat parte, probabil, din motive de siguranță.

În după-amiaza zilei, fără ca nimeni să se aștepte, Poglavnicul s-a plimbat călare, pe strada principală, înconjurat de un detașament de ustași. A fost salutat de public și ovaționat, însă înjtr-o mică măsură și fără prea mult entuziasm.

În ziua de 11 aprilie, ora 18, a avut loc la „Sabor“ (adunarea legislativă) o manifestare pentru sărbătorirea partidului, la care ministrul ustașilor „Susici“ a ținut o cuvântare, prin care arăta realizările ustașilor. La această manifestare a fost invitat și corpul diplomatic.

Cu ocazia sărbătoririi independenței Croației a apărut în buletinul oficios croat „Za Dom“ (anexa 2)* un articol referitor la această aniversare.

Din articolul amintit este interesant de reținut următoarele:

- acordarea de drepturi populației ortodoxe;
- revendicarea coastei Adriatice de la Triest la Cattaro;
- cu toate că vorbește de luptele ce au avut loc, în decursul istoriei, între unguri și croați, nu se pomenește nimic de provinciile croate care se găsesc, în prezent, încorporate la Ungaria;

- se afirmă că statul croat a fost recunoscut la sfârșitul anului al 3-lea al existenței sale și de către Franța. Această ultimă afirmație nu s-a confirmat până în prezent.

5. Operațiile de pe frontul de est

Ultimele evenimente de pe Frontul de Est au trezit simpatia pentru poporul român și admirație pentru armata română; totodată au făcut să creadă că teama de o eventuală victorie definitivă a bolșevicilor.

Proclamațiile domnului mareșal, care au apărut și în presa de aici, au trezit interes și admirație pentru popor, armată și domnul mareșal.

* Nu se publică.

6. Trupele de cazaci din Croația

Din informațiile obținute până acum (sursă de încredere) în Croația se găsesc 20.000 cazaci organizați într-un corp (de armată - n.a.) (din altă sursă divizie) pe 3 brigăzi a câte două regimente. Marea majoritate sunt călări, o mică parte pe biciclete, din lipsă de cai. Dispun, în plus, de automitralieră, armament greu și autovehicole pentru transportul materialelor, muniției etc.

Se găsesc dislocați pe valea Savei între Zagreb și Brod. Comandantul Corpului este generalul maior v. Pannwitz, iar încadrarea este mixtă (ofițeri și subofițeri și germani și cazaci).

S-a cerut insistent, de către guvernul croat, scoaterea trupelor de cazaci din Croația, pentru motivul că aceștia s-ar fi dedat la jafuri și omoruri.

Ca urmare, ministrul Germaniei la Zagreb domnul Kasche a dat o recepție la care a invitat guvernul croat, șefii de misiuni diplomatice, pe comandantul Diviziei de cazaci și câțiva ofițeri cazaci.

Cu această ocazie a vorbit atât ministrul Germaniei cât și comandantul Diviziei de cazaci (anexa 3).

Ministrul Germaniei recunoaște într-o oarecare măsură unele abuzuri pe care le-au săvârșit cazacii, abuzuri inerente în asemenea situații, însă, afirmă totodată că atmosfera nefavorabilă cazacilor se datorește exagerării și propagandei inamice.

Personal, din informațiile pe care am putut să le obțin, cazacii nu s-au purtat rău cu populația, în afară de faptul că luau alimente, furaj și abuzau față de femei.

Sunt ținuți, însă, într-o disciplină severă și faptele grave au fost pedepsite sever, unele chiar cu moartea. În fiecare regiment există un consiliu de război, format chiar din cazaci, care are dreptul să dea orice pedeapsă.

Din discursul comandantului Diviziei de cazaci se constată:

- cazacii au fost aduși în Croația în toamna anului 1943;
- de unele abuzuri săvârșite de cazaci este vinovată și populația, care le-a fost ostilă;
- se face educația religioasă a cazacilor;
- cazacii s-au dovedit pe toate teatrele de operațiuni credincioși și foarte buni luptători;
- mai există și alte unități de cazaci pe frontul din Atlantic (din unele surse cazacii s-ar găsi în nordul Italiei);
- marele aport pe care l-au adus (sic!) cazacii în lupta împotriva partizanilor.
- au fost oarecare dezertări în rândurile partizanilor;
- sunt întrebuițați și ca informatori în rândurile partizanilor.

Din cele arătate mai sus reiese clar că trupele de cazaci nu vor fi scoase din Croația.

7. Informații de ordin militar

a) În ultimul timp s-au scos unități germane din Croația și au fost duse în altă parte (probabil Ungaria).

b) S-a evacuat populația masculină din insulele de pe coasta Dalmată (măsuri cerute de germani) în eventualitatea unei încercări de debarcare anglo-americană. Această măsură a produs nemulțumiri în rândurile populației băștinașe. Numărul celor evacuați s-ar ridica la 80.000 (cred că este exagerat). Din lipsă de armament, cu aceștia nu se pot organiza unități militare. Vor fi constituiți, însă, în unități de muncă și pescuit. Guvernul croat întâmpină greutăți cu hrănirea acestora.

c) În ultimul timp s-a primit echipament pentru armata croată din Germania. Armament, nu (nu am putut să află dacă nu li se dă armament din lipsă de disponibilități, sau din lipsă de încredere).

d) Trupele din Croația (inclusiv acelea croate) sunt sub ordinele comandantului Grupului de Armată Blindat german, care se găsește în Serbia la sud de Belgrad. În ultimul timp s-a luat măsura să se trimită, pe lângă comandantul Grupului de Armată Blindat din Serbia, un detașament de legătură croat (politico-militar).

e) Corpul „SS” german (generalul Phleps) se găsește cu punctul de comandă la Mostar.

Se compune din:

– Divizia „SS” Prinz Eugen.

– Divizia 118 germană (Wehrmacht).

– Divizia croată (fostă Legiune croată de pe Frontul de Est este transformată în divizie).

S-ar mai găsi în Croația:

– Divizia 121 germană în regiunea Split.

– Divizia 114 germană.

– Divizia musulmană (între Bihaci și Travnic). Aceasta din urmă este foarte bine organizată și înarmată.

– Divizia 1 cazaci, după cum am arătat la punctul 5 de mai sus.

f) Cetnicii, continuă să lupte alături de germani împotriva partizanilor (informație de la un ofițer german).

Se găsesc două divizii (10.000 oameni) în Muntenegru și alte unități de „cetnici” în regiunea Banja Luka (Croația).

Unitățile de cetnici duc lipsă de echipament și nu dispun decât numai de armament ușor. Pentru operațiuni mai importante sunt sprijiniți de unități de armament greu și artilerie germană.

g) Marină

Se dispune numai de unități ușoare (vedete rapide, curățitoare mine etc.) germano-croate.

Detașamentul de marină croat care a luptat în Crimeea, va fi dus în regiunea Fiume-Triest, pentru a fi instruit și probabil, dotat cu material.

h) Coasta Dalmatină este destul de bine apărată. Se dispune și de artilerie de coastă (duc însă lipsă de personal instruit pentru aceasta).

i) Instrucția cadrelor

Se face în Germania și la școli militare în Croația.

Școli militare în Croația la:

- Warasdin pentru infanterie și artilerie;
- Zeemum (vest Belgrad) pentru marină;
- Zagreb pentru armele tehnice;
- Sud Novi Sad pentru aviație.

Informațiile de ordin militar, de mai sus, au fost obținute, în majoritate, de la un consilier de legație din Ministerul de Externe croat (ofițer de rezervă), care a fost un timp ofițer de legătură pe lângă trupele germane din Croația. Urmează a fi verificate, ulterior, dacă corespund realității sau nu.

8. Activitatea partizanilor și acțiunea împotriva lor

Se observă, în ultimul timp, o scădere a acțiunii partizanilor.

După unele informații aceasta s-ar datora:

- lipsei de muniții la partizani;
- acțiunii hotărâte și sistematice dusă împotriva lor, de către unitățile germano-croate.

Se vorbește, de altfel, aici că se va întreprinde o acțiune de mai mare amploare, pentru a se curăți complet terenul, pe o rază de 50 km, în jur de Zagreb.

Se alătură câte un exemplar din comunicatele oficiale, apărute în presa croată, referitor la acțiunile duse împotriva partizanilor (anexa 4*).

Se alătură un tabel de avansările recente în armata „Tito” (anexa 5*).

* Nu se publică.

După unele informații s-ar găsi un grup compact de partizani (două divizii, în total 10.000 oameni) în regiunea nord Cetinje (Muntele Negro).

9. Activitatea aeriană a inamicului

Asupra teritoriului croat inamicul exercită o activitate aeriană, zilnică, foarte intensă.

Aceasta se poate împărți astfel:

a) Tregeri pe deasupra teritoriului croat, de puternice formațiuni inamice, care se îndreaptă spre obiectivele din Germania sau Ungaria. Acestea au ca efect enervarea populației și sustragerea ei de la lucru. Pentru că, aici, atât timp cât durează alarma nu se mai lucrează, iar după încetarea ei (de obicei către ora 13) s-au terminat orele de program. Cum după-amiază nu este serviciu, în general, activitatea zilnică la ministere și autorități se reduce la două-trei ore.

Tregerile bombardierelor inamice deasupra teritoriului croat se fac în special ziua (formații americane) și mai rar noaptea.

b) Bombardamentele asupra teritoriului croat. Acestea se execută numai ziua, asupra obiectivelor militare sau centrelor de comunicații și industriale (acolo unde mai există). Până acum nu s-au executat bombardamente cu scop pur terorist, asupra populației. Sunt bombardate, în special, localitățile de pe coasta Dalmată și în interior: Mostar, Bro (aici s-a căutat să se distrugă fabrica de vagoane, care funcționează, dar nu s-a reușit, până acum) Saraievo și alte câteva centre de cale ferată, de o mai mică importanță. Bombardamentele se execută cu formații mici de avioane (cel mult 30 - 40). Pe coasta Dalmată și în apropierea ei se execută și atacuri cu armele de bord, asupra trupelor și chiar vehiculelor izolate. Orice vehicol sau formație militară care apare pe șosea este imediat semnalată (de aviația de informații care se găsește permanent în aer) și în scurt timp atacată.

Zagrebul a fost bombardat, pentru a doua oară, la 12 aprilie, ora 12,00, de o formație de aproximativ 40 de avioane americane, de la o înălțime de 3000 metri. Obiectiv, aeroportul din marginea de est a orașului și gara de triaj din apropierea lui. S-au aruncat bombe explosive de 250 - 500 kg.

Efecte: terenul de aterizare-inutilizabil, două hangare și 6 avioane școală croate și 40 case din cartierul apropiat distruse. De asemenea s-au făcut stricăciuni la gara din apropiere, care au întrerupt comunicația cu Belgrad pentru aproximativ 3 săptămâni. În gară au fost distruse vagoane goale.

Pierderi: 6 morți și 6 răniți.

Pierderile au fost așa de puține pentru că populația din cartierul lovit se refugiase, din timp, în pădurea din apropiere (alarmă dura de o oră, pentru că cu 15 minute înainte o formațiune puternică de avioane trecuse către nord).

De altfel, ori de câte ori se dă alarma o parte din populația orașului, în special aceea din cartierele expuse (lângă obiective militare) părăsește orașul și se refugiază pe câmp.

10. Apărarea antiaeriană

Există un serviciu de pândă și alarmă mixt (german și croat) pe întreg teritoriul Croației.

Ca apărarea activă, am fost informat că în afară de apărarea de la sol, ar exista în diferite puncte din Croația și aviație de vânătoare germană și croată.

Aviația croată dispune de aparate de vânătoare foarte puține de la italieni și de tipul „Morane-Saulnier“ (fabricație franceză).

Apărarea orașului Zagreb, așa cum s-a manifestat cu ocazia atacului aerian de la 12 aprilie este inexistentă. Aviație de vânătoare, chiar în Zagreb nu există, iar apărarea de la sol se compune din artileria antiaeriană croată, cu bătaie

eficace 2000 m (cum bombardamentele se execută de la o înălțime de peste 2000 m, aceasta nu poate interveni) și 6 piese artilerie antiaeriană germană, cu bătaie eficace 8000 m.

În aceste condiții distrugerea Zagrebului nu pune o problemă aviației inamice. S-ar putea face oricând și fără nici un risc.

11. Diverse

a) Cu ocazia vizitei pe care am făcut-o ministrului Germaniei domnul Kasche, domnia sa m-a informat asupra celor ce urmează:

– Partizanii: acțiunea acestora a slăbit mai ales din cauza lipsei de muniții. Multe căi de comunicație au devenit acum libere, în Croația. Nu crede că acțiunea lor va căpăta un impuls mai mare în timpul verii. De altfel, dacă încearcă să se adune vor putea fi atacați ușor de aviația germană.

De altfel, în acțiunea contra partizanilor acum se procedează cu mai multă metodă și anume: se culeg informații precise asupra locului unde se găsesc, sau se adună și apoi sunt atacați prin surprindere și distruși. În acest fel, nu de mult timp, o brigadă de partizani a fost distrusă de un singur regiment de cazaci, în regiunea nord Zagreb.

Aprecieri asupra guvernului croat: miniștrii de Război și Interne sunt foarte buni, activi și siguri. La fel comandantul armatei croate generalul Canici.

În general guvernul actual este sigur și loial.

Frontul de Est

Trebuie să avem răbdare și nervi tari. Pierderea Odesei nu va influența prea mult asupra situației trupelor din Crimeea. Dacă sovieticii instalează o bază aero-navală la Odessa, aceasta va putea fi bombardată masiv, pentru a o anihila. Legătura cu Crimeea se va putea menține pe calea aerului.

Armata rusă care operează în sud, va primi lovitura din regiunea Lemberg pentru că în acea regiune se vor putea concentra mai ușor forțele necesare (căi mai bune de comunicație cu Germania) și pentru că pe acea direcție nu sunt cursuri de apă de trecut; totodată se întorc rezistențele de pe Prut, Nistru, Bug.

Totodată mi-a vorbit de încrederea pe care o are Führerul în armata română și domnul mareșal Antonescu.

Situația trupelor din Croația

Unitățile de ustași sunt foarte bune și sigure. Instrucția lor s-a îmbunătățit mult. Duc oarecare lipsuri de armament greu (artilerie, care etc.).

Armata regulată s-a îmbunătățit și ea. Aceasta a fost greu la început, pentru că a luat ființă din fosta armată iugoslavă. Ofițerii din fosta armată iugoslavă, care au intrat în armata croată, aveau o concepție diferită, prin aceea că înțelegeau să comande unitățile, fără să lupte cot la cot cu soldatul, pe câmpul de luptă. A fost greu să-i faci să înțeleagă că, astăzi, un ofițer trebuie să fie și comandant și luptător.

La început au fost mai multe dezertări la partizani, acum s-au împușinat.

O parte din unitățile germane din Croația au fost retrase pentru alte nevoi, mai mult nu se poate retrage pentru că se periclitează situația aici.

Cazacii sunt foarte buni. Nu vor pleca din Croația, unde aduc mari servicii.

Debarcarea anglo-americană în Croația

Nu crede că anglo-americanii vor debarca în Croația, în forță, pentru că terenul este foarte impracticabil.

Pentru ajutarea și stimularea partizanilor ar putea să încerce să trimită unu-două regimente. Acestea, însă, nu vor fi de prea mare ajutor partizanilor, pentru că nu se vor putea

adapta condițiilor grele de luptă de aici (prin păduri, fără mâncare etc.)

b) Informațiuni de la atașatul militar ungar

Nu crede că un atac german de mare amploare, să se producă pe Frontul de Est, înainte de a se produce invazia în vest.

Crede că, pe Frontul de Est luptă, în prezent, numai trupele ungare care au fost folosite ca trupe de ocupație în Rusia. Restul armatei Ungare nu va fi trimis pe front înainte de a fi dotată cu material modern, în special armament anticar de 75 sau 88.

În prezent armata ungară dispune numai de material de 37 mm anticar și de un număr foarte mic de tunuri anticar 75 (franceze).

Ungaria nu dispune de aviație de vânătoare de noapte (aceasta este abia în fașă).

Crede că germanii au rezervă de aviație, pe care nu au întrebuințat-o până acum.

12. În ultimul moment am fost informat că, la începutul lunii aprilie a.c. ministrul de Externe croat a adresat o cerere verbală Ministrului german la Zagreb, prin care arată că statul croat are revendicări teritoriale asupra Ungariei și anume: Medjimuria și puțin din Baranja, unde există în majoritate populație croată.

S-a cerut chiar ca administrația din Medjimuria să fie schimbată în acest sens.

Se vorbește de asemenea, că și Slovacia ar fi adresat Germaniei o cerere asupra revendicărilor teritoriale ce are asupra Ungariei.

Atașatul militar la Zagreb,
Maior **C. Maftei**

*Arhivele Naționale, fond Președinția Consiliului de
Miniștri, Cabinetul militar Ion Antonescu,
dosar nr. 62/1944, f. 38-47.*

15 aprilie 1944. *Raport al atașatului militar român la Budapesta referitor la efectele bombardamentelor efectuate de către aviația anglo-americană asupra Ungariei.*

Secret

Nr. 18 din 15 aprilie 1944

Atașatul militar în Ungaria
către
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Urmare la telegrama nr. 4 din 4 aprilie și nr. 13 din 14 aprilie 1944, cu privire la bombardarea Ungariei, am onoare a raporta următoarele:

1. Primul bombardament executat de avioanele anglo-saxone asupra Ungariei și a Capitalei Budapesta, a avut loc în ziua de 3 aprilie a.c., urmat apoi de un al doilea bombardament în noaptea de 3/4 aprilie 1944.

Cu această ocazie a fost bombardată insula Csepel și regiunea de fabrici nord-est de insulă, precum și localitatea Pestszenterzsébet.

Au fost distruse (sau li s-au produs mari stricăciuni), mai multe fabrici, dintre care se menționează:

– Fabrica de avioane de la Sziget Szent Miklos.

Se afirmă că la această fabrică au fost omorâți cca 600 muncitori și au fost răniți peste 1000; printre ei se aflau numeroși români, concentrați pentru muncă:

– Rafinăria „Fanto“;

– Fabrica de armament (Str. Soroksárai);

– O fabrică de textile din insula Csepel;

– Spitalul civil „Szent László“;

- O serie de alte fabrici mai mici;
- Numeroase locuințe muncitorești;
- Diferite depozite, linii de triaj etc.

Pierderile arătate de comunicatele oficiale ungare (cuprinzând și provincia), se cifrează la: 1073 morți și 526 răniți.

Aceste cifre sunt mult mai mici decât cele reale; după calcule sumare, la Budapesta și localitățile suburbane pierderile se apreciază la circa 5 – 6.000 morți și răniți.

2. Bombardamentele ulterioare s-au succedat astfel:

- în noaptea de 8/9 aprilie;
- în noaptea de 9/10 aprilie;
- în noaptea de 12/13 aprilie (două bombardamente);
- în ziua de 13 aprilie.

Cu această ocazie au fost bombardate:

- Aerodromul Budaörs;
- Aerodromul Ferihegy;
- Aerodromul Mátyásföld;
- Un abator;
- Fabrica „Ganz“;
- Fabrica „Fanto“ (a 2-a oară bombardată);
- O fabrică de nitrogen;
- Fabrica de cauciuc „Cordatic“ (?);
- Gara Ferencváros.

S-au completat distrugerile executate în noaptea de 3/4 aprilie.

În provincie a fost bombardată regiunea de fabrici de la Bánhida, Felsőgala, Győr, Diosgyőr și altele, producând mari stricăciuni și numeroase victime omenești.

În legătură cu aceasta menționăm că, sistemul de prevenirea și alarmarea populației prin radio, adoptat de organele ungurești, s-a dovedit în mod practic, ca foarte bune, astfel:

a) Când avionul (avioanele) inamic a ajuns la o distanță de... față de orașul respectiv, postul de radio anunță semnalul: „pericol aerian“, pentru acele oraș (orașe); exemplu, în felul următor: „Pericol aerian! Pericol aerian: Budapesta – Budapesta, pericol aerian“!

În această situație, activitatea publică nu se întrerupe, camuflajul luminilor nu este obligatoriu (în afară de cazul când semnalul s-a dat peste ora de camuflaj). Se poate spune că, este un semnal preventiv.

b) Dacă avioane izolate au pătruns deja sub distanța de la care se anunță „pericol aerian“ (pentru a) postul de radio anunță semnalul: „zbor de șicană“, repetând formula de mai sus.

Exemplu:

„Zbor de șicană! zbor de șicană: Budapesta – Budapesta, zbor de șicană!“.

Această stare este ceva mai gravă; înseamnă că, avioane inamice izolate au pătruns deja în spațiul aerian al localității respective. Măsurile de siguranță se întăresc: tramvaietele nu circulă; se întrerupe curentul electric și se camuflează străzile lumea se poate aștepta la un bombardament aerian.

c) În cazul când spațiul aerian (arătat sub punctul „b“ este pătruns de un număr însemnat de avioane postul de radio anunță semnalul de alarmă zis: „apărare antiaeriană, atențiune!“.

Exemplu:

„Apărea antiaeriană, atențiune! Apărea antiaeriană, atențiune! Budapesta-Budapesta, apărare antiaeriană, atențiune!“.

În acest caz, sirenele încep să sune și lumea intră la adăposturi.

Semnalele arătate mai sus (a, b, c), se pot referi la mai multe orașe deodată; în acest caz, numele acelor localități se cuprinde în formula de mai sus.

De obicei, după anunțarea alarmei propriu zisă, trece un timp de 15 – 20` până la începerea acțiunii de bombardare și reacțiunea artileriei antiaeriene.

Pentru atașatul militar,
Maior **Andrei Virgil**

Raportat:

- Marele Stat Major, Secția a 2-a;
- Marele Stat Major al Aerului, Secția a 2-a

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
dosar nr. 1268, f. 438-441.*

70

16 aprilie 1944. *Raport al atașatului militar român la Stockholm referitor la situația militară pe frontul finlandez.*

Legatia Regală a României în Suedia
Nr. 539

Stocholm, 16 aprilie 1944

Atașatul militar la Stockholm
căt-re
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Colonelul Paasonen, șeful Secției Informații din Marele Cartier General finlandez a făcut în fața Parlamentului finlandez, în ziua de 12 aprilie a.c., în ședința secretă, o expunere asupra situației militare de pe diferite fronturi.

Prezint mai jos, în extras, constatările mai importante ale reprezentantului Marelei Cartier General finlandez, obținute din sursă sigură:

a) Deși situația pe Frontul de Est pare critică, ea se va stabili în scurta vreme.

Pe Frontul de Est se găsesc angajate în luptă 200 divizii germane și 400 divizii rusești.

Forța militară rusească a atins astăzi maximul și posibilități de rezervă noi, afară de contingentul 1927, recent mobilizat, nu mai sunt disponibile. O mare parte din rezerve contituie un număr de 2,5 milioane femei, ce au fost mobilizate în formațiuni militare. Stabilizarea frontului va fi impusă pe de o parte de nevoia armatei ruse de a se reorganiza, iar pe de altă parte de imposibilitatea în care se găsește Germania de a întreprinde vreo acțiune ofensivă pe Frontul de Est.

b) Germanii au, afară de cele 200 de divizii angajate pe front, încă 40 – 50 divizii în interior, care vor fi deplasate în Ungaria și România. Cu această rezervă, Germania va putea să se angajeze la o puternică defensivă, care să stabilizeze frontul de răsărit.

La nord, frontul Narva este favorabil Germaniei. Ofițeri de stat-major finlandezi care au vizitat de curând acest front, au constatat puternice întăriri germane și un puternic dispozitiv defensiv contra unei eventuale ofensive ruse.

La vest, situația este neclară. Aliații dispun de 130 divizii și invazia pare iminentă.

Germanii dispun de 70 – 80 divizii pentru apărarea coastei Atlanticului.

Dacă invazia nu va reuși și dacă pierderile aliaților vor fi serioase, Statul Major German este decis să încerce o bruscă ofensivă pe Frontul de Est, care va fi întărit cu rezerve aduse din Franța.

Pe frontul român situația este critică dar nu catastrofală. Armata germană a pierdut mult material de război în retragerea din Ucraina, dar foarte puțini oameni. Se crede că este posibilă o stabilizare a frontului în România, desigur, cu mari eforturi.

Pe frontul finlandez, nici un pericol de ofensivă. Rușii dispun numai de 150.000 oameni, contingente vechi și prost instruite. Această armată este jumătate din cea a anului trecut.

Diviziile cele mai bune au fost transportate pe frontul de centru și de sud al Rusiei. Până la iulie, rușii nu au nici o posibilitate de a întreprinde vreo acțiune serioasă contra Finlandei.

Pe frontul italian, germanii și-au întărit pozițiile prin trimiterea a noi divizii obținute din recenta mobilizare totală (care a mai dat încă 50 divizii). Din aceste divizii, o parte au fost trimise în Italia și altă parte în Iugoslavia și Grecia.

c) Germania are încă suficient material de război. Armata finlandeză a obținut până acum tot ce a cerut. Producția de aviație de vânătoare pare tot atât de excedentară, deoarece pentru fiecare avion finlandez pierdut, Germania trimite imediat altul în loc.

d) Rusia trece printr-o criză de mână de lucru pentru agricultură. Situația alimentară este proastă și dacă recolta anului acesta va fi rea, situația va deveni și mai gravă.

Atmosfera generală este apatică. Victoriile militare n-au adus nici o ameliorare a acestei stări apatice în care a căzut populația rusească.

Industria de război este excelentă și materialul de război în abundență.

Dacă Rusia va fi obligată să-și stabilizeze frontul în scurtă vreme, va cere categoric aliaților să întreprindă invazia, pentru a-i da timp să se organizeze din nou.

Cele de mai sus sunt interesante mai ales prin faptul că se poate înțelege cum mareșalul Mannerheim, care se ferește de orice manifestare publică cu caracter politic, a influențat totuși hotărârea parlamentului finlandez prin felul cum reprezentantul său a expus situația militară.

Semnalez pasajele referitoare la convingerea că Frontul de Est se va stabiliza (punctul a), apoi soliditatea frontului de pe Narva, verificată prin ofițeri finlandezi (punctul b, aliniatul 2), precum și afirmația că armata finlandeză primește de la germani, orice material de care are nevoie (punctul c).

În fine, nu se uită să se dea speranța unei viitoare ofensive pe Frontul de Est (punctul b, aliniatul 5).

Atașatul militar,
Colonelul **Radu Dinulescu**

*Arhivele Naționale, fond Președinția Consiliului de
Miniștri, Cabinetul militar Ion Antonescu,
dosar nr. 72/1944, f. 17-20.*

71

*22 aprilie 1944. Raport al atașatului militar român
la Budapesta privind situația evreilor din Ungaria după
ocuparea acesteia de către trupele germane.*

Legatiunea regală a României
în Ungaria
Atașatul militar

Nr. 30
22 aprilie 1944

Atașatul Militar din Ungaria
Către
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Am onoare a raporta mai jos, măsurile luate până în prezent de guvernul maghiar, împotriva evreilor:

În afară de numeroasele arestări, făcute în rândurile aceluia care au jucat un rol mai însemnat în viața economico-financiară ungară, cât și printre aceia din clasa de rând, guvernul maghiar a elaborat treptat, treptat, o serie de ordonanțe prin care a reglementat situația evreilor din

Ungaria. Ele se referă la cele ce se arată mai jos, astfel:

Începând din ziua de 5 aprilie 1944, evreii (sau persoanele considerate ca evrei), sunt obligați a purta (în afara de locuință: pe stradă, în public etc.) o stea galbenă în 10 x 10 cm. cusută la haină, în dreptul pieptului stâng.

Nu au voie să mențină în serviciu personal de origine creștină (bucătărese, servitoare, bonă, fată în casă etc. etc.).

Nici un evreu nu poate părăsi Capitala, decât în cazuri cu totul excepționale. bine justificate, având în acest caz o autorizație specială.

Toți proprietarii de autovehicole, camioane, motociclete au fost obligați să le declare autorităților: aceste proprietăți nu pot fi vândute, sau înstrăinate.

De asemenea, au fost obligați să anunțe telefoanele și aparatele de radio; acestea se retrag, respectiv se confiscă imediat de către autorități.

Toate depunerile au fost blocate în bănci. Idem, saf-urile; urmează a se face inventarierea lor, de către Comisiile speciale numite de Ministerul de Finanțe.

Numeroase locuințe au fost rechiziționate, pentru nevoile sinistraților; evreii, ale căror locuințe au fost rechiziționate, sunt contopiți câte două-trei familii la un loc.

Funcționarii din serviciile publice au fost concediați; avocații au fost șterși din barouri; chelnerii, garderobierii, oamenii de serviciu din localuri, calfele din prăvălii etc., de asemenea, au fost concediați.

Au fost obligați să declare averea mobilă (mobilele din casă), ce trece peste valoarea de 15.000 pengö. De asemenea, bijuteriile: aur, platină, argint, pietre scumpe etc. sub orice formă s-ar găsi.

Cea mai recentă ordonanță se referă la închiderea și sigilarea magazinelor și a depozitelor de orice categorie.

Guvernul și autoritățile ungurești soluționează problemele, prin intermediul unui Comitet Central Evreesc; acesta din urmă este răspunzător de executarea măsurilor ordonate.

Situația evreilor devine din ce în ce mai grea măsurile luate până acum nu s-au terminat; se așteaptă și altele, mai aspre.

Pentru atașatul militar,
Maior **Andrei Virgil**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
dosar nr. 1268, f. 471-472.*

72

30 aprilie 1944. *Buletin de informații al atașatului militar român la Budapesta privind situația din Ungaria în luna aprilie 1944.*

Buletin de Informații pe luna aprilie 1944

I. Informații politice

A. Interne

Situația internă din Ungaria, în urma schimbării de regim survenită la 23 martie a.c., este încă neconsolidată. Deși acțiunea de naționalizare ce se întreprinde cu pași repezi în toate ramurile vieții maghiare este privită oarecum cu simpatie de masa populației, greutățile de ordin economic ce au survenit, odată cu îndepărtarea evreilor din viața economică, concentrările și rechizițiile ce s-au executat pentru nevoile frontului, prezența trupelor germane de ocupație ca și propaganda străină care încă nu a dispărut, toate aceste la un loc dau vieții interne maghiare, un aspect de continuă neliniște, de grijă pentru ziua de mâine, într-un cuvânt, de lipsă de echilibru.

Guvernul se silește să strângă rândurile întregului popor în jurul necesității războiului contra Sovietelor și unei alianțe corecte alături de Germania, iar, prin măsurile ce ia, caută să completeze naționalizarea vieții maghiare, în toate compartimentele culturale, economice, financiare etc.

Procesul trecutului este lăsat doar presei, ca subiect principal de discuție, dar și aceasta într-o măsură moderată și cenzurată de guvern.

Măsurile de ordine și poliție s-au înăsprit și s-au completat de trupele germane de ocupație, care au sosit cu o puternică aparatură a Gestapo-ului, limitând astfel și mai mult libertatea individuală.

Prefecții au fost înlocuiți cu oameni energici din afara partidelor, urmărindu-se mai mult fermitatea frontului intern, decât punctul de vedere politic. Jandarmeria de pe întreg teritoriul a fost autorizată să poată folosi arma, deschizând foc contra persoanelor ce ar refuza să se supună somațiilor legale.

Mandatul parlamentului (care înceta la începutul lunii viitoare) a fost prelungit până la sfârșitul războiului și a fost lăsat mai departe în concediu, sub motiv că nu se pot face alegeri noi, cât timp soldații sunt pe front și nici nu este bine ca în aceste vremuri, populația să fie expusă, agitațiilor electorale, în mod inutil.

Arestarea generalului Ujszászy, șeful Serviciilor Secrete maghiare, ca și a colonelului Kákár, șeful Biroului 2 din Marele Stat Major, pentru spionaj în folosul Aliaților, ca și decretul de amnistie privind unii condamnați politici și ca urmare reabilizarea celor 2 generali și a celorlalți ofițeri dezertori, implicați în masacrul din Bacica, din ianuarie 1942 sunt evenimente, ce s-au petrecut în această lună și care au accentuat trepidăția zguduirii din temelie a statului maghiar, produsă de evenimentul din 19 martie 1944.

B. Externe

Ocuparea Ungariei de către trupele germane și chemarea la conducerea treburilor Statului a guvernului Sztojay a determinat schimbarea atitudinii politice maghiare, descrisă și caracterizată în toate buletinele și rapoartele ce am făcut la timp.

Din declarațiile oficiale ce s-au făcut, dar mai ales din activitatea întreprinsă de noul guvern, chiar de la instaurarea sa, se constată că, într-adevăr, Ungaria a părăsit politica de duplicitate și de menajarea forțelor sale și s-a înscris în mod sincer, a lupta contra comunismului, alături de Germania și cu ceilalți aliați ai săi.

Că la această luptă, nu ia parte întreaga națiune, aceasta este iarăși un adevăr, pe care trebuie să-l înregistrăm; trebuie însă să convenim că, în situația actuală, Ungaria nici n-ar mai putea avea altă atitudine, fără riscul de a-și pierde total independența, la care țin toți ungurii foarte mult, chiar și cei ce duceau până ieri, politica de duplicitate.

Va fi de urmărit de acum, în legătură cu cele de mai sus, și cu alte gânduri, pe care probabil că toți ungurii le nutresc, cât de sinceră, totală și continuă până la sfârșitul războiului va fi noua contribuție ungară, adică, va fi să urmărim, în ce măsură, vechile partide vor reuși să altereze sinceritatea acestui început. De aci, vom desprinde dacă acțiunea revizionistă, politica față de naționalități și dacă iredentismul exagerat în care a fost crescută întreaga națiune maghiară până acum, continuă să animeze anumite planuri ce ar putea să intereseze și România.

Speranțele noastre nu sunt mari căci cunoaștem acum acest popor și nu vedem până acum nici un semn de schimbare... românii din Ardealul de Nord suferă și astăzi aceleași asupriri și nedreptăți, ca și sub vechiul regim; și același lucru se poate afirma și despre celelalte naționalități, sau despre toate problemele vechi și arhicunoscute ale statului maghiar.

II. Informații economice

Măsurile de ordin economic, raportate cu nr. 1 din 1 aprilie a.c., capitolul III, s-au completat în cursul lunii cu altele, referitoare la naționalizarea vieții economice-financiare maghiare, din care cele mai principale sunt următoarele:

a) Averile mobile și imobile ale evreilor au fost puse sub sechestru, iar până la data de 30 aprilie toți evreii au fost obligați să prezinte Administrațiilor Financiare, declarații amânunțite asupra acestor averi.

b) Toate prăvăliile și depozitele de mărfuri a căror proprietari erau evrei au fost închise și sechestrate.

Toate aceste averi vor fi preluate de Stat, care va putea însărcina persoane sau comisii constituite numai din unguri, pentru a le administra și conduce mai departe.

c) O nouă Ordonanță mai fixează că toți evreii angajați în diferite servicii publice sau particulare urmează să fie concediați, cel mai tâzriu, până la data de 30 septembrie a.c.

În sfârșit, concomitent cu cele de mai sus noul guvern s-a ocupat și cu fixarea ajutoarelor, pe care sinistrații de pe urma bombardamentelor aeriene, le pot aștepta din partea statului, precum și cu reglementarea prestației de produse agricole și animale, cu care producătorii sunt obligați să contribuie la satisfacerea consumului public.

Aceste chestiuni constituie obiectul raportului nostru nr. 24 din 18 aprilie 1944.

Noua schimbare de regim cu brusca îndepărtare a evreilor din viața economică maghairă a produs puternice zguduirii, ale căror efecte s-au și simțit imediat prin o nouă scumpire generală a vieții și dispariției de pe piață, a materialelor mai importante și a chiar a celor de primă necesitate.

Guvernul se silește să facă față nevoilor dar greutatea ce întâmpină la fiecare pas se pare că întrec uneori posibilitățile normale de rezolvare.

III. Informații militare

1. Mobilizare – operații

Evenimentul care domină această lună, îl constituie, fără îndoială, noua contribuție militară ungară în războiul contra Rusiei Sovietice.

În rapoartele nr. 21 și 37/1944, am arătat în detaliu în ce constă această contribuție și mai ales, am făcut aprecierea că, de data aceasta, efortul ungar pare a fi serios și sincer.

Într-adevăr, Ungaria a mobilizat și trimis în Galiția o Armată, compusă din:

- 5 divizii de infanterie;
- două brigări vânători de munte
- o divizie de cavalerie* și
- o divizie blindată.

Aceste forțe, adunate la cele deja aflate în Galiția, ca trupe de ocupație, se evaluează la un total, de circa 200 000 de oameni; față de posibilitățile sale de dotare, apreciez că acest efort poate fi considerat, la această dată, ca maximum.

Această Armată este pusă sub comanda generalului Lakatos și este subordonată din punct de vedere operativ Grupului de Armată german din Lemberg.

Pe la mijlocul lunii, aceste trupe au intrat în operațiuni și până acum au reușit să respingă vârfurile de avangardă sovietice, ce ajunseseră la sfârșitul lunii trecute pe linia Kutyn – Delatyn – Stanislavov și să înainteze până pe aliniamentul general: est Kolomeea – Obertyn – Tlumacs.

Concomitent, cu cele de mai sus, aviația anglo-americană a executat în această lună, 7 bombardamente asupra Ungariei (în zilele de 3, 8, 9, 12, 13, 15 și 23 aprilie).

* În curs de mobilizare.

Majoritatea s-au executat asupra obiectelor militare din Budapesta și Csepel, Győr, Bánhida etc., unde au distrus sau avariat grav, gări de triaj, fabrici militare, rafinării, depozite, aerodromuri militare etc.

(Spre deosebire de bombardamentele executate asupra României, bombardamentele executate asupra Ungariei, s-au referit aici, mai mult, asupra obiectivelor militare; totuși și aici pierderile suferite de populația mărginașă au fost destul de importante.

2. *Dotare*

În această lună, unitățile de apărare antiaeriană au primit în dotarea lor, un nou „aparat pentru măsurarea înălțimilor“, iar unitățile de transmisiuni, un „aparat purtător de curent la distanță mică“.

S-a regulamentat în dotarea armatei, șapte feluri de plase de camuflaj, pentru toate armele. Descrierea lor s-a raportat cu nr. 12 sin 8 aprilie 1944.

3. *Încadrare*

În cursul acestei luni, „Monitorul Oastei“ a publicat condițiile concursurilor pentru completarea locurilor vacante în ofițeri de administrație și ofițeri necesari la depozitele de pionieri și de subofițeri pentru unitățile de pionieri.

4. *Aviație*

Bombardamentele executate de aviația anglo-americană, în această lună, au reușit să producă mari stricăciuni, atât la noua fabrică de avioane din Siget Szent Miklos, care producea avionul „M. 210“, cât și la fabrica de avioane din Győr, unde se fabrica avionul „Junkers G“.

Aceste stricăciuni au micșorat considerabil posibilitățile industriei de aviație maghiare, care în ultimul timp, ajunsese să producă aproape câte două-trei avioane pe zi.

Prin raportul nr. 29, aprilie 1944, s-au înainta câteva din datele caracteristice mai importante privind avionul de transport „Junkers 52/3 M.Z. care se află și în serviciul armatei ungare.

Posed informații – în curs de verificare – că, Ungaria a fost obligată să-și mărească contribuția sa în aviație, în războiul contra Rusiei Sovietice. Prin curierul viitor sper să pot raporta, informații mai precise.

IV. Diverse

1. Generalul Szombathely demisionând, pe ziua de 15 aprilie a fost numit noul șef de Stat Major General ale armatei maghiare, în persoana general de divizie Vörös János.

2. Pe data de 1 aprilie a.c., județele Ung, Bereg, Ugocsa, Maramureș, Someș, Cluj, Mureș, Ciuc, Trei Scaune și Odorheiu, au fost declarate ca făcând parte din („teatrul de operațiuni“ de est. Administrația ca și măsurile de ordine și siguranță din această zonă cuprind o serie de restricții, care sunt luate de comun acord cu autoritățile germane de ocupație.

Pe aceeași dată au fost numiți, Comisari Guvernamentali: dr. Tomcsanyi Vilmos, pentru regiunea Subcarpatică și Ricsay Béla, pentru județele Ardealului de nord.

3. Trupele germane de ocupație sunt în continuă schimbare. La sfârșitul lunii totalul lor se evaluează la circa 75 – 80.000 oameni, constituiți în: 4 divizii de infanterie + o divizie blindate + numeroase formații de Servicii, Etape și ale Gestapo-ului (detalii în Raportul nr. 38/1944).

Atașatul militar în Ungaria.

Colonel **Alex. Cozloschi**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
dosar nr. 1268, f. 488-496.*

Aprilie 1944. *Raport al atașatului militar român la Budapesta privind schimbarea șefului de Stat Major al armatei ungare.*

Atașatul militar din Ungaria

Nr. 36 bis din 28 aprilie 1944

Atașatul militar în Ungaria
căt-re
Marele Stat Major, Secția a 2-a

Am onoare a raporta că astăzi, noul șef al Marelui Stat Major maghiar, generalul de divizie Vörös János, a primit în grup, pe toți atașatii militari și ajutoarele lor, acreditați în Ungaria.

După câteva cuvinte introductive de salut, generalul Vörös ne-a invitat să ușurăm prin activitatea noastră, sarcina ce a primit în aceste vremuri deosebit de grele, contribuind astfel cu toții la victoria comună.

A răspuns generalul Fütterer, decanul atașatilor militari, asigurându-l de o colaborare loială și corectă, fiind cu toții interesați pentru obținerea victoriei.

Cu această ocazie, completez informațiile deja raportate, privind înlocuirea produsă la conducerea Marelui Stat Major maghiar (telegrama nr. 26 din 20 aprilie 1944).

Generalului Szombathely nu i s-a imputat propriu zis nimic. A fost socotit tot timpul ca un colaborator sincer cu Germania, dar în același timp și un foarte bun amic al fostului prim-ministru Kállay, care s-a dovedit a fi avut o conduită incorectă în raporturile sale politice cu Germania.

Este probabil deci că, actuala conducere politică ungară, să fi dorit, să aibă și la Marele Stat Major, o persoană nouă, cu mai puține legături cu vechiul regim și care prin activitatea de până acum să nu se fi colorat politicește.

Generalul von Greiffenberg mai crede că, generalul Szombathely însuși a cerut să se retragă, din cauza intrigilor diferiților politicieni ajunși acum la putere, precum și din cauza reabilitării celor 2 generali și a celorlalți ofițeri, implicați în procesul omorurilor din Bacica, la condamnarea cărora desigur, generalul Szombathely trebuie să fi avut cuvântul său hotărâtor.

Generalul Vizéz Vörös János s-a născut la 15 martie 1891 în comuna Csabrendek, județul Zala.

După absolvirea Școlii de cadeți din Traiskirchen (Austria) a fost avansat Stegar în Regimentul 2 artilerie de câmp austriac. La 1912 a fost transferat într-un regiment de artilerie ungar și a făcut războiul mondial ca comandant de baterie. În 1918 a urmat un curs de stat major și a continuat războiul în statul major al diviziei 38 infanterie.

După înființarea armatei naționale a urmat la Budapesta cursurile Academiei de Război, fiind confirmat ofițer de stat major.

Până în 1927 a îndeplinit funcțiunea de șef de stat major al Brigăzii 3 mixte din Szombathely și apoi a fost mutat ca șef al unui birou în Marele Stat Major, timp în care preda și anumite cursuri la Academia de Război. În vara anului 1941 a comandat o brigadă motorizată pe front, iar la 1 februarie 1943 a fost numit șeful Grupei Operații din Marele Stat Major.

În august 1943 a fost mutat în Ministerul de Honvezi ca șef al Grupei principale de aprovizionare, iar în noiembrie același an, după ce fusese avansat general de divizie, a fost numit comandant al Corpului II armată din Székesfehérvár.

La 15 aprilie 1944 a fost numit șef al Marelui Stat Major maghiar.

Atașatul militar în Ungaria,
Colonel **Alex. Cozloschi**

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a,
dosar nr. 1268, f. 475-477.*

74

Aprilie 1944. *Buletin informativ al atașatului militar român la Madrid, referitor la situația politico-militară din Spania.*

Legăția Regală a României în Spania
Atașatul militar

Buletin informativ pe luna aprilie 1944

I. Situația internă

1. Mișcarea monarhistă

După cum s-a arătat în raportul informativ pe luna trecută, monarhiștii au început să se agite serios pentru smulgerea puterii din mâna lui Franco și a Falangei.

Relațiile dintre principele Don Juan, pretendentul la tronul Spaniei, ca urmaș de drept al decedatului rege Alfons al XIII-lea, și generalisimul Franco, au devenit foarte încordate, în urma refuzului acestuia din urmă de a-i trece puterea.

Adversitatea lui Don Juan și intențiunile sale de viitor, privind atât acțiunea de răsturnare a actualului regim cât și liniile mari pe care înțelege să-și bazeze viitoarea acțiune

de guvernare monarhică, au fost precizate și făcute publice de acesta în ultimul timp, prin următoarele căi:

a) Prin presă, cu ocazia declarațiilor făcute ziarului argentinian „La Prensa” și prin care arată că nu se poate identifica cu principiile totalitare falangiste, așa după cum i s-a cerut de actualul regim ca preț al restaurării monarhiei și nici nu vede posibilă o înțelegere cu generalul Franco.

b) Printr-o scrisoare adresată Infantelui Don Alfonso de Orleans, reprezentantul său în Spania și al cărei conținut, aceste trebuia să-l aducă la cunoștința tuturor persoanelor mai de vază ale clasei conducătoare.

Desprindem următoarele idei mai de seamă din această scrisoare, care se anexează în copie*, împreună cu declarațiile făcute ziarului „La Prensa“:

Cu toată fundamentală diferență de opinii pe care o are față de politica internă și externă a guvernului generalului Franco, a păstrat tăcere până acum, pentru a nu ocaziona dezordini interne, urmate de intervenții străine, care ar fi transformat Spania în teatru de război.

La apelurile ce a adresat guvernului Franco, pentru restaurarea monarhiei, acesta a pretins să se aștepte până se va desăvârși organizarea statutului totalitar, pe care-l va trece regaliștilor, numai atunci și dacă aceștia se vor fi identificat cu crezul falangist.

Acceptarea condițiilor de mai sus, spune Don Juan, ar fi reprezentat negarea însăși a monarhiei catolice tradiționale spaniole.

Acțiunea dusă de Don Juan pentru restaurarea regalității, a fost sprijinită de un grup important de parlamentari (membri ai Cortesului), 3 foști miniștri ai lui Franco, aproape toți generalii din armată, însă fără succes, neînregistrându-se decât campanii de presă ostile monarhiei și regelui.

* Nu se publică.

Pentru ca răspunderile regimului actual să nu cadă asupra monarhiei, s-a hotărât să aducă la cunoștință tuturor că aceasta nu împărtășește crezurile politice ale actualului regim.

Prin greșelile sale partidul Falangist se îndreaptă spre moarte sigură, cu toate metamorfozele sale contradictorii, pe care le încearcă pentru a se salva cu orice preț.

Restaurarea monarhiei, ar menține cu orice preț o scrupuloasă și imparțială neutralitate, față de națiunile beligerante.

În caz de victorie anglo-saxonă, căderea actualului regim, va fi inevitabilă, producând izbucnirea terorismului extremist și ca o consecință inevitabilă Republica pe care numai soluția monarhică, din timp acceptată, o poate împiedica.

Această schimbare de atitudine a regelui, nu a produs până în prezent și nici nu sunt indicii că s-ar putea întâmpla într-un viitor apropiat, slăbirea regimului lui Franco.

Acesta continuă a se bucura în acțiunea sa de guvernământ, de simpatie a numeroși monarhiști, grație faptului că mișcarea monarhistă nu este unitară, ea fiind împărțită în două grupuri, corespunzătoare celor doi pretendenți actuali la tronul Spaniei: Don Juan, fiul regelui Alfons al XIII-lea și Don Carlos urmașul lui Don Carlos de Bourbon, fratele regelui Ferdinand al VII-lea, care murind în 1883 a lăsat tronul Spaniei Doinei Isabela, singurul său copil. nulând legea salică, (sic!) care prevăzând că femeile nu pot să domnească, dădea dreptul la succesiune lui Don Carlos.

Atât Don Carlos cât și urmașii lui, s-au bucurat de numeroși partizani, în Special în provinciile din nord (Asturia, Aragon, Navara), numiți Carliști, care considerându-i ca urmași legitimi ai lui Ferdinand al VII-lea, au dus o serie îndelungată de războaie civile, în tot cursul secolului al XIX-lea, pentru a le reda tronul. Toate încercările au fost zadarnice. Grele lupte și cei 100 de ani de opoziție au făcut ca astăzi, partizanii lui Don Carlos să fie în covârșitoare

minoritate față de ai lui Don Juan, urmașul după tată al reginei Isabela.

În raportul informativ pe martie, am arătat cum Franco pentru a contrabalansa acțiunea lui Don Juan, a îngăduit intrarea în Spania – la Barcelona –, a rivalului său Don Carlos, care a fost primit cu toate onorurile convenite rangului și aspirațiilor sale, înlesnindu-i-se acțiunea de propagandă.

Principiile sale de guvernare expuse într-o scrisoare-program ce a făcut să parvie șefului statului, fiind prea conservatoare, nu au nici o șansă ca să câștige masele.

Paralel cu acțiunea de slăbire a monarhiștilor, folosind vechile și ireductibilele rivalități dintre aceștia, politica lui Franco s-a mai manifestat în ultimul timp și prin acte de atragere a unor colaboratori de seamă din trecut, care din cauza caracterului lor critic și dârz căzuseră în dizgrație. Între aceștia figurează generalul Queipo de Llano cuceritorul Andaluziei și generalul monarhist Arranda.

Tot în această ordine de idei Ministerul de Justiție continuă cu asiduitate opera de liberare a ultimilor deținuți politici.

2. *Comunismul*

În timp ce acțiunea de reprimare a mișcării monarhiste nu se manifestă decât întâmplător, când partizani prea zeloși depășind domeniul ideologic, pășesc la agitate*, comuniștii sunt strict supravegheați și sancționați cu ultima energie când ridică (sic!) capul.

Lângă Malaga s-a descoperit o importantă cantitate de material de război ce avusese inițial destinația pentru Comitetul Național din Alger și debarcat apoi în Spania, în scopuri lesne de înțeles.

* Cazul petrecut cu o parte din profesorii universitari și studenții Universității din Madrid, care au manifestat pentru instaurarea monarhiei.

Criza pe care suspendarea livrării benzinei de către aliați a produs-o în transporturile și industria spaniolă, a început să-și manifeste efectele în domeniul aprovizionării populației, creind prin restricțiile ce s-au impus, o ambianță favorabilă propagandei subversive. Dacă la aceasta se mai adaugă și perspectiva unei recolte deficitare, din cauza puternicii secete care a bântuit, precum și neliniștea produsă de ofensiva sovietică, se poate vedea că guvernul va trebui să avizeze continuu la măsuri de prevedere și de energie, pentru a preîntâmpina o reactivare a comunismului.

Din cauza pericolului comunist, aici se contează că grupările politice de centru și dreapta, deși net antifalangiste să nu facă dificultăți regimului.

II. Situația externă

Din informații recent culese, discuțiile urmate, în această lună, cu puterile anglo-saxone, pentru rezolvarea conflictului existent, ar fi ajuns la o înțelegere, în urma căreia Aliția ar fi consimțit să ridice sancțiunile. Până în prezent faptul nu s-a confirmat oficial.

Întrebând pe generalul Barosso subșeful Marelui Stat Major asupra acestei chestiuni, domnia sa mi-a spus că atașatul militar englez i-ar fi afirmat într-o audiență ce a avut zilele trecute la Marele Stat Major, că Aliția ar fi consimțit să ridice sancțiunile privitoare la benzină.

Din partea autorităților spaniole, nu primise încă nici o comunicare cu privire la aceasta.

Se afirmă că pe tot timpul negocierilor cu Aliția, expedițiile de wolfram către Germania nu au mai avut loc.

Privitor la situația actuală a vaselor de război și comerciale italiene, aflătoare în porturile spaniole, am obținut de la atașatul militar al Republicii Italiene, datele consemnate în alăturat tabel* din care se constată că numai 6 vase comerciale au fost lăsate să plece până în prezent.

* Nu se publică.

În ziarul „Arriba“ din 11 aprilie 1944 a apărut un articol intitulat „Pacea este posibilă“ ale cărui idei se crede că au fost inspirate direct de Franco, în intenția de a atrage atenția beligeranților că au ajuns la un moment al luptei, când un interes comun îi apropie: amenințarea Rusiei bolșevice.

Articolul care a avut un răsunet foarte puternic și în presa străină, se anexează în traducere.

III. Situația militară

În cursul lunii aprilie curent, a fost încorporat contingentul 1944.

În ziua de 1 aprilie, cu ocazia sărbătoririi împlinirii a 5 ani de la sfârșitul victorios al războiului civil, a avut loc în Madrid o impozantă defilare în fața lui Franco.

S-a remarcat că trupele motorizate și aviația nu au defilat, pentru a se economisi puțină benzină de care se mai dispune.

Privitor la cantitatea de benzină la dispoziția armatei spaniole al doilea șef al Marelui Stat Major mi-a spus că se posedă un stoc suficient pentru demarajul armatei (expresia îi aparține). Această cantitate se va păstra cu toată grija.

Atașatul militar român la Madrid,
Colonel adjutant **M. Brătănescu**

*Arhiva Națională, fond Președinția Consiliului de
Miniștri, Cabinetul militar Ion Antonescu,
dosar nr. 46/1944, f. 67-70.*

75

23 mai 1944. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind planurile de campanie engleze și sovietice în estul Europei.*

Nr. 371/29 mai 1944

Către
Marele Stat Major, București

Urmare la raportul nr. 1691/24 mai 1944

După informații din sursă poloneză, divergențele de vederi între englezi și ruși, asupra planului de campanie pentru 1944, continuă.

1. Englezii propun ca:

- Efortul principal rus pe direcția generală Lemberg – Budapesta, concomitent cu un puternic atac aliat în Balcani;
- Efortul principal rus va trebui încadrat de operații secundare și de protecție în România și Polonia de Sud.

În vestul Europei operațiuni de debarcare pentru a angaja și fixa forțele germane.

2. Rușii continuă să ceară: efortul principal anglo-american să se producă la vest, în direcția generală Berlin. Armatele ruse vor ataca de asemenea, cu grosul forțelor, către Berlin. În Balcani, numai acțiuni secundare.

Nr. 1695/29 mai 1944

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 899, f. 380.*

76

1 iulie 1944. *Raport al atașatului militar român la Ankara prin care se informează că Turcia nu va permite flotelor engleze și sovietice să treacă prin strâmtoarele Bosfor și Dardanele.*

Către,
Marele Stat Major, București

La ordinul dvs telegrafic cifrat nr. 305 repet telegrama nr. 264.

Secretarul general din Ministerul de Externe turc a declarat că Turcia nu va permite ca flota rusă și flota engleză să treacă prin strâmtoarea Bosforului și strâmtoarea Dardanelelor.

Nr. 268.

Nr. 276/1944 iulie 1

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 899, f. 293.*

77

2 august 1944. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind consecințele ruperii de către Turcia a relațiilor diplomatice cu Germania.*

Către
Marele Stat Major, București

1. Turcia a rupt relațiile diplomatice cu Germania.
2. Vase de război turcești (dragogoare de mine) patrulează la gura Bosforului pentru a împiedica minarea.
3. În ultimele 3 zile, vapoarele de comerț turce aflate în Marea Neagră au făcut plinul de cărbune pe care îl depozitează la Istanbul. Restul de vase sunt dispersate în Marea Marmara.

4. Se pare că se vor chema sub arme câteva noi contingente.

5. Trupele sunt consemnate în cazărmi în stare de alarmă.

Nr. 1835

Colonel Traian Teodorescu

Nr. 387/1944 august 2

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 899, f. 397.*

78

4 august 1944. *Raport al atașatului militar român la Ankara prin care solicită audiență la mareșalul Ion Antonescu (sau la Mihai Antonescu), precum și la Palatul Regal.*

Către,
Marele Stat Major, București

Urmare la nr. 1838/3 august 1944;

Rog obțineți pentru mine audiență la domnul mareșal sau domnul Mihai Antonescu, precum și la Palatul Regal, marți dimineața (8 august) sau miercuri 9 august 1944*.

* În urma întrevederii avute cu mareșalul Ion Antonescu la București, colonelul Traian Teodorescu reîntors la Ankara, l-a informat pe Alexandru Cretzianu, șeful Legației Române în Turcia, care a întocmit următoarea Notă de convorbire.

Nr. 1840

Colonel Teodorescu

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
(inventar anexă), dosar nr. 899, f. 460.*

Nota de convorbire

avută cu domnul colonel Teodorescu
în ziua de 16 august 1944

1. Domnul colonel Teodorescu, care s-a întors la 14 august, îmi spune că a observat o schimbare foarte simțitoare în atitudinea și intențiile mareșalului Antonescu și a domnului Mihai Antonescu. De unde acum două săptămâni părau dornici să ajungă cât mai repede la o înțelegere în vederea unei acțiuni prin care România să iasă din alianța cu Germania, de data aceasta s-au arătat mult mai rezervați și mai circumspecți. Colonelul Teodorescu atribuie această schimbare următoarelor cauze:

a) Fraza privitoare la România din discursul domnului Churchill din 2 august, din care au înțeles că obligația premergătoare oricărei acțiuni a României este acceptarea condițiilor rusești.

b) Vizita recentă la domnul Hitler, care le-a dat prilejul să constate că, pentru moment, nu e vorba ca trupele germane să se retragă din România și că germanii sunt gata a reprima cu cea mai mare violență orice gest ostil din partea noastră.

2. Mareșalul Antonescu dorește ca atât eu, cât și colonelul Teodorescu (prin atașajii militari britanic și american) să facem cunoscut la Londra și Washington:

Astăzi se găsește în România o armată germană de 800.000 de oameni, din care o mare parte în interiorul țării, cu un plan bine stabilit pentru a pune mâna pe tot aparatul de Stat la momentul oportun și a anihila din primele clipe orice încercare a României

de a lua o atitudine independentă.

„Deocamdată este, deci, imposibil a întreprinde ceva“. Orice mișcare ar avea ca rezultat distrugeresea celor 30 de divizii române care, la un moment dat, ar fi putut constitui un element de ordine în haosul care se pregătește Balcanilor. O acțiune prematură ar avea, de asemenea, ca efect ca germanii să pună stăpânire pe rezerva de aur a României și să ridice surplusul din recolta trecută și întreaga nouă recoltă.

Mareșalul Antonescu declară, încă o dată, că România nu va face nici o acțiune ostilă Angliei și Americii și că orice formații militare anglo-americane care ar ajunge la noi pe cale maritimă, terestră sau aeriană, vor fi primite cu prietenie.

În orice caz, România este gata a colabora în întregime cu anglo-americanii îndată ce situația militară ar fi de așa natură încât să permită o acțiune a armatei române fără ca să existe, ca în momentul de față, certitudinea de a fi anihilată de germani.

3. În ce privește condițiile de armistițiu, mareșalul Antonescu observă următoarele:

a) Un guvern român care, de pe acum, ar ceda Basarabia și Bucovina, ar renunța „ipso facto“ la beneficiul aplicării principiilor Chartei Atlanticului. Insistența Rusiei ca România și Polonia să accepte de pe acum grave amputări teritoriale nu se explică dealtfel decât prin dorința ei de a împiedica aceste țări să poată invoca aplicarea principiilor pentru care – în definitiv – Anglia și Statele Unite duc lupta. În asemenea împrejurări mareșalul Antonescu cere ca rezolvarea chestiunii Basarabiei și Bucovinei să fie amânată până la Conferința păcii.

b) Mareșalul Antonescu crede, de asemenea, că și chestiunea despăgubirilor este o chestiune care nu ar trebui cuprinsă într-o Convențiune de armistițiu, ci într-un Tratat de pace.

c) În același timp cere ca Convențiunea de armistițiu să nu prevadă ocuparea României.

Actualul Guvern român se declară de pe acum gata a intra, la propunerea Angliei și a Statelor Unite, în orice federație sau grupare de state menită a asigura o pace trainică și dreaptă în aceste regiuni.

27 august 1944. *Raport al atașatului militar român la Ankara prin care informează că atașatul militar american în Turcia i-a cerut să i se comunice obiectivele de ordin strategic ocupate de germani pentru a fi bombardate de aviația anglo-americană și modalitățile repatrierii persoanelor americane.*

Către,
Marele Stat Major, București

Atașatul militar american roagă să comunicați:

a) obiectivele de ordin strategic din România, ocupate de germani și pe care românii ar dori să fie bombardate de aviația anglo-americană;

b) modalitatea plecării din România a aviatorilor americani internați.

c) Ce divizii germane se găseau în România la 23 august și cele ce se mai găsesc acum.

Nr. 1844

Colonel Traian Teodorescu

Nr. 394/1944 august 27

*A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția a 2-a
 (inventar anexă), dosar nr. 899, f. 404.*

Sumar

I. Cuvânt înainte	5
II. Documente	9
II. Rezumatul documentelor	361

1. **20 februarie 1940.** *Raport al atașatului militar și naval român în Anglia privind violarea apelor teritoriale norvegiene de către forțele maritime engleze pentru eliberarea marinarilor englezi aflați în prizonierat pe navele germane.* 9

2. **11 aprilie 1940.** *Telegramă a atașatului militar român în Elveția referitoare la situația militară de pe diferite fronturi europene.* 14

3. **22 aprilie 1940.** *Raport al atașatului militar român la Paris privind misiunea generalului Gheorghe Potopescu în Franța* 15

4. **9 mai 1940.** *Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția presei turce față de Italia și puterile occidentale* 17

5. **1 iunie 1940.** *Telegramă a atașatului militar român la Roma privind situația politico-militară din Italia.* 18

6. **7 septembrie 1940.** *Raport al atașatului militar român în Turcia privind situația politico-diplomatică din Balcani.* . 19

7. **12 noiembrie 1940.** *Raport al atașatului militar român în Turcia și Grecia privind percepția de către cercurile politico-diplomatice de la Ankara a relațiilor germano-italiene.* . 21

8. **Decembrie 1940.** *Buletin de informații al atașatului militar român la Belgrad privind situația din Iugoslavia.* 22

9. **7 ianuarie 1941.** *Raport al atașatului militar român în Turcia privind percepția cercurilor diplomatice de la Ankara referitoare la poziția Ungariei față de Iugoslavia.* 35

10. **7 ianuarie 1941.** *Raport al atașatului militar român în Turcia privind discursul rostit de ambasadorul german la Ankara cu prilejul Anului Nou.* 36
11. **19 ianuarie 1941.** *Raport al atașatului militar român la Ankara privind modul cum era perceput rolul Turciei în angrenajul marilor puteri din zonă.* 39
12. **Februarie 1941.** *Buletin de informații al atașatului militar român la Belgrad privind situația Iugoslaviei.* 43
13. **2 martie 1941.** *Telegramă a atașatului militar român la Belgrad privind atitudinea Iugoslaviei față de evenimentele din Balcani.* 57
14. **2 martie 1941.** *Raport al atașatului militar român la Ankara privind situația strategică a Turciei și relațiile cu Anglia.* 58
15. **4 martie 1941.** *Raport al atașatului militar român la Ankara referitor la relațiile dintre Turcia și Germania privind problema Strâmtorilor.* 64
16. **20 martie 1941.** *Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția de neutralitate a Turciei* 65
17. **Martie 1941.** *Buletin de informații al atașatului militar român la Roma privind situația internă și externă a Italiei.* . . 66
18. **3 aprilie 1941.** *Raport al atașatului militar român la Ankara privind relațiile germano-sovietice* 73
19. **3 aprilie 1941.** *Telegramă a atașatului militar român la Belgrad, referitoare la iminenta atacare a Iugoslaviei de către germani..* 75
20. **8 aprilie 1941.** *Telegramă a atașatului militar român la Berlin prin care transmite diverse informații cu caracter militar.* 76
21. **11 aprilie 1941.** *Telegramă a atașatului militar român la Budapesta privind pătrunderea trupelor germane și ungare în Iugoslavia și măsurile luate de sovietici în Ucraina Subcarpatică.* 78

22. **16 aprilie 1941.** *Raport al atașatului militar român la Belgrad privind atacarea Iugoslaviei de către Germania..* 79

23. **7 mai 1941.** *Raport al atașatului militar român la Ankara privind desfășurarea evenimentelor militare pe frontul grec și sinuciderea primului ministru elen, Koridzis* 82

24. **14 mai 1941.** *Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția adoptată de Uniunea Sovietică față de Germania.* 85

25. **1 iunie 1941.** *Raport al atașatului militar român la Ankara privind luptele din Creta.* 89

26. **10 iunie 1941.** *Dare de seamă întocmită de fostul atașat militar român la Belgrad privind atacarea Iugoslaviei de către Germania..* 92

27. **Iunie 1941.** *Buletin de informații al atașatului militar român la Ankara privind poziția Turciei față de evenimentele petrecute în luna iunie 1941.* 99

28. **1 august 1941.** *Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția Turciei față de evenimentele politico-militare în curs de derulare.* 104

29. **16 august 1941.** *Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția Turciei față de Nota de garanții primită din partea Angliei și Uniunii Sovietice..* 106

30. **29 septembrie 1941.** *Raportul atașatului militar român la Berlin, referitor la modul în care era privit mareșalul Ion Antonescu de către Hitler și autoritățile civile și militare germane.* 108

31. **2 noiembrie 1941.** *Raport al atașatului militar român la Ankara privind modul în care președintele Turciei a apreciat situația țării sale în cuvântul de deschidere a Marii Adunări Naționale..* 110

32. **17 decembrie 1941.** *Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția Turciei după mondializarea celui de-al doilea război mondial prin intrarea în luptă a SUA și a Japoniei.* 113
33. **4 mai 1942.** *Buletin informativ al atașatului militar român la Berlin privind situația externă și militară a Germaniei în luna aprilie 1942.* 116
34. **Iunie 1942.** *Buletin informativ al atașatului militar român la Berlin privind situația externă și militară a Germaniei în lunile mai și iunie* 143
35. **22 iulie 1942.** *Raport al noului atașat militar român la Bratislava referitor la modul în care a fost primit de autoritățile slovace.* 167
36. **31 august 1942.** *Raport al atașatului militar român la Sofia privind modul în care autoritățile bulgare au comemorat eroii români de la Plevna și Grivița din 1877.* 168
37. **1 septembrie 1942.** *Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția Turciei în cadrul celui de-al doilea război mondial.* 170
38. **10 noiembrie 1942.** *Telegrama atașatului militar român la Vichy privind acțiunile militare franceze în Africa de Nord.* 172
39. **Decembrie 1942.** *Buletin informativ al atașatului militar român al Aerului la Roma privind desfășurarea acțiunilor aviației italiene pe frontul din Africa de Nord.* 173
40. **27 ianuarie 1943.** *Raport al atașatului militar român la Bratislava privind situația politică din Slovacia.* 186
41. **10 februarie 1943.** *Raport al atașatului naval român la Berlin privind modul în care era receptată în capitala Germaniei politica externă a Turciei.* 188

42. **20 februarie 1943.** *Raport al atașatului militar naval român la Berlin privind modul în care erau receptate evenimentele din Bulgaria și situația flotei ruse din Marea Neagră.* 191
43. **17 iulie 1943.** *Dare de seamă a atașatului militar român la Bratislava privind situația din Slovacia în perioada 8-17 iulie 1943.* 195
44. **21 iulie 1943.** *Raport al atașatului militar român la Budapesta privind situația industriei de război ungare.* 207
45. **27 iulie 1943.** *Dare de seamă a atașatului militar român la Bratislava privind situația din Slovacia în perioada 18 – 27 iulie 1943.* 209
46. **30 septembrie 1943.** *Buletin de informații al atașatului militar român la Budapesta privind situația internă și externă a Ungariei.* 216
47. **29 noiembrie 1943.** *Raport al atașatului militar în Suedia referitor la eficacitatea și procedeele de atac ale aviației engleze și americane asupra Germaniei* 225
48. **30 noiembrie 1943.** *Buletin de informații al atașatului militar român la Budapesta privind situația politică internă și externă a Ungariei..* 229
49. **2 decembrie 1943.** *Raport al atașatului militar român la Budapesta privind situația din Ungaria.* 237
50. **3 decembrie 1943.** *Raport al atașatului militar român la Berlin referitor la bombardamentele efectuate asupra Berlinului de către aviația engleză și americană.* 239
51. **23 decembrie 1943.** *Buletin de informații al atașatului militar român la Budapesta privind situația internă și externă a Ungariei..* 243
52. **15 ianuarie 1944.** *Raport al atașatului militar român la Budapesta privind planul de operații germane pentru primăvara și vara anului 1944.* 249

53. **19 ianuarie 1944.** *Raport al atașatului militar român la Budapesta privind măsurile luate de autoritățile ungare împotriva românilor din Ardealul ocupat.* 251
54. **23 ianuarie 1944.** *Raport al atașatului militar român la Budapesta privind situația tinerilor români din Ardealul ocupat.* 253
55. **25 ianuarie 1944.** *Telegramă a atașatului militar român la Ankara prin care informează despre iminența bombardamentelor aviației anglo-americane asupra orașelor București și Budapesta* 254
56. **31 ianuarie 1944.** *Buletin de informații al atașatului militar român la Budapesta privind situația internă și externă a Ungariei* 255
57. **28 februarie 1944.** *Buletin informativ al atașatului militar român la Berlin, referitor la desfășurarea operațiilor militare pe Frontul de Est și din Italia, precum și la potențialul militar al Germaniei.* 260
58. **Februarie 1944.** *Raport al atașatului militar român la Vichy privind propaganda maghiară în Franța.* 294
59. **Februarie 1944.** *Buletin de informații al atașatului militar român la Budapesta privind situația internă și externă a Ungariei.* 301
60. **2 martie 1944.** *Raport al atașatului militar român la Ankara privind statutul internațional al Turciei* 307
61. **19 martie 1944.** *Telegramă a atașatului militar român la Budapesta prin care informează că trupele germane au pătruns în Ungaria..* 308
62. **20 martie 1944.** *Telegramă a atașatului militar român la Budapesta prin care oferă detalii privind ocuparea Ungariei de către trupele germane.* 309

63. **20 martie 1944.** *Telegramă a atașatului militar român la Budapesta privind ocuparea Ungariei de către trupele germane.* 310
64. **21 martie 1944.** *Telegramă a atașatului militar român la Budapesta privind situația din Ungaria după ocuparea acesteia de către trupele germane.* 310
65. **22 martie 1944.** *Raport al atașatului militar român la Vichy, referitor la situația militară de pe teritoriu francez.* 311
66. **23 martie 1944.** *Telegramă a atașatului militar român la Budapesta privind situația din Ungaria în urma ocupării țării de către trupele germane.* 315
67. **24 martie 1944.** *Telegramă a atașatului militar român la Budapesta referitoare la ocuparea Ungariei de către trupele germane.* 316
68. **15 aprilie 1944.** *Raport al atașatului militar român la Zagreb, referitor la situația politico-militară din Croația.* 317
69. **15 aprilie 1944.** *Raport al atașatului militar român la Budapesta referitor la efectele bombardamentelor efectuate de către aviația anglo-americană asupra Ungariei.* 332
70. **16 aprilie 1944.** *Raport al atașatului militar român la Stockholm referitor la situația militară pe frontul finlandez.* 335
71. **22 aprilie 1944.** *Raport al atașatului militar român la Budapesta privind situația evreilor din Ungaria după ocuparea acesteia de către trupele germane* 338
72. **30 aprilie 1944.** *Buletin de informații al atașatului militar român la Budapesta privind situația din Ungaria în luna aprilie 1944.* 340
73. **Aprilie 1944.** *Raport al atașatului militar român la Budapesta privind schimbarea șefului de Stat Major al armatei ungare.* 347

74. **Aprilie 1944.** *Buletin informativ al atașatului militar român la Madrid, referitor la situația politico-militară din Spania.* 349
75. **23 mai 1944.** *Raport al atașatului militar român la Ankara privind planurile de campanie engleze și sovietice în estul Europei* 354
76. **1 iulie 1944.** *Raport al atașatului militar român la Ankara prin care se informează că Turcia nu va permite flotelor engleze și sovietice să treacă prin strâmtoarele Bosfor și Dardanele.* 355
77. **2 august 1944.** *Raport al atașatului militar român la Ankara privind consecințele ruperii de către Turcia a relațiilor diplomatice cu Germania.* 356
78. **4 august 1944.** *Raport al atașatului militar român la Ankara prin care solicită audiență la mareșalul Ion Antonescu (sau la Mihai Antonescu), precum și la Palatul Regal.* 357
79. **27 august 1944.** *27 august 1944.* *Raport al atașatului militar român la Ankara prin care informează că atașatul militar american în Turcia i-a cerut să i se comunice obiectivele de ordin strategic ocupate de germani pentru a fi bombardate de aviația anglo-americană și modalitățile repatrierii persoanelor americane* 360